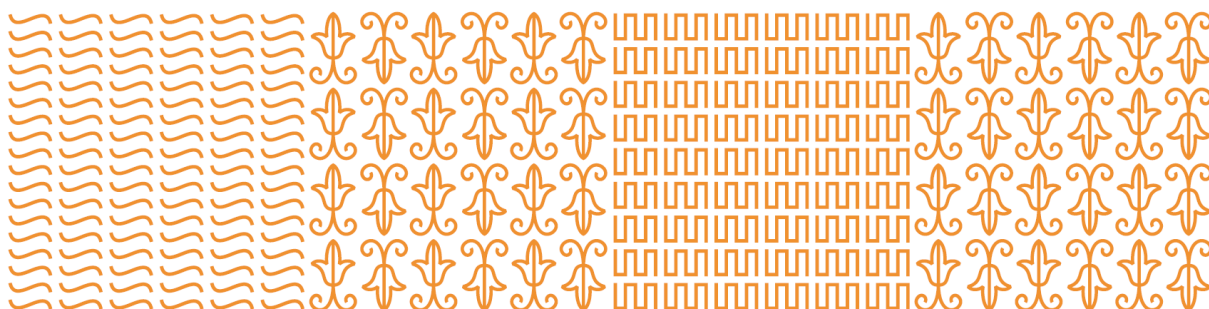

TYK

TÖÖLÖN YHTEISKOULUN AIKUISLUKIO

AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

Töölön yhteiskoulun aikuislukion laatima
aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma
perustuu Opetushallituksen 12.6.2017 hyväksymiin
opetussuunnitelman perusteisiin, jotka on otettu käyttöön 1.1.2018,
ja määräyksiin OPH-559-2020, OPH-1826-2021,
OPH-4613-2022 ja OPH-5097-2022.

SISÄLTÖ

1	Opetussuunnitelman perusteiden toteuttaminen Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa	1
1.1	Opetussuunnitelmaa ohjaavat valtakunnalliset periaatteet	1
1.2	Valtakunnallisten periaatteiden soveltaminen Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa	3
1.3	Koulun toiminnan arviointi ja kehittäminen.....	4
2	Perusopetuksen arvoperusta ja oppimiskäsitys	6
2.1	Arvoperusta	6
2.2	Oppimiskäsitys	8
3	Aikuisten perusopetuksen tehtävä ja tavoitteet.....	9
3.1	Aikuisten perusopetuksen tehtävä	9
3.2	Opetuksen valtakunnalliset tavoitteet	10
3.3	Laaja-alainen osaaminen	11
3.4	Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteuttaminen ja seuranta Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa.....	16
4	Oppimaan oppimisen ja yhteiskuntaan integroitumisen toimintakulttuuri	18
4.1	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	18
4.2	Oppimisympäristöjen ja työtapojen kuvaus	21
4.3	Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet.....	23
4.4	Toimintakulttuurin, oppimisympäristöjen ja työtapojen arviointi ja kehittäminen Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa.....	25
4.4.1	Toimintakulttuurin arviointi ja kehittäminen	25
4.4.2	Oppimisympäristöjen ja työtapojen arviointi ja kehittäminen.....	26
5	Ohjaus, oppimisen ja opiskelun tuki, opiskeluhoito ja kurinpidollisten keinojen käyttö	28
5.1	Ohjaus	28
5.2	Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.....	29
5.3	Oppimisen ja opiskelun tuki	31
5.4	Opiskeluhoito.....	33
5.4.1	Opiskeluhoitoon järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	33
5.4.2	Opiskeluhoitoon järjestäminen Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa ..	34
5.5	Kurinpidollisten keinojen käyttö	34
6	Yhteistyö ja opetuksen järjestämistapoja	36
6.1	Yhteistyö	36
6.2	Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus	37
7	Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi aikuisten perusopetuksessa	39
7.1	Arvioinnin tehtävät	39
7.1.1	Formatiivinen arviointi.....	39
7.1.2	Summatiivinen arviointi	40
7.2	Arvioinnin yleiset periaatteet	40
7.3	Oppimisen ja osaamisen arviointi.....	42
7.4	Työskentelyn arviointi.....	42
7.5	Opinnoissa eteneminen	43

7.6	Muualla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	43
7.7	Osaamisen osoittaminen erityisessä tutkinnossa	44
7.8	Arviointi ja todistukset aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa	44
7.9	Arviointi ja todistukset aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa	46
7.9.1	Kurssisuorituksen arviointi	46
7.9.2	Perusopetuksen koko oppimäärän suoritus	47
7.9.3	Päättöarviointi ja päättöarvosanan muodostaminen	47
7.9.4	Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät	48
7.10	Poissaolojen vaikutukset arviointiin	50
7.11	Arvioinnin uusiminen ja oikaisu	51
8	Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus	52
8.1	Ohjaaminen alkuvaiheen opetukseen ja alkuvaiheen tehtävä	52
8.2	Oppiaineet lukutaitovaiheessa	53
8.2.1	Äidinkieli ja kirjallisuus	53
8.2.2	Matematiikka	60
8.2.3	Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus	63
8.2.4	Ympäristö- ja luonnontieto	67
8.2.5	Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	69
8.3	Oppiaineet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa	73
8.3.1	Äidinkieli ja kirjallisuus	74
8.3.1.1	Suomen kieli ja kirjallisuus	77
8.3.1.2	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	91
8.3.2	Vieras kieli	110
8.3.2.1	Englanti, A-oppimäärä	112
8.3.3	Matematiikka	121
8.3.4	Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus	133
8.3.5	Ympäristö- ja luonnontieto	140
8.3.6	Terveystieto	150
8.3.7	Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	157
8.3.8	Tieto- ja viestintätekniikka (tvt)	166
9	Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opetus	169
9.1	Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opintojen aloittaminen	169
9.2	Oppiaineet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa	169
9.2.1	Äidinkieli ja kirjallisuus	171
9.2.1.1	Suomen kieli ja kirjallisuus	174
9.2.1.2	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	192
9.2.2	Toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet	211
9.2.2.1	Ruotsi (toinen kotimainen kieli), B1-oppimäärä	213
9.2.2.2	Englanti (vieras kieli), A-oppimäärä	227
9.2.3	Matematiikka	242
9.2.4	Uskonto	259
9.2.5	Elämänkatsomustieto	266
9.2.6	Historia	275
9.2.7	Yhteiskuntaoppi	285
9.2.8	Fysiikka	295

9.2.9	Kemia.....	305
9.2.10	Biologia.....	315
9.2.11	Maantieto	327
9.2.12	Terveystieto	338
9.2.13	Opinto-ohjaus ja työelämätaidot.....	349
9.2.14	Tieto- ja viestintätekniikka (tv).....	355
9.2.15	Kotitalous	358
9.2.16	Ensiapu.....	360
9.2.17	Hygieniosaaminen.....	361
9.2.18	Reaaliaineiden opiskelutaidot.....	363
LIITE 1: Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen tuntijako.....		367
LIITE 2: Päätösvaiheen valtakunnalliset ja koulukohtaiset kurssit (taulukko)		369
LIITE 3: Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikko		370

1 OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN TOTEUTTA- MINEN TÖÖLÖN YHTEIS- KOULUN AIKUISLUKIOSSA

Töölön yhteiskoulun aikuislukion periaatteena on olla kaikille avoin aikuislukio. Koulun toimintaa ohjaavat valtakunnalliset periaatteet, kuten opetussuunnitelman perusteet ja perusopetuslaki. Tässä opetussuunnitelmassa kerrotaan, kuinka näitä periaatteita sovelletaan Töölön yhteiskoulun aikuislukion perusopetuksessa. Tässä luvussa esitellään myös, miten koulun toimintaa arvioidaan ja kehitetään valtakunnallisten periaatteiden osoittamalla tavalla. Myöhemmin kuvataan yksityiskohtaisemmin oppiaineiden opintosisällöt ja muut koulun toiminnan osa-alueet.

1.1 OPETUSSUUNNITELMAA OHJAAVAT VALTAKUNNALLISET PERIAATTEET

Töölön yhteiskoulun aikuislukio järjestää aikuisten perusopetusta. Perusopetuslaissa on turvattu opiskelijan oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, opintojen ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea.¹ Tässä opetussuunnitelmassa kerrotaan, miten perusopetus toteutetaan Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa. Tekstissä kerrotaan opetuksen ja oppimisen arvioinnista, opiskelun ohjauksesta sekä tuen, opiskeluhuollon, yhteistyön ja erityisissä tilanteissa toteutettavan opetuksen järjestämisestä ja toteuttamisesta Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa.² Töölön yhteiskoulun aikuislukio on vastuussa opetussuunnitelman laadinnasta, toteutumisen arvioinnista ja kehittämisestä. Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä, vahvistaa koulutuksellista jatkumoa ja luoda hyvä perusta toisen asteen koulutukseen tai työelämään siirtymiselle. Opetussuunnitelmaa täydentää vuosittain laadittava lukuvuosisuunnitelma.

Opetussuunnitelma noudattaa Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita³, jotka on laadittu perusopetuslain ja -asetuksen⁴ sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen⁵ pohjalta. Opetussuunnitelman perusteet ovat Opetushallituksen antama kansallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma laaditaan. Muutokset valtakunnallisissa perusteissa siirretään myös koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan.

---

¹ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 30 § 1 mom.

² Perusopetuslaki 628/1998 4 luku 15 § 1 mom.

³ Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017, Opetushallitus 2017.

⁴ Perusopetuslaki 628/1998, Perusopetusasetus 852/1998, Valtioneuvoston asetus perusopetusasetuksen 3 §:n muuttamisesta 423/2012.

⁵ Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 422/2012.

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään opiskelijoiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää opiskelijoiden tervettä kasvua ja kehitystä.⁶ Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.⁷ Opiskeluhuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.⁸ Yhdenvertaisuuden edistämistä ohjaa yhdenvertaisuuslaki⁹ ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä tasa-arvolaki¹⁰. Lisäksi opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon opetushenkilöstön kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset sekä henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset ja tekijänoikeussäännökset.

Perustuslakia ja perusopetuslakia täydentävät kansainväliset ihmisoikeussopimukset. YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävydestä.¹¹

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa aikuisten perusopetuksen opinnot muodostuvat valtioneuvoston antaman asetuksen mukaisesti eri oppiaineiden ja aineryhmien pakollisista ja valinnaisista kursseista.¹² Asetuksessa määritellään oppiaineittain ja oppiaineryhmittäin pakollisten kurssien vähimmäismäärät ja koko oppimäärään sisältyvien opiskeltävien kurssien vähimmäismäärä.

Aikuisten perusopetus jakautuu alkuvaiheeseen ja päättövaiheeseen. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen laajuus on vähintään 38 kurssia. Alkuvaiheeseen sisältyvän lukutaitovaiheen laajuus on vähintään 27 kurssia. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opintomäärä on vähintään 46 kurssia. Opintoihin mahdollisesti sisällytettäviä alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen opintoja valitaan joustavasti siten, että ne antavat opiskelijalle sellaiset tiedot ja taidot, että hänellä on mahdollisuus jatkaa opintojaan aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa.

Aikuisten perusopetuksessa kurssin kesto on 28 tuntia.¹³ Lähiopetuksessa opetukseen käytetään tuntia kohden vähintään 40 minuuttia.¹⁴

---

⁶ Perusopetuslaki 628/1998 1 luku 3 § 1 ja 2 mom.

⁷ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 29 §.

⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, muutettu lailla 377/2022.

⁹ Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.

¹⁰ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986; Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta 1329/2014.

¹¹ YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948.

¹² Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 422/2012.

¹³ Perusopetusasetus 852/1998 1 luku 8 § 1 mom.

¹⁴ Perusopetusasetus 852/1998 1 luku 8 § 2 mom.

1.2 VALTAKUNNALLISTEN PERIAATTEIDEN SOVELTAMINEN TÖÖLÖN YHTEISKOULUN AIKUISLUKIOSSA

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa aikuisten perusopetus sisältää kaksi vaihetta: alkuvaiheen ja päättövaiheen. Tarvittaessa alkuvaihe sisältää myös lukutaitovaiheen (tai osan siitä), mikäli opiskelijalla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa tai taito on puutteellinen. Aikuisten perusopetuksen järjestäminen pohjautuu vahvasti opintojen henkilökohtaistamiseen luvussa 5.2 kuvatun henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman avulla. Opiskelijan aiempi osaaminen luetaan hyväksi aikuisten perusopetuksessa.

Aikuisten perusopetus on tarkoitettu niille oppivelvollisuusiän ylittäneille, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää tai joilla on tarve täydentää perusopetuksen tutkintoaan tai korottaa oppiaineiden arvosanoja. Opiskelija voi

- suorittaa perusopetuksen oppimäärän
- suorittaa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opintoja
- suorittaa perusopetuksen oppiaineita tai niiden osia kursseina
- korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opetuskielenä on suomi. Opetusta annetaan pääsääntöisesti yli 18-vuotiaille opiskelijoille, joilla on riittävät valmiudet aikuisopiskelun edellyttämään työskentelyyn. Rehtorin päätöksellä myös alle 18-vuotias voidaan ottaa opiskelijaksi. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa ei järjestetä rangaistuslaitoksessa järjestettävää opetusta.

Aikuisten perusopetuksen lähtökohtana on näkemys siitä, että aikuisopiskelija rakentaa osaamistaan aikaisemmin oppimilleen tiedoille ja taidoille, elämäkokemukselleen ja mahdollisille rinnakkaisille opinnoille. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa otetaan huomioon opiskelijoiden mahdollinen aiempi koulutustausta, mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus ja erilaiset lähtökohdat opintojen suorittamista ajatellen. Erityistä huomiota kiinnitetään sellaisten opiskelijoiden opiskeluedellytyksiin, joiden osaamistaso on heikko, peruskouluopinnot ovat huomattavan vajavaiset tai ne puuttuvat kokonaan.

Opiskelijan kanssa laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa jäsennetään opiskelun tavoitteet ja arvioidaan niiden saavuttamiseen kuluva aika. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma rakennetaan joustavasti ja yksilöllisesti sen mukaan, millaisia opintoja opiskelija tarvitsee. Opiskelijalla on oikeus sisällyttää henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa osia muiden opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien koulutustarjonnasta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa järjestetään aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen koulutusta lukuvuosisuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa käsitellään tarkemmin luvussa 5.2.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on opetussuunnitelmaan liittyvät ohjaussuunnitelma ja opiskeluhuoltosuunnitelma. Lisäksi koulussa on suunnitelma kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.¹⁵

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa laaditaan vuosittain opetussuunnitelmaan perustuva lukuvuosisuunnitelma, jossa kerrotaan vuosittaista tarkastelua edellyttävistä käytän-

---

¹⁵ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 29 §.

nöistä opetussuunnitelman toteuttamiseksi. Lukuvuosisuunnitelma sisältää tietoa lukuvuoden toiminnasta kuten vuosittaisesta opetusohjelmasta ja esimerkiksi koulun toiminnan kehittämiseen tai opiskelijoiden osallistamiseen liittyvistä toimista.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on erillinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on tehty yhteistyötä esimerkiksi Aikuisten perusopetuksen verkoston kanssa ja kuultu perusopetusta edeltävää koulutusta tarjoavia tahoja. Aikuisten perusopetuksen opiskelijat ovat merkittävä asiakasryhmä myös työ- ja elinkeinotoimistossa ja erilaisissa oppimisen tukipalveluissa (esim. Helsingin seudun erilaiset oppijat ry HERO), joiden asiantuntemusta on hyödynnetty opetussuunnitelmaa laadittaessa.¹⁶ Opetussuunnitelman laatimisessa on kuultu Töölön yhteiskoulun aikuislukion henkilöstön lisäksi perusopetuksen opiskelijoita. Töölön yhteiskoulun aikuislukio pitää tärkeänä, että opiskelijat ovat mukana koulun toiminnan suunnittelussa ja toimintakulttuurin kehittämisessä.¹⁷

1.3 KOULUN TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Töölön yhteiskoulussa pyritään koulutuksen jatkuvaan kehittämiseen ja oppimisen edellytysten parantamiseen.¹⁸ Tähän työhön kuuluvat opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen. Toiminnan arviointi toteutetaan suurelta osin kouluyhteisön itsearviointina. Arviointiin osallistuvat henkilökunnan lisäksi opiskelijat, ja arviointia suoritetaan tarpeen mukaan yhteistyössä koulun yhteistyökumppaneiden kanssa. Koulu osallistuu tarvittaessa toiminnan ulkopuoliseen arviointiin. Kunakin lukuvuonna toteutettavat keskeiset arviointitoimet kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulutus ja sen vaikuttavuus ovat keskeinen arvioinnin kohde. Tärkeä osa tätä arviointia ovat esimerkiksi opettajien keräämät kurssipalautteet ja opettajan työn vaikuttavuuden itsearviointi. Myös opiskelijoiden suullisesti ja vapaamuotoisemmin antama palaute on keskeinen koulutuksen arvioinnin muoto, joka huomioidaan koulutuksen kehittämisessä. Esimerkiksi laaja-alaisissa osaamiskokonaisuuksissa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamisen arviointia voidaan tukea myös kursseihin sitomattomilla ja oppiainerajat ylittävillä kyselyillä tai muulla opiskelijoiden kuulemisella.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa seurataan opetussuunnitelman oppimiskäsityksen ja arvoperustan toteutumista esimerkiksi opiskelijoiden kuulemistilaisuuksissa tai vuosittaisissa opiskelijatytytyväisyyskyselyissä. Opiskelijoiden kokemus on tärkeä myös arviointaessa koulun toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden toteutumista ja oppimisympäristön laatua. Toimintakulttuurin ja oppimisympäristön arviointia käsitellään luvussa 4.

---

¹⁶ Perusopetuslaki 628/1998 4 luku 15 § 2 mom.

¹⁷ Perusopetuslaki 628/1998 8 luku 47 a §.

¹⁸ Perusopetuslaki 628/1998 5 luku 21 §.

Opetussuunnitelman ainekohtaisten osuuksien toteutumisen arvioinnissa opettajan omalla arvioinnilla ja aineryhmien yhteistyöllä on keskeinen osuus. Opettajan arviointia tukevat esimerkiksi kurssipalautteet opiskelijoilta.

Vuosittain laaditaan lukuvuosiraportti, jossa seurataan lukuvuosisuunnitelman ja siinä kuvattujen arviointitoimien toteutumista.

Arvioinnin kautta kerätty tieto toimii opettajan oman työn kehittämisen tukena. Tietoa hyödynnetään myös koko kouluyhteisön kehittämisessä. Palautteen kerännyt taho koostaa palautteesta saadut tulokset tarpeen mukaan käsiteltäväksi esimerkiksi opettajainkokouksissa tai opiskelijatapaamisissa. Arvioinnin keskeiset tulokset julkistetaan.¹⁹ Tulosten perusteella koulun henkilökunta ja opiskelijat voivat tehdä ehdotuksia koulun toiminnan kehittämiseksi.

Palautteen kerääminen ja tuloksien käsitteleminen mahdollistaa arvokeskustelujen käymisen. Arvokeskustelujen kautta opettajat voivat arvioida muun muassa opetussuunnitelman arvoperustan toteutumista opetuksessa. Tietojen kerääminen myös kannustaa opiskelijoita ja opettajia yhdessä ja erikseen keskustelemaan siitä, kuinka koulu onnistuu opetussuunnitelman mukaisen opetuksen järjestämisessä. Arvokeskustelu esimerkiksi oppimiskäsityksestä tukee opiskelijan itsearviointia.

Ehdotuksia koulun toiminnan kehittämiseksi käsitellään opettajainkokouksissa, opiskelijoiden kuulemistilaisuuksissa tai muissa soveltuvissa yhteyksissä. Ehdotusten toimeenpanosta päätetään tarpeen mukaan lukuvuosisuunnitelmassa.

---

¹⁹ Perusopetuslaki 628/1998 5 luku 21§.

2 PERUSOPETUKSEN ARVO- PERUSTA JA OPPIMISKÄSITYS

Töölön yhteiskoulun aikuislukion toimintaa ohjaava arvoperusta ja oppimiskäsitys ovat yhtenevät valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden kanssa. Arvoperusta kuvaa arvoja, joiden pohjalle koulun toiminta rakentuu ja joita kouluyhteisössä halutaan edistää. Oppimiskäsitys kuvaa opetuksen lähtökohtia ja oppimisen merkitystä yksilölle.

2.1 ARVOPERUSTA

Opiskelijan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Aikuisella opiskelijalla on oikeus kehittyä omista lähtökohdistaan opiskelijana, yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Opintojen tulee antaa aineksia opiskelijan identiteetin, maailmankatsomuksen ja -kuvan sekä ihmiskäsityksen jatkuvaan kehittämiseen. Opiskelu antaa aineksia ja mahdollisuuksia yhteisten arvojen pohdintaan sekä valmiuksia arvioida niiden toteutumista. Opiskelijan valmiudet toimia aktiivisena kansalaisena sekä oman opiskeluyhteisönsä, perheensä ja lähipiirinsä aikuisena autonomisena jäsenenä paranevat opiskelun avulla.

Jokaisella opiskelijalla on oikeus hyvään ja tavoitteelliseen opetukseen. Opintojen tulee olla mielekkäitä sekä opiskelijan tavoitteiden että opetuksen järjestäjän näkökulmasta. Aiemmin opittujen tietojen ja taitojen huomioiminen ja yksilölliset opiskeluratkaisut tukevat aikuisen hyvää opintopolkua. Kannustava ja arvostava ilmapiiri ja aikuisopiskelijan elämäntilanteen huomioon ottavat opiskelu- ja arviointitavat ovat hyvän, vuorovaiikutteisen ja turvallisen oppimisympäristön perusta. Perusopetus antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet jatko-opintoihin ja tukee myönteistä asennetta elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Opiskelusta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteuttamatta jäämistä.

Arvojen pohdinnan merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat opiskelijoiden arvomaailmaa. Arvokeskustelut opiskelijoiden kanssa ohjaavat heitä tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä kriittisesti.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Aikuisten perusopetus tukee opiskelijan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistynyt ihminen tahtoo hyvää ja pyrkii toimimaan oikein. Hän osaa arvioida eri lähteistä saatavan tiedon luotettavuutta ja käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen

kuuluu myös pyrkimys itsesääteelyyn sekä vastuunottoon omasta kehittämisestä ja hyvinvoinnista.

Aikuisten perusopetus ylläpitää ja vahvistaa elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä ohjaa niiden puolustamiseen. Se edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat aikuisten perusopetuksen kehittämistä. Aikuisten perusopetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on opiskelijoita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen väylänä.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Aikuisten perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee opiskelijan integroitumista tai kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä hänen oman kulttuuri-identiteettinsä rakentumista. Opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden arvostamista, edistää vuorovaikutusta kulttuurien välillä ja sisällä sekä luo täten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisiaan aikuisten perusopetuksessa sekä tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja erilaisiin katsomuksiin. Asioita opitaan tarkastelemaan toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Opiskelu yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja hyvälle yhteistyölle. Opiskelu vahvistaa taitoja toimia monikulttuurisessa yhteiskunnassa omaa kulttuuriperintöä unohtamatta. Aikuisten perusopetus ohjaa opiskelijoita tunnistamaan eri kulttuureiden yhteisiä hyvää elämää kannattelevia arvoja ja periaatteita. Se rakentaa perustaa ihmisoikeuksia kunnioittavalle maailmankansalaisuudelle ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta monitaisten keskinäisriippuvuuksien maailmassa.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Aikuisten perusopetus edistää kestäväää elämäntapaa ja ekososiaalista sivistystä kaikessa toiminnassaan ja opetuksessaan. Kestävän elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatukseen on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis- pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys lisää ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta ja ohjaa toimimaan kestävästi.

Ihmisellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka parhaalla mahdollisella tavalla varmistaa ihmisen ja luonnon kestävään tulevaisuuden. Opetuksessa tunnistetaan kestävä kehityksen välttämättömyys, pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja tämän pyrkimyksen kanssa sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja sekä vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

2.2 OPPIMISKÄSITYS

Töölön yhteiskoulun aikuislukion opetus perustuu oppimiskäsitykseen, joka on yhtenevä valtakunnallisten aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa. Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan opiskelija on aktiivinen toimija opinnoissaan. Hän suunnittelee opiskeluaan, asettaa sille tavoitteita ja arvioi toimintaansa. Samalla hänen taitonsa valita tuloksellisia opiskelumenetelmiä kehittyvät. Opiskelun avulla hän kehittää taitojaan tavoitteiden asettamisessa, tuloksellisten opiskelumenetelmien valinnassa sekä aiemmin opitun ja uuden tiedon yhteensovittamisessa. Ajattelutaitojen monipuolinen harjoittaminen sekä kielen, kehon ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla opiskelija oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan.

Koska oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten opiskelijoiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa, opiskelijan tahto toimia vuorovaikutuksessa ja halu kehittää yhdessä toimimisen ja oppimisen taitoja on olennaista. Yhdessä oppiminen edistää opiskelijoiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja. Se antaa mahdollisuuden harjoitella rakentavaa ja avointa keskustelua, perustella omia kantoja ja arvioida niitä kriittisesti. Se lisää herkkyyttä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Kielitaito on keskeinen oppimisprosessin resurssi: opiskelija käyttää kielitietoisuuttaan sekä eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Aikuisella opiskelijalla on elämäntilanteesta riippuen myös monia muita rooleja, joissa hän voi kartuttaa ja harjoitella opintoihin sisältyviä tietoja ja taitoja. Opiskelijoita ohjataan myös arvioidaan toimintansa seurauksia ja vaikutuksia muihin ihmisiin ja ympäristöön.

Aikuisopiskelijan aiemmat tiedot, taidot ja opiskelukokemukset vaikuttavat oppimistilanteisiin ja opiskelijan käsityksiin itsestään oppijana. Taito ja tahto arvioida ja tarvittaessa muuttaa omia odotuksia, käsityksiä sekä totuttuja toimintatapoja luo edellytyksiä tulokselliselle oppimiselle. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ja realistinen ohjaus ja palaute vahvistavat opiskelijan myönteistä minäkuvaa, pystyvyyden tunnetta ja itsetuntoa sekä luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Myönteiset tunnekokemukset, opintosisältöjen merkityksellisyys, oppimisen mielekkyyden ja ilon kokemukset sekä uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista pitkäjänteisesti. Oppimiskokemukset vaikuttavat opiskelijan tapaan suhtautua opiskeluun ja hänen tavoitteisiinsa sekä valitsemiinsa opiskelutapoihin.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppiminen näkyy muutoksena ajattelu- ja toimintatavoissa kuten opiskelutekniikoiden kehittymisenä, uusina tietoina ja taitoina sekä elämän hallinnan paranemisena. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Aikuisten perusopetuksen eri oppiaineiden opetuksessa kehitetään opiskelijoiden oppimaan oppimisen taitoja.

3 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

3.1 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ

Aikuisten perusopetus on osa yleissivistävää opetusjärjestelmää, osa aikuiskoulutusjärjestelmää ja osa aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusjärjestelmää. Perusopetus tarjoaa mahdollisuuden oppia perustaitoja ja laajentaa yleissivistyksen perustaa sekä antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Omien vahvuuksien löytäminen ja tulevaisuuden suunnittelu ovat keskeinen osa aikuisten perusopetusta. Perusopetus rakentaa opiskelijoiden myönteistä identiteettiä ihmisinä ja oppijoina. Töölön yhteiskoulu on kaikille avoin aikuislukio, jossa huomioidaan, että opiskelijat tulevat hyvin erilaisista taustoista. Koulu haluaa tarjota kaikille opiskelijoille tasa-arvoiset mahdollisuudet kehittää omia valmiuksiaan ja päästä kohti omia opiskelutavoitteitaan.

Aikuisten perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta, joka edistää yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia. Sosiaalinen pääoma muodostuu ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Perusopetuksen tehtävänä on ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Perusopetus tukee opiskelijoiden yhteiskuntaan integroitumista ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumista antamalla opiskelijoille riittävät kielelliset ja yhteiskunnalliset valmiudet. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on opiskelijoita hyvin erilaisista lähtökohdista ja jokaiselle pyritään löytämään sopiva oppimispolku. Koulu huomioi mahdollisuuksien mukaan opiskelijoiden vaihtelevat elämäntilanteet ja pyrkii tukemaan ja kannustamaan heitä tavoitteiden saavuttamisessa. Aikuisten perusopetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota opetuksen työelämäyhteyksiin, työelämätaitoihin ja työllistymistä tukevien valmiuksien kehittämiseen. Perusopetus edistää sukupuolten tasa-arvoa. Se kannustaa yhdenvertaisesti eri sukupuolia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta.

Aikuisten perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja tukea opiskelijoita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa ja säilyttämisessä. Perusopetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana. Töölön yhteiskoulun aikuislukion opiskelijoissa näkyy laajasti kulttuurinen moninaisuus, joka koetaan rikkautena ja pyritään hyödyntämään päivittäisessä koulutyössä.

Aikuisten perusopetuksessa otetaan joustavasti huomioon yhteiskunnalliset muutokset ja ajankohtaiset asiat. Globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti.

3.2 OPETUKSEN VALTAKUNNALLISET TAVOITTEET

Seuraavassa esitellään opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet, joista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa.²⁰ Tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tavoitellaan oppiainerajat ylittävää osaamista.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Opetuksen valtakunnalliset tavoitteet korostavat koulun kasvatusta ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävä kehitys.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta opiskelijan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Opetettavien asioiden tulee perustua tieteelliseen tietoon.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Koulun toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Opetustyön resursseja ovat vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen. Kasvua ja oppimista edistävä toimintakulttuuri sekä toimiva opiskeluhuolto ovat tärkeitä valtakunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Aikuisten perusopetuksen erityiset tavoitteet

Aikuisille annettavan perusopetuksen erityisenä tavoitteena on tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja jatko-opintovalmiuksia. Perusopetuksessa otetaan huomioon opiskelijan osaaminen, elämäntilanne, olosuhteet, ikä sekä kieli- ja kulttuuritausta.

---

²⁰ Perusopetuslaki 628/1998 1 luku 2 §; Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 422/2012 2 luku 2–5 §; Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 ja 7 §:n muuttamisesta 135/2017.

3.3 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista korostetaan laaja-alaisen osaamisen merkitystä. Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteissa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta. Tässä luvussa esitellään kyseiset kokonaisuudet ja perustellaan niiden merkitys.

Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Opiskelussa ja työssä onnistuminen sekä vastuulliseksi kansalaiseksi kehittyminen edellyttävät uudenlaista, tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista, jossa pelkkä tiedon omaksuminen ei riitä. Osaamiseen tarvitaan tietoja ja taitoja sekä niiden soveltamista tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten opiskelijat käyttävät tietojään ja taitojään, vaikuttavat opiskelijoiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alainen osaaminen muodostuu näin ollen tiedoista ja taidoista ja niiden soveltamisesta eri tilanteissa sekä arvoista, asenteista ja tahdosta.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle ja kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttaa omaksuttavia tietosisältöjä enemmän se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Opiskelijalle annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Osaamisalueilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on tukea jokaisen opiskelijan kehittymistä yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Opiskelijoita rohkaistaan tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten opiskelija hahmottaa itsensä oppijana ja on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Opiskelijat rakentavat uusia tietoja ja taitoja ja sovittavat ne yhteen aiemmin oppimansa kanssa. Aikuisopiskelijan ajatteluun ja oppimiseen vaikuttavat myös hänen elämäkokemuksensa ja asenteensa. Poisoppiminenkin voi olla tarpeen. Olennaista on myös, miten hän osaa hakea, arvioida, muokata, tuottaa sekä jakaa tietoa ja ideoita. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä ja intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Aikuisopiskelijoita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Heitä ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla, hakeamaan uutta tietoa ja siltä pohjalta pohtimaan ajattelutapojaan ja sisäistä tietoaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä. Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja ymmärrystä. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisenkin tiedon kohtaamiseen ja sen käsittelyyn. Oppivan yhteisön jäsenenä opiskelijat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Aikuisopiskelijoita rohkaistaan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Hankittua tietoa käytetään ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päätelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että opiskelijat voivat käyttää kuvittelukykyään ja oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti. Toiminnalliset työtavat kuten draama, pelillisuus, fyysinen aktiivisuus ja kokeellisuus edistävät sekä oppimisen iloa että edellytyksiä luovaan ajatteluun. Valmiudet eettiseen ja systeemiseen ajatteluun kehittyvät, kun opetuksessa käsitellään vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmotetaan kokonaisuuksia. Opiskelijoita kannustetaan hankkiutumaan myös koulun ulkopuolella vuorovaikutus- ja asiointitilanteisiin, joissa he voivat oppia sekä uusia asioita että näissä tilanteissa tarvittavaa kieltä. Mahdollisuus yhdistää uutta opittua omaan arkeen on hyvin motivoivaa.

Oppimaan oppimisen taidot karttavat, kun opiskelijoita ohjataan asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään sekä arvioimaan edistymistään. Jokaista opiskelijaa autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan ja esimerkiksi hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Opiskelijoita tuetaan rakentamaan hyvä tiedollinen perusta ja kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2)

Opiskelijat elävät oppimisyhteisössä ja maailmassa, joka on kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Aikuisten perusopetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden kykyä tunnistaa ja arvostaa ympäristön kulttuurisia merkityksiä sekä rakentaa omaa kulttuuri-identiteettiä ja myönteistä ympäristösuhdetta. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Heitä ohjataan näkemään kulttuurien, kielten ja katsomusten moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnissa ja arjessa sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä opiskelijat oppivat havaitsemaan, vertailemaan ja arvioimaan eri kulttuureissa vaikuttavia aineettomia rakenteita kuten hierarkioita, roolimalleja ja valtaa. Opiskelijoita rohkaistaan toimijuuteen ja osallisuuteen suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaaleissa yhteisöissä. Opiskelijoita kannustetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Opiskelijat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta sekä tutustua kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin.

Opiskeluun sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien kuten lasten oikeuksien tuntemista ja arvostamista ja luottamusta siihen, että ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle.

Kouluyhteisössä opiskelijat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselleen. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään

eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan opiskelijoiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi opetuskielellä sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Opiskelijoita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Tärkeätä on myös oppia tuntemaan ja käyttämään monipuolisesti kuvia, matemaattisia ja muita merkkejä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimisen tukena mielikuvitustaan, kekseliäisyyttään ja huumorintajuun. Opiskelijoita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Arjen taidot (L3)

Arjen taidoilla tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia edistäviä taitoja, toimimista teknologisoituneissa ympäristöissä sekä oman talouden hallintaa ja kuluttamista. Aikuisten perusopetuksessa tutustutaan yhteiskunnallisiin palveluihin ja niiden käyttöön.

Opiskelijoita kannustetaan huolehtimaan itsestään ja toisistaan sekä harjoittelemaan arjen taitoja, myös oppimalla muilta ja jakamalla omaa osaamista. Ajanhallinta on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen. Opiskelijat, joilta perusopetuksen suorittaminen on jäänyt kesken, voivat olla vaarassa syrjäytyä ja tarvitsevat siten tukea arjen hallinnan ja itsesäätelyn oppimiseen.

Opiskelijoita ohjataan toimimaan opiskeluyhteisössä vastuullisesti ja turvallisesti, ennakkoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoilla on monia rooleja. Aikuisten perusopetuksen opiskelijoita pyritään tukemaan myös vanhemmuudessa sekä opettamaan heille taitoja esimerkiksi mahdollisten perhe-elämän ja kotoutumiseen liittyvien ristiriitojen ratkaisemisessa. Oman ja muiden kotoutumisprosessin eri vaiheiden tiedostaminen ja taito tarkastella omaa tilannetta sen pohjalta edistää opiskelijan hyvinvointia.

Opiskelijat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja opiskellaan sen toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Opetuksessa harjoitellaan mahdollisuuksien mukaan arjen eri tilanteissa tarvittavien teknisten laitteiden ja järjestelmien käyttöä. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä teknologian vastuullista ja järkevää käyttöä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan käyttämään monipuolisesti hyväkseen teknologian tuomia etuja ja mahdollisuuksia myös vapaa-ajalla ja omaehtoisessa opiskelussa.

Aikuisopiskelijoita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään suunnitella ja hoitaa omaa talouttaan. Opiskelijoita ohjataan mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien vastuidensa ja oikeuksiensa tuntemiseen kuluttajina. Opiskelijoita ohjataan kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat opiskelijoita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laajalaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien ja niiden yhdistelmien

avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Opiskelijat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon kuuluu monia lukutaitoja, joita kehitetään opetuksessa. Opiskelijoiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Opiskelijoiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa opiskelijat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan opiskelijoille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä ja heidän vapaa-ajan tekstejään sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin opiskelijat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältoja sekä käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen on välttämätön osa yleissivistystä ja arjen taitoja. Se on sekä tärkeä kansalaistaito itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Aikuisten perusopetuksessa huolehditaan siitä, että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuudet tvt-osaamisen kehittämiseen oman lähtötasonsa mukaisesti. Tvt:tä käytetään suunnitelmallisesti opintojen eri vaiheissa, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella: 1) Vahvistetaan opiskelijoiden ymmärrystä tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteista ja keskeisistä käsitteistä sekä käytännön tvt-taitoja omien tuotosten laadinnassa. 2) Opastetaan opiskelijoita käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Kehitetään opiskelijoiden valmiuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hallinnassa ja kannustetaan tvt:tä hyödyntävään tutkivaan ja luovaan työskentelyyn. 4) Ohjataan opiskelijoita käyttämään tvt:tä tarkoituksenmukaisesti vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on opiskelijoiden osaamistason huomioon ottaminen, opiskelijoiden kiinnostuksen ja aktiivisuuden herättäminen sekä mahdollisuus luovuuteen ja itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lisäksi syvennetään opiskelijoiden tietämystä tvt:n erilaisista sovelluksista ja käyttötarpeista sekä sen muuttuvasta merkityksestä arjessa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan tvt:n käyttömahdollisuuksia opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa. Tvt:n vaikutusta opitaan arvioimaan kestävä kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Opiskelijoille tarjotaan

mahdollisuuksia tvt:n käyttöön kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä omassa arjessa ja globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6)

Työn luonne, työelämä ja ammatit ovat voimakkaassa muutoksessa ja työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Opiskelijoiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät heidän jatkokouluttautumistaan ja työllistymistään. Työelämätaidot ovat myös keskeinen osa kotoutumisprosessia. Opiskelijoita tuetaan realistisen ja ajantasaisen kuvan saamisessa työelämästä ja omista mahdollisuuksistaan siinä. Opiskelijoiden on tärkeä ymmärtää työn merkitys elämässä ja oma vastuunsa yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Opetuksen tehtävä on myös saada opiskelijat oivaltamaan yritteliäisyyden ja yrittäjämäisen toimintatavan merkitys sekä yrittäjäyden mahdollisuudet omassa työllistymisessä. Opiskelu järjestetään niin, että opiskelijat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, työskentelytaitojaan ja oppia yrittäjämäistä toimintatapaa sekä ymmärtää opiskelussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Opiskelussa harjaannutaan työskentelemään yksin ja yhdessä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa harjoitellaan työprosessien suunnittelua, ajankäyttöä, ongelmanratkaisutaitoja ja uusien hypoteesien ja vaihtoehtojen keksimistä. Opiskelussa harjoitellaan myös vuorovaikutusta ja kartutetaan työelämässä tarvittavaa peruskielitaitoa.

Opiskelijoita ohjataan tutustumaan Suomen talous- ja elinkeinoelämään, yrityksiin ja yrittäjiin sekä vapaaehtoistyöhön erityisesti omalla lähialueella. Perusopetuksen aikana opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus saada kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä myös koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjäyys sekä riskien arviointi ja niiden hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Opiskelijoita tuetaan verkostoitumisessa.

Opiskelussa harjoitellaan työelämätaitoja, jotka helpottavat opiskelijan siirtymistä työelämään ja menestymistä siinä. Työelämä tietouden ja työnhakutaitojen lisäksi opiskelija saa tietoa ja ohjausta jatkosuunnitelmiansa tueksi, kuten tietoa aiemman koulutuksensa ja työkokemuksensa soveltuvuudesta suomalaisen työelämään tai siitä, millaista ammatillista tai yleissivistävää koulutusta hän tarvitsee. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteita ja tekemään sekä perusopetukseen liittyvät että jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisiä sukupuolirooleja ja muita roolimalleja kriittisesti tarkastellen ja niiden vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Aikuisten perusopetuksessa vahvistetaan jokaisen opiskelijan osallisuutta sekä kannustetaan heitä aktiiviseen kansalaisuuteen. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä sitoutumista yhteisiin päätöksiin harjoitellaan osana opiskelua.

Opiskelijoiden oikeutta olla aloitteellinen ja osallistua päätöksentekoon kunnioitetaan. Opiskelijat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun mahdollisuuksiensa mukaan. Samalla he saavat kokemuksia sopimusten ja sääntöjen sekä luottamuksen tärkeydestä. Opiskelu edistää opiskelijan taitoa osallistua päätöksentekoon sekä toimia vastuullisesti omassa elämässä ja laajemmin opiskeluyhteisössä ja yhteiskunnassa.

Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan yhteiskunnallista keskustelua sekä pohtimaan ajankohtaisten ongelmien ratkaisuvaihtoehtoja yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, oikeudenmukaisen kohtelun ja kestäväen elämäntavan näkökulmista. Osallistumalla sekä opilaitoksessa että sen ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan opiskelijat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamiskeinoista ja -kanavista. Opiskelijat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja mediavälitteisen viestinnän merkitystä ja käyttämään niiden mahdollisuuksia eettisesti kestäväällä tavalla. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Aikuisten perusopetuksessa opiskelijoita kannustetaan käyttämään demokraattisia oikeuksiaan ja vapauksiaan vastuullisina ja aktiivisina kuntalaisina ja kansalaisina.

Perusopetuksen aikana opiskelijat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojensa, elämäntapojensa ja tekojensa merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Ympäristön suojelun merkitys avautuu luonnontieteellisen tiedon lisäksi omakohtaisten luontokokemusten kautta. Opiskelijat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja niiden muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

3.4 LAAJA-ALAISEN OSAAMISEN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA TÖÖLÖN YHTEISKOULUN AIKUISLUKIOSSA

Laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet, kuten *Ajattelu ja oppimaan oppiminen*, *Arjen taidot* ja *Monilukutaito*, sekä niihin kuuluvat osa-alueet, kuten hyvinvoinnin edistäminen, mediakriittisyys ja työelämätaidot, liittyvät läheisesti yksittäisten kurssien sisältöihin. Kaikki osaamiskokonaisuudet huomioidaan jokaisessa oppiaineessa opetussuunnitelman ainekohtaisissa osuuksissa (luvut 8 ja 9) kuvatulla tavalla. Opettajat huolehtivat osaamiskokonaisuuksien sisältöjen käsittelystä opetuksessa kurssikohtaisesti.

Jotta laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien toteutuminen oppiaineissa voidaan varmistaa, opettajat tekevät kurssien suunnittelussa ja osaamiskokonaisuuksien toteutumisen arvioinnissa yhteistyötä aineryhmissä ja yli aineryhmien. Opettajat myös vaihtavat kokemuksia onnistuneista työtavoista ja muista opetuksellisista ratkaisuista. Osaamiskokonaisuuksien teemojen toteutumisesta kursseilla voidaan kerätä palautetta, ja opettajat keskustelevat opetuksesta kollegoiden kanssa kehitystarpeiden esiin nostamiseksi ja suunnittelun edistämiseksi. Henkilökunnan käymät arvokeskustelut ovat myös tärkeä osa opetuksen suunnittelua ja laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien toteutumisen seuranta.

Koulussa järjestetään myös oppiainerajat ylittäviä opintojaksoja, joissa laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet nousevat esiin. Opintojaksot kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa. Niissä painopisteinä ovat asioiden vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien hahmottaminen sekä eri lähteistä saatavan tiedon yhdisteleminen kokonaisuuksiksi. Esi-

merkiksi kurssilla Kansalaisena Suomessa (yh4) esitellään kansalaisvaikuttamisen, työelämän ja yrittäjyyden näkökulmia muun muassa vierailevien puhujien ja mahdollisten koulun ulkopuolelle suuntautuvien vierailujen avulla.

Laaja-alaisten osaamiskokonaisuuksien toteutumista Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa edistetään myös vuosittain vaihtuvalla laaja-alaisen osaamiskokonaisuuden teemalla, josta päätetään lukuvuosisuunnitelmassa. Opettajat pyrkivät lukuvuoden aikana nostamaan esiin lukuvuoden teemaa oppiaineissa ja ainerajat ylittävässä toiminnassa esimerkiksi työtapoja ja syventäviä näkökulmia valitessaan. Teeman toteutumista arvioidaan lukuvuoden mittaan yhteisissä opettajainkokouksissa ja aineryhmissä.

Opiskelijoiden omien arkisten kysymysten ja pulmatilanteiden käsittely opetuksessa kehittää opiskelijoiden ajattelua ja oppimaan oppimisen taitoja. Aitoihin tilanteisiin liittyvän aineiston käyttö tukee myös arjen taitojen kehittymistä, ja lähdekritiikki ja monilukutaito nousevat tehtävissä keskeiseksi osaksi ongelmanratkaisua. Arjen taidot kehittyvät opiskelun lomassa joustavasti, ja koko kouluyhteisö panostaa tähän, kukin omalta osaltaan. Esimerkiksi kansliassa ja kirjastossa asiointi sekä kurssilla toteutettavat arjen taidot kehittävät tehtävät ja sähköinen opiskelu kaikki kartuttavat taitoja, joita tarvitaan koulun ulkopuolella.

Sähköiset oppimisympäristöt ovat tärkeä osa Töölön yhteiskoulun aikuislukion oppimisympäristöä ja työtapoja. Koulussa edistetään tieto- ja viestintäteknologisten (tvt) taitojen kehittymistä tarjoamalla tvt-opintoja, jotka kytketään mahdollisuuksien mukaan läheisesti muihin, opiskelijoiden samaan aikaan suorittamiin kursseihin. Näin tvt-taitojen karttuminen edistää myös muita opiskelutaitoja. Koulun digituutoriopettajat, oppimisympäristöön perehdyttämisestä vastaavat henkilöt ja koulun IT-tuki edistävät tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä opetuksessa. Parhaiden käytäntöjen jakaminen opettajien kesken on tärkeä osa sähköisten työtapojen edistämistä. Tämä tukee monipuolisten työtapojen soveltamista ja antaa opiskelijalle mahdollisuuden valita itselleen parhaiten sopivat oppimisen tavat.

Monikulttuurisuuden huomioiminen ja kestävä kehityksen mukainen toiminta on osa Töölön yhteiskoulun aikuislukion toimintakulttuuria. Opettajat ja muu koulun henkilökunta voivat omalla esimerkillään vahvistaa opiskelijoiden kulttuurista osaamista ja ohjata kestävä tulevaisuuden rakentamiseen. Konkreettisia toimia monikulttuurisuuden edistämiseksi koulussa ovat esimerkiksi hiljentyymismahdollisuuden järjestäminen sekä kannustaminen oman äidinkielen käyttöön opiskelun tukena.

Keskeinen osa Töölön yhteiskoulun aikuislukion toimintakulttuuria on opiskelijoiden kuuleminen, joka edistää vuorovaikutustaitojen kehittämistä ja kulttuurista osaamista ja kasvattaa opiskelijoiden osallisuutta kouluyhteisössä. Opiskelijoiden kuuleminen on myös osaltaan kansalaisvaikuttamisen harjoittelua. Vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa mahdollistaa laaja-alaisten osaamiskokonaisuuksien toteutumisen seurannan. Erityisesti koulun toimintakulttuuriin liittyvät arvokeskustelut ovat yhteydessä laaja-alaisen osaamisen sisältöihin.

4 OPPIMAAN OPPIMISEN JA YHTEISKUNTAAN INTEGROITUMISEN TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuri sisältää kaikki kouluyhteisön toimintatavat, käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin opetustyön laatu perustuu. Toimintakulttuuri tulee esille yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla.

Toimintakulttuuri elää ja muokkautuu: sitä rakentavat kouluyhteisön jäsenet yhdessä, ja se on sidoksissa aikaan ja ympäröivään yhteiskuntaan. Aikuisopiskelijoilla on omat asenteet ja kulttuuriset käytänteet, joista osa rakentaa koulun toimintakulttuuria, mutta osa voi olla ristiriidassa sen tavoitteiden kanssa.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa toimintakulttuurin keskeinen piirre on eri koulumuotojen välinen yhteistyö. Aikuisten perusopetus toimii yhteistyössä aikuisten lukiokoulutuksen kanssa ja samassa rakennuksessa toimiva nuoriso-opetuksen yläkoulu ja lukio ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita. Eri koulumuotojen tavoitteet ja toimintakulttuurit tukevat toisiaan ja eri koulumuodot huomioivat toisensa toiminnassaan.

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään tavoitteellisesti, ja kehittämistyössä kaikkien yhteisön jäsenten näkökulmat ovat tärkeitä. Tässä luvussa kerrotaan toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavista periaatteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista sekä näiden toteutuksesta ja kehittämisestä Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa.

4.1 TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Oppiva ja kannustava yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Töölön yhteiskoulun aikuislukio on oppiva ja toiminnassaan kaikkia jäseniään oppimiseen kannustava yhteisö. Yhteisö tukee oppimista ja kannustaa vastuun ottamiseen omasta työskentelystä. Työhön syventymistä, sinnikkyyttä ja työn loppuun saattamista arvostetaan. Jokapäiväisessä työskentelyssä ylläpidetään myönteistä ilmapiiriä. Vuorovaikutus ja yhdessä ja toisilta oppiminen ovat tärkeä osa toimintakulttuuria.

Yhteisössä kannustetaan kohtaamaan mahdolliset erilaiset tehtäviin liittyvät haasteet ja tunnistamaan omat voimavarat ja vahvuudet. Työtapojen vaihtelevuus parantaa opiskelijan ongelmanratkaisutaitoja, auttaa arvioimaan omaa oppimista ja oman toiminnan vaikutuksia ja mahdollistaa irrottautumisen istuvasta elämäntavasta.

Töölön yhteiskoulun aikuislukio ja Töölön yhteiskoulun yläkoulu ja lukio ovat laaja yhteisö, jossa työskentelee päivittäin moniammatillinen joukko ihmisiä. Koko yhteisö työskentelee koulun yhteisten arvojen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti yritteliäisyyden ja oppimiseen kannustavuuden ollessa vahvoina lähtökohtina. Pedagogisella johtamisella

varmistetaan oppimisen edellytykset. Koulun henkilökunta arvioi säännöllisesti sekä omaa työtään että koko koulun toimintaa, ja siihen kannustetaan myös opiskelijoita.

Yksilöt huomioiva joustavuus

Töölön yhteiskoulun aikuislukio toimii opiskelupaikkana monista eri lähtökohdista tuleville opiskelijoille. Opiskelijoiden taustoja kartoitetaan muun muassa perusopetuksen opiskelijaksi ottoon liittyvässä alkuhaastattelussa, ja saatua tietoa hyödynnetään opetuksen ja muun toiminnan suunnittelussa. Kartoitettavaa tietoa on muun muassa opiskelijan kieli- tai kulttuuritaustaan ja suomalaisen opiskelukulttuurin tuntemukseen liittyvät tiedot, aikaisemmat opinnot sekä opetuskielen taito. Koulun kaikessa toiminnassa pyritään huomioimaan opiskelijoiden keskenään mahdollisesti hyvin erilaiset lähtökohdat. Opettaja ottaa huomioon lähtökohtien moninaisuuden myös opetusmenetelmiä ja työtapoja valitessaan.

Joustavalla opetustarjonnalla, erilaisilla tukitoimilla ja yksilöllisellä opintojen ohjauksella vahvistetaan opiskelijoiden mahdollisuuksia selviytyä opinnoistaan edellytyksiään vastaavalla tavalla. Opiskelijan omat opiskelutavoitteet otetaan huomioon ja henkilökohmainen opiskelusuunnitelma rakennetaan sen mukaan, millaisia opintoja opiskelija tarvitsee.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opiskelee hyvin monista eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevia opiskelijoita. Kulttuuriseen moninaisuuteen suhtaudutaan myönteisesti ja avoimesti. Oppiva yhteisö hyödyntää tietoisesti sekä oman ympäristön kulttuuriperintöä että kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Koulussa kohtaavat paikallinen ja globaali, ja erilaiset kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Opetuksessa ja koulun jokapäiväisessä toiminnassa otetaan huomioon opiskelijoiden moninaiset lähtökohdat. Opiskelijan omaan kieleen, kulttuuriin ja identiteettiin suhtaudutaan arvostaen, samalla kun opetuksessa ja muussa koulun toiminnassa tuetaan opiskelijan kasvamista myös suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön jäseneksi. Monikerroksisen kulttuuri-identiteetin arvostaminen kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärtämystä, välittämistä ja vastuullista toimintaa.

Kielen keskeinen merkitys oppimiselle ymmärretään ja otetaan huomioon opetuksessa, ja opetus suunnitellaan opettajien yhteistyönä niin, että opiskelijat saavat tarvitsemaansa kielellistä tukea. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana, ja esimerkiksi omissa muistiinpanoissaan opiskelijalla on hyvä mahdollisuus käyttää rinnakkain sekä opetuskieltä että muita kieliä kuten äidinkieltään.

Koulu yhteisö on luonteeltaan monikielinen, ja kielen merkitys esimerkiksi vuorovaikutustilanteiden muotoutumisessa ja yhteiskuntaan integroitumisessa ymmärretään. Kieleen ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista keskustellaan. Suomen kielen osalta koulun jokainen työntekijä, erityisesti jokainen opettaja, toimii kielellisenä mallina opiskelijoille. Eri oppiaineissa edetään arkikielestä oppiaineen käsitteellisen ajattelun kieleen, joka avaa eri oppiaineissa eri näkökulmia samaan ilmiöön.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Töölön yhteiskoulun aikuislukio pyrkii varmistamaan turvallisen ja rauhallisen työskentely-ympäristön kaikille koulu yhteisön jäsenille. Työskentely-ympäristö tukee psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Avoin vuorovaikutus antaa mahdollisuuden

tulla kuulluksi ja vaikuttaa koulun toimintaan omia kokemuksiaan ja osaamistaan jakaen. Hyvä työskentely-ympäristö itsessään luo työrauhaa ja turvallisuutta.

Kouluyhteisössä puututaan epäasialliseen käytökseen, jos sitä ilmenee. Kiusaamista, väkivaltaa, syrjintää, seksuaalista häirintää, rasismia tai päihtyneenä esiintymistä ei hyväksytä. Riskeihin ja vaaratilanteisiin varaudutaan suunnittelulla. Opetustilojen, opetusvälineiden ja -tilanteiden turvallisuudesta ja esteettömyydestä huolehditaan ja esimerkiksi poistumisharjoituksia järjestetään.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta sekä varhaista ja riittävää tukea. Töölön yhteiskoulun aikuislukio tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Töölön yhteiskoulun aikuislukion opiskelijat ovat kouluyhteisön jäseniä. Oppimaan pyrkivässä yhteisössä arvostetaan avoimuutta ja yhteisöllisyyttä. Koulun toimintatavat ja niiden kehittäminen, avoin vuorovaikutus ja tiedonkulku kannustavat osallistumiseen ja kehittävät rakentavaa kriittisyyttä. Opiskelu tuntuu merkitykselliseltä, kun opiskelija kokee kuuluvansa yhteisöön ja tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Opiskelija on oman oppimisensa, yhteiskuntaan integroitumisensa ja kotoutumisensa subjekti.

Koko yhteisöä kannustetaan ottamaan vastuuta itsestään, toiminnastaan ja yhteisestä työskentelystä. Opiskelijakeskeiset työskentelymuodot korostavat opiskelijan omaa vastuuta omasta työskentelystään. Koulu arvioi säännöllisesti omaa toimintaansa ja on valmis muuttamaan toiminnan suuntaa ja sisältöjä tarpeiden mukaisesti.

Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja koulutyön suunnitteluun eri tavoin, ja siihen kannustetaan. Esimerkiksi opiskelijakunnan hallituksen toiminnasta, tutor-opiskelijatoiminnasta, opiskelijoiden kuulemistilaisuuksista ja muusta toiminnasta päätetään vuosittain lukuvuosisuunnitelmassa. Osallistumalla yhteisen työskentely-ympäristön kehittämiseen opiskelijat samalla edistävät omia vaikuttamismahdollisuuksiaan ja kansalaistaitojaan koulussa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta myös globalisoituneessa maailmassa.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Töölön yhteiskoulun aikuislukio kunnioittaa jokaisen ihmisarvoa ja pyrkii tasa-arvon, tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden toteutumiseen perusoikeuksien mukaisesti. Koulun käytänteitä kehitetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden hengessä. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää yksilöllisten tarpeiden huomioimista ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista.

Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja kehittämällä ja valikoiden luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle. Kouluyhteisö rohkaisee opiskelijoita tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja valitsemaan opintopolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Kestävän kehityksen tavoitteena on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen edellytykset. Töölön yhteiskoulun aikuislukion toiminnassa huomioidaan kestävä kehityksen eri näkökulmat: ympäristö (ekologinen kestävyys), ihminen (kulttuurinen ja

sosiaalinen kestävyys) ja talous (taloudellinen kestävyys). Kouluyhteisö toimii esimerkiksi vastuullisesta suhtautumisesta ympäristöön. Se luo osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Ekososiaalisen sivistyksen johtajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä ja joka samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle.

Koulun arjessa tavoitteet näkyvät erilaisina toimintatapoina, kuten jätteen vähentämiseen ja lajitteluun liittyvinä ratkaisuin, tai siinä, että opiskelijoiden osallisuutta, tasa-arvoa ja monikulttuurisuutta tuetaan kouluyhteisössä. Opetuksessa kestäväan kehitykseen liittyviä aiheita käsitellään monissa eri oppiaineissa. Eri aineiden näkökulmat täydentävät toisiaan. Kursseilla käsitellään luonnon ja yhteiskunnan toimintaa ja avataan ilmiöiden välisiä syy-seuraussuhteita. Kyky hahmottaa muutosta ja maailmaa menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumona voidaan nähdä kestäväan kehitykseen kuuluvana inhimillisenä pääomana.

Työtapojen ja oppimisympäristöjen monipuolinen käyttö sekä yhteistyö tukevat oppimista. Tavoitteena on antaa valmiuksia ihmisen toiminnan ja oman elämäntavan kriittiseen arviointiin, nostaa esille vaihtoehtoisia ratkaisutapoja ja esitellä vaikuttamisen mahdollisuuksia. Opiskelijoita rohkaistaan osallistumaan kestäväan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen koulussa sekä ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöiden havainnoimiseen ja tutkimiseen myös koulun ulkopuolella. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijoita kohtaamaan avoimesti maailman moninaisuutta ja toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.2 OPPIMISYMPÄRISTÖJEN JA TYÖTAPOJEN KUVAUS

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään.

Oppimisympäristö Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa tukee yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta sekä vahvistaa arjen taitoja. Oppimisympäristö kannustaa vuorovaikutukseen ja osallistumiseen sekä edistää yhteisöllistä tiedon rakentamista ja myönteistä opiskeluilmapiiriä. Oppimisympäristö tukee aikaisempiin kokemuksiin perustuvaa tietopohjaa sekä auttaa opiskelijaa löytämään tehokkaita tapoja täydentää ja kehittää osaamistaan ja muuttaa tarvittaessa käsityksiään tai toimintamallejaan.

Töölön yhteiskoulun aikuislukio toimii koulurakennuksessa Helsingin Töölössä hyvien kulkuyhteyksien päässä. Rakennuksessa on runsaasti perinteisiä ja helposti muunneltavia erikokoisia luokkatiloja. Koulussa on myös itseopiskeluun tarkoitettuja tiloja (kirjasto, lukuhuone) sekä sosiaalista vuorovaikutusta mahdollistavia tiloja (kahvila). Oppimisympäristö on historiallisen kiinteistön rajoitteiden puitteissa esteetön. Luokkahuoneissa on hyvä ja ajanmukainen opetusteknologinen varustelu, ja eri oppiaineille on soveltuvia erityistiloja kuten ATK-luokkia, laboratorioluokkia, kielistudio ja taitoaineiden luokkia, joissa on aiheisiin soveltuva hyvätasoinen varustelu.

Oppimisympäristönä Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa toimivat koulun sisä- ja ulkotilat, minkä lisäksi sekä läheistä luontoa että rakennettua ympäristöä voidaan hyödyntää. Koulun keskeinen sijainti kirjastojen, liikunta-, taide- ja luontokeskusten, museoiden ja muiden palvelujen lähistöllä mahdollistaa monipuoliset oppimisympäristöt opetuksen tarpeet huomioon ottaen.

Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, jotka käsittävät muun muassa oppimateriaalit, kuten oppikirjat ja havainnollistamiseen ja tutkimiseen tarvittavat välineet, sekä työvälineet, kuten tietokoneet. Esimerkiksi verkkoyhteyden ja kirjaston palvelujen helppo saatavuus sekä opiskelun tuen palvelut, kuten täydentävä opetus ja tieto- ja viestintäteknologian käytön tuki, auttavat opiskelijoiden omatoimista opiskelua.

Sähköisten oppimisympäristöjen käyttö ja muu tieto- ja viestintäteknologia ovat olennainen osa Töölön yhteiskoulun aikuislukion monipuolisia oppimisympäristöjä. Opiskelijoita ohjataan myös omien tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden käyttöön oppimisen tukena. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään niin, että se muun muassa vahvistaa opiskelijoiden osallisuutta, yhteisöllisen työskentelyn taitoja ja että opiskelijoille syntyy mahdollisuuksia laajentaa oppimisympäristöään esimerkiksi koulun ulkopuolisten verkkoressurssien avulla.

Töölön yhteiskoulun aikuislukio on monipuolinen yhteisö. Samassa rakennuksessa toimivat muut koulumuodot mahdollistavat opettajien ja opiskelijoiden yhteistyön koulumuotojen ja -asteiden välillä. Keskeinen sijainti helpottaa vuorovaikutusta ja tavoitteellista verkostoitumista myös koulun ulkopuolisten yhteisöjen kuten työelämän, järjestöjen, työvoimapalvelujen ja eri alojen asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristö Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on kielitietoinen ja suomen kielen (s2) oppimista tukeva. Suomen kielen oppiminen huomioidaan muun muassa koulun viestinnässä ja muussa toiminnassa. Kielitaidon kehittämisessä digitaalisilla, interaktiivisilla oppimisympäristöillä ja koulun ulkopuolisilla resursseilla on tärkeä tehtävä. Opiskelussa hyödynnetään aikuisten kokemuksia arjen erilaisista kielenkäyttötilanteista – sosiaaliset verkostot, harrastukset, asioimiskontaktit. Tärkeä piirre Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa oppimisympäristönä on myös monikulttuurisuus. Kulttuurisesti monimuotoisessa oppimisympäristössä toimiminen tukee opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja vahvistaa osallisuutta, integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työllistymisen mahdollisuuksia.

Oppimisympäristö Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on turvallinen, terveellinen ja esteettisesti miellyttävä, jolloin se edistää opiskelijoiden fyysistä ja henkistä terveyttä ja hyvinvointia. Vastuullinen työskentely ja hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista ja turvallisuutta. Turvallista ja vastuullista työskentelyä harjoitellaan myös digitaalisissa oppimisympäristöissä. Olosuhteet suunnitellaan sellaisiksi, että toiminta on kestävän kehityksen tavoitteiden mukaista.

Työtavat

Työtavoilla tarkoitetaan niitä toimintatapoja, jotka tähtäävät opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Työtapoihin kuuluvat esimerkiksi opettajan tunnille valitsemat opetukselliset ratkaisut ja opiskelijan itsenäisen opiskelun muodot. Työtapoja ovat esimerkiksi opetuskeskustelu, oppimista tukeva oppimispajaopetus ja luento-opetus. Eri-laiset sähköiset opiskeluratkaisut voivat olla osa opetuksen järjestämistä.

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä opiskelijoiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee

ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen opiskelijan oppimista. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnalla voidaan myös korjata sukupuolittuneita asenteita ja käytänteitä. Elämyksellisten työtapojen avulla harjaannutetaan osaamista, josta on opiskelijalle hyötyä ja iloa.

Työtavat pyritään valitsemaan sillä perusteella, että oppija tuntisi luottamusta itseensä oppijana ja hänessä heräisi halu oppia ja ottaa vastuuta oppimisestaan. Työtavat hyödyntävät opiskelijoiden omia elämäkokemuksia. Oppimistehtäviä laadittaessa ja opiskelutilanteita suunniteltaessa ovat lähtökohtana mielekkäät, havainnolliset, käytännönläheiset, arkielämän tilanteisiin liittyvät esimerkit sekä tiedonalalle ominaiset työtavat ja tutkivan oppimisen ote. Niiden avulla ja välityksellä opiskelijat tottuvat luomaan jäsenyksiä tietorakenteita ja omaksuvat käsitteiden yhteyksiä heidän omaan kokemusmaailmaansa.

Monipuolisten työtapojen tehtävänä on tietojen ja taitojen oppimisen ohella tukea erilaisia yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Taiteellista ilmaisua ja luovuudenharjoituksia yhdistetään joustavasti opetukseen. Yhteisöllinen oppiminen tapahtuu opiskelijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa, edistää sosiaalista joustavuutta ja yksilöiden kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä.

Mahdollisuuksien mukaan työtapoja voidaan eriyttää käyttämällä rinnakkain vaihtoehtoisia työtapoja. Eriyttämisessä kiinnitetään huomiota opiskelun laajuuteen ja syvyyteen, työskentelyn rytmiin ja etenemiseen sekä erilaisiin oppimistapoihin. Lähtökohtana ovat opiskelijoiden tarpeet ja mahdollisuudet erilaisten työskentelytapojen hyödyntämiseen. Eriyttäminen tukee opiskelijan itsetuntoa ja motivaatiota ja ehkäisee tuen tarpeen syntymistä.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opetus on kielitietoista. Erilaisten tekstien lukemisen, ymmärtämisen, tulkitsemisen ja tuottamisen taidot ovat opiskelussa keskeisiä. Opiskelijoita rohkaistaan monipuolisiin vuorovaikutustilanteisiin ja rikastamaan omaa sanavarastoaan ja ilmaisutaitojaan. Kielitietoinen opetus edellyttää opettajien välistä yhteistyötä. Suomen kielen (s2) ja muiden oppiaineiden opetusta voidaan järjestää osittain samanaikaisopetuksena.

Uusiin työ- ja opiskelumenetelmiin harjaantuminen on keskeinen osa opiskelua. Opiskelijaa kannustetaan ja ohjataan kokeilemaan ja löytämään itselleen parhaiten soveltuvia työskentelytapoja. Opiskelijaa autetaan myös tiedostamaan ja arvioimaan omaa oppimistaan ja kehittämään omia oppimisstrategioitaan. Vaihtelevat työtavat aktivoivat työskentelemään tavoitteellisesti ja tukevat oppimaan oppimista. Tavoitteena on, että opiskelijoiden tiedon hankkimisen, tuottamisen, soveltamisen ja luotettavuuden arvioimisen taidot karttuvat ja tarpeelliset tiedot ja taidot jatko-opintoja ja työelämää varten mahdollistuvat. Opiskelijoita pyritään harjaannuttamaan osallistumiseen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja kantamaan vastuuta itsestä ja toisista.

4.3 OPETUKSEN EHEYTTÄMINEN JA MONIALAISET OPPIMISKOKONAISUUDET

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa aikuisten perusopetuksen oppimaan oppimista ja yhteiskuntaan integroitumista edistävää toimintakulttuuria. Eheyttämistä toteutetaan

muun muassa monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla, jotka yhdistävät useiden oppiaineiden sisältöjä ja työtapoja, mutta myös mahdollisuuksien mukaan opiskelemalla samaa teemaa useammassa oppiaineessa samanaikaisesti tai peräkkäin lukuvuosisuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksiin kuuluvan oppimisen arviointi on osa eri oppiaineisiin sisältyvää arviointia.

Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisriippuvuuksien ymmärtäminen. Eheyttäminen kannustaa yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja ja auttaa näin hahmottamaan koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä ja teemoja kokonaisuuksina.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelun lähtökohtana ovat aikuisten perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet (ks. luku 4.1). Oppimiskokonaisuudet edistävät opiskelijoiden integroitumista yhteiskuntaan ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumista. Ne vahvistavat erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä (ks. luku 3.3).

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opiskelijat osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunniteluun, sillä oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti opiskelijoiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita. Opiskelijan näkökulmasta monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteena on

- vahvistaa opiskelijoiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin opiskelijoiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia asioiden edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen yhteisvoimin
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opiskeluun
- vahvistaa arjen osaamisen harjoittelua ja antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa opiskelijoita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ja muista opetusta eheyttävistä toimista päätetään vuosittain lukuvuosisuunnitelmassa. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa monialaisia oppimiskokonaisuuksia voidaan järjestää myös kurssimuotoisesti lukuvuosisuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Kurssimuotoiset monialaiset oppimiskokonaisuudet on kuvattu opetussuunnitelman luvuissa 9.2.1.2 (kurssi s216) ja 9.2.7 (kurssi yh4). Lukuvuosittain opettajat ja muu henkilökunta suunnittelevat monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteutustavat ja keskustelevat jo toteutuneista kokonaisuuksista. Suunnittelu- ja seurantatyöhön varataan myös opiskelijoille mahdollisuus osallistua.

Oppimiskokonaisuuksien arvioinnissa ja kehittämisessä keskeinen merkitys on opiskelijapalautteella. Kursseilla on niille lukuvuosisuunnitelmassa nimetyt vastuupettajat, jotka tekevät yhteistyötä tarpeen mukaan muiden aineenopettajien, muun henkilökunnan ja koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa. Mahdollisimman laajasta eri oppiaineiden osallisuudesta monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa huolehditaan aineryhmittä ylittävällä yhteistoiminnallisella suunnittelulla ja saadun palautteen käsittelyllä yhteisissä tilaisuuksissa.

4.4 TOIMINTAKULTTUURIN, OPPIMIS- YMPÄRISTÖJEN JA TYÖTAPOJEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN TÖÖLÖN YHTEISKOULUN AIKUISLUKIOSSA

Töölön yhteiskoulun aikuislukio pyrkii toiminnassaan jatkuvaan arviointiin ja toiminnan kehittämiseen yhteistyössä koko henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa. Yhteistyö kasvattaa opiskelijoiden osallisuutta kouluyhteisössä. Seuraavassa kuvataan arvioinnin ja kehittämisen tapoja toimintakulttuurin, oppimisympäristön ja työtapojen osalta.

4.4.1 TOIMINTAKULTTUURIN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Toimintakulttuuria ja sen kehittämistä voidaan koulussa tarkastella yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla. Koko yhteisön ja kaikkien opiskelijoiden vastuunottoa itsestään, toiminnastaan ja yhteisestä työskentelystä pyritään vahvistamaan. Kehittämisen perusedellytys on avoin, vuorovaikutteinen, luottamusta rakentava ja kaikkia yhteisön jäseniä osallistava keskustelukulttuuri.

Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta tärkeää on

- tunnistaa ja vahvistaa hyväksi havaittuja malleja ja toimivia käytänteitä
- tunnistaa uudet haasteet ja mahdollisuudet, ja kehittää toimintakulttuuria niiden näkökulmasta
- pysähtyä välillä pohtimaan toimintakulttuurin merkitystä, tunnistaa mahdollisia ei-toivottuja vaikutuksia sekä korjata toimintaa tältä osin tavoitteiden suuntaiseksi.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa tehdään lukuvuosisuunnitelmassa päätettävällä tavalla opiskelijoille ja koulun henkilökunnalle suunnattuja kyselyitä, joilla arvioidaan koettua toimintakulttuuria ja kerätään palautetta esimerkiksi opetuksesta, opinto-ohjauksesta ja tiedottamisesta. Samalla kerätään ehdotuksia ja ideoita toiminnan ja toimintakulttuurin kehittämiseksi. Tulokset kootaan, ja niiden pohjalta muokataan tarvittaessa koulun käytänteitä ja valitaan kehittämisen painopistealueita. Kyselyjen aiheet ja toteutustapa vaihtelevat sen mukaan, millaisia toimintakulttuuriin liittyviä näkökulmia halutaan erityisesti selvittää. Opiskelijoiden näkökulmia saadaan lisäksi arvioitua esimerkiksi kurssipalautteiden perusteella ja palautelaatikkoon jätettyjen vapaamuotoisten kehitysehdotusten avulla. Koulun yhteiset tapahtumat tukevat henkilökunnan ja opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta edistämällä avointa palautteen antamista ja yhteistoiminnallista kehittämistä. Olennot arvioinnin tulokset julkaistaan koko kouluyhteisön käyttöön.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa toimii kehittämisryhmä, joka kokoontuu useita kertoja lukuvuoden aikana. Hallinnon, aineryhmien edustajien ja opinto-ohjauksen näkökulmat täydentävät toisiaan ja auttavat luomaan ajantasaista kuvaa vallitsevasta toimintakulttuurista ja tunnistamaan kehittämisen kohteita.

Henkilökunnan pedagoginen osaaminen ja ammatillisuus ovat osa toimintakulttuuria. Henkilökunnalle luodaan mahdollisuuksia kehittyä ammatissaan, ja heidän omaehtoista kouluttautumistaan tuetaan. Töölön yhteiskoulun aikuislukion opettaja- ja henkilökunta

osallistuu aktiivisesti opetushallinnon, työvoimaviranomaisten ja erilaisten yhteiskunnallisesti sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden tahojen järjestämiin tilaisuuksiin ja koulutuksiin. Hyviä opetuskäytänteitä jaetaan ja vertaiskoulutusta järjestetään aikuislukion sisällä ja kouluasteiden välillä. Yhteyksiä muihin aikuisten perusopetusta tarjoaviin oppilaitoksiin luodaan ja verkostoitumista pidetään tärkeänä.

Vieraskielisten opiskelijoiden opetuskielen hallinnan tukeminen on tärkeä osa kielitietoista toimintakulttuuria. Jokainen aineopettaja on oman tiedonalansa kielen asiantuntija ja tunnistaa myös roolinsa yleiskieleen tutustuttajana. Opettajien yhteistyö opetuksen suunnittelussa ja hyväksi koettujen toimintatapojen jakaminen tukevat tätä tehtävää. Opiskelijoiden vaihteleva taitotaso opetuskielessä voidaan oppitunneilla huomioida esimerkiksi valitsemalla työtapoja, joissa keskitytään sanastoon, ja käyttämällä kielen oppimista tukevaa samanaikaisopetusta. Yhteistyö s2-opetuksen ja muiden oppiaineiden välillä sekä koulukohtaiset s2-kurssit tukevat vieraskielisen opiskelijan opiskelua suomen kielellä.

4.4.2 OPPIMISYMPÄRISTÖJEN JA TYÖTAPOJEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittäminen Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa perustuu opettajien kokemuksiin sekä opiskelijoilta ja muulta henkilökunnalta saatavaan palautteeseen. Palautteesta saatuja tuloksia vertaillaan oppimisympäristölle ja työtapoille asetettuihin tavoitteisiin.

Opettajakunta on tärkeässä asemassa, kun oppimisympäristöjä kehitetään. Kehittämistyöhön voi kuulua esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologisten elementtien sisällyttämistä opiskeluun sekä yhteisöjen välistä yhteistyötä. Monipuoliset oppimisympäristöt rikastuttavat opetusta. Esimerkiksi ohjatut tai omatoimiset tutustumiskäynnit, arkielämän tilanteisiin liittyvät oppimistehtävät sekä uutiset oppimateriaalina mahdollistavat myös työtapojen monipuolistamisen. Oppimisympäristöjä kehitetään rinnakkain työtapojen kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan opiskelijoiden käyttöön niin, että ne tukevat myös omatoimista opiskelua. Oppimisympäristöjä kehitettäessä otetaan huomioon tiedot ja taidot, joita aikuisopiskelijoille on karttunut työssä, perhe-elämässä ja vapaa-aikana.

Opiskelijoilta pyritään saamaan tietoa heidän kokemuksistaan oppimisympäristöistä muun muassa opiskelijapalautteen ja kuulemistilaisuuksien yhteydessä tarpeen mukaan. Myös henkilökunnalta kerätään palautetta kokemuksista oppimisympäristöistä. Kehittämistarpeiden ilmetessä hyödynnetään tarpeen mukaan myös ulkopuolista asiantuntijuutta. Työtapojen arvioinnissa opiskelijoiden kokemus opiskelusta koulussa on tärkeä kehittämisen lähtökohta. Opettaja saa työtapojen kehittämisessä tukea aineryhmien yhteistyöstä.

Tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan tilojen ja kalusteiden muunneltavuus, hyvä ergonomia, esteettisesti miellyttävät, esteettömät ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys.

Arvioinnin tavoista ja tulosten käsittelystä päätetään vuosittain lukuvuosisuunnitelmassa.

5 OHJAUS, OPPIMISEN JA OPISKELUN TUKEA, OPISKELUHUOLTO JA KURINPIDOLLISTEN KEINOJEN KÄYTTÖ

5.1 OHJAUS

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on laadittu erillinen perusopetuksen ohjaussuunnitelma, jossa käsitellään ohjauksen toteuttaminen Töölön yhteiskoulussa sekä siitä tiedottaminen. Ohjaussuunnitelmassa on esitetty myös ohjaukseen osallistuvat henkilöt sekä heidän tehtävänsä ja keskinäinen työnjakonsa ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan, seurannan ja arvioinnin käytänteet. Ohjaussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa esitellään yhteistyötahoja sekä yhteistyön tavoitteita.

Ohjauksen tavoitteet

Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan. Opiskelijan kokonaisvaltainen ohjaus on koko Töölön yhteiskoulun aikuislukion yhteinen tehtävä. Ohjauksen tavoitteena on lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia ja oppimaan oppimisen taitoja sekä ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Ohjaus auttaa opiskelijaa arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksen näkökulmasta käsin korostuvat ohjattavan autonomian tunteen vahvistamisen ja oman toiminnan merkityksellisyyden löytämisen tärkeys sekä opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisy.

Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa ja tukea opiskelijaa niin, että hän osaisi tehdä elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja. Ohjauksen avulla opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista ja työelämästä jatkosuunnitelmiansa tueksi. Opiskelijaa ohjataan käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet, osaa etsiä tietoa sekä käyttää niitä jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Ohjaus tukee kieli- ja kulttuurivähemmistöihin kuuluvia ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Ohjauksessa tehdään myös konkreettinen jatko-opintosuunnitelma ja/tai urasuunnitelma, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet. Jos kyseessä on kotoutuja, työllistymistä ja perusopetuksen jälkeistä jatkosuunnitelmaa tukevat toimet kulkevat kotoutumisprosessin mukana koulutukseen hakeutumisesta aina mahdolliseen jälkiohjaukseen saakka.

Ohjauksen toteuttamisen lähtökohdat

Ohjaus perustuu opiskelijan tarpeisiin ja tavoitteisiin ja sen sisällöt vaihtelevat näiden mukaisesti. Opiskelijan aikuisuuden arvostaminen ja autonomian kunnioittaminen ovat ohjauksen onnistumisen perusedellytykset. Aikaisempien opintojen ja myös muualla kuin koulutuksessa hankittujen tietojen ja taitojen tunnistaminen vaativat erityistä paneutumista. Puutteelliset perustiedot ja -taidot voivat olla aikuiselle opiskelijalle sekä elämännhallintaa haittaava että itsetuntoon vaikuttava tekijä. Siksi opiskelumotivaation ja minäpystyvyyssuskomusten herättäminen ja niiden ylläpitäminen vaativat opinto-ohjaajilta ja opettajilta syventymistä yksilöllisesti kunkin opiskelijan tilanteeseen.

Opinnot voidaan suunnitella myös siten, että opiskelija suorittaa samanaikaisesti eri vaiheiden kursseja. Jos opiskelijan on tarkoituksenmukaista suorittaa vain lukutaito- ja/tai alkuvaiheen opintoja, hänet voidaan ohjata tämän jälkeen muuhun soveltuvaan koulutukseen.

Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne tarkastelemalla opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä tarpeen mukaan elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Opintojen alkuvaiheessa opiskelija perehdytetään koulun toimintakulttuuriin ja luodaan hyvän oppimisen edellytyksiä tukemalla myönteistä opiskeluilmapiiriä ja kehittämällä oppimisvalmiuksia. Alkuvaiheen ohjauksen keskeisenä tehtävänä on auttaa opiskelijaa motivoitumaan ja suuntautumaan opiskeluun sekä oppijan rooliin. Opiskeluprosessin etenemisen takaaminen pyritään varmistamaan monipuolisella ohjaustoiminnalla (henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukeminen, oppimisen ja opiskelun ohjaus sekä elämän suunnittelun ja uravalinnan ohjaus) ja henkilökohtaisen opinto-ohjauksen jatkumolla. Psykososiaalisella tuella ohjaustilanteissa pyritään helpottamaan opiskelun esteitä ja kannattelemaan opiskelijaa haastavilta tuntuviissa muutostilanteissa.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa ohjauspalvelut jaetaan ohjaukseen ja neuvonta- ja tietopalveluihin. Ohjaustoiminta järjestetään henkilökohtaisena, pienryhmä- ja ryhmämuotoisena ohjauksena. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelija voi keskustella opintoihin, koulutus- ja ammatinvalintoihin sekä tulevaisuuteen ja elämäntilanteeseen liittyvistä kysymyksistä. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa aikuisten perusopetukseen sisältyy myös erillisiä ohjauksen kursseja (ks. luku 9.2.13), Ohjauksen kursseilla vahvistetaan opiskelijoiden opiskelutaitoja ja lisätään jatkokoulutukseen, ammatinvalintaan ja työelämään liittyvää tietoutta, taitoja ja valmiuksia sekä tuetaan muiden ohjauksen tavoitteiden saavuttamista. Opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan voi sisältyä myös opiskelujaksoja muissa oppilaitoksissa sekä työelämään tutustumista.

5.2 HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUSUUNNITELMA

Töölön yhteiskoulun aikuislukion aikuisten perusopetuksessa opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.²¹ Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ohjaa opiskelijan tiedollista ja taidollista kehittymistä koko opintojen ajan. Suunnitelmassa jäsenetään opiskelun tavoitteet ja arvioidaan niiden saavuttamiseen kuluva aika yhdessä opiskelijan kanssa. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma perustuu opiskelijan val-

---

²¹ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 46 §; Laki perusopetuslain 1 ja 46 §:n muuttamisesta 1507/2016.

miuksiin, aiemmin opitun tunnistamiseen sekä opiskelun tavoitteisiin. Opiskelijan opiskeluhistoria ja elämäntilanne, erityisesti aikaisemmat opintosuoritukset ja oppimiskokemukset otetaan huomioon henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa.

Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan.²² Opiskelijan lähtötaso määritellään ja opiskelijan kanssa yhdessä laaditaan opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään

- aikaisempi koulutus Suomessa ja/tai muualla, erityisesti aikaisemmin suoritettut perusopetuksen opinnot ja mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus tai muu kokemus
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat kurssit ja/tai oppimäärät
- aikuisten perusopetuksen aloitusvaihe (lukutaitovaihe, muu alkuvaihe vai päättövaihe)
- suoritettavat kurssit
- mahdolliset muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot ja/tai työelämään tutustumisjaksot
- arvioitu opiskelu-aika
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle mahdollisesti aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Selvitetään myös onko opiskelija saanut lisäopetusta tai erityistä tukea aiemmissa opinnoissaan. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnasta vastaavat opinto-ohjaaja ja opettajat yhteistyönä. Suunnitelman laatimisessa, seurannassa ja hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä erityisopettajien, aineenopettajien, ryhmänohjaajien ja/tai koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Suunnitelmaan voi sisältyä opiskelujaksoja myös muissa oppilaitoksissa kuten ammatillisessa oppilaitoksessa.

Jos opiskelija siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän perusopetuslain, lukio-lain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestämään opetukseen tai koulutukseen, Töölön yhteiskoulun aikuislukio toimittaa viipymättä opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa ja suoritettuja opintoja koskevat tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle sällapitosäännösten estämättä.²³

Suunnitelman laatimisessa ja seurannassa tehdään tarpeen mukaan moniammatillista yhteistyötä. Opiskelijan taustasta riippuen hänen asioitaan saattavat hoitaa Töölön yhteiskoulun aikuislukion edustajien lisäksi eri viranomaiset. Yhteistyö voi olla tarpeiden ja erityisryhmien mukaan muotoutuvaa maahanmuuttajien kotoutumisprosessin tukemista, romanijärjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä, opiskelun tukemista sosiaalityöntekijöiden, terveysalan ammattilaisten tai vankilahenkilökunnan kanssa tahi muiden toimijoiden ja tukiverkkojen kanssa tehtävää yhteistyötä.

Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä huomioidaan tarvittaessa opiskelijalle mahdollisesti työ- ja elinkeinotoimistossa tai kunnassa tehty kotoutumissuunnitelma tai

---

²² Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 46 §; Laki perusopetuslain 1 ja 46 §:n muuttamisesta 1507/2016.

²³ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 46 §; Laki perusopetuslain 1 ja 46 §:n muuttamisesta 1507/2016.

rangaistuslaitoksessa tehty rangaistusajansuunnitelma. Yhteistyötä koulun ja muiden viranomaisten (mm. sosiaalitoimi, TE-toimisto, maahanmuuttovirasto) välillä toteutetaan aktiivisesti, jotta opiskelijoiden kotoutumisprosessi olisi mahdollisimman joutuisa ja sujuva.

Opiskelija voi suorittaa aikuisten perusopetukseen kuuluvia opintoja Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa, muissa oppilaitoksissa tai muualla. Opiskelu- ja tiedonhankintataitojen jatkuva harjaannuttaminen on aktiivisen ja tavoitteellisen toiminnan edellytys. Näitä taitoja koskevat tavoitteet määritellään tässä opiskelusuunnitelmassa oppiainekohtaisten tiedollisten ja taidollisten tavoitteiden lisäksi. Opiskelija saa myös oppiainekohtaista ohjausta (oppimisen ohjaus, aineohjaus, ainekohtainen työelämätietous, yms.).

Opiskelusuunnitelmaa ja sen toteutumista seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan sekä mahdollisesti muiden hänen asioitaan hoitavien tahojen kanssa. Opiskelijan tilanteen muuttuessa suunnitelma saatetaan ajan tasalle vastaamaan muuttunutta tilannetta. Opiskelija saa tietoa siitä, miten hän voi saada tukea ohjaustoimintaan osallistuvilta henkilöiltä ja mitkä ovat heidän tehtävänsä ohjauksen kokonaisuudessa. Tärkeä ohjausta tukeva toiminta koulussa on aktiivinen opintoneuvonta. Töölön yhteiskoulun aikuislukion ohjauksen tavoitteita, toimijoita ja muotoja esitellään tarkemmin vuosittain tarkistettavassa ohjaussuunnitelmassa (ks. liite).

Opiskelija voidaan katsoa eronneeksi, jos hän pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja jos on ilmeistä, että opiskelija ei suorita opintojaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

5.3 OPPIMISEN JA OPISKELUN TUKI

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään opiskelijoiden iän ja edellytysten mukaisesti.²⁴ Tämä on lähtökohta järjestettäessä myös aikuisten perusopetusta Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa, jossa opiskelee hyvin eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia opiskelijoita. Opetus ja tuki järjestetään ottaen huomioon sekä kunkin opiskelijan että opetusryhmän erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Opiskelijoille tulisi tarjota varhaista ja ennaltaehkäisevää tukea jo ennen kuin ongelmia ehtii syntyä. Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia.

Tuen tarpeen taustalla voi olla esimerkiksi hahmotushäiriöitä, oppimisvaikeutta tai kielellinen, matemaattinen, motorinen tai tarkkaavaisuuden häiriö. Opiskelijalla voi olla tuen tarve myös mielenterveyteen, sosiaaliseen sopeutumattomuuteen, traumaattisiin kokemuksiin tai elämäntilanteeseen liittyvien ongelmien vuoksi.

Opetuksen eriyttäminen on ensisijainen keino ottaa huomioon opiskelijoiden erilaisuus. Työskentelyssä otetaan huomioon kaikkien opiskelijoiden edellytykset ja tarpeet. Näitä ovat oppimisen erilaiset lähtökohdat, opiskelijoiden kieli- ja kulttuuritausta sekä opetuskielen osaamisen taso. Opiskelijaa autetaan ymmärtämään opetuksen tavoitteet ja merkitys. Opiskelijoille annetaan onnistumista edistävää ohjausta ja tukea. Tuen tarvetta

²⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 3 § 2 mom.

voidaan vähentää ja ennaltaehkäistä myös kurssikohtaisten minimivaatimusten selkiyttämällä ja konkretisoinnilla. Koulun toimintakulttuuria kehitetään sellaiseksi, että se edistää koulun henkilöstön ja opiskelijoiden välistä sekä opiskelijoiden keskinäistä yhteistyötä ja vertaisoppimista.

Erityistä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Tuen tarpeen arvioi erityisopettaja. Tuen tarpeen tunnistaminen pohjautuu opiskelijan omiin, opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Opettajat ja opinto-ohjaajat ohjaavat opiskelijan erityisopettajan luokse havaitessaan pulmia opiskelussa tai tuen tarvetta. Varhaista tunnistamista voidaan edistää haastattelulla, lähtötasotesteillä sekä tuen tarjoamisella kurssin rinnalla. Opiskelijan tarvitsemat yksilölliset tukitoimet suunnittelee ja toteuttaa erityisopettaja yhdessä opiskelijan kanssa. Vastuu tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämisestä on erityisopettajalla.

Opiskelija voidaan ohjata selvittämään tuen tarvettaan myös koulun ulkopuolisten tahojen avulla. Koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan. Tämän pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa opiskelijalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin annettu tuki.

Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehittymistarpeensa. Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen kehittämiseen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, tavoitteenasettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Opettaja arvioi ja antaa kannustavaa palautetta opiskelijoidensa edistymisestä ja suunnittelee opetuksen, oppimisympäristöt ja mahdolliset tukitoimet. Opettaja voi heti vaikeuksien ilmetessä ottaa asian puheeksi opiskelijan kanssa ja pohtia mahdollista tuen tarvetta ja millaista apua opiskelija tarvitsee pärjätäkseen opinnoissa. Tarvittaessa opettaja ohjaa opiskelijan hakemaan tukea erityisopettajalta, jonka kanssa tukitoimia voidaan myös suunnitella yhdessä. Opettaja voi myös opiskelijan suostumuksella olla yhteydessä erityisopettajaan.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen, opintojen painottaminen opiskelijan tarpeiden mukaan, monipuolinen opinto-ohjaus ja opiskeluhuolto. Tukimuotoja ovat myös samanaikaisopetus sekä pienryhmä- tai yksilöopetus. Opiskelija ohjataan mahdollisuuksien mukaan muiden toimijoiden tukitoimien piiriin. Eri oppiaineille ominaisten opiskelustrategioiden ja monipuolisten työtapojen käyttö edistävät oppimista. Opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan kirjataan tarvittavat yksilölliset tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa. Työskentelyssä ja arvioinnissa käytetään menetelmiä, joiden avulla opiskelija kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa.

Opiskelun tueksi voidaan järjestää aineenopettajan tukitunteja eri aineissa sekä opiskelutekniikoiden ja esimerkiksi sähköisen oppimisympäristön käyttöön tutustumiseen ohjaavia oppimistilaisuuksia. Luvussa 9.2.13 on kuvattu perusopetuksen päättövaiheen opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineeseen kuuluvat kurssit ot4 Opiskelutaidot ja ot5 Opiskelutaitojen syventäminen, jotka ovat opiskelijalle mahdollisuus sekä kehittää opiskelutaitojaan että saada ryhmässä tukea aineiden opiskeluun.

Perusopetuksen opiskelijoilla on tarjolla erityisopettajan järjestämää ryhmämuotoista lisätukea. Opiskelijoilla on mahdollisuus myös saada erityisopettajan antamaa yksilö- ja pienryhmäopetusta. Opiskelijat hakeutuvat erityisopettajan luokse tulemalla lisätukitunnille tai varaamalla ajan erityisopettajalta.

Järjestettävät tukitoimet päätetään vuosittain lukuvuosisuunnitelmassa.

Opiskelu voidaan järjestää perusopetuslain 628/1998 4 luvun 18 a §:n tarkoittamissa tilanteissa myös toisin kuin perusopetuslaissa säädetään.²⁵

Opettajat tiedottavat kursseillaan eri mahdollisuuksista saada tukea opiskeluun. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus saada muulta henkilökunnalta (kirjasto, kanslia) tietoa tukimahdollisuuksista. Tutorit kertovat myös eri tukimuodoista ja auttavat hakeutumaan tuen piiriin. Ilmoitustauluilla, verkkosivuilla ja info-tv:ssä on tietoa eri tukimuodoista.

5.4 OPISKELUHUOLTO

5.4.1 OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan opiskeleviin eli tutkintotavoitteisiin opiskelijoihin sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolakia.²⁶ Töölön yhteiskoulun aikuislukiolla on lain edellyttämä opiskeluhuoltosuunnitelma, joka on opetussuunnitelman liitteenä. Opiskeluhuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan soveltuvien osin samoja periaatteita kuin oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätään.²⁷

Opiskeluhuollon tarkoituksena on varmistaa opiskelijoiden yhdenvertainen mahdollisuus oppimiseen ja hyvinvointiin sekä huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista ja opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Tavoitteena on ongelmien ehkäisy ja tarvittavan tuen järjestäminen mahdollisimman varhain. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena opiskeluhuoltona.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan suunnitelmallisena yhteistyönä Helsingin kaupungin, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä.

Lisäksi opiskelijoilla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuoltopalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut.²⁸ Opiskelijalla on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja.²⁹

Opiskeluhuoltopalvelut järjestetään ensisijaisesti lähipalveluna, jolle Töölön yhteiskoulun aikuislukio tarjoaa asianmukaiset tilat.³⁰

²⁵ Perusopetuslaki 628/1998 4 luku 18 a §.

²⁶ Perusopetuslaki 477/2003 14 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 377/2022 13 §

²⁷ Määräys OPH-104/011/2014.

²⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 377/2022 3 § ja 4 §.

²⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 377/2022 9 §.

³⁰ Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki 378/2022 15 a §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 9 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 377/2022.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on laadittu opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opiskeluhoitosuunnitelma.³¹ Opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä.³² Opiskeluhoitosuunnitelma on laadittu yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.³³ Helsingin kaupungin terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite on huomioitu opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa.³⁴

Opiskeluhoitosuunnitelma sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä oppilaitoskohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1–5:

1. Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista
2. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi
3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)
4. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
5. Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma³⁵

Töölön yhteiskoulun aikuislukion opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan, miten suunnitelman toteutumista oppilaitoksessa seurataan ja tarkistetaan tarvittaessa.³⁶

5.4.2 OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMINEN TÖÖLÖN YHTEISKOULUN AIKUISLUKIOSSA

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on opiskeluhoollon järjestämistä varten laadittu aikuisten perusopetuksen ja lukio-opetuksen yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma, johon sisältyy myös suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta.

Opiskeluhoitosuunnitelman edellyttämä vuosittainen toiminta ja tapahtumat koulussa kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

5.5 KURINPIDOLLISTEN KEINOJEN KÄYTTÖ

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla

³¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 377/2022 13 §.

³² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 14 §.

³³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 377/2022 13 §.

³⁴ Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki 378/2022 15 a §.

³⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 377/2022 13 §.

³⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 377/2022 13 §.

koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat toimintakulttuurin kehittäminen, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle.³⁷

Kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.³⁸ Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on suunnitelma kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista, joka on kaikkien koulun henkilökunnan jäsenten käytössä ja opiskelijoiden luettavissa. Lisäksi koulussa on laadittu järjestyssäännöt, jotka ovat lukuvuosisuunnitelman liitteenä.³⁹ Kurinpidollisia keinoja voidaan soveltaa esimerkiksi tilanteessa, jossa opiskelija rikkoo koulun järjestyssääntöjä tai muuten vaarantaa oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin. Opiskelijalle voidaan kurinpidollisena keinona antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi.⁴⁰

---

³⁷ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 35 a §.

³⁸ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 29 §.

³⁹ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 29 §.

⁴⁰ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 46 §; Laki perusopetuslain 1 ja 46 §:n muuttamisesta 1507/2016.

6 YHTEISTYÖ JA OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTAPOJA

6.1 YHTEISTYÖ

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa tehdään yhteistyötä aikuisten perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä opiskelijoiden oppimisen tukemiseksi ja toimivien opiskelupolkujen rakentamiseksi. Yhteistyötä tehdään oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamisessa sekä koulun toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhteistyölle asetettuja tavoitteita vasten lukuvuosisuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Samassa rakennuksessa toimivat muut koulumuodot mahdollistavat opettajien ja opiskelijoiden yhteistyön koulumuotojen ja -asteiden välillä. Yhteistyötä tehdään myös muiden opetuksen järjestäjien, esimerkiksi ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa koskien etenkin lukutaitovaiheen järjestämistä sekä ammatillisen koulutuksen opintojen sisällyttämiseksi opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Jatko-opinto- ja urasuunnittelussa sekä koulutuspolkujen siirtymävaiheissa yhteistyö on erityisen tärkeää.

Opiskelijoiden osallisuus

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa koulutyö järjestetään siten, että opiskelijat saavat kokemuksia yhteistyöstä, osallistumisesta ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässään, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa. Opiskelijoilla on kouluyhteisön jäsenenä vastuuta opiskeluympäristöstä ja mahdollisuuksia vaikuttaa koulun toimintaan. Opiskelijoiden aktiivista osallisuutta koulun toimintaan ja yhteiskunnassa edistetään eri tavoin. Opiskelijat osallistuvat opetussuunnitelman ja koulun toiminnan kehittämiseen muun muassa antamalla palautetta palautekyselyissä, palautelaatikon kautta ja opiskelijoiden kuulemistilaisuuksissa. Opiskelijat voivat osallistua koulun toiminnan kehittämiseen myös opiskelijakuntatoiminnan sekä tutor-opiskelijatoiminnan kautta lukuvuosisuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja vaikuttaa koulun käytäntöihin ja koulutyön suunnitteluun opiskelijakuntatoiminnan kautta. Jokainen opiskelija on osa koulun opiskelijakuntaa. Opiskelijakunnan hallituksen tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja vaikutusmahdollisuuksia. Opiskelijakunnan hallituksen toiminnan ohjaamisesta päätetään vuosittain lukuvuosisuunnitelmassa. Opiskelijakunnan hallitus valitaan tarvittaessa opettajakunnan avustuksella. Opiskelijakunnan hallitukseen kuuluu myös opettajakäsen. Opiskelijakunnan hallitus pyrkii tuomaan opiskelijoiden äänen kuuluviin ja ottamaan kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin koko kouluyhteisössä. Opiskelijoiden keskuudesta valitaan lisäksi lukuvuosisuunnitelmassa opiskelijakunnan edustaja, joka osallistuu koulun johtokunnan kokouksiin ja tuo esille opiskelijoiden näkemyksiä.

Lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös tutor-opiskelijoiden valinnasta ja tutor-kurssin järjestämisestä. Tutor-opiskelijat valitaan koulun opiskelijoiden keskuudesta, ja myös muiden koulumuotojen opiskelijoita voidaan valita perusopetuksen opiskelijoiden

tutoreiksi. Tutor-opiskelijoiden tehtävänä on tukea erityisesti uusia opiskelijoita opintojen alkuvaiheessa. Opiskelijakunnan hallitus voi olla aktiivisesti mukana tutor-opiskelijatoiminnan järjestämisessä.

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Töölön yhteiskoulun aikuislukio tekee koulutukseen liittyvää aktiivista yhteistyötä muun muassa muiden aikuislukioiden, kansalaisjärjestöjen, työvoimaviranomaisten ja työelämävalmiuksia (esim. hygieniapassi, ensiapukoulutus) tarjoavien organisaatioiden kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on opiskelijan yhteiskuntaan integroitumisen, kotoutumisen ja työllistymisen tukeminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Yhteistyöllä varmistetaan opiskelijan kokonaisvaltainen tuki hyödyntämällä moniammatillisuutta. Verkostoitumalla kehitetään koulutuksen laatua ja sisältöjä.

Töölön yhteiskoulun aikuislukio tekee työelämäyhteistyötä muun muassa opinto-ohjauksen yhteydessä. Tällä pyritään tutustuttamaan opiskelijoita työelämään ja luomaan edellytyksiä työllistymiseen. Yhteistyötä muiden oppilaitosten kanssa tehdään erityisesti opiskelijan siirtyessä oppilaitoksesta tai eri koulutusasteelta toiseen ja mahdollisuuksien mukaan opetustarjonnan monipuolistamiseksi. Yhteistyötä tehdään myös henkilöstön osaamisen vahvistamiseksi (esim. Aikuislukioiden opettajat ry. AIO:n tilaisuudet).

Alle 18-vuotiaan opiskelijan osalta tehdään aloitteellista yhteistyötä kotien kanssa sekä yhteisö- että yksilötasolla. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa yhteistyöstä vastaa opiskeluhuolto tai rehtorin määräämä henkilö. Alaikäisen opiskelijan hakiessa kouluun huoltajille järjestetään tapaaminen, jossa kerrotaan koulutusjärjestelmästä ja keskustellaan opiskelusta aikuisten perusopetuksessa. Yhteistyön tavoitteena on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus sekä opiskelijan sitouttaminen opintoihin. Samalla pyritään varmistamaan parhaat mahdolliset olosuhteet opintojen sujumiselle.

6.2 ETÄYHTEYKSIÄ HYÖDYNTÄVÄ OPETUS

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa voidaan hyödyntää etäyhteyden, esimerkiksi sähköisen oppimisympäristön, kautta tapahtuvaa opetusta ja näin laajentaa opiskelumahdollisuuksia, täydentää lähiopetusta sekä eriyttää ja eheyttää opetusta. Oppimisen tukena voidaan käyttää eri opettajien osaamista, opetusteknologiaa sekä koulun yhteistyökumppaneiden, työelämän ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta. Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen etuja ovat yhdenvertaiset mahdollisuudet monipuoliseen ja laadukkaaseen opetukseen opiskelijamäärästä, oppilaitoksen sijainnista tai opiskelijan elämäntilanteesta riippumatta sekä mahdollisuus huomioida joustavasti kunkin opiskelijan omat lähtökohdat.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus on osa Töölön yhteiskoulun aikuislukion toimintaa ja tukee koulun tavoitetta olla kaikille avoin aikuislukio. Etäyhteyksien avulla on mahdollista opiskella itsenäisesti, joustavasti ja tavoitteellisesti sekä työskennellä yhteisöllisesti opiskelijan elämäntilanne huomioiden. Tämä edistää opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyödyntää koulun opetusta omista lähtökohdistaan. Päätös siitä, kuinka suuri osuus opetustarjonnasta ja kunkin kurssin opetuksesta toteutetaan etäyhteyksien avulla, perustuu opetuksen tavoitteisiin ja opiskelijoiden tarpeisiin.

Koulun oppimisympäristön suunnittelussa on huomioitu sähköisten oppimisympäristöjen tuomat mahdollisuudet. Sähköisen oppimisympäristön käyttö ja erilaiset sähköiset materiaalit monipuolistavat opetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä voidaan edistää opiskelijan osallisuutta kouluyhteisön toiminnassa. Etäyhteydet mahdollistavat myös koulun ulkopuolisten resurssien käyttämisen osana opetusta ja esimerkiksi demokratiakasvatusta. Opiskelu sähköisesti tukee myös koulun tavoitteita kestäväen kehityksen opettamisesta.

Etäyhteydet voivat näkyä opiskelijan ohjauksessa esimerkiksi joustavina ohjaamisen tapoina. Vuosittaisen opetustarjonnan puitteissa opiskelijalle voidaan tarjota yksilöllisiä opintopolkuja tai hyödyntää yhteistyökumppaneiden resursseja mahdollisuuksien mukaan.

7 OPISKELIJAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI AIKUISTEN PERUS-OPETUKSESSA

7.1 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT

Perusopetuslain⁴¹ ja -asetuksen⁴² mukaan opiskelijan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää opiskelijoiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi)
- määrittää, missä määrin opiskelija on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten opiskelija on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet. Aikuisten perusopetuksessa ei arvioida käyttäytymistä.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa noudatetaan tässä opetussuunnitelmassa esitettyjä arvioinnin yleisiä periaatteita, jotka ovat yhtenevät valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden kanssa. Arvioinnin periaatteet ja käytänteet kouluyhteisössä ovat yhtenäiset. Arviointikulttuuria kehitetään opettajien keskinäisessä sekä koko kouluyhteisön yhteistyössä lukuvuosisuunnitelmassa esitetyin tavoin.

7.1.1 FORMATIIVINEN ARVIOINTI

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata opiskelijan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiiivinen arviointi auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa opiskelijaa ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Opiskelijat harjoittelevat opettajan ohjaamina itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja osana kaikkien oppiaineiden opiskelua alkuvaiheesta saakka. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

---

⁴¹ Perusopetuslaki 628/1998 5 luku 22 § 1 mom.

⁴² Perusopetusasetus 852/1998 2 luku 10 §.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opiskelijalle selvitetään oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet jokaisen kurssin alussa. Jokaisen opiskelijan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Formatiivista arviointia tehdään tässä opetussuunnitelmassa esitettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

7.1.2 SUMMATIIVINEN ARVIOINTI

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa tässä opetussuunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin. Kurssin päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi opiskelijan suoriutumisesta. Päätösarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opiskelijan osaamisen arvioinnissa käytetään aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen arvioinnin kohteita ja aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereitä.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina opiskelijaa opettanut opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.⁴³ Summatiivinen arviointi tehdään jokaisen kurssin päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä.

Opettaja dokumentoi arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat opiskelijan summatiiviseen arviointiin.

Opiskelijan ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajan tulee tietää hyvissä ajoin, mikäli alkuvaiheen opintojen tai perusopetuksen oppimäärän tavoitteet ovat opiskelijan kohdalla vaarassa jäädä saavuttamatta. Opintojen suorittamiseen tulee saada riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

7.2 ARVIOINNIN YLEISET PERIAATTEET

Arvioinnissa noudatetaan seuraavia periaatteita, jotka on kuvattu valtakunnallisissa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu opiskelijoiden yhdenvertaiseen kohteluun. Arviointi perustuu aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja tässä opetussuunnitelmassa täsmennettyihin yhteisiin tavoitteisiin. Jokaisen opiskelijan tulee saada tietää,

---

⁴³ Perusopetusasetus 852/1998 2 luku 13 § 1 mom.

mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen oppimistaan, osaamistaan ja työskentelyään arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa opiskelijoita hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy opiskelijoiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Opiskelijan ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajan tulee saada riittävästi tietoa opiskelijan oppimisesta, osaamisesta ja työskentelystä.⁴⁴ Opiskelijalla ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu opiskelijan arviointiin.⁴⁵

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi, ja koulussa on varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys. Arviointia toteutetaan sekä kurssien aikana että perusopetuksen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä tässä opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Opiskelijoiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii tärkeänä välineenä opiskelijoiden mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

Arviointi on monipuolista

Opiskelijoiden oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan monipuolisesti.⁴⁶ Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Opiskelijalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden arvioinnissa monipuolisten arviointimenetelmien käyttö on erityisen tärkeää.

---

⁴⁴ Perusopetusasetus 852/1998 2 luku 10 § 1 mom.

⁴⁵ Perusopetusasetus 852/1998 2 luku 13 § 2 mom.

⁴⁶ Perusopetuslaki 628/1998 5 luku 22 § 1 mom.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja tässä opetussuunnitelmassa tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin.

Opiskelijan osaamisen arvioinnissa käytetään alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen arvioinnin kohteita ja aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Kriteerit eivät ole opiskelijalle asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan tason.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijoiden edellytykset

Arviointikäytänteet suunnitellaan ja toteutetaan opiskelijoiden edellytysten mukaisesti. Opiskelijoiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä. Oppimisen haasteet ja opiskelijoiden opetuskielen taito otetaan huomioon arviointitilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan terveydentila, elämäntilanne ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytänteissä huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan kielitaidon taso oppilaitoksen opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

7.3 OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI

Aikuisten perusopetuksessa arviointi kohdistuu opiskelijan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu opiskelijan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Opiskelijan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan suhteessa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja tässä opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

7.4 TYÖSKENTELYN ARVIOINTI

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja tässä opetussuunnitelmassa täsmennettyihin

oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan aikuisten perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

7.5 OPINNOISSA ETENEMINEN

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa perusopetuksessa edetään vuosiluokattomasti. Perusopetuksen alkuvaiheessa ja siihen mahdollisesti sisältyvässä lukutaitovaiheessa opiskelija suorittaa henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa kuuluvia kursseja edeten kurssista toiseen. Kun opiskelija on perusopetuksen alkuvaiheessa suorittanut hyväksytysti kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat opinnot jossakin oppiaineessa tai muutoin saavuttanut tavoitteena olevan osaamisen, hän voi siirtyä joustavasti opiskelemaan näiden oppiaineiden päättövaiheen kursseja.

Opinnoissa etenemisen turvaamiseksi opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan siten, että opiskelijalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Opiskelijan opinnoissa etenemisen kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen ohjaamisessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että koulutukseen hakeutuvalla on riittävät opiskelutaidot sekä sellainen opetuskielen hallinta, että hän selviytyy opinnoista.

Opiskelijalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän sairauden, oppimisen haasteiden, vaikeasta elämäntilanteesta johtuvien poissaolojen tai muun syyn vuoksi on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan.

7.6 MUUALLA HANKITUN OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN

Opiskelijan lähtötaso arvioidaan tarkoituksenmukaisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman määrittämiseksi. Arviointi tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten, kuten kotouttamisesta ja/tai työ- ja elinkeinohallinnosta vastaavien viranomaisten tai heidän määrittämiensä tahojen kanssa. Opiskelijan tieto- ja taitotaso eri oppiaineissa arvioidaan.

Mahdollinen osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan, ja opiskelijan osaamista vastaavat kurssit hyväksiluetaan. Kun opiskelijalle luetaan hyväksi opintoja muista suomalaisista oppilaitoksista, pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Eri vaiheille tuntijakoasetuksessa säädetty vähimmäiskurssimäärä ei velvoita kaikkien kurssien suorittamiseen, vaan asettaa tason, joka tulee kussakin opintojen vaiheessa saavuttaa.

Opiskelijan opinnot on eri vaiheiden sisällä henkilökohtaistettava. Vaikka opiskelijan arvioitaisiin tarvitsevan esimerkiksi alkuvaiheen opetusta, hänen ei tarvitse lähtökohtaisesti suorittaa kaikkia kyseisen vaiheen pakollisia opintoja. Tällöin opinnot henkilökohtaistetaan myös kyseisen vaiheen sisällä hyväksilukemalla opiskelijan muualla hankittu osaaminen.

7.7 OSAAMISEN OSOITTAMINEN ERITYISESSÄ TUTKINNOSSA

Aikuisten perusopetuksen oppimäärää vastaavaa osaamista voidaan myös todeta ja arvioida perusopetuslain ja -asetuksen mukaisessa erityisessä tutkinnossa.⁴⁷ Tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat tutkittavassa oppiaineessa perusopetuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja. Tutkinnossa todetusta osaamisesta annettavista todistuksista on määräykset näiden opetussuunnitelman perusteiden luvuissa 7.8 ja 7.9.

Erityisen tutkinnon suorittamiseen liittyvät järjestelyt selvitetään tapauskohtaisesti tarpeen ilmetessä.

7.8 ARVIOINTI JA TODISTUKSET AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN ALKUVAIHEESSA

Arviointi on prosessi, joka kestää koko koulutuksen ajan, ja sen tavoitteena on antaa kullekin opiskelijalle henkilökohtaista ja kannustavaa palautetta. Arvioinnin avulla tuetaan opiskelijaa erityisesti niiden taitojen harjoittelussa, joissa hän eniten tarvitsee apua. Arvioinnin tulee olla jatkuvaa. Opiskelijaa ohjataan myös itsearviointiin, jotta hänelle muodostuu realistinen käsitys omasta osaamisestaan ja jotta hän pystyy vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Itsearviointi on olennainen osa suomalaista opiskelu- ja työ kulttuuria.

Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia menetelmiä, jotta opiskelija voi mahdollisimman hyvin osoittaa osaamisensa. Arviointipalautetta annetaan kirjallisesti sekä suullisesti niin, että opiskelija ymmärtää saadun palautteen. Palautteen tarkoituksena on auttaa opiskelijoita tiedostamaan oppimansa, suuntaamaan opiskelunsa olennaiseen sekä kehittämään omia työskentely-, opiskelu- ja itsearviointitaitojaan. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat oppimista.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen suoritettut kurssit arvioidaan merkinnöillä S (suoritettu) tai H (hylätty). Poikkeuksena tästä on terveystieto, joka arvioidaan numeroarvosanalla 4–10, mikäli se suoritetaan alkuvaiheessa.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa kesken jääneestä kurssisuorituksesta voidaan merkitä opiskelijalle O (osallistunut opetukseen), jolloin opiskelijalla on määräajassa oikeus

---

⁴⁷ Perusopetuslaki 628/1998 8 luku 38 §; perusopetusasetus 852/1998 4 luku 23 §.

täydentää suoritus hyväksytyksi suoritukseksi. Merkintä K (keskeyttänyt) merkitään opiskelijalle, joka on keskeyttänyt kurssin suorituksen ja jonka on käytävä kurssi uudelleen kurssin suorittaakseen.

Opiskelijalla on pääsääntöisesti oikeus kerran yrittää korottaa hyväksytyn tai hylätyn suorituksen arvosanaa osallistumatta kurssille uudelleen. Arvosanan korottaminen tapahtuu suorittamalla uudelleen kurssin koe tai muu arviointiperusteisiin kuuluva osasuoritus kurssista riippuen. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa järjestetään lukuvuoden aikana uusintakoetilaisuuksia, joihin opiskelija voi osallistua. Muiden osasuoritusten uusimisesta opiskelijan tulee sopia arvosanan antaneen opettajan kanssa erikseen. Opiskelijan korottaessa hyväksytyä arvosanaa lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

Mikäli opiskelija yrittää täyttää kurssin arviointiperusteet vilpillisin keinoin, voidaan opiskelijan kurssisuoritus katsoa keskeytyneeksi (K-merkintä) tai sovelletaan muuta lukuvuosisuunnitelmassa päätettyä toimintatapaa. Jos vilppiä epäillään, opiskelijan kuumemiseen varataan mahdollisuus ennen merkinnän antamista.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa käytettävät todistukset ovat

1. todistus aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opintojen suorittamisesta, joka annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut kaikki henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmansa kuuluneet alkuvaiheen opinnot
2. todistus aikuisten perusopetuksessa suoritetuista alkuvaiheen opinnoista, joka annetaan opiskelijalle tarvittaessa tai pyydettyä ja joka sisältää hänen siihen mennessä suorittamansa alkuvaiheen opinnot
3. erotodistus, joka annetaan opiskelijalle, joka eroaa oppilaitoksesta kesken opintojen.

Alkuvaiheen todistuksiin merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja oppilaitoksen nimi
- aikuisten perusopetuksen järjestämisluvan päivämäärä
- opiskelijan nimi ja syntymäaika
- oppiaineittain opiskelijan suorittamat aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ja/tai lukutaitovaiheen kurssit ja annettu arvio (S=suoritettu, H=hylätty)
- todistuksen antamispäivä ja rehtorin allekirjoitus
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen määräyksen OPH-559-2020 mukainen todistus.

Alkuvaiheen todistuksiin tulee liittää opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, josta tulee merkintä todistukseen. Todistuksiin voidaan liittää myös muita tarkentavia selvityksiä, joista ei tule merkintää todistukseen.

7.9 ARVIOINTI JA TODISTUKSET AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖVAIHEESSA

7.9.1 KURSSISUORITUKSEN ARVIOINTI

Valtioneuvoston asetuksen 7 §:ssä mainittujen oppiaineiden⁴⁸ kaikki pakolliset ja valinnaiset kurssit arvioidaan perusopetusasetuksen 10 § 3 momentin mukaisesti numeroin, lukuun ottamatta oppiainetta opinto-ohjaus ja työelämätaidot⁴⁹. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä sekä 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa perusopetuksen päättövaiheen muiden perusopetukseen soveltuvien aineiden ja aihealueiden kurssit arvioidaan numeroin, ellei opetussuunnitelman ainekohtaisissa osuuksissa toisin mainita.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen kohdalla on kuvattu.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa kesken jääneestä kurssisuorituksesta voidaan merkitä opiskelijalle O (osallistunut opetukseen), jolloin opiskelijalla on määräajassa oikeus täydentää suoritus hyväksytyksi suoritukseksi. Merkintä K (keskeyttänyt) merkitään opiskelijalle, joka on keskeyttänyt kurssin suorituksen ja jonka on käytävä kurssi uudelleen kurssin suorittaakseen.

Opiskelijalla on pääsääntöisesti oikeus kerran yrittää korottaa hyväksytyyn tai hylätyn suorituksen arvosanaa osallistumatta kurssille uudelleen. Arvosanan korottaminen tapahtuu suorittamalla uudelleen kurssin koe tai muu arviointiperusteisiin kuuluva osasuoritus kurssista riippuen. Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa järjestetään lukuvuoden aikana uusintakoetilaisuuksia, joihin opiskelija voi osallistua. Muiden osasuoritusten uusimisesta opiskelijan tulee sopia arvosanan antaneen opettajan kanssa erikseen. Opiskelijan korottaessa hyväksytyä arvosanaa lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Kurssin tavoitteiden saavuttamista on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti. Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytyä suoritusta, jotta se voidaan laskea oppiaineen oppimäärään.

Itsenäisen suorituksen edellytyksenä on opiskelijan kyky aihealueen aktiiviseen itsenäiseen opiskeluun. Itsenäisen suorittamisen tulee olla opiskelijan kokonaistilanteen kannalta hyödyllistä ja opetusjärjestelyjen kannalta mielekästä. Itsenäisen suorituksen vaatima työmäärä on verrannollinen lähiopetuksessa järjestettyyn kurssiin.

---

⁴⁸ Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 422/2012 3 luku 7 §; Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 ja 7 §:n muuttamisesta 135/2017.

⁴⁹ Perusopetusasetus 852/1998 2 luku 10 § 3 mom.

Ennen lähiopetuksena alkavan kurssin käynnistymistä opiskelijan on mahdollista sopia kurssin suorittamisesta ilman osallistumista oppitunneille. Suoritus voi edellyttää tunti-työskentelyä korvaavia tehtäviä. Myös tällaisen suorituksen tulee olla opiskelijan kokonaistilanteen kannalta hyödyllistä ja opetusjärjestelyjen kannalta mielekästä.

Mikäli opiskelija yrittää täyttää kurssin arviointiperusteet vilpillisin keinoin, voidaan opiskelijan kurssisuoritus katsoa keskeytyneeksi (K-merkintä) tai sovelletaan muuta lukuvuosisuunnitelmassa päätettyä toimintatapaa. Jos vilppiä epäillään, opiskelijan kuumemiseen varataan mahdollisuus ennen merkinnän antamista.

Kurssisuorituksen arvioinnissa näitä periaatteita noudatetaan koskien myös niitä opiskelijoita, jotka on otettu opiskelijoiksi tarkoituksenaan suorittaa ainoastaan yksi tai useampi kurssi tahi korottaa sen tai niiden arvosanoja.

7.9.2 PERUSOPETUKSEN KOKO OPPIMÄÄRÄN SUORITUS

Aikuisten perusopetuksen koko oppimäärä sisältää vähintään 46 päättövaiheen kurssia.

Opiskelija on suorittanut aikuisten perusopetuksen koko oppimäärän, kun hän on suorittanut hyväksytysti kaikkien henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa kuuluneiden oppiaineiden oppimäärät. Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisista oppiaineen pakollisista ja valinnaisista kursseista. Valinnaiset kurssit ovat joko tuntijaon mukaisten oppiaineiden kursseja tai muita perusopetukseen soveltuvien aineiden ja aihealueiden kursseja.

Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-kielen oppimäärän mukaisesti. Opiskelijan tulee suorittaa kielistä yhteensä vähintään 20 kurssia, joista äidinkieltä ja kirjallisuutta vähintään 4 kurssia. Eri kielten pakollisten kurssien määrästä säädetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Opiskelijan suorittamia aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen kursseja ei oteta huomioon laskettaessa perusopetuksen oppimäärän vähimmäiskurssimäärää (46 kurssia). Poikkeuksen tästä muodostaa terveystieto, joka hyväksiluetaan mikäli opiskelija on suorittanut terveystiedon kurssin aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa.

7.9.3 PÄÄTTÖARVIOINTI JA PÄÄTTÖARVOSANAN MUODOSTAMINEN

Päätöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten opiskelija on aikuisten perusopetuksen päättyessä saavuttanut kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteet.

Päätöarvosanojen muodostamista varten on tässä opetussuunnitelmassa kuvattu valtakunnalliset päätöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9.

Päätöarvosanan muodostaminen perustuu opiskelijan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päätöarvioinnin kriteereihin. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

Aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fyysiikka, kemia, biologia, maantieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi ja terveystieto. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa muiden perusopetukseen soveltuvien aineiden ja aihealueiden päättöarviointi tehdään numeroin, jos kyseisen aineen kurseista on annettu arvosana numeroin.

Jos opiskelija on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos opiskelija on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Oppiaineen pakollisista ja valinnaisista kurseista opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Suoritettuja pakollisia ja valinnaisia kursseja yhteensä	joista voi olla hylättyjä kurssi-arvosanoja enintään
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvioinnissa ja päättöarvosanan määräytymisessä näitä periaatteita noudatetaan koskien myös niitä opiskelijoita, jotka on otettu opiskelijoiksi tarkoituksenaan suorittaa ainoastaan yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä tahi korottaa sen tai niiden arvosanoja.

7.9.4 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖVAIHEESSA KÄYTETTÄVÄT TODISTUKSET JA TODISTUSMERKINNÄT

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa käytettävät todistukset ovat

1. erotodistus
2. päättötodistus
3. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
4. todistus erityisessä tutkinnossa suoritetusta oppimäärästä tai suoritetuista oppimääräistä.

Päättövaiheen todistuksiin merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja oppilaitoksen nimi
- oppilaitoksen opetuskieli
- aikuisten perusopetuksen järjestämisluvan päivämäärä

- opiskelijan nimi ja syntymäaika, päättötodistukseen myös henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- opiskelijan opiskelusuunnitelmaan sisältyneet päättövaiheen opinnot eri oppiaineissa, niiden kurssimäärä sekä annetut arvosanat
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arvosana-asteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen määräyksen OPH-559-2020 mukainen.

Todistukseen voidaan liittää muu todistus opiskelijan erityisestä osaamisesta. Päättötodistusta lukuun ottamatta todistuksissa voidaan numeroarvosanaa täydentää sanallisella arviolla.

Erotodistus

Erotodistus annetaan opiskelijalle, joka vaihtaa toiseen oppilaitokseen tai eroaa perusopetuksesta.⁵⁰ Erotodistuksen liitteenä tulee olla oppilaitoksessa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos opiskelija siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen oppilaitokseen. Erotodistukseen merkitään rehtorin allekirjoitus.

Jos opiskelija saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdiskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Erotodistukseen liitetään opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan opiskelijalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opiskelusuunnitelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”suoritettu” (S).

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin muihin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin:

- opiskelijan koko nimi ja henkilötunnus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä–erinomainen) ja numeroin (5–10)
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään suoritettu oppimäärä lukuun ottamatta uskontoa
- uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää opiskelija on opiskellut
- oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen kursseista on aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opetettu vähintään puolet muulla kuin oppilaitoksen opetuskielellä

---

⁵⁰ Perusopetusasetus 852/1998 2 luku 12 § 1 mom.

- tieto siitä, että ”Perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä”.

Mikäli alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltaja tai opiskelija pyytää kirjallisesti, ettei opiskelijan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä S ”suoritettu”.

Opiskelijalle voidaan hänen pyynnöstään antaa todistus hänen suorittamastaan uskonnon oppimäärästä / elämäkatsomustiedosta.

Jos opiskelija saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaitos ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Opiskelijan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta.

Erityisessä tutkinnossa suoritetuista opinnoista annettavat todistukset

Jos opiskelija on suorittanut perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Jos opiskelija on suorittanut osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, annetaan hänelle todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta. Mikäli oppiaineen oppimäärä tai perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, ei todistuksiin merkitä kurssien määrää.

7.10 POISSAOLOJEN VAIKUTUKSET ARVIOINTIIN

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta.⁵¹ Opiskelijan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.⁵²

Jos opiskelija on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksytyjä suorituksia suhteessa opetussuunnitelmassa määriteltymiin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn kurssiarvosanan.

⁵¹ Perusopetuslaki 628/1998 7 luku 35 § 1 mom.

⁵² Perusopetuslaki 628/1998 4 luku 18 § 1 mom.

7.11 ARVIOINNIN UUSIMINEN JA OIKAISU

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta on osoitettava Töölön yhteiskoulun aikuislukiolle ja se on tehtävä kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.⁵³

---

⁵³ Perusopetusasetus 852/1998 3 luku 19 §.

8 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN ALKUVAIHEEN OPETUS

8.1 OHJAAMINEN ALKUVAIHEEN OPETUKSEEN JA ALKUVAIHEEN TEHTÄVÄ

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen tehtävänä on varmistaa, että opiskelijalla on perustiedot ja -taidot sekä olennaiset opiskelu- ja tiedonhankintataidot, jotta hän pystyy opiskelemaan aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa tai muussa koulutuksessa. Alkuvaiheen opetuksessa kiinnitetään huomiota erityisesti opiskelijan taitoihin opetuskielessä sekä valmiuksiin toimia arjessa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen keskeisenä tehtävänä on myös antaa opiskelijalle mahdollisuus täydentää yleissivistystään. Yhteiskunnallisenä tehtävänä alkuvaiheen koulutuksella on syrjäytymisen ehkäisy.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeseen siirtymisessä ja opiskelijoiden ohjaamisessa tehdään yhteistyötä opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien ja mahdollisesti eri hallintokuntien välillä. Aikuisten perusopetuksen opiskelijat kuuluvat usein erilaisiin kieli- ja kulttuuriryhmiin, jolloin opiskelijoiden omat verkostot ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita siirtymävaiheessa. Opintojen alkuvaiheessa opiskelijaa tulee myös aktiivisesti tukea suuntautumisessa oppijan rooliin.

Opiskelijan ohjaus opintojen alkuvaiheessa, ohjauksen vaatima yhteistyö, työnjako ja vastuut on kuvattu opetussuunnitelman liitteenä olevassa ohjaussuunnitelmassa.

8.2 OPPIAINEET LUKUTAITOVAIHEESSA

Tässä opetussuunnitelmassa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Oppiaineen kurssit on numeroitu ja niihin viitataan tavoitetaulukkoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukkoissa. Tarkemmat kuvaukset laaja-alaisista osaamiskokonaisuuksista L1–L7 löytyvät luvusta 3.3.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus

L3 Arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

8.2.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä lukutaitovaiheessa on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luominen sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen. Opetus edistää opiskelijoiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun sekä lukemiseen ja kirjoittamiseen. Pää tavoitteena on saavuttaa luku- ja kirjoitustaito sekä sellaiset kielelliset valmiudet, joiden avulla opiskelijan on mahdollista jatkaa opiskelua aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa. Opiskelijan kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tulee tukea myös alkuvaiheen ja päättövaiheen aikana kaikissa oppiaineissa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa opiskelijaa ymmärtämään henkilökohtaisiin asioihin ja tarpeisiin liittyviä sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja yksinkertaisia kehotuksia	Läi1–Läi3	L2, L3
T2 ohjata opiskelijaa seuraamaan ja osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun	Läi1–Läi15	L1, L2, L7
T3 opastaa opiskelijaa kertomaan perustiedot itsestään, lähipiiristään ja elämästään	Läi1–Läi3, Läi12	L2, L3
T4 opastaa opiskelijaa tekemään kysymyksiä arjen vuorovaikutustilanteissa	Läi1–Läi15	L1, L2, L3
T5 ohjata opiskelijaa ääntämään ymmärrettävästi	Läi1–Läi15	L2, L3
T6 harjaannuttaa opiskelijaa viestimään tarpeistaan ja rohkaista häntä käyttämään kieltä arkipäivän erilaisissa viestintätilanteissa	Läi1–Läi15	L1, L2, L7
T7 opastaa opiskelijaa kehittämään kieltään sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin	Läi1–Läi15	L1, L2, L7
T8 tukea opiskelijaa vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti myös draaman avulla	Läi1–Läi15	L1, L2, L7
Tekstien lukeminen ja tulkitseminen		
T9 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kirjaimet ja tuottamaan niitä vastaavat äänteet sekä yhdistämään äänteet tavuiksi ja sanoiksi	Läi1–Läi8	L1, L3
T10 ohjata opiskelijaa jakamaan tuttu sana tavuiksi ja äänteiksi sekä käyttämään tavuttamista apuvälineenä uuden sanan lukemisessa	Läi3–Läi15	L1, L3
T11 ohjata opiskelijaa lukemaan sanoja, lauseita sekä lyhyitä tekstejä	Läi3–Läi15	L1, L3
T12 opastaa opiskelijaa tunnistamaan yksinkertaisesta tekstistä yksittäinen tieto, jos tekstin voi lukea tarvittaessa uudelleen	Läi7–Läi15	L1, L6
T13 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, mitä kuva esittää ja mihin se viittaa todellisuudessa	Läi2–Läi15	L1, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T14 opastaa opiskelijaa tunnistamaan käsitteet kirjain, äänne, tavu, sana, lause ja teksti	Läi2–Läi15	L1, L2, L4
T15 innostaa opiskelijaa lukutaidon oppimisessa ja lauseiden/tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	Läi1–Läi15	L1, L4, L5
T16 kannustaa opiskelijaa kiinnostumaan teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia	Läi1–Läi15	L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T17 ohjata opiskelijaa havainnoimaan suomenkielistä äännemaailmaa ja tunnistamaan suomen kielen äänneiden välisiä eroja	Läi1–Läi15	L1, L2
T18 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja kirjoittamaan pienet ja suuret tekstauskirjaimet	Läi1–Läi8	L1, L3
T19 ohjata opiskelijaa ymmärtämään äänne-kirjainvastaavuuden periaate	Läi1–Läi8	L1, L3
T20 rohkaista ja innostaa opiskelijaa kertomaan itsestä ja lähipiiristä sekä omista mielipiteistään ja kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla ja kirjoittamalla ja kuvien avulla	Läi1–Läi15	L4, L5, L7
T21 ohjata opiskelijaa tuottamaan suullisesti ja kirjallisesti sanoja, fraaseja sekä lyhyitä viestejä välitömistä tarpeistaan	Läi1–Läi15	L2, L4, L5
T22 ohjata opiskelijaa kertomaan ja kirjoittamaan henkilötietonsa	Läi1–Läi3, Läi12	L3, L6
T23 opastaa opiskelijaa harjaannuttamaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata häntä vähitellen tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	Läi1–Läi15	L1, L4, L5
T24 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	Läi1–Läi15	L1
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T25 vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ohjaamalla häntä tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä	Läi1–Läi15	L2, L4, L7
T26 innostaa opiskelijaa kuuntelemaan ja lukemaan selkokielisiä tekstejä ja ohjata häntä kirjaston käyttöön	Läi8–Läi15	L2, L3, L4
T27 ohjata opiskelijaa arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta	Läi1–Läi15	L2, L4, L7

Äidinkielen ja kirjallisuuden kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Kaikilla äidinkielen ja kirjallisuuden kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri sisältöalueita ja kielenkäyttötilanteita. Tiettyjä sisältöalueita painotetaan kurssikohtaisesti, mutta niitä voidaan käsitellä eri opiskeluvaiheissa uudestaan kerraten, syventäen ja laajentaen.

Läi1 Lähtökohtia luku- ja kirjoitustaidon opiskelulle

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan opiskelu- ja oppimaan oppimisen taitoja, toimintatapoja oppilaitosyhteisössä ja oppitunneilla sekä opiskeluvälineiden käyttöä ja niistä huolehtimista. Aloitetaan äänne-kirjainvastaavuuksien opiskelu opettelemalla ääntämään ja kirjoittamaan suomen kielen aakkosia systemaattisesti äänne ja kirjain kerrallaan. Lisäksi harjoitellaan erottamaan ja tuottamaan lyhyttä ja pitkää vokaalia sekä kirjoittamaan pieniä ja isoja tekstauskirjaimia. Opetellaan kynäote ja kirjoitussuuntaa vasemmalta oikealle. Tutustutaan sanahahmoina yleisimpiin opiskelijan oppimisympäristössä ja arkielämässä kohtaamiin logoihin, kyltteihin ja sanoihin. Harjoitellaan tervehtimään ja esittäytymään.

Läi2 Äänneestä ja kirjaimesta tavuksi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla jatketaan teknisen lukutaidon opiskelua harjoittelemalla äänne-kirjainvastaavuutta sekä yhdistämällä äänneitä tavuksi ja ymmärrettäviksi lyhyiksi sanoiksi. Luetun ymmärtämistä ja kuvanlukutaitoa harjoitellaan liittämällä opetellut sanat niitä vastaaviin kuviin. Autenttisia tekstejä käytetään apuna tutustuttaessa suomen kielen kirjaimiin ja sanoihin. Harjoitellaan edelleen erottamaan ja tuottamaan lyhyttä ja pitkää vokaalia. Kurssilla opetellaan Isojen ja pienten kirjainten kirjainhahmoja ja niiden sijoittumista viivastolle. Kirjoittamisessa pääpaino on pienillä tekstauskirjaimilla huomioiden erisnimien kirjoittaminen. Kurssilla opetellaan kertomaan perusasioita itsestä ja perheestä sekä harjoitellaan persoonapronomineja.

Läi3 Tavusta sanaksi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan tavujen sekä lyhyiden sanojen ja niistä muodostuvien lauseiden lukemista ja kirjoittamista. Lisäksi harjoitellaan yksöis- ja kaksoiskonsonanttien eroa. Kurssilla opetellaan ruokailutilanteissa tarvittavaa sanastoa. Harjoitellaan vuorovaikutustilanteissa tarvittavia kohteliaisuusfraaseja: kuulumisten vaihtamista, pyytämistä ja kiittämistä.

Läi4 Harjoitellaan sanoja

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla jatketaan sanojen ja lyhyiden lauseiden lukemisen ja ymmärtämisen sekä kirjoittamisen harjoittelua. Lukemista ja kirjoittamista harjoitellaan uusilla sanoilla lisäämällä jo opittuihin tavuihin/sanoihin lisää kirjaimia ja tavuja opiskelijan taitotason mukaan. Jatketaan lyhyen ja pitkän vokaalin sekä yksöis- ja kaksoiskonsonanttien tunnistamista ja tuottamista. Opetellaan viikonpäivät ja vuorokauden ajat sekä kysymään ja kertomaan kellonaika.

Läi5 Lisätään tavuja

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla sujuvoitetaan lukemisen ja ymmärtämisen sekä kirjoittamisen taitoja. Tavujen ja lyhyiden sanojen rinnalla harjoitellaan useampitavuisien sanojen lukemista ja kirjoittamista. Harjoitellaan tuottamaan ja tunnistamaan yleisimpiä verbejä arjen konteksteissa. Kurssilla harjoitellaan kaupassa asiointia ja kysymyslauseita.

Läi6 Sanoista lauseisiin

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan lauseen käsitteeseen sekä ison alkukirjaimen, pisteen, kysymysmerkin ja huutomerkin käyttöön. Yksittäisten sanojen rinnalla harjoitellaan lyhyiden ja yksinkertaisten lauseiden mekaanista ja ymmärtävää lukemista sekä kirjoittamista. Opetellaan tunnistamaan ja tuottamaan lisää yleisimpiä verbejä arjen konteksteissa. Kurssilla harjoitellaan matkustamiseen liittyvää sanastoa ja toimimaan eri kulkuvälineillä.

Läi7 Lauseista kohti tekstiä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Sanojen ja lauseiden rinnalla kurssilla harjoitellaan lyhyen, yksinkertaisen tekstin ymmärtävää lukemista. Lisäksi opetellaan kirjoittamaan kuvasta kertomaan kuvasta muutamalla lauseella. Kurssilla tutustutaan vuodenkiertoon ja opitaan kuvaamaan säätä. Harjoitellaan yleisimpiä adjektiiveja arjen konteksteissa.

Läi8 Sujuvoitetaan luku- ja kirjoitustaitoja

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opetellaan kehon osien nimityksiä ja harjoitellaan omasta olotilasta kertomista. Jatketaan lyhyiden ja yksinkertaisten tekstien lukemista sekä lyhyiden tekstien kirjoittamista. Harjoitellaan tekstitaitoja opettelemalla tunnistamaan yksittäistä tietoa tekstistä. Kurssilla opetellaan asioimaan lääkärissä ja harjoitellaan omistusrakenteen käyttöä.

Läi9 Käydään ostoksilla

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opetellaan pukeutumiseen, vaatteisiin ja asioimiseen liittyvää sanastoa ja toimimaan kaupassa. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla jatketaan omistusrakenteen harjoittelua.

Läi10 Asuminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opitaan hakemaan tekstistä vastauksia yksinkertaisiin kysymyksiin. Tutustutaan kotiin ja asumiseen liittyvään sanastoon sekä opetellaan paikan ilmauksia. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla opetellaan viestimään asunnon huoltoon liittyvissä tilanteissa.

Läi11 Toimitaan kotona

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan kodinhoitoon ja ruoanlaittoon liittyvään sanastoon. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla tutustutaan ruokaohjeisiin ja opitaan kertomaan kodinhoitamisesta.

Läi12 Annetaan henkilötietoja ja täytetään lomakkeita

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan henkilötietoihin liittyviin kysymyksiin vastaamista. Opetellaan omien tietojen etsimistä ja lukemista henkilötietopapereista ja niiden kirjoittamista viranomaislomakkeisiin. Harjoitellaan allekirjoitusta.

Läi13 Asioidaan terveystieteissä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opetellaan ajanvaraukseen sekä lääkärissä ja apteekissa asiointiin liittyvää esittäytymistä, kysymistä ja vastaamista sekä oman terveydentilan kuvailemista. Harjoitellaan lääkkeiden käyttöohjeiden lukemista ja ymmärtämistä.

Läi14 Viestintää päivähoitossa, koulussa ja työelämässä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opetellaan kuulumisten kertomista ja kysymistä, kysymyksiin vastaamista, tiedon etsimistä ja kuvailemista päivähoitoon ja kouluun liittyvissä tilanteissa. Tutustutaan ammattisanastoon ja opitaan kertomaan omasta koulu- ja ammattitaustasta.

Läi15 Vietetään vapaa-aikaa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan eri vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin, kuten kirjaston käyttöön, eri liikunta- vaihtoehtoihin, taiteisiin ja kädentaitoihin liittyviin harrastuksiin. Opetellaan kielenkäyttötaitoja näissä tilanteissa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Puhuminen ja kuunteleminen ovat toisiinsa liittyviä vuorovaikutustaitoja. Niiden avulla saadaan ensimmäiset kontaktit ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan, jonka tekstejä ja kirjoitusta aletaan opiskella. Puhuminen ja kuunteleminen luovat pohjan lukemaan ja kirjoittamaan oppimiselle, joka alkaa ensin suullisena opitusta kieliaineksestä. Puhumisen ja kuuntelemisen aiheet nousevat keskeisen sanaston aihepiireistä. Opetuksessa korostuvat elämyksellinen ja toiminnallinen oppiminen.

Lukemisen ja kirjoittamisen oppiminen liittyvät läheisesti toisiinsa ja niitä opetetaan yhtä aikaa. Lukemaan opettamisessa käytetään erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja, mutta opetuksen lähtökohtana on äänne-kirjainvastaavuuden ymmärtäminen sekä taito yhdistää kirjaimet ja äänne-tekstit tavuiksi, tavut sanoiksi ja sanat lauseiksi. Kaiken lukutaidon harjoittelun tulee tähdätä jatkuvasti luetun ymmärtämiseen. Kirjainmuotojen oppiminen perustuu runsaasti motorisiin ja kinesteettisiin harjoituksiin. Kirjoittamisen oppimisessa voidaan käyttää kirjainmallin päälle kirjoittamista ja kopiointia, tavu- ja sanasanelukirjoitusta sekä lisäyssanelua. Lisäksi harjoitellaan näppäintaitoja esimerkiksi tietokoneella ja älypuhelimella. Auditiivisen hahmottamisen harjoittelu vahvistaa äänne-kirjainvastaavuuksia ja tukee tekstin oikeinkirjoittamista. Lisäksi se kehittää äännetietoisuuden kehittymistä ja äänneiden sekä sanojen erottelutaitoja. Puhumista, kuuntelemista, lukemista ja kirjoittamista harjoitellaan yhdessä opintoryhmän kanssa sekä yksin. Opiskelijoita rohkaistaan osoittamaan osaamistaan kaikilla niillä ilmaisukeinoilla, joita heillä on. Opetuksessa käytetään multimodaalisia tekstejä, kuten kuvia, videoita ja sarjakuvia sekä saatavilla olevia opetusohjelmia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Tavoitteena on tukea opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä, vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaitojen sujuvoitumista. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain muistaen, että varsinaisia oppimisvaikeuksia voidaan todentaa vasta useamman opiskeluvuoden jälkeen, kun opiskelija on harjaantunut suomen kielessä. Opettaja mallintaa sanojen, lauseiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Opiskelijoita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti opiskelun tukena. Kielellisesti taitavia opiskelijoita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Opiskelijan oppimisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisen arviointi on opiskelijoita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen opiskelijan oppimista ja edistymistä. Arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin opiskelijan kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta opiskelijat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemaisensa kielen oppijana. He saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukasta ja kannustavaa palautetta annetaan kaikilla osaamisen eri alueilla. Se auttaa opiskelijaa huomaamaan onnistumisiansa ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita opiskelijoiden kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon edistymisessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa,
- sana- ja käsitevarannon karttuminen,
- edistyminen lukutaidossa sekä luetun ymmärtämisessä,
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

8.2.2 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä lukutaitovaiheessa on, että opiskelija omaksuu sellaisia numeerisia perustaitoja, jotka ovat keskeisiä arjen hallinnan, kommunikaation sekä opintojen etenemisen kannalta. Tavoitteena on myös, että opiskelija saa myönteisiä ja monipuolisia kokemuksia matematiikasta. Kielitietoisessa matematiikan opetuksessa havainnollisuus, matemaattisten käsitteiden täsmällinen esittäminen ja selittäminen arkikielellä sekä ymmärtämisen varmistaminen ovat keskiössä.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	Lma1–Lma3	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja numeerisesta tiedosta arjen tilanteissa	Lma1–Lma3	L3, L4
T3 kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti	Lma1–Lma3	L1, L4
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja	Lma1–Lma3	L1, L4, L6
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 ohjata opiskelijaa tulkitsemaan ja käyttämään arjessa esiintyvää numeerista tietoa	Lma1–Lma3	L1, L3, L4
T6 tutustuttaa opiskelija lukukäsitteeseen ja kymmenjärjestelmän periaatteeseen	Lma1	L1, L4
T7 perehdyttää opiskelija yhteen- ja vähennyslaskuun sekä kerto- ja jakolaskun perusteisiin	Lma1–Lma3	L1, L4
T8 ohjata opiskelijaa ilmaisemaan määrää ja järjestystä lukujen avulla	Lma1	L1, L3, L4
T9 ohjata opiskelijaa tunnistamaan desimaali- ja murtoluku arkielämän tilanteissa	Lma3	L1, L3, L4
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään rahankäyttöön liittyviä käsitteitä oman talouden näkökulmasta	Lma2	L1, L3, L4
T11 tutustuttaa opiskelija keskeisimpiin mittayksiköihin ja niiden lyhenteisiin sekä mittavälineiden käyttöön	Lma2	L1, L3, L4

Matematiikan kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Lma1 Lukujen maailma

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opetellaan lukusanoja, numeromerkkejä, matematiikan perussymboleja, harjoitellaan niiden kirjoittamista ja tutustutaan niiden käyttöön arkitilanteissa kuten puhelinnumeroissa, osoitteissa ja aikatauluissa. Tutustutaan lukukäsitteeseen ja kymmenjärjestelmän periaatteeseen. Opetellaan järjestysluvut. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskua.

Lma2 Luvut arjessa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan aikakäsitteeseen harjoittelemalla esimerkiksi kellonaikojen, päivämäärien ja aukioloaikojen ilmaisemista ja ymmärtämistä. Opetellaan yleisimmin käytettävien suureiden mittayksiköt ja niiden lyhenteet. Tällaisia suureita ovat muun muassa pituus (matka), tilavuus (vetoisuus), aika ja massa. Harjoitellaan viivoittimen ja muiden mittavälineiden käyttöä. Harjoitellaan lukumäärien ja ominaisuuksien vertailua lukujen ja mittayksiköiden avulla. Arvioidaan pituuksia, tilavuuksia ja massoja.

Lma3 Laskutoimituksia arjessa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjaannutetaan yhteen- ja vähennyslaskutaitoja, myös tutuissa konkreettisissa yhteyksissä, ja tutustutaan kerto- ja jakolaskun periaatteisiin. Harjoitellaan lukujen käyttöä rahaliikenteessä esimerkiksi hintojen, laskujen, kuittien tarkastelun ja hintavertailujen avulla. Tutustutaan teknisiin apuvälineisiin kuten laskin, älypuhelimien sovellukset, pankkiautomaatti ja verkkopankki.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen lähtökohtana käytetään opiskelijoille tuttuja ja arkeen liittyviä aiheita. Matematiikkaa opiskellaan oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa ja jossa eri aistien hyödyntämiseen kiinnitetään huomiota. Tutustutaan opiskelu- ja mittavälineiden käyttöön kuten viivoittimet, metrimitat ja vaa'at. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Totutellaan työskentelemään sekä yhdessä että itsenäisesti. Tieto- ja viestintäteknologiaa voidaan käyttää opetuksen ja oppimisen välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Matematiikan perustaitojen oppimiselle on varattava riittävästi aikaa. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa opiskelijoille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Jokaiselle opiskelijalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun sekä tilaisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä.

Opiskelijan oppimisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden peruslaskutaitojen kehittymistä. Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota kannustavan palautteen antamiseen. Opiskelijoita kannustetaan kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun.

Opiskelijoilla on mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. Arvioinnissa on tärkeää havainnoida numeroiden, matemaattisten perussymbolien käytön ja tulosten oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa tässä opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- lukusanojen ja numeromerkkien tunteminen sekä lukukäsitteen ymmärtäminen
- peruslaskutoimitusten hallitseminen
- edistyminen numeerisen tiedon käyttämisessä arjen tilanteissa
- edistyminen matemaattisessa ajattelussa ja ilmaisussa.

8.2.3 YHTEISKUNTATIEDOUS JA KULTTUURINTUNTEMUS

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntatiedouden ja kulttuurintuntemuksen opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden kasvua vastuuntuntoisiksi ja aktiivisiksi kansalaisiksi. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija Suomen historiaan sekä sen eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin, muodostaa yhteiskunnan toiminnan ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksien tiedollinen perusta sekä rohkaista opiskelijoita kehittämään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen opetuksessa opiskelijoita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Opiskelijoita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelevaan näkemyksiään. Opiskelijat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin. Kielitaidon ja käsitteiden hallinnan sekä luku- ja kirjoitustaitojen kehittäminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys		
T1 ohjata opiskelijaa kiinnostumaan suomalaisesta yhteiskunnasta	Lyk1, Lyk2	L2, L3
T2 tutustuttaa opiskelija Suomen historian ja yhteiskuntajärjestelmän peruspiirteisiin	Lyk2	L1, L4, L7
T3 kartuttaa opiskelijan historiaan ja yhteiskuntaan liittyvää sanastoa ja käsitteistöä	Lyk1, Lyk2	L1, L4, L7
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	Lyk1, Lyk2	L1
T5 perehdyttää opiskelijaa esittämään mielipiteensä	Lyk2	L2, L6, L7
T6 perehdyttää opiskelijaa perheen sekä lapsen ja nuoren asemaan, yhdenvertaisuuden periaatteeseen sekä sukupuolten väliseen tasa-arvoon Suomessa	Lyk2	L2, L7
T7 ohjata opiskelijaa hahmottamaan itsensä yksilönä ja yhteisön jäsenenä	Lyk1, Lyk2	L2, L3, L7
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen		
T8 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tärkeimpiä kunnan ja valtion viranomaisten järjestämiä palveluita	Lyk1	L3, L5, L7
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään yksityisiä palveluita	Lyk1	L3, L5, L7
T10 kannustaa opiskelijaa mukaan kolmannen sektorin toimintaan	Lyk1	L3, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kulttuurintuntemus, kulttuuri-identiteetti ja vuorovaikutus		
T11 tutustuttaa opiskelijaa suomalaiseen kulttuuriin liittyviin tapoihin, arvoihin, normeihin ja asenteisiin	Lyk1, Lyk2	L2, L7
T12 ohjata opiskelijaa tunnistamaan oman kulttuurinsa erityispiirteitä ja tarkastelemaan oman kulttuurinsa ja suomalaisen kulttuurin välisiä eroja	Lyk1, Lyk2	L2
T13 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti kulttuurisesti erilaisten näkemysten olemassaoloon	Lyk1, Lyk2	L1, L2
T14 tukea opiskelijaa toimimaan rakentavasti kulttuurisesti moninaisen yhteisön jäsenenä ja torjumaan rasismia kaikkia etnisiä ryhmiä kohtaan	Lyk1, Lyk2	L2, L7

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Lyk1 Arkielämä ja yhteiskunnan palvelut

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön ja perheen näkökulmasta. Perehdytään yhteiskunnan peruspalveluihin ja muihin julkisiin palveluihin, kuten terveystieteisiin, Kelaan, sosiaalitoimistoon, työvoima- ja elinkeinotoimistoon, päivähoitoon, lasten, nuorten ja aikuisten koulutuspalveluihin, poliisiin sekä kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimeen. Tutustutaan myös yksityisiin palveluihin, pankkiin ja mobiilipalveluihin. Tutkitaan laskuja ja harjoitellaan raha-asioiden hoitamista. Tutustutaan kolmannen sektorin toimijoihin, kuten eri alojen yhdistyksiin ja seuroihin. Kehitetään arkielämään ja yhteiskunnan palveluihin liittyvää sanastoa ja harjoitellaan lukemista, luetun ymmärtämistä ja kirjoittamista. Opetellaan asioimaan peruspalveluissa. Tehdään vierailukäyntejä.

Lyk2 Demokraattinen yhteiskunta

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Hahmotetaan ja havainnoidaan suomalaiseen kulttuuriin liittyviä tapoja, arvoja, normeja ja asenteita. Tutustutaan Suomen historian pääpiirteisiin ja yhteiskuntajärjestelmään: valtioelimet ja paikallishallinto. Tarkastellaan yhteistä päätöksentekoa sekä demokraattisen toiminnan käsitteitä kuten ihmisoikeudet, lasten oikeudet, tasa-arvo sekä yhdenvertaisuus. Kartutetaan

historiaan ja yhteiskuntatietouteen liittyvää sanastoa ja käsitteitä. Harjoitellaan lukemista, luetun ymmärtämistä ja kirjoittamista. Opetellaan oman mielipiteen esittämistä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja. Niiden avulla harjoitellaan yhteistoimintaa ja osallistumista. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään käsitteiden, esimerkkien ja ilmiöiden havainnollistamiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata opiskelijat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä ja toimijoina, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia, sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Opiskelijoita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon saavuttamisessa, millä on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan ja keskustelemaan. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Opiskelijan oppimisen arviointi yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineessa annettavalla palautteella opiskelijoita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omassa opintoryhmässään, oppilaitoksessaan sekä lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Työskentelyn etene mistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Tarkoituksena on auttaa opiskelijoita tiedostamaan oppimansa, suuntaamaan opiskelunsa olennaiseen sekä kehittämään omia työskentely-, opiskelu- ja itsearviointitaitojaan. Oppiaineen arviointi perustuu opiskelijoiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- suomalaisen yhteiskunnan ja Suomen historian peruspiirteiden ymmärtäminen
- suomalaisen kulttuurin erityispiirteiden tunnistaminen
- yhteiskuntatietouden sana- ja käsitevarannon hallitseminen.

8.2.4 YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO

Oppiaineen tehtävä

Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan ja kemian tiedonaloista koostuva integroitu aineryhmä, jonka opetukseen sisältyy kestävä kehityksen näkökulma. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan omaa lähiympäristöään, sen luontoa ja rakennettua ympäristöä sekä erilaisia luonnonilmiöitä. Oppimisen lähtökohtana on siten monimuotoinen elinympäristö, joka luo pohjaa laajemmalle ymmärrykselle ympäröivästä maailmasta.

Opiskelijat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Opetus tukee opiskelijoiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä ja antaa valmiuksia tehdä jokapäiväisiä valintoja. Opiskelijoita ohjataan yhdistämään kokemuksiaan ja tietojaan ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun. Kielitaidon ja käsitteiden hallinnan kehittäminen sekä luku- ja kirjoitustaitojen sujuvoittaminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Asenne- ja arvotavoitteet		
T1 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	Lyl1	L3, L7
T2 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta	Lyl1	L3, L7
Tieto ja ymmärrys		
T3 ohjata opiskelijaa tunnistamaan oman lähiseudun luontoa ja rakennettua ympäristöä	Lyl1	L1, L4
T4 tukea opiskelijan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	Lyl1	L1, L4, L5
T5 auttaa opiskelijaa ymmärtämään omien valintojen merkitys elämälle ja luonnolle	Lyl1	L1, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T6 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen luonnonvarojen kestäväen käytön merkitystä	Lyl1	L1, L7
Taidot		
T7 kartuttaa opiskelijan ympäristö- ja luonnontietoon liittyvää sanastoa ja käsitteistöä	Lyl1	L1, L4
T8 opastaa opiskelijaa lukemaan ja käyttämään yksinkertaisia karttoja	Lyl1	L1, L4
T9 ohjata opiskelijaa toimimaan turvallisesti kotona huomioiden palo- ja sähköturvallisuus	Lyl1	L3
T10 ohjata opiskelijaa huolehtimaan jätteiden lajittelusta ja kierrätyksestä	Lyl1	L3, L7
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	Lyl1	L1

Ympäristö- ja luonnontiedon kurssi aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Lyl1 Ympäristö- ja luonnontiedon alkeet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan lähiympäristöön ja Suomen luontoon sekä sen tärkeimpiin eliölajeihin ja rakennettuun ympäristöön. Kartutetaan ympäristö- ja luonnontietoon liittyvää sanastoa ja käsitteistöä. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään karttoja: Suomi osana Eurooppaa ja maapalloa sekä oman kotimaan sijoittuminen maapallolla. Tutustutaan luonnonvarojen kestäväen käyttöön, jätteiden lajitteluun ja kierrätykseen, turvallisuuden edistämiseen kotona sekä sähkö- ja paloturvallisuuteen. Harjoitellaan luku-, kirjoitus- ja vuorovaikutustaitoja.

Ympäristö- ja luonnontiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisympäristöjä ja työtapoja valittaessa huomioidaan toiminnallisuus, kokemuksellisuus sekä elämyksellisyys. Oppimisympäristöinä käytetään oppilaitoksen tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita sekä tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä. Paikallisesti hyödynnetään yhteistyötä museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksessa ja työtapojen valinnassa huomioidaan opiskelijoiden aikaisemmat tiedot ja taidot. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan kielitaidon ja käsitteiden hallinnan kehittämiseksi. Keskeiset käsitteet konkretisoidaan ja havainnollistetaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat ja vahvistavat opiskelijan käsitystä omasta oppimisestaan.

Opiskelijan oppimisen arviointi ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Palautetta annetaan ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden ja tietojen hallinnasta. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Arviointi perustuu opiskelijoiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- Suomen luonnon ja rakennetun ympäristön tunteminen
- karttojen hyödyntäminen
- kestävän kehityksen periaatteiden tunteminen
- ympäristö- ja luonnontietoon liittyvän sana- ja käsitevarannon hallinta.

8.2.5 OPINTO-OHJAUS JA TYÖELÄMÄTAIDOT

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Ohjauksessa korostuu opiskelijoiden motivaation sekä opiskelun tukeminen. Puutteelliset perustiedot ja -taidot voivat olla opiskelijalle sekä elämänhallintaa häiritsevää että itsetuntoa alentava tekijä. Motivaation säilyminen vaatii siksi sekä kielellisesti että tiedollisesti opiskelijan lähtötason huomioivaa opetusta ja ohjausta sekä syventymistä hänen opiskeluhistoriaansa. Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen

keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen osana opinto-ohjelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Lukutaitovaiheessa opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tavoitteena on opettaa koulutusjärjestelmään ja ammatteihin liittyvää kieltä ja tutustuttaa opiskelijoita opiskeluun ja suomalaiseen työelämään. Luku- ja kirjoitustaitojen kehittäminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua. Opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tehtävänä on yhdessä muiden oppiaineiden kanssa harjoituttaa opiskelijoiden opiskelutaitoja sekä selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa selviytymisen, jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Opiskelu- ja työelämätaitoja kehittämällä opiskelija saa valmiuksia siirtyä opinnoissaan eteenpäin.

Opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijoiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, ammatinvalintakysymyksissä ja opintojen nivelvaiheissa. Oppiaine tarjoaa opiskelijoille sekä tietoa että tutustumismahdollisuuksia eri koulutusvaihtoehtoihin ja ammattialoihin. Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumisjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Opiskelijoita opastetaan käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan opiskelijoiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintoja koskevassa päätöksenteossa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T1 auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys opiskelu ympäristöstä ja sen toimintatavoista sekä kehittämään valmiuksiaan toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	Lot1, Lot2	L2, L3, L7
T2 tukea opiskelijaa itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelusta ja tekemistään valinnoista	Lot1, Lot2	L1, L3, L7
Opiskeluvalmiuksien kehittäminen		
T3 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	Lot1, Lot2	L1

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T4 luoda edellytyksiä opiskelijan halulle tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan sekä kehittää hänen kykyään tunnistaa oppimisen kohteita	Lot1, Lot2	L1
T5 ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia ja opiskelun keskeyttämistä	Lot1, Lot2	L1, L3
Itsetuntemus		
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	Lot1, Lot2	L3
Tavoitteiden asettaminen		
T7 ohjata opiskelijoita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	Lot1, Lot2	L1, L3
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 auttaa opiskelijaa ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta	Lot2	L6, L7
T9 ohjata opiskelijaa pohtimaan itselleen sopivia ammattialoja	Lot2	L4, L5, L6
T10 tutustuttaa koulutusvaihtoehtoihin ja työelämään	Lot2	L6
T11 edistää opiskelijan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	Lot2	L1, L6
T12 ohjata opiskelijaa toimimaan yksinkertaisissa työelämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa	Lot2	L2
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T13 perehdyttää opiskelijaa koulutukseen ja työelämään liittyvään sanastoon ja käsitteisiin	Lot1, Lot2	L1, L4, L6
T14 antaa opiskelijalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista	Lot1	L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T15 tutustuttaa opiskelijaa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin	Lot2	L4, L5, L6

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Lot1 Koulutusjärjestelmä ja opiskelukäytänteet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan Suomen koulutusjärjestelmään sekä siihen liittyvään sanastoon. Kehitetään opiskelutaitoja yhteistyössä muiden opiskeltavien oppiaineiden kanssa ja harjoitellaan toimimaan oppilaitosyhteisössä. Opetellaan asettamaan opiskeluun liittyviä tavoitteita ja arvioimaan tavoitteiden toteutumista. Harjoitellaan itsearviointia. Keskustellaan vastuun ottamisesta omasta oppimisesta, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä oppimiseen vaikuttavista tekijöistä. Ohjataan tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavien tahojen pariin oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa sekä kehitetään taitoa hakea tarvittavia palveluita. Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Lot2 Ammatteihin tutustuminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan ammattinimikkeisiin, työtehtäviin ja työpaikkojen nimiin sekä opetellaan niihin liittyvää sanastoa. Harjoitellaan yksinkertaisia työelämään liittyviä vuorovaikutustilanteita. Tutustutaan jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään käymällä tutustumassa opiskelijoita kiinnostavien ammattialojen koulutuksiin, työpaikkoihin ja/tai yrityksiin. Tutustutaan ja opetellaan käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisympäristöinä hyödynnetään oppilaitosten ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Työtapoja käytetään monipuolisesti opiskelijoiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Arviointi perustuu opiskelijoiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Opiskelijat pohtivat valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään ja voimavarojaan, tuen tarpeitaan, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan sekä arvojen ja uskomusten vaikutuksia valintoihinsa ja päätöksiinsä. Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja opiskelijoiden taustan ja osaamisen huomioon ottavia joustavia menetelmiä siten, että jokainen voi osoittaa osaamisensa. Samalla on varmistettava, että opiskelija ymmärtää arvioinnin periaatteet, merkityksen ja arviointitavan mahdollisista kielitaidon puutteista huolimatta.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- koulutukseen ja ammatteihin liittyvän sana- ja käsitevarannon kehittyminen
- vastuun ottaminen omista opinnoista ja tavoitteiden asettaminen
- opiskelu- ja oppimisvalmiuksien kehittyminen
- opinnoissa ja työelämässä tarvittavien sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
- koulutus- ja työelämä tiedon hyödyntäminen henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa.

8.3 OPPIAINEET AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN ALKUVAIHEESSA

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Oppiaineen kurssit on numeroitu ja niihin viitataan tavoitetaulukkoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukkoissa.

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
- L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus
- L3 Arjen taidot
- L4 Monilukutaito
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

8.3.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohdaksi on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytännöistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista sekä tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Opiskelijoiden arjessa ja

työelämässä tarvittavia kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa kielikasvatuksesta ja auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä kulttuurisesti moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Opiskelijoiden taitotasolle soveltuva kirjallisuus, monimuotoiset tekstit ja kulttuurituotteet vahvistavat luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä sekä laajentavat opiskelijoiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus ja kulttuuriperinnön tuntemus yhdistävät opiskelijan kulttuuriinsa ja avartavat käsitystä muista kulttuureista.

Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta opiskelijoita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta sekä kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan opiskelijoiden taitotasolle sopivien tai tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Jokaisen kurssin sisältöön tuodaan mukaan oppiaineen kulttuurisisältöjä, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama ja teatteritaide. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostamisen tukeminen ja kulttuurintuntemuksen syventäminen. Mediakasvatuksen tehtävänä on kriittisen medialukutaidon ja aktiivisen toimijuuden omaksuminen medioituneessa yhteiskunnassa.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys opiskelijoille. Opiskelijoiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon aikuisten arjen ja työelämän tekstimaailma ja kokemukset. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo sekä tuetaan eritasoisia oppijoita. Opetuksessa tehdään yhteistyötä äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja oppiaineiden kanssa.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetuksen täydentävät näkökulmat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen opetuksen tehtävistä

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelun keskeinen tehtävä on perustaitojen oppiminen ja harjaantuminen. Opetuksen perustehtävä on mahdollisimman sujuvan luku- ja kirjoitustaidon, luetun ymmärtämisen ja tiedonhankintataitojen harjaantuminen niin, että opiskelijoiden on helppo jatkaa aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen. Opiskelijoita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä ja vuorovaikutustilanteissa.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa opiskelijoiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä sekä yksin että yhdessä myös tieto- ja viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan opiskelijoiden lukukokemuksia. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristöön kuuluu myös oppilaitoksen ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutustaitoja syvennetään yhteisissä prosesseissa toimimisen avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteena on tukea opiskelijoiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Opiskelijoita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Opiskelijoita kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä samalla ohjataan sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Opiskelijoiden tekstien tuottamisen ja rakentamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Eritasoisia opiskelijoita tuetaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten opiskelijoiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan, ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

8.3.1.1 SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää opiskelijoiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee opiskelijoiden kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa kulttuurisesti moninaisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Opetuksessa tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien opetuksen kanssa.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	Aäi4, Aäi6, Aäi9	L1, L2, L7
T2 ohjata opiskelijaa huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia viestinnänsään ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	Aäi4, Aäi6	L1, L2, L3, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa	Aäi4, Aäi6, Aäi13, Aäi17	L1, L2, L4, L7
T4 kannustaa opiskelijaa kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	Aäi1, Aäi4, Aäi6, Aäi9, Aäi14	L1, L2, L3, L4
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan lukutaitoaan, ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	Aäi1–2, Aäi11–13	L1, L4, L5
T6 opastaa opiskelijaa kehittämään monimuotoisten tekstien arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja, laajentamaan opiskelijan sana- ja käsitevarantoa sekä edistämään hänen ajattelutaitojaan	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi11–13	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata opiskelijaa tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	Aäi2, Aäi5, Aäi12, Aäi14–15	L1, L4, L5
T8 opastaa opiskelija tutustumaan taitotasolleen sopivaan kirjallisuuteen, kannustaa opiskelijaa kehittämään kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan erilaisia tekstejä kohtaan luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	Aäi11–15	L1, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana	Aäi1, Aäi3, Aäi8–10	L1, L2, L4, L7
T10 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista	Aäi3, Aäi5–6, Aäi9–10	L1, L4, L5, L7
T11 ohjata opiskelijaa edistämään opiskelijan käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista kirjoitettaessa ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	Aäi1, Aäi5, Aäi9–10	L1, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T12 kannustaa opiskelijaa kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	Aäi1–2, Aäi5–7, Aäi9–10, Aäi14	L2, L4, L5, L6
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T13 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutusta vuorovaikutuksessa	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi12–13, Aäi16–17	L1, L2, L4
T14 kannustaa opiskelijaa laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan omalle taitotasolle sopivaa kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen, lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttämiseen	Aäi2, Aäi7, Aäi10, Aäi13, Aäi15–17	L2, L4, L5, L7
T15 tukea opiskelijaa kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan myös muita kulttuureja ja kieliä sekä luoda opiskelijalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	Aäi2, Aäi5, Aäi7–8, Aäi13–14, Aäi16–17	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän eri tavoitealueet integroituvat oppimisessa toisiinsa. Opiskelun päätavoitteena on saavuttaa eri alueilla sellaiset tiedot ja taidot, että opiskelijan on mahdollista jatkaa aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen. Vaikka kursseilla on keskiössä jokin oppimäärän osa-alue, näkökulma, tavoitealue, jokaisella kurssilla ovat käytössä myös muita osa-alueita tarpeen mukaan. Kursseja voidaan paikallisesti yhdistää tai ryhmitellä laajemmiksi kursseiksi tai jaksoiksi.

Aäi1 Suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelun perustaidot (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla keskitytään suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelun perustaitoihin. Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista sekä palautteen saamista ja antamista. Varmennetaan perusluku- ja kirjoitustaitoja. Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Kirjoitetaan käsin tekstauskirjaimilla sekä harjoitellaan näppäintaitoja ja sujuvaa koneella kirjoittamista. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omassa teksteissä. Tutustutaan tekstin

tuottamisen vaiheisiin ja omien tekstien tarkasteluun. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi2 Opiskelun ja tiedonhallinnan taidot (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavaa kirjoittamista, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, sekä lähteiden käyttöä ja merkintää. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen. Hyödynnetään muiden aineiden opetusta sekä media- ja kulttuuritarjontaa. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston ja verkon aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista.

Aäi3 Tekstien moninaisuus (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Laajennetaan opiskelijoiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tarkastelemalla. Harjoitellaan huomaamaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.

Aäi4 Puhe- ja vuorovaikutustaidot (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja palautteen saamista ja antamista. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja omien vuorovaikutustaitojen kehittämiseen.

Aäi5 Kieli ja tekstit (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen, aiheen ja tekstilajin mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen, kielen piirteiden ja tekstien merkityksiä. Harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Tekstien tarkastelun yhteydessä tutustutaan sanaluokkiin, sijamuotoihin, verbien taivutukseen, lauseiden perustyyppeihin, lauseenjäsennykseen sekä sanaston piirteisiin. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan

sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan käyttämään omassa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi6 Kieli ja vuorovaikutus (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista sekä palautteen saamista ja antamista. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi tapoja toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun. Pohditaan kirjoittamisen ja puhumisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.

Aäi7 Kieli ja kulttuuri (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohditaan sanojen, ilmaisu- tapojen ja tekstien merkityksiä. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, opiskelijoille tuttujen kielten piirteisiin. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Kurssilla hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita.

Aäi8 Kieli ja identiteetti (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin. Pohditaan kielen ja identiteetin suhdetta sekä oman identiteetin moninaisuutta, rakentumista ja merkitystä. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.

Aäi9 Tekstien tuottamisen perusteet (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, kokemusten ja mielipiteiden jakamista. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Varmennetaan käsin kirjoittamisen taitoa ja sujuvaa koneella kirjoittamista. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Tutustutaan sanaston, verbitaivutuksen ja lausetyyppien merkitykseen tekstien tuottamisessa. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omassa teksteissä. Opitaan käyttämään omassa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi10 Tekstien tuottaminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Harjoitellaan sujuvaa käsin ja koneella kirjoittamista sekä opiskelussa tarvittavaa kirjoittamista. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Tutustutaan sanajärjestyksen, virkerakenteen, lausetyyppien ja lauseenjäsennyksen merkitykseen tekstien tuottamisessa. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja sekä tekstien elävöittämistä. Opitaan käyttämään teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Tutustutaan tekijänoikeuksiin ja eettiseen verkkoviestintään. Harjoitellaan myös monimuotoisten tekstien tuottamista.

Aäi11 Tekstien tulkinnan perusteet (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan monimuotoisten, erityisesti ei-fiktiivisten tekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Luetaan, kuunnellaan ja tulkitaan yhteisesti ja itse valittuja tekstejä.

Aäi12 Tekstien tulkinta (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla syvennetään monimuotoisten tekstien tulkinnan taitoja tarkastelemalla kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden yhteyksiä tekstien merkityksiin. Tekstien tarkastelun yhteydessä käytetään hyväksi kielitietoa. Opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika, juoni, kertoja, aihe ja teema. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston ja verkon monipuoliseen käyttöön. Syvennetään tietoja toimimisesta verkossa eettisesti ja lainsäädäntö huomioon ottaen. Tuetaan omaehtoista lukemisen ja kulttuurin harrastamista.

Aäi13 Kaunokirjallisuuden lukeminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla luetaan ja kuunnellaan osaamistasolle sopivaa koti- ja ulkomaista kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Opitaan tunnistamaan kertovien ja kuvaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Varmennetaan kerronnan peruskäsitteiden käyttöä (päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika, juoni, kertoja, aihe ja teema). Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Hyödynnetään kulttuuritarjontaa, esimerkiksi elokuvia ja teatteria. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen harrastamista. Eläydytään luettuun esimerkiksi draaman avulla.

Aäi14 Mediatekstit (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja sisältöjä ja keskustellaan median roolista opiskelijan arjessa. Tutkitaan mediatekstien piirteitä, ja tuotetaan niitä itse yhdessä tai yksin. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Käsitellään eettistä verkossa toimimista ja tekijänoikeuksia.

Aäi15 Tietokirjallisuus (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla luetaan ja kuunnellaan osaamistasolle sopivaa tietokirjallisuutta ja pohditaan tietokirjallisuuden herättämiä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan eri lähteistä saadun tiedon yhdistämistä ja lähdekritiikkiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen harrastamista.

Aäi16 Kulttuuri ja kansanperinne (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan kulttuurin moninaisuuteen ja opiskelijoille läheisiin kansanperinteen lajeihin sekä niiden jatkaajiin nykyculttuurissa. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tutkitaan kulttuurista kirjoittamista ja osallistutaan kulttuurikeskusteluun. Osallistutaan itse kulttuurin tuottamiseen.

Aäi17 Nykyculttuurin ilmiöitä (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja sisältöjä sekä keskustellaan median roolista opiskelijan arjessa. Luetaan osaamistasolle sopivaa koti- ja ulkomaista nykyculttuurisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä. Kurssilla tutustutaan opiskelijoille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkaajiin nykyculttuurissa. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja eläydytään luettuun esimerkiksi draaman keinoin.

Arvioinnin kohteet suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	Aäi4, Aäi6, Aäi9	Puheviestintätilanteissa toimiminen
T2 ohjata opiskelijaa huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia viestinnässään ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	Aäi4, Aäi6	Toiminta vuorovaikutustilanteissa
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa	Aäi4, Aäi6, Aäi13, Aäi17	Ilmaisukeinojen käyttö
T4 kannustaa opiskelijaa kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	Aäi1, Aäi4, Aäi6, Aäi9, Aäi14	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	Aäi1–2, Aäi11–13	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta
T6 opastaa opiskelijaa kehittämään monimuotoisten tekstien arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan opiskelijan sana- ja käsitevarantoa sekä edistämään hänen ajattelutaitojaan	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi11–13	Tekstien erittely ja tulkinta
T7 ohjata opiskelijaa tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	Aäi2, Aäi5, Aäi12, Aäi14–15	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys
T8 opastaa opiskelijaa tutustumaan taitotasolleen sopivaan kirjallisuuteen, kannustaa opiskelijaa kehittämään kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan erilaisia tekstejä kohtaan luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	Aäi11–15	Kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana	Aäi1, Aäi3, Aäi8–10	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen
T10 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista	Aäi3, Aäi5–6, Aäi9–10	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö
T11 ohjata opiskelijaa edistämään opiskelijan käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista kirjoitettaessa ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	Aäi1, Aäi5, Aäi9–10	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta
T12 kannustaa opiskelijaa kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja teki-jänoikeuksia kunnioittaen	Aäi1–2, Aäi5–7, Aäi9–10, Aäi14	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T13 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutusta vuorovaikutuksessa	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi12–13, Aäi16–17	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta
T14 kannustaa opiskelijaa laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan omalle taitotasolle sopivaa kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen, lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttämiseen	Aäi2, Aäi7, Aäi10, Aäi13, Aäi15–17	Kirjallisuuden tuntemus
T15 tukea opiskelijaa kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan myös muita kulttuureja ja kieliä sekä luoda opiskelijalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	Aäi2, Aäi5, Aäi7–8, Aäi13–14, Aäi16–17	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit alkuvaiheen opetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 opastaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	Aäi4, Aäi6, Aäi9	Opiskelija vahvistaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja taitoa ilmaista mielipiteensä.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija osaa ilmaista ajatuksiaan vastaamalla esitettyihin kysymyksiin.
T2 ohjata opiskelijaa huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia viestinnässään ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	Aäi4, Aäi6	Opiskelija oppii huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ryhmäviestintätilanteissa ja ottamaan muut ryhmän jäsenet huomioon.	Ryhmäviestinnän taidot	Opiskelija osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun asiallisesti. Opiskelija osaa mukauttaa viestintäänsä jonkin verran tilanteeseen sopivaksi.
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa	Aäi4, Aäi6, Aäi13, Aäi17	Opiskelija oppii käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Opiskelija osaa pitää lyhyen valmistellun puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta. Opiskelija osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.
T4 kannustaa opiskelijaa kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimedialaisissa vuorovaikutustilanteissa	Aäi1, Aäi4, Aäi6, Aäi9, Aäi14	Opiskelija oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohdeita.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Opiskelija osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Tekstien tulkitseminen				
T5 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	Aäi1–Aäi2, Aäi11–Aäi13	Opiskelija sujuvoittaa lukemistaan ja oppii käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan.	Lukutaidon kehittyminen	Opiskelija osaa lukea rakenteeltaan ja kieleltään yksinkertaisia tekstejä melko sujuvasti. Opiskelija osaa ohjatusti käyttää jotakin yksinkertaista tekstinymmärtämisen perusstrategiaa. Opiskelija osaa nimetä jonkin yksittäisen kehittämis-kohteensa lukijana.
T6 opastaa opiskelijaa kehittämään monimuotoisten tekstien arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan opiskelijan sana- ja käsitevarantoa sekä edistämään hänen ajattelutaitojaan	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi11–Aäi13	Opiskelija kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentaa sana- ja käsitevarantoaan.	Tekstien erittely ja ymmärtäminen	Opiskelija osaa selostaa jotakin tekstin sisällöstä apukysymysten avulla. Opiskelija osaa tunnistaa teksteistä itselleen uusia sanoja ja käsitteitä. Opiskelija osaa tunnistaa ohjatusti joitakin yksinkertaisille tekstilajeille tyypillisiä piirteitä.
T7 ohjata opiskelijaa tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	Aäi2, Aäi5, Aäi12, Aäi14–Aäi15	Opiskelija oppii hankkimaan tietoa, käyttämään monipuolisia tiedonlähteitä ja arvioimaan tiedon luotettavuutta.	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Opiskelija osaa etsiä ohjatusti yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytyille osaamiselle (S = suoritettu)
T8 opastaa opiskelijaa tutustumaan taitotasolleen sopivaan kirjallisuuteen, kannustaa opiskelijaa kehittämään kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan erilaisia tekstejä kohtaan luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	Aäi11– Aäi15	Opiskelija kehittää kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan taitotasolleen sopivaa kirjallisuutta sekä media- ja muita tekstejä kohtaan. Hän oppii jakamaan lukukokemuksiaan myös monimediaisissa ympäristöissä.	Kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Opiskelija osaa ohjatusti selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen. Opiskelija osaa apukysymysten avulla kertoa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksistaan.
Tekstien tuottaminen				
T9 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana	Aäi1, Aäi3, Aäi8– Aäi10	Opiskelija oppii ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana.	Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden ilmaiseminen sekä tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Opiskelija osaa tuottaa mallien tai apukysymysten avulla tekstejä, joissa hän ilmaisee ajatuksiaan, kokemuksiaan tai mielipiteitään. Opiskelija osaa ohjatusti nimetä jonkin yksittäisen kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.
T10 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kientämään ajatuksiaan ja harjoittamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista	Aäi3, Aäi5– Aäi6, Aäi9– Aäi10	Opiskelija oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä.	Tekstilajien hallinta	Opiskelija osaa tuottaa mallien tai apukysymysten avulla yksinkertaisia kertovia tekstejä itselleen tutuista aiheista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T11 ohjata opiskelijaa edistämään opiskelijan käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista kirjoitettaessa ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	Aäi1, Aäi5, Aäi9–Aäi10	Opiskelija sujuvoittaa käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja sekä vahvistaa kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa.	Kirjoitustaidon kehittäminen ja kirjoitetun kielen hallinta	Opiskelija osaa kirjoittaa käsin sekä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen lyhyitä yhtenäisiä tekstejä, joista saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä käyttää satunnaisesti virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Ilmaisussa on paljon puheenvaraisuutta.
T12 kannustaa opiskelijaa kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	Aäi1–Aäi2, Aäi5–Aäi7, Aäi9–Aäi10, Aäi14	Opiskelija kehittää tekstin tuottamisen prosessejaan sekä taitoaan tuottaa tekstiä yhdessä, arvioida omia ja muiden tekstejä ja ottaa vastaan palautetta omista teksteistä. Hän oppii toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tekstin tuottamisen prosessin hallinta ja eettinen viestintä	Opiskelija osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Opiskelija osaa tehdä joitakin pintatason havaintoja omasta tekstistään.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T13 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan, ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutusta vuorovaikutuksessa	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi12–Aäi13, Aäi16–Aäi17	Opiskelija oppii vahvistamaan kielitietoisuuttaan, tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja sekä käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan. Hän oppii ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia.	Kielen tarkastelun kehittyminen	Opiskelija osaa tehdä satunnaisia havaintoja joistakin kielenkäyttötilanteista. Opiskelija osaa nimetä joitakin kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.
T14 kannustaa opiskelijaa laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan omalle taitotasolle sopivaa kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen, lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttämiseen	Aäi2, Aäi7, Aäi10, Aäi13, Aäi15–Aäi17	Opiskelija laajentaa tekstivalikoimaansa, lukee taitotasolleen sopivaa kirjallisuutta ja oppii käyttämään kirjastoa.	Kirjallisuuden tuntemus ja tekstivalikoiman laajentaminen	Opiskelija on lukenut jonkin lyhyen kaunokirjallisen teoksen tai tietokirjan. Opiskelija osaa käyttää kirjastopalveluja ohjatusti.
T15 tukea opiskelijaa kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan myös muita kulttuureja ja kieliä sekä luoda opiskelijalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	Aäi2, Aäi5, Aäi7–Aäi8, Aäi13–Aäi14, Aäi16–Aäi17	Opiskelija oppii kehittämään omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään sekä arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä. Hän oppii käyttämään mediaa ja kulttuuripalveluja.	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Opiskelija osaa nimetä joitakin kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Opiskelija osaa kuvata median ja kulttuurin käyttöä arjessaan.

8.3.1.2 SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Oppimäärän erityinen tehtävä

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opetuskieli ja äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän kieli on suomi. Äidinkieli ja kirjallisuus oppimäärän sijaan maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti.⁵⁴ Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla opiskelija osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioida ja analysoida erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, opinnoissaan ja yhteiskunnassa toimiessaan. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea opiskelijoiden monikielisyiden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoille merkitykselliset ja tarpeelliset kielenkäyttötilanteet. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opiskelijoiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään opiskelijoiden osaamia kieliä.

Opiskelija voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan ensisijaisesti seuraavat näkökulmat: opiskelijan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin/joillakin kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen suomenkielisen oppimisyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja työskentelyssä tai opiskelijan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun opiskelija opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat opiskelijan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli opiskelijan oppimäärä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan

---

⁵⁴ Tuntijakoasetus 422/2012 8 § 2 mom.

arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opiskelija voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Alkuvaiheessa opetuksen erityisenä tehtävänä on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan ja oppimaan oppimisen sekä vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen opiskelijan yksilöllisten edellytysten pohjalta. Näin edistetään myös opiskelijan itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja sekä kielitietoisuutta. Opetuksessa tuetaan opiskelijan kotoutumisprosessia ja opiskelijan identiteetin kehittymistä oppijana.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 harjaannuttaa opiskelijaa viestimään arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistaa kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	As21–As218	L1, L2
T2 harjaannuttaa opiskelijaa keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistaa niissä tarvittavaa sanasto- ja fraseologiaa	As21–As218	L2, L7
T3 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielellistä ilmaisurohkeuttaan	As21–As218	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa vahvistamaan peruslukutaitoaan ja lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja keskustelemaan lukemastaan	As21–As217	L4
T5 auttaa opiskelijaa kehittämään valmiuksia päätellä tekstin merkityksiä tekstuaalisten ja kielellisten vihjeiden sekä tekstilajin perusteella	As24–As27, As213–As217	L1, L4
Tekstien tuottaminen		

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T6 innostaa opiskelijaa tuottamaan eri tekstilajeja ja vahvistamaan tuottamisessa tarvittavia taitoja	As23–As217	L2
T7 ohjata opiskelijaa harjoittamaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä oikeinkirjoituksen perusasioita	As21–As217	L2, L5
T8 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	As21–As217	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 rohkaista opiskelijaa kehittämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista ja erilaisista teksteistä	As210–17	L2, L4
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään sekä huomaamaan oman monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin merkityksen	As216, As217	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 auttaa opiskelijaa rakentamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa huomaamaan omat vahvuutensa ja oppimistarpeensa kielenkäyttäjänä sekä hankkimaan valmiuksia realististen oppimistavoitteiden asettamiseen	As21–As217	L1, L3
T12 luoda opiskelijalle edellytyksiä integroida eri oppiaineiden opiskelua toisiinsa ja tukea koulussa tärkeiden tekstilajien ja rakenteiden kehittymistä sekä antaa mahdollisuus käyttää koulun eri tekstejä ja aihepiirejä puhumisen ja kirjoittamisen taustamateriaalina	As212, As216, As217	L1, L2
T13 auttaa opiskelijaa kehittämään taitojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn ja tiedonhakuun	As26, As211, As213, As215, As216	L1, L4
T14 ohjata opiskelijaa arvioimaan omaa kielenoppimistaan	As21–As217	L1

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Opetuksessa käytetään monipuolisia työtapoja. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

As21 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia suomen kielen opiskelulle (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan tervehdyksiä sekä itseä koskevien tietojen kertomista. Tutustutaan suomen kielen aakkosiin, harjoitellaan ääntämistä ja perehdytään numeroihin. Harjaannutetaan kielenopiskelutaitoja.

As22 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän tilanteissa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan kysymistä, vastaamista ja pyytämistä erilaisissa arjen viestintätilanteissa. Perehdytään ajanilmauksiin ja tutustutaan vuodenkiertoon. Harjoitellaan opiskeluun liittyvää käsitteistöä.

As23 Kielitaidon alkeet: Minä ja perheeni (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opetellaan kertomaan itsestä, perheestä ja suvusta suullisesti ja kirjallisesti. Harjoitellaan ilmaisemaan omistamista.

As24 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutusta asiointitilanteissa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan yksinkertaisia ostotilanteita, niihin liittyviä fraaseja ja keskeisiä rakenteita. Opetellaan ruokasanastoa.

As25 Kielitaidon alkeet: Asumisen arkea (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opiskellaan asumiseen liittyvää sanastoa. Harjoitellaan kuvailemaan omaa kotia suullisesti ja kirjallisesti. Opitaan ilmaisemaan paikkaa ja suuntaa.

As26 Kielitaidon alkeet: Matkustaminen eri kulkuvälineissä (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan matkustamiseen liittyvää kieltä ja siihen liittyviä vuorovaikutustilanteita. Harjoitellaan lukemaan aikatauluja ja käyttämään sähköisiä reittioppaita.

As27 Kielitaidon alkeet: Terveys ja hyvinvointi (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan omasta terveydentilasta ja omista tunnetiloista kertomista. Opiskellaan kehoon ja sairastamiseen liittyviä käsitteitä, avun pyytämistä ja poissaolosta ilmoittamista. Harjoitellaan terveydenhuollon asiointitilanteita.

As28 Kielitaidon alkeet: Minun päiväni (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan kertomaan omasta arjesta ja päivänselästä. Tutustutaan erilaisiin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin. Opiskellaan ilmaisemaan pitämistä ja kiinnostusta.

As29 Kielitaidon alkeet: Työelämässä toimiminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opiskellaan ammattisanastoa ja työelämässä tarvittavaa kieltä. Harjoitellaan kuvailemaan eri ammatteja. Tutustutaan suomalaisen työelämän käytänteisiin.

As210 Kehittyvä kielitaito: Minun historiani (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan kertomaan ja kirjoittamaan omasta henkilöhistoriasta. Opiskellaan oman elämän kuvaamiseen liittyviä fraaseja sekä tekstiä sidostavia ajanilmauksia ja konjunktioita.

As211 Kehittyvä kielitaito: Asuminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan erilaisiin asumismuotoihin ja tarkastellaan asumiseen liittyviä tekstejä. Harjoitellaan asiointi-tilanteita sekä asumisen ongelmien kuvailua suullisesti ja kirjallisesti. Tutustutaan ohjailevien tekstien piirteisiin (kehottaminen, kieltäminen ym.).

As212 Kehittyvä kielitaito: Luonto ja lähiympäristö (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opiskellaan luontoon, eläimiin ja erilaisiin elinympäristöihin liittyvää sanastoa. Tutustutaan omaan lähiympäristöön ja sen palveluihin. Harjoitellaan ajan, paikan ja suunnan ilmauksia.

As213 Kehittyvä kielitaito: Harrastukset (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opitaan kertomaan ja keskustelemaan vapaa-ajan vietosta ja omista harrastuksista. Opitellaan etsimään tietoa uusista harrastusmahdollisuuksista ja poimimaan teksteistä olennaisia tietoja. Harjoitellaan oman mielipiteen ilmaisua ja perustelua.

As214 Kehittyvä kielitaito: Asiointi lääkärissä ja apteekissa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan ajan varaamista puhelimitse. Opitaan kuvaamaan omaa vointia ja käyttämään menneen ajan ilmaisuja. Harjoitellaan dialogeja lääkärillä ja apteekissa. Opiskellaan ohjeiden, kutsujen ja läheteiden keskeisiä ilmauksia.

As215 Kehittyvä kielitaito: Koulutus ja työ Suomessa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla perehdytään suomalaisen työelämän ja koulutusjärjestelmän pääpiirteisiin. Tutustutaan työpaikkailmoituksiin. Opitaan kertomaan omasta koulutus- ja työhistoriasta. Harjoitellaan tekstiä sidostavia ajanilmauksia ja konjunktioita.

As216 Kehittyvä kielitaito: Monimediainen ympäristö (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä opiskelussa. Tutustutaan verkkopohjaisiin oppimisympäristöihin ja harjoitellaan niitä eri oppiaineiden opiskelussa. Tutustutaan tarkemmin puhekielen piirteisiin eri konteksteissa. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja median roolia opiskelijan arjessa. Varmennetaan näppäintaitoja.

As217 Kehittyvä kielitaito: Kirjallisuus, kansalliset juhlapäivät ja tapakulttuuri (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Perehdytään suomalaiseen juhlaperinteeseen ja tapakulttuuriin ja etsitään niistä yhtäläisyyksiä ja eroja opiskelijan omaan kulttuuriin. Tutustutaan suomalaiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista.

As218 Kuuntelemme ja puhumme (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan suomen kielen tavallisimpia fraaseja ja arkipäivän tavallisia puhetilanteita. Kurssilla tehdään erilaisia kuunteluharjoituksia. Opiskelijan ilmaisuhalukkuus ja -rohkeus kasvavat, ja opiskelija oppii lisää suomen perusnastoa.

Arvioinnin kohteet suomi toisena kielenä kirjallisuus -oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisuvaramaansa arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistaa kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	As21, As22, As21–As218	Vuorovaikutustaidot, ilmaisuvarama ja kuullun ymmärtäminen
T2 harjaannuttaa opiskelijaa keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistaa niissä tarvittavaa sanastoa ja fraseologiaa	As21–As218	Sanaston ja fraseologian hallinta ja laajuus
T3 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielellistä ilmaisurohkeuttaan	As21–As218	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa vahvistamaan peruslukutaitoaan, ja lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja keskustelemaan lukemastaan	As21–As217	Peruslukutaito ja tekstin ymmärtäminen
T5 auttaa opiskelijaa kehittämään valmiuksia päätellä tekstin merkityksiä tekstuaalisten ja kielellisten vihjeiden sekä tekstilajin perusteella	As24–As27, As213–As217	Tekstien tulkinta
Tekstien tuottaminen		
T6 innostaa opiskelijaa tuottamaan eri tekstilajeja ja vahvistamaan tuottamisessa tarvittavia taitoja	As23–As217	Tekstien tuottaminen
T7 ohjata opiskelijaa harjoittamaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitojaan sekä oikeinkirjoituksen perusasioita	As21–As217	Kirjoitustaito käsin ja näppäintaidot

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T8 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	As21–As217	Palautteen antaminen ja vastaanottaminen
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 rohkaista opiskelijaa kehittämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista	As210–As217	Kielenkäytön havainnointi
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään sekä huomaamaan oman monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin merkityksen	As216, As217	Eri kielten ja kulttuurien sekä oman kieli- ja kulttuuri-identiteetin havainnointi
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 auttaa opiskelijaa rakentamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa huomaamaan omat vahvuutensa ja oppimistarpeensa kielenkäyttäjänä sekä hankkimaan valmiuksia realististen oppimistavoitteiden asettamiseen	As21–As217	Oppimistavoitteiden asettaminen
T12 luoda opiskelijalle edellytyksiä integroida eri oppiaineiden opiskelua toisiinsa ja tukea koulussa tärkeiden tekstilajien ja rakenteiden kehittymistä sekä antaa mahdollisuus käyttää koulun eri tekstejä ja aihepiirejä puhumisen ja kirjoittamisen taustamateriaalina	As212, As216, As217	Eri oppiaineiden kielen havainnointi
T13 auttaa opiskelijaa kehittämään taitojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työsken- telyyn ja tiedonhakuun	As26, As211, As213, As215, As216	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku
T14 ohjata opiskelijaa arvioimaan omaa kielenoppimistaan	As21–As217	Itsearviointitaidot

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit alkuvaiheen opetuksen päättyessä

Alla olevassa taulukossa on kuvattu hyväksytyä osaamista sekä kielitaidon alkeissa (kurssit As21–As29) että kehittyvässä kielitaidossa (As210–As217). Kielitaidon alkeiden kriteereitä käytetään kurssien As21–As29 arvioinnissa. Kehittyvän kielitaidon kriteereitä käytetään kurs-
sien As210–As217 arvioinnissa; lisäksi edellytetään kielitaidon alkeiden kriteereiden mukaista osaamista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisuv- arantoon arjen vuorovaikutustilan- teissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	As21– As217	Opiskelija vahvistaa vuorovaikutus- ja kuul- lun ymmärtämisen tai- tojaan sekä laajentaa ilmaisuv- arantoon.	Vuorovaiku- tustaidot, il- maisuv- aranto ja kuullun ymmärtämi- nen	<i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija on rohkaistunut käyttämään suomen kieltä erilaisissa tutuissa arki- päivän ja oppilaitoksen vuorovaikutusti- lanteissa. Opiskelija pyrkii vastaamaan hänelle esitettyihin kysymyksiin. Hän ymmärtää vuorottelun merkityksen kes- kustelutilanteessa. Opiskelija osaa kes- kittyä kuunteluun ja ilmaista, jos ei ymmärrä kuulemaansa. <i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija osaa ilmaista samanmieli- syyttä ja erimielisyyttä sekä esittää tar- kentavia kysymyksiä. Hän osaa ottaa keskustelukumppanit huomioon.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T2 harjaannuttaa opiskelijaa keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistaa niissä tarvittavaa sanastoa ja fraseologiaa	As21–As217	Opiskelija kehittyy keskustelijana. Hänen suomen kielen sanavarastonsa ja fraseologiansa laajenevat.	Sanaston ja fraseologian hallinta ja laajuus	<p><i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija ymmärtää selkeää arkikielistä puhetta ja osaa auttavasti käyttää perus-sanastoa kurssisisältöihin liittyvistä aihepiireistä sana- ja lausetasolla. Opiskelija osaa muodostaa yksinkertaisia kysymyksiä ja pyyntöjä sekä reagoida keskustelussa tilanteen vaatimalla tavalla.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelijalla on jo kehittyvä sanavarasto aihepiireistä, jotka liittyvät mm. henkilöhistoriaan, lähiympäristöön, tapakulttuuriin, harrastuksiin ja koulutukseen. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen. Hän osaa päätellä sanojen merkityksiä asiayhteyden avulla ja hyväksyy, ettei ymmärrä kaikkea.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T3 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielellistä ilmaisu-rohkeuttaan	As21–As217	Opiskelija rohkaistuu käyttämään entistä monipuolisempia ilmaisu-tapoja.	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	<p><i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija ottaa käyttöön oppimiaan sanoja ja fraaseja omassa ilmaisussaan. Hän pyrkii muodostamaan lauseita, jotka ilmaisevat omistamista, pitämistä ja kiinnostusta.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija käyttää oppimiaan sanoja ja rakenteita rohkeasti ja monipuolisesti. Hän uskaltaa käyttää suomen kieltä erilaisissa opiskeluun liittyvissä tilanteissa turvautumatta käännös- tai tulkkaus-apuun. Hän hyväksyy virheet osaksi oppimisprosessia ja osoittaa aktiivista otetta vuorovaikutustilanteissa.</p>
Tekstien tulkitseminen				
T4 ohjata opiskelijaa vahvistamaan peruslukutaitoaan ja lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja keskustelemaan lukemastaan	As21–As217	Opiskelija kehittää peruslukutaitoaan ja tekstinymmärtämisen taitojaan.	Peruslukutaito ja tekstin ymmärtäminen	<p><i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija sujuvoittaa lukutaitoaan sanatasolta lausetasolle sekä ääneen että ääneti. Hän käyttää tarvittaessa tavutusta apuna lukemisessa.</p> <p>Opiskelija pystyy lukemaan ja tulkitsemaan opiskelutasolleen tyypillisiä tehtävänantoja ja ohjeita sekä vastaamaan lyhyestä tekstistä esitettyihin yksinkertaisiin kysymyksiin.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
				<p>Opiskelija osaa lukea arkielämässä ja asiointitilanteissa kohtaamiaan yksinkertaisia tekstejä kuten kylttejä, mainoksia, lyhyitä ohjeita ja aikatauluja.</p> <p>Opiskelija osaa lukea tekstejä eri kanavissa. Hän ymmärtää lukemisen sujuvuuden ja tarkkuuden merkityksen ja pyrkii vahvistamaan näitä taitoja.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelijan lukemisessa lause- ja tekstitasolla voi olla vielä pieniä puutteita. Virheistä huolimatta opiskelija osoittaa ymmärtävänsä lukemaansa. Hän kehittää pitkäjänteisyyttään lukijana.</p> <p>Opiskelija löytää lyhyehköistä teksteistä olennaiset sanat ja asiat sekä osaa vastata tekstin sisältöön liittyviin selkeisiin kysymyksiin. Hän ymmärtää ohjatusti silmäilevän lukemisen merkityksen.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T5 auttaa opiskelijaa kehittämään valmiuksia päätellä tekstin merkityksiä tekstuaalisten ja kielellisten vihjeiden sekä tekstilajin perusteella	As24–As27, As213–As217	Opiskelija ymmärtää erilaisia tekstejä tekstuaalisia vihjeitä ja tekstilajia hyödyntäen.	Tekstien tulkinta	<p><i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija tunnistaa yleisimpiä arkielämän ja asiointitilanteiden tekstilajeja, toimii niiden kanssa tarkoituksenmukaisella tavalla ja löytää niistä tarvitsemansa tiedon.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija huomaa eroja eri tekstilajien välillä ja hyödyntää tekstuaalisia vihjeitä, kuten kuvaa, fonttia ja tekstin asetelua, oman ymmärtämisensä tukena. Hän käsittää tekstin muodostavan yhteäisen, koherentin kokonaisuuden ja ymmärtää otsikoinnin ja kappalejaon merkityksen. Opiskelija on tietoinen lähdekritiikin ideasta. Hän sietää osittaista ymmärtämistä.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Tekstien tuottaminen				
T6 innostaa opiskelijaa tuottamaan eri tekstilajeja ja vahvistamaan tuottamisessa tarvittavia taitoja	As23– As217	Opiskelija laajentaa osaamistaan erilaisten yksinkertaisten tekstilajien kirjallisena tuottajana.	Tekstien tuottaminen	<p><i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija osaa kirjoittaa lyhyitä, tuttuja ja jokapäiväisiä sanoja ymmärrettävästi. Hän osaa täyttää sähköisen ja paperisen henkilötietolomakkeen. Opiskelija osaa kirjoittaa lyhyitä arkielämässä ja opiskelussa tarvittavia vastauksia ja viestejä.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija osaa kirjoittaa arkeen ja opiskeluun liittyviä lyhyitä ja informatiivisia tekstejä kevyesti sidostaen. Hän ymmärtää kirjoitetun kielen tarkkuuden merkityksen ja pyrkii noudattamaan kirjoitetun kielen normeja ja konventioita. Opiskelija osaa kirjoittaessaan erottaa nykyisyyden ja menneen ajan.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T7 ohjata opiskelijaa harjoittamaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitojaan sekä oikeinkirjoituksen perusasioita	As21– As217	Opiskelija vahvistaa käsin ja koneella kirjoittamisen taitojaan.	Käsin kirjoittamisen taito ja näppäintaidot	<p><i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija kirjoittaa käsin tunnistettavia kirjaimia ja sanoja oikeaa kirjoitussuuntaa noudattaen. Hän osaa kirjoittaa sekä isoja että pieniä kirjaimia ja ymmärtää niiden käytöllä olevan merkitystä. Opiskelija osaa asemoida oman tekstinsä annettuun tilaan ja ymmärtää sanavälien merkityksen. Opiskelija tutustuu päätelaitteiden käyttöön opiskelussa.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja koneella virkkeitä, joissa on iso alkukirjain, sanavälit ja sopiva päättömerkki. Hän osaa toimia yksinkertaisissa verkko-opiskeluympäristöissä. Opiskelija harjoittelee kirjoittamaan yhä sujuvammin näppäimistöllä ja korjaamaan väärin kirjoitetun.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T8 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	As21–As217	Opiskelija arvioi omia ja toisten kirjoittamia tekstejä ja harjoittelee palautteen antamista ja vastaanottamista.	Palautteen antaminen ja vastaanottaminen	<p><i>Kielitaidon alkeet</i></p> <p>Opiskelija osaa verrata omaa tuotostaan mallitekstiin ja huomaa eroavaisuuksia. Hän osaa korjata mekaaniset virheet omasta kirjoituksestaan mallin mukaan. Opiskelija ymmärtää palautteen antamisen ja saamisen periaatteen.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i></p> <p>Opiskelija osaa tarkastella kirjoittamansa tekstin sisältöä ja ulkoasua annettujen ohjeiden mukaan. Hän ymmärtää palautteen antamisen ja saamisen merkityksen sekä tuntee erilaisia itsearviointin ja vertaispalautteen antamisen tapoja. Opiskelija pyrkii kehittämään osaamistaan saamansa palautteen perusteella. Hän osaa toimia erilaisissa arviointitilanteissa muita arvostaen.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T9 rohkaista opiskelijaa kehittämään kielitietoisuuttaan tekemällä havainnotoja erilaisista puhutavoista	As210– As217	Opiskelija kehittää kielitietoisuuttaan ympäristönsä kieliä havainnoimalla.	Kielenkäytön havainnointi	<p><i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija ymmärtää, että puhuttu kieli eroaa kirjoitetusta kielestä. Hän ymmärtää tilanteen vaikuttavan käytettyyn kieleen.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija osaa nimetä joitakin oman asuinalueensa puhekielen piirteitä. Hän tiedostaa, että kielen käyttöön liittyy sosiaalista, alueellista tai tilanteista johtuvaa vaihtelua.</p>
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään sekä huomaamaan oman monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin merkityksen	As216, As217	Opiskelija kehittää taitoaan havainnoida kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoista ympäristöään ja rakentaa omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiään.	Eri kielten ja kulttuurien sekä oman kieli- ja kulttuuri-identiteetin havainnointi	<p><i>Ei käytetä arvioinnin kriteerinä.</i></p> <p>Opiskelija pohtii omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiään sekä suomen kielen merkitystä itselleen ja lähipiirilleen.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena				
T11 auttaa opiskelijaa rakentamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa huomaamaan omat vahvuutensa ja oppimistarpeensa kielenkäyttäjänä sekä hankkimaan valmiuksia realististen oppimistavoitteiden asettamiseen	As21– As217	Opiskelija kehittää taitoaan asettaa realistisia oppimistavoitteita ja seurata niiden toteutumista. Hän rakentaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana.	Oppimistavoitteiden asettaminen	<i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija tietää, että kielitaito koostuu eri osa-alueista. Hän hahmottaa omat mahdollisuutensa oppia ja saavuttaa tavoitteita. Hän osaa keskustella tavoitteista opettajan avustuksella. <i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija ymmärtää erilaisten tekijöiden vaikuttavan oppimiseen. Hän osaa ohjautusti asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita ja seurata niiden toteutumista. Opiskelija hahmottaa omat vahvuutensa ja kehittymiskohteensa. Hän käyttää rohkeasti suomen kieltä omalla tasollaan.
T12 luoda opiskelijalle edellytyksiä integroida eri oppiaineiden opiskelua toisiinsa ja tukea koulussa tärkeiden tekstilajien ja rakenteiden kehittymistä sekä antaa mahdollisuus käyttää koulun eri tekstejä ja aihepiirejä puhumisen ja kirjoittamisen taustamateriaalina	As212, As216, As217	Opiskelija tunnistaa eri oppiaineiden kieliä ja hyödyntää oppimaansa eri oppiaineiden opiskelussa.	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	<i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija ymmärtää, että kielitaito kehittyy kaikkien oppiaineiden tunneilla. Hän hyödyntää oppimaansa eri oppiaineiden opiskelussa. Opiskelija tunnistaa eri oppiaineiden kieliä ja ymmärtää, että niiden käsitteet ja tekstikäytännöt eroavat toisistaan. Opiskelijan eri aihepiirien sanavarasto kehittyy konkreettiselta tasolta kohti abstraktimpaa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T13 auttaa opiskelijaa kehittämään taitojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn ja tiedonhakuun	As26, As211, As213, As215, As216	Opiskelija ottaa vastuuta opiskelustaan ja kehittyy tiedonetsijänä.	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	<p><i>Kielitaidon alkeet</i></p> <p>Opiskelija kuuntelee annetut ohjeet ja toimii niiden mukaan. Hän huolehtii annetuista tehtävistä ja opiskeluvälineistä. Opiskelija pyytää apua, jos ei ymmärrä tai selviä tehtävistä itsenäisesti. Opiskelija osaa etsiä arkielämään liittyviä tietoja opettajan ohjeistuksella.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i></p> <p>Opiskelija ottaa vastuuta opinnoistaan ja suunnittelee ajankäyttöään. Hän osaa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa. Opiskelija tuntee joitakin tiedonhaun menetelmiä ja kanavia. Hän ymmärtää kriittisen suhtautumisen merkityksen tiedonhaussa sekä itse tekemisen ja kopioinnin eron. Opiskelija kunnioittaa toisen tekemää.</p>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T14 ohjata opiskelijaa arvioimaan omaa kielienoppimistaan	As21– As217	Opiskelija kehittyy oman kielitaitonsa arvioijana.	Itsearviointitaidot	<p><i>Kielitaidon alkeet</i> Opiskelija osaa tehdä havaintoja omasta toiminnastaan ja ymmärtää oman toimintansa merkityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Hän tuntee joitakin oppimistapoja ja -strategioita.</p> <p><i>Kehittyvä kielitaito</i> Opiskelija tietää, että kielen oppiminen perustuu sen aktiiviseen käyttöön ja haluun kehittyä oppijana. Hän ymmärtää, että oppiminen on jatkuva prosessi. Opiskelija osaa tarkastella omaa kielitaitoaan suhteessa oppimaansa ja asettamiinsa tavoitteisiin.</p>

8.3.2 VIERAS KIELI

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opiskellaan englannin kielen A1-oppimäärää, ellei opiskelijan henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa toisin linjata.

Kielistä käytetään seuraavia koodeja:

en = englannin kieli
la = latinan kieli
sm = saamen kieli
sa = saksan kieli
ra = ranskan kieli
ve = venäjän kieli
ia = italian kieli
ea = espanjan kieli
po = portugalin kieli
kx = muu kieli

Kielten kurssikoodit muodostuvat aikuisten perusopetuksen vaiheen, kielen kirjaintunnuksen, oppimäärän tasotunnuksen ja kurssinumeron mukaan. Esimerkiksi Aena1 tarkoittaa englannin kielen A-oppimäärän kurssia numero 1 perusopetuksen alkuvaiheessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Vieraan kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kohdekielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita

kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Vieraan kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

8.3.2.1 ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ

Englannin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa (A-oppimäärä)

Opiskelija, jolla ei ole englannin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua englannin taitoa, aloittaa opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

Useat opiskelijat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä opiskelijoiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Aena0–Aena4	L1, L3
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Aena0–Aena4	L1, L4, L5, L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 ohjata opiskelijaa harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkais- ten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	Aena0–Aena4	L2, L4, L5, L7
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	Aena0–Aena4	L4
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella moni- puolisia sosiaalisia tilanteita	Aena0–Aena4	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen teks- tien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	Aena0–Aena4	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnit- täen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	Aena0–Aena4	L3, L4, L5, L7
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	Aena0–Aena4	L2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	Aena0–Aena4	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	Aena0–Aena4	L1, L2
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	Aena0–Aena4	L2, L3

Englannin kielen A-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Aena0 Johdatus englannin kieleen (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan englannin perusrakenteisiin ja sanastoon sekä kielen äännejärjestelmään.

Aena1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia englannin opiskelulle (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan englannin opiskeluun. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista. Painotetaan englanninkielisen puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja.

Aena2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä.

Aena3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan kohtaamista arkipäivän asiointitilanteissa. Kiinnitetään huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön. Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä.

Aena4 Kielitaidon alkeet: Koulu ja opiskelu (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opetellaan käyttämään englantia opiskeluun ja koulutukseen liittyvissä yhteyksissä omien tarpeiden mukaan painottaen.

Englannin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Englannin kielen A-oppimäärän arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi ja siihen perustuva palaute on kannustavaa, monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaisista kielisalkkua.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Arvioinnin kohteet englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Kielenopiskelutaidot		
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Aena0– Aena4	Tietoisuus tavoitteista
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Aena0– Aena4	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 ohjata opiskelijaa harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	Aena0– Aena4	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	Aena0– Aena4	Viestintästrategioiden käyttö
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	Aena0– Aena4	Viestinnän kulttuurinen sopivuus
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	Aena0– Aena4	Tekstien tulkintataidot
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	Aena0– Aena4	Tekstien tuottamistaidot
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalissa viestinnän kielenä	Aena0– Aena4	Kielellisen ympäristön hahmottaminen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	Aena0– Aena4	Ei käytetä arviointi-perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	Aena0– Aena4	Kielellinen päättely
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	Aena0– Aena4	Englanninkielisen aineiston löytäminen

Englannin kielen A-oppimäärän arviointikriteerit alkuvaiheen opetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kielenopiskelutaidot				
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Aena1– Aena4	Opiskelija hahmottaa kielen opiskelun tavoitteet ja löytää tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti osana ryhmää.		<i>Ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Aena1– Aena4	Opiskelija asettaa tavoitteita kielenopiskelulle sekä löytää tapoja harjaannuttaa kielitaitoaan itsenäisesti. Hän osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kielen opiskelussaan.	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen sekä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäminen	Opiskelija osaa asettaa omia tavoitteita englannin kielen opiskelulle. Opiskelija tunnistaa kielenopiskelun tapoja ja osaa valita niistä itselleen parhaiten sopivia. Opiskelija osaa ohjautusti käyttää opiskelussaan apuna verkon tarjoamia materiaaleja, esim. erilaisia verkkotehtäviä ja sanakirjoja.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				
T3 ohjata opiskelijaa harjoitteluun vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	Aena1– Aena4	Opiskelija toimii aihepiiriltään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pitää yllä omalta osaltaan viestintätilanteen jatkumista erilaisia viestintästrategioita hyödyntäen.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa; viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija selviytyy rutiininomaisista viestintätilanteista ja hyödyntää erilaisia viestinnän jatkumista edistäviä strategioita. Hän osaa esimerkiksi toistaa sanomansa, hidastaa puhetahtia, hyödyntää eri sanamuotoja tai käyttää apuna elekieltä.
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja				
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	Aena1– Aena4	Opiskelija tunnistaa viestinnän kulttuurisen sopivuuden erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää tärkeimpiä kohteliaisuusilmaisuja, kuten tervehdykset, toivotukset sekä kohteliaat pyynnöt, ja ymmärtää niiden sekä <i>small talkin</i> merkityksen kommunikatiivisissa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	Aena1– Aena4	Opiskelija tulkitsee vaativuudeltaan monen tasoisia ja erityyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä käyttämällä erilaisia strategioita tekstin ymmärtämisen apuna (esimerkiksi päättely, ennakointi).	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Opiskelija pystyy löytämään yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä ja käyttää tarvittaessa tekstin ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten päättelyä ja ennakointia.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	Aena1– Aena4	Opiskelija ilmaisee itseään suullisesti ja kirjallisesti aihepiirejä asteittain laajentaen. Hän hallitsee keskeiset rakenteet ja ääntää englantia ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa yksinkertaisimmat ääntämisen perussäännöt. Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan suullisesti ja kirjallisesti arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä sekä kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä	Aena1– Aena4	Opiskelija tiedostaa lähiympäristönsä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden olemassaolon ja ymmärtää englannin kielen merkittävän aseman Suomessa ja maailmassa.	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Opiskelija osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristössään käytetään. Opiskelija osaa nimetä muutamia maita, joissa englantia puhutaan, ja tiedostaa, että englanti on merkittävä maailmankieli.
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	Aena1– Aena4	Opiskelija tiedostaa oman kieli- ja kulttuuritaustansa arvon ja tulee tietoiseksi maailman kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta. Hän rohkaistuu vuorovaikutukseen ilman arvottavia ennako-oletuksia.		<i>Ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	Aena1– Aena4	Opiskelija löytää kielten välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä havaitsee kielellisiä säännönmukaisuuksia.	Kielellinen päätely	Opiskelija löytää ohjatusti kielten välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja osaa antaa esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa soveltaa oppimiaan englannin kielen säännönmukaisuuksia.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa, ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	Aena1–Aena4	Opiskelija ymmärtää, että englanninkielistä aineistoa on saatavilla runsaasti. Hän osaa etsiä ja valita aineistosta sisällöltään ja vaikeusasteeltaan itselleen sopivaa materiaalia, joka edistää kielen oppimista.	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Opiskelija osaa ohjatusti käyttää saatavilla olevaa englanninkielistä materiaalia itseään hyödyttävällä tavalla.

8.3.3 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää opiskelijoiden taitoa käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkreettisuus ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee opiskelijoiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opiskelijat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa opiskelijoita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden heidän omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää opiskelijoiden taitoa käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	Ama1–Ama6	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	Ama1–Ama6	L4
T3 kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	Ama1–Ama6	L2, L4, L5
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja	Ama1–Ama5	L1, L4, L6
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	Ama1–Ama5	L1, L4
T6 tukea opiskelijaa lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	Ama1–Ama2	L1, L4
T7 perehdyttää opiskelijaa peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	Ama1–Ama2	L1, L4
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	Ama2	L1, L4
T9 tutustuttaa geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	Ama3–Ama4	L1, L4, L5
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään mittaamisen periaate	Ama3–Ama4	L1, L4
T11 tutustuttaa opiskelija taulukoihin ja diagrammeihin	Ama5, Ama6	L4, L5
T12 harjaannuttaa opiskelijaa laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	Ama5	L1, L2, L4, L5

Matematiikan kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Kaikilla kursseilla kehitetään opiskelijoiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia sekä soveltaa käänteisyyden periaatetta. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti sekä havaita syy- ja seuraussuhteita.

Ama1 Luvut ja laskutoimitukset I (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opiskelijoiden ymmärrystä kymmenjärjestelmästä syvennetään ja varmennetaan sekä harjaannutetaan heidän päässälaskutaitoaan. Tutustutaan laskualgoritmeihin ja hyödynnetään laskutoimitusten välisiä yhteyksiä. Opiskelijoita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Ama2 Luvut ja laskutoimitukset II (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Lukualuetta laajennetaan negatiivisilla luvuilla sekä tutustutaan vastalukuun ja itseisarvoon. Opitaan murtoluvun käsite osana lukumäärästä ja osana kokonaisuudesta sekä harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa pitäytyen kerto- ja jakolaskussa luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Desimaaliluvut ja niiden peruslaskutoimituksien periaatteet opiskellaan ja yhdistetään opiskelijoiden ympäristöön. Prosentin käsite sekä prosenttiluvun ja -arvon laskeminen opiskellaan opiskelijoita kiinnostavien aihepiirien avulla. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

Ama3 Geometria I (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin ja tutustutaan niiden ominaisuuksiin. Tutustutaan tasokuvioihin ja tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Tutustetaan opiskelijat mittaamisen periaatteeseen. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan opiskelijoita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Ama4 Geometria II (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Käsitellään koordinaatistossa ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan opiskelijoita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Mitattaessa kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen.

Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

Ama5 Matemaattinen ongelmanratkaisu (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla. Muodostetaan ongelmia opiskelijoiden kannalta mielenkiintoisista aihepiireistä ja ratkaistaan niitä matematiikan avulla. Harjoitellaan tietojen esittämistä yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien avulla. Tutustutaan yleisimpiin tilastollisiin tunnuslukuihin kuten suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

Ama6 Lukuja arjessa (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Syvennetään käsitystä prosenteista ajankohtaisessa kontekstissa, esimerkiksi vaalitulosten ja selkokielisten uutisten avulla. Tarkastellaan prosenttien esiintymistä erilaisissa tilanteissa ja hyödynnetään arkielämän esimerkkejä kuten alennuksia, akun varausta ja vastaavia. Tutustutaan myös mediassa esiintyviin taulukoihin ja diagrammeihin sekä harjoitellaan niiden lukemista. Myös harhaanjohtavaa tietojen esittämistä käsitellään. Kehitetään opiskelijoiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti ja järjestää tietoa. Esimerkkejä valitaan opiskelijoita kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan taulukoita ja diagrammeja pienistä aineistoista, jotka opiskelijat voivat kerätä itse.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen lähtökohtana käytetään opiskelijoille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joiden valintaan opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää opiskelijoiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiemmin opetetuista ja opiskelluista keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuki systemaattista. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa opiskelijoille mah-

dollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Opiskelijoille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle opiskelijalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Opiskelijan oppimisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota kannustavan palautteen antamiseen, vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun. Opiskelijoita ohjataan myös arvioimaan omaa oppimistaan.

Opiskelijoiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Opiskelijoilla on mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. Arvioinnissa on tärkeää havainnoida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Arvioinnin kohteet matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 Tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä.	Ama1– Ama6	Kiinnostuksen ja motivaation kehittyminen
Työskentelyn taidot		
T2 Ohjata opiskelijaa kehittämään taitoaan tehdä havainnot matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa.	Ama1– Ama6	Havaintojen tekeminen, tulkinta ja hyödyntäminen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T3 Kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Ama1– Ama6	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen
T4 Ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja.	Ama1– Ama5	Ongelmaratkaisutaidot
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 Ohjata opiskelijaa ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja.	Ama1– Ama5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö
T6 Tukea opiskelijaa lukukäsitteen kehittämisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärryksessä.	Ama2	Lukukäsite
T7 Perehdyttää opiskelijaa peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin.	Ama2	Peruslaskutoimitukset ja niiden ominaisuuksien hyödyntäminen
T8 Ohjata opiskelijaa kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita.	Ama2	Laskutaito ja päässälaskustrategiat
T9 Tutustuttaa geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia.	Ama3– Ama4	Geometrian käsitteet ja taito havainnoida geometrisia ominaisuuksia
T10 Ohjata opiskelijaa ymmärtämään mittaamisen periaate.	Ama3– Ama4	Mittaaminen
T11 Tutustuttaa opiskelija taulukoihin ja diagrammeihin.	Ama5, Ama6	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta
T12 Harjaannuttaa opiskelijaa laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä.	Ama5	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä

Matematiikan oppimäärän arviointikriteerit alkuvaiheen opetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväk- sytyle osaamiselle (S = suoritettu)
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 tukea opiskelijan innos- tusta ja kiinnostusta mate- matiikkaa kohtaan sekä posi- tiivisen minäkuvan ja itse- luottamuksen kehittymistä	Ama1– Ama5	Opiskelija innostuu ratkomaan matemaattisia tehtäviä ja ongelmia saaden niistä onnistumisen kokemuksia. Hän harjoittelee arvioimaan omaa oppimistaan.		<i>Ei käytetä arvioinnin perus- teena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>
Työskentelyn taidot				
T2 ohjata opiskelijaa kehittä- mään taitoaan tehdä havain- toja matematiikan näkökul- masta sekä tulkita ja hyödyn- tää niitä eri tilanteissa	Ama1– Ama5	Opiskelija havainnoi, tulkitsee ja hyödyntää arjen asioita ja ympäristöä matematiikan keinoin. Hän näkee yhteyksiä matematiikan ja arkisten asioi- den välillä.	Havaintojen tekeminen, tulkinta ja hyödyntämi- nen	Opiskelija ymmärtää arjen raha-asioihin liittyvää mate- matiikkaa. Opiskelija havaitsee ohjattu- na oppimiensa asioiden väli- siä yhteyksiä.
T3 kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päättelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suulli- sesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	Ama1– Ama5	Opiskelija esittää matemaattista ajatteluaan täs- mällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen. Hän kyke- nee käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelun tukena.	Ratkaisujen ja päättelmien esittäminen	Opiskelija esittää ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla (suullisesti, kirjallisesti, välineiden avul- la, piirtämällä tms.). Opiskelija kykenee ohjattu- na käyttämään verkkomate- riaalia matematiikan oppi- misen tukena.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväk- sytulle osaamiselle (S = suoritettu)
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja	Ama1– Ama5	Opiskelija tunnistaa ongelman asettelun, löytää tehtävänannosta matemaattista informaatiota ja tuottaa ratkaisun. Hän osaa arvioida ratkaisun järkevyyttä. Opiskelija pohtii tuloksen mielekkyyttä arkitodellisuuden näkökulmasta.	Ongelmarat- kaisutaidot	Opiskelija jäsentää ohjattu- na ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta sekä selittää oh- jattuna ajatteluaan. Opiskelija tunnistaa ja osaa ilmaista tuntemattomia tie- toja lyhenteillä ja symboleil- la. Opiskelija osaa ratkaista tuntemattoman vähintään päättelemällä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet				
T5 ohjata opiskelijaa ymmär- tämään matemaattisia käsit- teitä ja merkintätapoja	Ama1– Ama5	Opiskelija pystyy hallitsemaan useampia perus- laskutoimituksia samassa tehtävässä. Hän hallit- see välivaiheiden johdonmukaisen merkitsemisen pidemmissä laskutoimituksissa.	Matemaattis- ten käsittei- den ymmärtä- minen ja käyttö	Opiskelija osaa merkitä pe- ruslaskutoimitukset mate- maattisena lausekkeena. Opiskelija kykenee muotoile- maan matemaattiseksi lau- sekkeeksi tekstinä annetun yksinkertaisen laskutoimi- tuksen.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväk- sytulle osaamiselle (S = suoritettu)
T6 tukea opiskelijaa lukukä- sitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaat- teen ymmärryksessä	Ama1– Ama2	Opiskelija hallitsee kymmenjärjestelmää. Hän ymmärtää murtoluvut ja desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää ja osaa sijoittaa lukusuo- ralle murtolukuja ja desimaalilukuja. Opiskelija ymmärtää prosenttien ja murtoluvun/desimaalilu- vun välisen yhteyden.	Lukukäsite	Opiskelija ymmärtää kym- menjärjestelmän periaatteen (ykköset, kymmenet, sadat, tuhannet, miljoonat, kymme- nes- ja sadasosat.) Opiskelija ymmärtää luku- suoran osaten hyödyntää sitä kokonaislukujen yhteen- ja vähennyslaskuissa.
T7 perehdyttää opiskelijaa peruslaskutoimitusten peri- aatteisiin ja tutustuttaa nii- den ominaisuuksiin	Ama1– Ama2	Opiskelija osaa itsenäisesti laskea peruslaskutoi- mituksia kokonaisluvuilla. Hän hallitsee lasku- järjestyksen ja pyöristämisen periaatteet (Ama1). Opiskelija osaa laskea murtolukujen peruslasku- toimituksia kuvien avulla. Hän ymmärtää desi- maalilukujen peruslaskutoimitukset vähintään havaintovälineiden avulla. Hän hallitsee prosen- tin käsitteen ja osaa laskea prosenttiluvun ja -ar- von. Opiskelija ymmärtää negatiiviset luvut sekä käsitteet vastaluku ja itseisarvo osana lukusuo- raa.	Peruslaskutoi- mitukset ja niiden ominai- suuksien hyö- dyntäminen	Opiskelija osaa laskea perus- laskutoimitukset (+, -, *, :) luonnollisilla luvuilla (Ama1) sekä yhteen- ja vähennyslasku- ja desimaaliluvuilla ja murtoluvuilla (Ama2). Opiskelija ymmärtää desi- maaliluvuilla laskemisen ar- jen tilanteissa (esim. raha). Opiskelija ymmärtää kuvan avulla prosenttien käsitteen. Opiskelija perehtyy negatiivi- isiin lukuihin esim. lämpö- mittarin avulla.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväk- sytyle osaamiselle (S = suoritettu)
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässä-laskustrategioita	Ama1– Ama2	Opiskelija osaa yhteen- ja vähennyslaskut isoilla-kin luvuilla, hallitsee kertotaulut luvuilla 0–10 sekä ymmärtää jakolaskun periaatteen isoillakin luvuilla. Opiskelija rohkaistuu käyttämään ja kehittämään päässä-laskutaitoaan.	Laskutaito ja päässä-lasku- strategiat	Opiskelija hallitsee yhteen- ja vähennyslaskut allekkain ymmärtäen kymmenjärjestelmän. Opiskelija hallitsee kertotaulut luvuilla 0, 1, 2, 3, 4, 5 ja 10 itsenäisesti ja luvuilla 6, 7, 8 ja 9 vähintään avustettuna. Opiskelija hallitsee jaollisuuden luonnollisilla luvuilla. Opiskelija laskee päässä lyhyitä laskutoimituksia luonnollisilla luvuilla ja löytää ohjattuna matemaattisia säännönmukaisuuksia (esim. hahmottaa ”kymppiparit”).

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväk- sytyle osaamiselle (S = suoritettu)
T9 Tutustuttaa geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia.	Ama3– Ama4	Opiskelija osaa piirtää, luokitella ja tutkia geometrisia kuvioita ja kappaleita. Opiskelija osaa sommitella ja piirtää tasokuvioita ruudukon ruutujen avulla. Opiskelija tutustuu suorakulmaisen särmiön tilavuuden mittaamiseen ja laskemiseen.	Geometrian käsitteet ja taito havainnoida geometrisia ominaisuuksia	Opiskelija tunnistaa ja osaa piirtää kolmion, suorakulmion, neliön, suunnikkaan ja ympyrän asiaan kuuluvia välineitä käyttäen. Opiskelija hallitsee suomenkieliset geometriset peruskäsitteet (kolmio, ympyrä, neliö, suorakulmio, suunnikas, piiri, pinta-ala). Opiskelija ymmärtää pinta-alan ja piirin eron.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväk- sytulle osaamiselle (S = suoritettu)
T10 ohjata opiskelijaa ym- märtämään mittaamisen pe- riaate	Ama3– Ama4	Opiskelija mittaa monipuolisesti erilaisia asioita, kuten pituutta, painoa, tilavuutta ja aikaa. Opiskelija osaa käyttää viivoitinta/mittaa/geokolmiota oikein ja pohtia mitatun tuloksen mielekkyyttä. Hän osaa yhdistää kulman visuaalisen suuruusluokan ja mittaustuloksen toisiinsa. Mitattaessa kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Opiskelija tutustuu mittakaavan käsitteeseen. Hän osaa tulkita koordinaatistoa.	Mittaaminen	Opiskelija osaa mitata viivoittimen avulla pituuksia (mittaaminen aloitetaan nol- lasta; kymmenjärjestelmän hallinta). Opiskelija osaa avustettuna käyttää geokolmiota kulman mittaamiseen. Opiskelija hallitsee keskeisimmät yksikönmuunnokset, kuten metreistä kilometreiksi, grammoista kilogrammoiksi sekä desilitroista litroiksi. Opiskelija osaa piirtäen pienentää ja suurentaa kuvioita. Opiskelija osaa sijoittaa ja lukea koordinaatistosta pisteitä.
T11 tutustuttaa opiskelija taulukoihin ja diagrammeihin	Ama5	Opiskelija tulkitsee ja laatii yksinkertaisia ympyrä-, pylväs- ja viivadiagrammeja. Hän oppii hyödyntämään oppimaansa myös muissa oppiaineissa. Opiskelija tutustuu yleisimpiin tilastollisiin tunnuslukuihin.	Taulukot ja diagrammit	Opiskelija osaa poimia diagrammeista perustason oleellista tietoa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T12 harjaannuttaa opiskelijaa laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	Ama5	Opiskelija tuntee graafisen ohjelmointiympäristön tai fyysisen ohjelmointirobotin.	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Opiskelija osaa antaa ohjattuna yksinkertaisia ohjeita ohjelmointiympäristössä (pallikat, paperi, tietokoneohjelma tms.).

8.3.4 YHTEISKUNTATIEDOUS JA KULTTUURINTUNTEMUS

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntatiedouden ja kulttuurintuntemuksen kurssit lisäävät opiskelijan tietoja, taitoja ja valmiuksia toimia suomalaisessa yhteiskunnassa ja paikallisessa sekä globaalissa kulttuurissa aktiivisena kansalaisena. Opintojen aikana opiskelijalle muodostuu käsitys suomalaisen demokraattisen yhteiskunnan keskeisistä arvoista ja toimintakulttuurista sekä perusrakenteista. Opinnot liittyvät Suomen historiaan sekä sen eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin.

Kulttuurintuntemuksessa kiinnitetään huomiota kulttuurien monimuotoisuuteen ja monikerroksisuuteen. Kurssit syventävät perusopetuksen tietoja ja johdattavat opiskelijoita aikuisten perusopetuksen päättövaiheen yhteiskuntaopin ja historian kurssien tavoitteisiin ja sisältöihin. Opetuksessa harjaannutetaan yhteiskuntaopille ja historialle ominaisia opiskelu- ja tekstitaitoja.

Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa. Opinnoissa edetään arkielämän tilanteista kohti laajempia kulttuuri- ja yhteiskuntataitoja sekä syvällisempää yhteiskunnan ja kulttuuriperinnön tuntemusta. Tavoitteena on myös paikallistuntemuksen lisääminen ja alueellisten erityispiirteiden huomioon ottaminen.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T1 auttaa opiskelijaa ymmärtämään suomalaista demokraattista yhteiskuntaa sekä sen tapoja, arvoja ja normeja	Ayk1, Ayk3	L1–L2
T2 auttaa opiskelijaa tuntemaan Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän peruspiirteet sekä niihin liittyviä käsitteitä	Ayk1–Ayk3	L1–L2, L6
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet sekä käyttämään oikeuksiaan ja täyttämään velvollisuutensa	Ayk1–Ayk2	L3
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia eettisesti kestäväällä tavalla	Ayk1, Ayk3	L7
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan perheen sekä lapsen ja nuoren aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteet Suomessa	Ayk3	L2
T6 ohjata opiskelijaa ymmärtämään työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä tuntemaan ja hyödyntämään tärkeimpiä julkisia ja yksityisiä palveluita sekä kolmannen sektorin toimintaa	Ayk1–2, Ayk4	L1, L4–L5
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja tarkastelemaan kulttuurien välisiä eroja ja niiden syitä sekä kunnioittamaan kulttuurien moninaisuutta	Ayk3	L2–L4
T8 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja tarkastelemaan kotoutumisprosessin eri vaiheita	Ayk2–Ayk3, Ayk4	L1–L2
T9 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti erilaisiin näkemyksiin, vertailemaan niitä kriittisesti sekä torjumaan rasismia ja syrjintää	Ayk3	L2–L7

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ayk1 Yhteiskunnan perusrakenteet ja arjen taidot (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan suomalaisen yhteiskunnan arvoihin, normeihin, rakenteeseen ja toimintaan yksilön, perheen ja lähiyhteisöjen näkökulmasta. Perehdytään yhteiskuntatietouteen liittyviin keskeisiin käsitteisiin. Käydään läpi perustietoja koskien

tapakulttuuria, asiointia, asumista ja työelämää. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Paneudutaan yhteiskunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin, eri ammatteihin, yrittäjyyteen sekä oman talouden hoitoon. Lisäksi tutustutaan kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Ayk2 Historia, maatuntemus ja yhteiskunnan toiminta (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tarkastellaan pääpiirteittäin Suomen ja lähialueiden historiaa, maantiedettä sekä Suomen asemaa ja toimintaa osana Pohjoismaita, Eurooppaa ja maailmaa. Paneudutaan Suomen historiaan ja maatuntemukseen liittyviin käsitteisiin. Pehdytään ihmisen toimintaan eri aikoina ja eri kulttuureissa sekä pohditaan syitä ihmisten toiminnan erilaisille motiiveille. Tutustutaan Suomen koulutuspalveluihin sekä työllistymistä edistäviin ja muihin palveluihin.

Ayk3 Kulttuuri-identiteetti ja vuorovaikutus (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan, havainnoidaan ja tulkitaan suomalaisen ja muihin kulttuureihin liittyviä tapoja, arvoja, perinteitä, normeja ja asenteita. Tutustutaan suomalaisen taiteen ja kulttuurin merkittäviin vaiheisiin ja teoksiin. Kehitetään rakentavaa yhteistyötä ja vuorovaikutustaitoja kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kesken. Tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä harjoitellaan käytännössä toinen toisensa kunnioittamisen, demokraattisen osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Tutustutaan yhdistys- ja järjestökulttuuriin sekä vapaaehtoistyön muotoihin.

Ayk4 Katsauksia suomalaiseen työelämään (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan suomalaisen työelämän käytänteisiin ja toimimiseen työpaikalla. Tutustutaan työntekijän oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä arkipäivän toimintaan suomalaisessa työympäristössä. Kurssilla korostuvat opiskelijoiden omat kokemukset työelämästä.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksessa korostetaan monipuolisia toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan kehittymistä aktiiviseksi ja oma-aloitteiseksi kansalaiseksi. Opiskelijan itseilmaisuu- sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja harjaannutetaan kannustamalla häntä kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään sekä perustelemaan näkemyksiään. Opetus tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen kommunikointiin sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Opiskelussa rohkaistaan tietojen hankkimiseen ja käyttämiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Opetuksessa pyritään ottamaan huomioon opiskelijan tiedot omasta kulttuuristaan ja kannustetaan esittämään vertailuja eri kulttuu-

rien välillä. Opiskelijaa rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan ja tekemään johtopäätöksiä. Tiedonhankinnassa käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknikkaa. Kielitietoiset työtavat vahvistavat opiskelijoiden monilukutaitoa. Tuotoksissa käytetään viestinnän eri muotoja. Oppiaine soveltuu hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden, erityisesti suomen kielen s2-opetuksen kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksessa on tarjota riittävä tuki käsitteiden ja siten tekstien ja lähteiden ymmärtämiseen. Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata opiskelija näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä edistää hänen valmiuksiaan toimia erilaisten yhteisöjen aktiivisena jäsenenä. Opiskelijoiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla, elämyksellisesti esimerkiksi visualisoinnin, draaman ja keskustelun avulla sekä monipuolisia tekstejä hyödyntäen.

Opiskelijan oppimisen arviointi yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen aikana palautteella pyritään kannustamaan ja rohkaisemaan opiskelijaa toimimaan aktiivisesti omassa lähiyhteisössään. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään oppiaineen tietojen ja taitojen hallintaan ja soveltamiseen sekä siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen opiskelija on oppinut rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta ja kulttuurista sekä omista tulevaisuuden mahdollisuuksistaan.

Arvioinnin kohteet yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T1 auttaa opiskelijaa ymmärtämään suomalaista demokraattista yhteiskuntaa sekä sen tapoja, arvoja ja normeja	Ayk1, Ayk3	Suomalaisen yhteiskunnan sekä sen tapojen, arvojen ja normien ymmärtäminen
T2 auttaa opiskelijaa tuntemaan Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän peruspiirteet sekä niihin liittyviä käsitteitä	Ayk1–Ayk3	Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän sekä niihin liittyvien käsitteiden tunteminen
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet sekä käyttämään oikeuksiaan ja täyttämään velvollisuutensa	Ayk1–Ayk2	Perusoikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia eettisesti kestäväällä tavalla	Ayk1, Ayk3	Yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien tunteminen
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan perheen sekä lapsen ja nuoren aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteet Suomessa	Ayk3	Perheenjäsenten aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteiden tunteminen
T6 ohjata opiskelijaa ymmärtämään työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä tuntemaan ja hyödyntämään tärkeimpiä julkisia ja yksityisiä palveluita sekä kolmannen sektorin toimintaa	Ayk1–2, Ayk4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen ymmärtäminen sekä palveluiden tunteminen
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja tarkastelemaan kulttuurien välisiä eroja ja niiden syitä sekä kunnioittamaan kulttuurien moninaisuutta	Ayk3	Kulttuurien tuntemus ja moninaisuuden kunnioitus
T8 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja tarkastelemaan kotoutumisprosessin eri vaiheita	Ayk2– Ayk3, Ayk4	Kotoutumisprosessin tuntemus ja tilanteen hallinta
T9 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti erilaisiin näkemyksiin, vertailemaan niitä kriittisesti sekä torjumaan rasismia ja syrjintää	Ayk3	Yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ymmärrys ja kriittinen tarkastelu

Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus -oppimäärän arviointikriteerit alkuvaiheen opetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksy- tylle osaamiselle (S = suoritettu)
T1 auttaa opiskelijaa ymmärtämään suomalaista demokraattista yhteiskuntaa sekä sen tapoja, arvoja ja normeja	Ayk1, Ayk3	Opiskelija ymmärtää valtion ja yhteiskunnan eron sekä sen, mitä suomalaisen yhteiskunnan demokraattiset periaatteet tarkoittavat.	Suomalaisen yhteiskunnan sekä sen tapojen, arvojen ja normien ymmärtäminen	Ayk1: Opiskelija osaa esittää konkreettisia esimerkkejä demokratiasta, kuten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, tasa-arvosta ja säännöistä. Ayk3: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä suomalaisesta kulttuurista sekä nimetä Suomen vähemmistökulttuureja.
T2 auttaa opiskelijaa tuntemaan Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän peruspiirteet sekä niihin liittyviä käsitteitä	Ayk1– Ayk3	Opiskelija oppii tuntemaan Suomen historiaa sekä suomalaisen yhteiskunnan ja talousjärjestelmän nykytilaa.	Suomen historian, yhteiskunta- ja talousjärjestelmän sekä niihin liittyvien käsitteiden tunteminen	Ayk1: Opiskelija tuntee yhteiskunnan perusrakenteita yksilön ja perheen näkökulmasta. Ayk2: Opiskelija tunnistaa Suomen historian pääpiirteitä aikakausittain. Ayk3: Opiskelija tunnistaa demokraattisen yhteiskunnan perusperiaatteita, esimerkiksi ihmisoikeuksia.
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet sekä käyttämään oikeuksiaan ja täyttämään velvollisuutensa	Ayk1– Ayk2	Opiskelija tuntee Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia sekä niiden käyttöyhteyksiä.	Perusoikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen	Ayk1: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Ayk2: Opiskelija osaa antaa esimerkin historian aikana saavutetusta perusoikeudesta.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksy- tylle osaamiselle (S = suoritettu)
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia eettisesti kestävällä tavalla	Ayk1, Ayk3	Opiskelija tuntee poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia ja opettelee käyttämään niitä eettisesti kestävällä tavalla.	Yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien tunteminen	Ayk1: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista. Ayk3: Opiskelija harjoittelee rakentavaan keskusteluun osallistumista sekä mielipiteen ilmaisemista ja perustelemista.
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan perheen sekä lapsen ja nuoren aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteet Suomessa	Ayk3	Opiskelija oppii tuntemaan perheenjäsenten asemaa, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuuden periaatteita Suomessa.	Perheenjäsenten aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteiden tunteminen	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä erilaisista perheistä, lapsen asemasta ja sukupuolten tasa-arvosta Suomessa.
T6 ohjata opiskelijaa ymmärtämään työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä tuntemaan ja hyödyntämään tärkeimpiä julkisia ja yksityisiä palveluita sekä kolmannen sektorin toimintaa	Ayk1– Ayk2	Opiskelija ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä osaa hyödyntää palveluja ja kolmannen sektorin toimintaa. Hän ymmärtää, miten elinkeinorakenteen muutos on muuttanut työntekoa.	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen ymmärtäminen sekä palveluiden tunteminen	Ayk1: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä. Opiskelija osaa nimetä julkisia ja yksityisiä palveluja sekä tunnistaa kolmannen sektorin toimijoita. Ayk2: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä siitä, miten elinkeinorakenteen muutos on muuttanut työntekoa lähihistorian aikana.
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja tarkastelemaan kulttuurien välisiä eroja ja niiden syitä sekä kunnioittamaan kulttuurien moninaisuutta	Ayk3	Opiskelija ymmärtää ja kunnioittaa kulttuurien moninaisuutta.	Kulttuurien tuntemus ja moninaisuuden kunnioitus	Opiskelija osaa kunnioittavasti esittää esimerkkejä kulttuurien välisistä eroista ja niiden syistä.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksy- tylle osaamiselle (S = suoritettu)
T8 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja tarkastelemaan kotoutumisprosessin eri vaiheita	Ayk1, Ayk3	Opiskelija ymmärtää kotoutumisprosessin eri vaiheita.	Kotoutumisprosessin tuntemus ja tilanteen hallinta	Opiskelija osaa antaa omakoh- taisia esimerkkejä kotoutumis- prosessin vaiheista ja niihin liittyvistä palveluista.
T9 ohjata opiskelijaa suhtautu- maan avoimesti erilaisiin näke- myksiin, vertailemaan niitä kriittisesti sekä torjumaan rasis- mia ja syrjintää	Ayk3	Opiskelija osaa suhtautua avoi- mesti erilaisiin näkemyksiin ja tar- kastella asioita kriittisesti.	Yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ymmär- rys ja kriittinen tar- kastelu	Opiskelija harjoittelee rakenta- via vuorovaikutustaitoja ja asioi- den kriittistä tarkastelua.

8.3.5 YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO

Oppiaineen tehtävä

Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan ja kemian tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävä kehityksen näkökulma. Ympäristö- ja luonnontiedossa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristö- ja luonnontiedossa opiskelijat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetus tukee opiskelijoiden ympäristösuhteen rakentumista sekä maailmankuvan kehittymistä. Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijoita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä sekä niiden ilmiöitä. Ympäristö- ja luonnontiedon monitieteinen perusta edellyttää, että opiskelijat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Ympäristö- ja luonnontiedossa kiinnitetään huomiota kestävä kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristö- ja luonnontiedon keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristö- ja luonnontiedossa rakennetaan perustaa ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, jokapäiväisessä elämässä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä ja ihmistä sekä elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta

keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää opiskelijoiden kiinnostusta ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle opiskelijalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristö- ja luonnontiedon tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opiskelijoita ohjataan yhdistämään kokemuksiaan ja tietojaan ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun. Eri tiedonalojen ominaispiirteisiin tutustumalla rakennetaan valmiuksia opiskeluun aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa. Tutkimisen taidoissa keskitytään havainnoimiseen ja havaintojen kuvaamiseen. Kielitietoisessa ympäristö- ja luonnontiedon opetuksessa on keskeistä ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen keskeisten käsitteiden ja niiden välisten suhteiden avaaminen sekä ymmärtämisen varmistaminen.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet		
T1 synnyttää ja ylläpitää opiskelijan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun sekä auttaa opiskelijaa kokemaan kaikki ympäristö- ja luonnontiedon tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	Ayl1–Ayl3	
T2 tukea opiskelijan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata opiskelijaa toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestäväen kehityksen edistämiseksi	Ayl1–Ayl2	L3, L7
Tutkimisen ja toimimisen taidot		
T3 rohkaista opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä pohdinnan lähtökohtana	Ayl1–Ayl3	L1, L7
T4 ohjata opiskelijaa tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	Ayl1–Ayl3	L1, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten merkitystä	Ayl1–Ayl2	L2, L3, L5
T6 ohjata opiskelijaa edistämään turvallista toimintaa omassa lähiympäristössään	Ayl1–Ayl2	L3
T7 ohjata opiskelijaa tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennustussa ympäristössä	Ayl1–Ayl2	L3
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä vastuullisesti ja turvallisesti	Ayl1–Ayl2	L5, L4
Tiedot ja ymmärrys		
T9 ohjata opiskelijaa hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden avulla sekä tukea opiskelijan kielitaidon kehitystä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteistön hallinnassa	Ayl1–Ayl3	L1
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja sen ilmiöitä	Ayl1–Ayl2	L1, L4, L5
T11 ohjata opiskelijaa luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata opiskelijaa ihmisen rakenteen ja elintoimintojen ymmärtämiseen	Ayl1–Ayl2	L1
T12 ohjata opiskelijaa maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja	Ayl1–Ayl2	L1, L4, L5
T13 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	Ayl1–Ayl2	L1
T14 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	Ayl1–Ayl2	L1

Ympäristö- ja luonnontiedon kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ayl1 Ihminen ja monimuotoinen maailma (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Pehdytään ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin. Tutkitaan eliöitä ja niiden elinympäristöjä. Tutustutaan ravintoketjuihin, ravinnon tuotantoon sekä luonnon monimuotoisuuteen. Alueellisten esimerkkien, ajankohtaisten uutisten ja karttojen avulla hahmotetaan Suomen ja Euroopan luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Pehdytään vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen.

Ayl2 Luonnon rakenteet (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Hahmotetaan aineen muutosten periaatetta tutustumalla palamiseen, yhteyttämiseen ja veden kiertokulkuun. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen.

Ayl3 Tutkiminen oppimisen tapana (koulukohtainen)

Kurssilla tutustutaan kokeelliseen työskentelyyn luonnontieteiden opiskelussa ja harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Pääpaino on havaintojen tekemisen harjoittelussa. Kurssilla tehdään havaintoja säästä esimerkiksi säpäiväkirjan muodossa. Laboratoriotyöskentelyyn tutustutaan tutkimalla esimerkiksi maaperän tai tutujen seosten koostumusta. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Lisäksi tutustutaan sähkömagneettiseen säteilyyn tutkimalla valoilmioita.

Ympäristö- ja luonnontiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat opiskelijoiden omat kokemukset ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys sekä ympäristö- ja luonnontiedon monitieteinen perusta. Ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutki- maan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähi- luontoa ja rakennettua ympäristöä, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten toteuttamisessa. Opiskelijoiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristö- ja luonnontiedon tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ympäristö- ja luonnontiedon tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijoita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä elämäntilanne ja kulttuuri. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan kielitaidon ja käsitteiden hallinnan kehittämisessä. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristö- ja luonnontiedossa.

Opiskelijan oppimisen arviointi ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat oppimista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi opiskelijoiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista ja ilmaisun selkeyttä. Kurssien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena. Arvioinnin kohteena eivät ole opiskelijoiden arvot, asenteet, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tiedonalojen osaamisen lisäksi harjaantuminen käsitteiden käyttöön.

Arvioinnin kohteet ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Merkitys, arvot, asenteet		
T1 synnyttää ja ylläpitää opiskelijan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun sekä auttaa opiskelijaa kokemaan kaikki ympäristö- ja luonnontiedon tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	Ayl1– Ayl3	Ympäristö- ja luonnontiedon merkityksen hahmottaminen

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T2 tukea opiskelijan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata opiskelijaa toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi	Ayl1– Ayl2	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot
Tutkimisen ja toimimisen taidot		
T3 rohkaista opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä pohdinnan lähtökohtana	Ayl1– Ayl3	Kysymysten muodostaminen
T4 ohjata opiskelijaa tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	Ayl1– Ayl3	Tutkimisen taidot: havainnointi ja mittaukset
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten merkitystä	Ayl1– Ayl2	Teknologinen osaaminen
T6 ohjata opiskelijaa edistämään turvallista toimintaa omassa lähiympäristössään	Ayl1– Ayl2	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot
T7 ohjata opiskelijaa tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	Ayl1– Ayl2	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä vastuullisesti ja turvallisesti	Ayl1– Ayl2	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen
Tiedot ja ymmärrys		
T9 ohjata opiskelijaa hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden avulla sekä tukea opiskelijan kielitaidon kehitystä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteistön hallinnassa	Ayl1– Ayl3	Käsitteiden käyttö
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja sen ilmiöitä	Ayl1– Ayl2	Mallien käyttö

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T11 ohjata opiskelijaa luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata opiskelijaa ihmisen rakenteen ja elintoimintojen ymmärtämiseen	Ayl1– Ayl2	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne ja elintoiminnot
T12 ohjata opiskelijaa maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja	Ayl1– Ayl2	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, karttataidot
T13 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	Ayl1– Ayl2	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden kuvaaminen ja selittäminen
T14 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	Ayl1– Ayl2	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden kuvaaminen ja selittäminen

Ympäristö- ja luonnontieto -oppimäärän arviointikriteerit alkuvaiheen opetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksy- tylle osaamiselle (S = suoritettu)
Merkitys, arvot, asenteet				
T1 synnyttää ja ylläpitää opiskelijan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun sekä auttaa opiskelijaa kokemaan kaikki ympäristö- ja luonnontiedon tiedonalat merkitykselliseksi itselleen	Ayl1– Ayl2	Opiskelija kiinnostuu ympäristöstä sekä ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen opiskelusta.		<i>Ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>
T2 tukea opiskelijan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata opiskelijaa toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi	Ayl1– Ayl2	Opiskelija osaa toimia ja vaikuttaa lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksesta lähi- ja luonnonympäristöön, kuten roskaamisesta ja kierrätyksestä.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksy- tylle osaamiselle (S = suoritettu)
Tutkimisen ja toimimisen taidot				
T3 rohkaista opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä pohdinnan lähtökohtana	Ayl1– Ayl2	Opiskelija osaa muodosta- taa kysymyksiä ja käyt- tää niitä pohdinnan lähtökohtana.	Kysymysten muodosta- minen	Opiskelija muodostaa tarkastel- tavasta aihepiiristä kysymyksiä tai osallistuu ryhmässä kysymys- ten muodostamiseen.
T4 ohjata opiskelijaa tekemään havain- toja ja mittauksia monipuolisissa oppi- misympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	Ayl1– Ayl2	Opiskelija osaa tehdä ha- vaintoja ja mittauksia eri oppimisympäristöissä.	Tutkimisen taidot: ha- vainnointi ja mittauk- set eri oppimisympäris- töissä tutkimus- ja mit- tausvälineitä käyttäen	Opiskelija osaa tehdä havaintoja luontoympäristöstä, kuten kas- vien tai eläinten ominaisuuksis- ta. Opiskelija osaa tehdä yksinker- taisia mittauksia, kuten lämpöti- lamittauksia, tai havaintoja aineen ominaisuuksista.
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ar- jen teknologisten sovellusten merkitystä	Ayl1– Ayl2	Opiskelija ymmärtää ar- jen teknologisten sovel- lusten merkityksen.	Teknologinen osaami- nen	Opiskelija osaa ohjatusti tarkas- tella sähköisestä kartasta käsitel- tävään aiheeseen liittyvää tietoa, kuten valtioiden nimiä, luonto- tyyppejä tai muuta kartassa esi- tettyä tietoa. Opiskelija osaa etsiä hakukoneen avulla aiheeseen liittyvää media- sisältöä, kuten kuvia.
T6 ohjata opiskelijaa edistämään turval- lista toimintaa omassa lähiympäristös- sään	Ayl1– Ayl2	Opiskelija osaa edistää turvallista toimintaa omassa lähiympäristös- sään.	Turvallisuuden edistä- minen ja turvataidot	Opiskelija tuntee joitakin turval- liseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä lähiympäristössään.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksy- tylle osaamiselle (S = suoritettu)
T7 ohjata opiskelijaa tutkimaan ja toimi- maan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	Ayl1– Ayl2	Opiskelija osaa tutkia, toimia, liikkua ja retkeillä erilaisissa ympäristöissä.	Ympäristössä toimimi- nen ja tutkiminen	Opiskelija tuntee joitakin peri- aatteita, kuten jokamiehenoi- keuksia, jotka liittyvät turvalli- seen ja kestäväan tapaan toimia ja liikkua rakennetussa ympäris- tössä ja luonnonympäristössä.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankin- nassa, käsittelyssä ja esittämisessä vas- tuullisesti ja turvallisesti	Ayl1– Ayl2	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknolo- giaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämi- sessä vastuullisesti ja tur- vallisesti.	Tieto- ja viestintätekn- ologian käyttäminen	Opiskelija osaa etsiä vastauksia yksittäisiin ympäristö- ja luon- nontiedon kysymyksiin käyttäen hakukonetta. Opiskelija osaa havainnoida luon- toa sekä tallentaa ja jakaa kerää- miään tietoja esimerkiksi valokuvana.
Tiedot ja ymmärrys				
T9 ohjata opiskelijaa hahmottamaan ym- päristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- ja luonnon- tiedon käsitteiden avulla sekä tukea opiskelijan kielitaidon kehitystä ympä- ristö- ja luonnontiedon käsitteistön hal- linnassa	Ayl1– Ayl2	Opiskelija hahmottaa ym- päristöön ja ihmisen toi- mintaan liittyviä ilmiöitä käyttämällä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteitä.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija osaa kuvailla ja tun- nistaa lähiluonnon eliöitä ja elin- ympäristöjä sekä tuttujen ainei- den ominaisuuksia käyttämällä joitakin ympäristö- ja luonnontie- don peruskäsitteitä.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympä- ristöä ja sen ilmiöitä	Ayl1– Ayl2	Opiskelija ymmärtää eri- laisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja sen ilmiöitä.	Mallien käyttö	Opiskelija osaa ohjatusti käyttää yksinkertaisen mallin, kuten ve- den kiertokulun mallin, pääpiir- teitä selittääkseen luonnonilmiöi- tä.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksy- tylle osaamiselle (S = suoritettu)
T11 ohjata opiskelijaa luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata opiskelijaa ihmisen rakenteen ja elintoimintojen ymmärtämiseen	Ayl1– Ayl2	Opiskelija ymmärtää luonnon, eliöiden ja elinympäristöjen sekä ihmisen rakenteiden ja elintoimintojen tutkimista ja tunnistamista.	Biologian tiedonala: luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne ja elintoiminnot	Opiskelija osaa tehdä havaintoja luonnosta ja tunnistaa erilaisia elinympäristöjä. Opiskelija osaa nimetä ihmisen keskeiset ruumiinosat ja kuvailla tärkeitä elintoimintoja.
T12 ohjata opiskelijaa maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaanuttamaan kartankäyttötaitoja	Ayl1– Ayl2	Opiskelija hahmottaa omaa ympäristöään ja koko maailmaa sekä oppii kartanlukutaitoja.	Maantiedon tiedonala: maapallon hahmottaminen, karttataidot	Opiskelija osaa nimetä pääilman-suunnat ja hallitsee joitakin kartanlukutaitoja. Opiskelija tuntee Suomen ja lähiympäristön keskeisiä maantieteellisiä piirteitä. Hän ymmärtää maanosan ja valtion eron.
T13 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiseksi	Ayl1– Ayl2	Opiskelija osaa kuvata ja selittää fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa.	Fysiikan tiedonala: fysikaalisten ilmiöiden kuvaaminen ja selittäminen	Opiskelija osaa kuvata energian muuntumista esimerkiksi sähkötuotannon tai sähkölaitteiden käytön, yhteyttämisen tai ravintoketjun yhteydessä. Opiskelija osaa kuvata lämpötilan vaikutusta aineiden olomuodonmuutoksiin.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksy- tylle osaamiselle (S = suoritettu)
T14 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	Ayl1– Ayl2	Opiskelija osaa kuvata ja selittää kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia.	Kemian tiedonala: kemiallisten ilmiöiden kuvaaminen ja selittäminen	Opiskelija osaa kuvata tuttujen aineiden, kuten veden, erilaisia ominaisuuksia. Opiskelija osaa kuvata tavallisen kemiallisen ilmiön, kuten yhteyttämisen tai palamisen, aineen muuttumisena toiseksi.

8.3.6 TERVEYSTIETO

Terveystiedon kurssin voi suorittaa aikuisten perusopetuksessa joko alkuvaiheessa tai päättövaiheessa.

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. terveystiedon opetuksen tehtävänä on opiskelijoiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveystieteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Terveystietoa tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla.

Keskeistä on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea opiskelijoiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla opiskelijat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveystieteen avulla lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijoiden

oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin- ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntilannetta, kasvua ja kehitystä	Ate0–Ate1	L1, L3, L7
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	Ate1	L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	Ate1	L1, L3, L4
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	Ate1	L1, L3, L7
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	Ate1	L1, L3, L4
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	Ate0–Ate1	L2, L3, L5
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja	Ate0–Ate1	L2, L3, L4
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	Ate1	L2, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveystieteiden palveluja asianmukaisesti	Ate1	L1, L3, L6
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystieteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	Ate1	L2, L3, L7

Terveystiedon kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ate0 Terveyden perusteet

Kurssilla opitaan terveyden ja sairautteen liittyvää sanastoa. Pohditaan, millaisia terveyden riskejä ja millaisia terveyttä edistäviä asioita omasta elämästä ja ympäristöstä löytyy.

Ate1 Terve elämä (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Sisällöissä tarkastellaan elämää terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntapojen, ihmis- ja perhesuhteiden, seksuaaliterveyden sekä ihmisen kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa sekä mahdollisuutta vaikuttaa terveyteen omien elintapojen kautta. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveystieteitä, kestävästä kulutuksesta sekä tarkastellaan terveyden liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveystieteiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla opiskelijoita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perusteleminen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, opiskelijoiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle koulu-yhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko koulu-yhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedon aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat opiskelijoiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyden ja sairautteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun opiskeluhoillon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös opiskelijan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Opiskelijan oppimisen arviointi terveystiedon aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeitä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten opiskelija pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa suoritettu terveystiedon kurssi arvioidaan numeroarvosanalla.

Arvioinnin kohteet terveystiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Arvioinnin kohteet oppiai- neessa
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	Ate0– Ate1	Terveystieteen liittyvät käsitykset
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	Ate1	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	Ate1	
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	Ate1	Terveystieteen kehityksen analysointi
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	Ate1	Terveystieteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	Ate0– Ate1	Terveystieteen, turvallisuuden ja sairauksien liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja	Ate0– Ate1	
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	Ate1	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveyspalveluja asianmukaisesti	Ate1	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Arvioinnin kohteet oppiai- neessa
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystietoisuutta, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	Ate1	Terveystietoisuuden arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen

Terveystiedon arviointikriteerit alkuvaiheen opetuksen päättyessä

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa suoritettu terveystiedon kurssi arvioidaan numeroarvosanalla, mikäli kurssi on sama kuin päättövaiheessa. Hyväksytyt suoritukset arviointikriteereitä käytetään, mikäli alkuvaiheessa suoritetaan muita terveystiedon kursseja.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hy- väksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Terveystietoisuutta tukeva kasvu ja kehitys				
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	Ate1	Opiskelija oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta sekä ihmisen elämäntapaa eri vaiheita.	Terveyteen liittyvät käsitteet	Opiskelija osaa mainita yksittäisen terveyden osa-alueen, ihmisen elämäntapaa vaiheet sekä joitakin terveyttä edistäviä toimintatapoja.
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	Ate1	Opiskelija oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja erilaisten ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyssä.	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Opiskelija osaa nimetä perustunteita ja ymmärtää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	Ate1	Opiskelija oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätämään käyttäytymistään ja oppimistaan.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hy- väksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	Ate1	Opiskelija oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta.	Terveydellisen kehityksen analysointi	Opiskelija osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy				
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	Ate1	Opiskelija oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä.	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä.
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	Ate1	Opiskelija oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Opiskelija osaa nimetä jonkin itsehoitoon ja avun hakemiseen liittyvän toimintatavan.
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintoihin ja niiden perusteluita	Ate1	Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan hyvinvointiinsa ja turvallisuuteensa liittyviä tekijöitä.	Omien terveystottumusten tarkastelu	Opiskelija osaa nimetä terveellisiä ja epäterveellisiä elämäntapavalintoja ja pohdii niihin liittyviä omia valintojaan.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri				
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	Ate1	Opiskelija oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvailla joidenkin kulttuurin tai tieto- ja viestintäteknologian vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hy- väksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveyspalveluja asianmukaisesti	Ate1	Opiskelija oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä.	Työkyvyn edistä- misen keinojen hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä teki- jöitä, jotka vaikuttavat opis- kelu-, toiminta- ja työky- kyyn. Opiskelija osaa nimetä oman oppilaitoksen ja kun- nan terveyspalveluja.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpii- riin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystieteitä, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	Ate1	Opiskelija oppii tarkastelemaan omaan elämänpiiriinsä kuuluvien ih- misten ja yhteisöjen edustamia ter- veyskäsityksiä, tunnistaa niiden merkitystä itselleen sekä oppii muo- dostamaan kuvaa itselleen sopivista oppimisen keinoista.	Terveyskäsitys- ten arviointi sekä oppimista edistävien teki- jöiden hahmotta- minen	Opiskelija osaa kuvata esi- merkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaa- liset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.

8.3.7 OPINTO-OHJAUS JA TYÖELÄMÄTAIDOT

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle

laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen osana opinto-ohjelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä jatkosuunnitelmiansa tueksi. Opiskelijaa ohjataan käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Opiskelija tekee jatko-opintosuunnitelman, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet.

Ammatillisen ohjauksen avulla opiskelija tekee itselleen sopivan urasuunnitelman. Urasuunnitelma sisältää pitkän aikavälin ammatilliset tavoitteet sekä niihin pääsemiseksi tarvittavat lähitulevaisuuden toimenpiteet. Opiskelija saa ohjauksen ja työelämään tutustumisen avulla tietoa ja palautetta ammattitaidostaan ja osaamisestaan sekä niiden soveltuvuudesta suomalaiseen työelämään.

Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumalla tai työelämäjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Työelämätaidot ovat yleisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan työelämässä. Työelämätaitoja kehittämällä helpotetaan opiskelijan siirtymistä työelämään ja selviytymistä työelämässä.

Opintojen alkuvaiheessa opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen keskeisenä tehtävänä on auttaa opiskelijaa motivoitumaan ja suuntautumaan opintoihin tavoitteellisesti. Tavoitteiden asettamista ja vastuun ottamista omista opinnoista edistetään opiskelu- ja oppimistaitoja sekä itsearviointitaitoja kehittämällä. Alkuvaiheessa opiskelija saa keskeiset tiedot ja taidot, jotka auttavat häntä tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja, valintoja ja suunnitelmia.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Opiskelu- ja elämänsuunnittelutaitojen kehittäminen		
T1 ohjata opiskelijaa tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja	Aot1, Aot2	L1, L6
T2 ohjata ymmärtämään keskeiset tiedot ja taidot, joita tarvitaan opintojen aloittamiseen, suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen	Aot1, Aot2	L4, L6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot		
T3 kannustaa ja ohjata kehittämään opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja	Aot1, Aot2	L1, L4, L5
Itsetuntemus		
T4 kehittää itsearviointitaitoja	Aot1	L1, L6
T5 kehittää valmiuksia toimia opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	Aot1	L2, L3, L7
T6 tukea kykyä itsenäiseen toimimiseen ja vastuun ottamiseen omasta opiskelusta ja tekemistään valinnoista	Aot1	L1, L3
Elinikäinen oppiminen		
T7 luoda edellytyksiä halulle oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyä tunnistaa oppimiskohteitaan sekä kehittää valmiuksia tarvittaessa muuttaa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	Aot1, Aot2	L1, L3
Työelämätaitojen kehittäminen		
T8 tutustuttaa työelämään, yrittäjyyteen, yrityksiin ja koulutusmahdollisuuksiin	Aot2	L2, L6
T9 kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja	Aot2	L5, L6, L7
T10 ohjata ymmärtämään työn merkitys oman elämän ja yhteiskunnan kannalta	Aot1, Aot2	L3, L6, L7
T11 ohjata tunnistamaan opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	Aot1, Aot2	L4, L5
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T12 ohjata löytämään itselle sopivia ammattialoja tai löytämään tietoa oman ammattialan päivittämiseksi työelämään	Aot2	L4, L5, L6
T13 ohjata tunnistamaan omaa ammattitaitoa ja sen soveltuvuutta työelämään	Aot2	L6
T14 ohjata ymmärtämään työelämän käytäntöihin ja työläinsäädäntöön liittyviä perusasioita	Aot2	L5, L6, L7

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Kurssien tarkoituksena on vahvistaa opiskelijan ura- ja elämänsuunnittelutaitoja ja työelämätaitoja sekä vahvistaa opiskelijan käsitystä omista mahdollisuuksistaan ja kyvyistään.

Aot1 Ura- ja elämänsuunnittelutaidot (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Edistetään jatko-opinto-, ura- ja elämänsuunnittelutaitoja. Luodaan edellytyksiä arvioida omaa osaamistaan ja tunnistaa taitojaan ja vahvuuksiaan. Vahvistetaan opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Aot2 Työelämään tutustuminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Vahvistetaan käsitystä omista mahdollisuuksista jatko-opinnoissa ja työelämässä. Tutustutaan työelämään, yrittäjyyteen ja koulutusmahdollisuuksiin. Vahvistetaan ymmärrystä työn ja opiskelun merkityksestä oman elämän ja yhteiskunnan kannalta. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Aot3 Opiskelutaidot (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssin keskeisenä sisältönä ovat opiskelutaidot ja opiskelumenetelmät, joita opiskelija tarvitsee eri oppiaineiden kursseilla. Oppikirjateksteihin tutustuminen on keskeistä. Lisäksi opiskelija kerryttää muita tietoja ja taitoja, joita tarvitaan koulussa opiskeluun. Kurssin painopisteenä ovat erityisesti kotitehtävien työstämisen ja säännöllisen työskentelyn taidot.

Aot4 Opiskelutaitojen syventäminen (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssin keskeisenä sisältönä on eri oppiaineiden opiskelussa vaadittavien opiskelutaitojen syventäminen ja monipuolistaminen. Oikeanlaisten ja opiskelijalle sopivien työskentelymenetelmien valitsemisen taidot ovat myös tärkeitä. Kurssin tavoitteena on, että opiskelijan ymmärrys itselle sopivista opiskelutekniikoista syvenee ja opiskelija rohkaistuu työstämään tekstiä opiskelumenetelmänä.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan aktiivisuuden ja oma-aloitteisuuden sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppimisympäristöinä hyödynnetään verkkoympäristöjä opiskelijan tieto- ja viestintätekniisten taitojen harjaanuttamiseksi. Lähiympäristöön, koulutusmahdollisuuksiin, työelämään ja yrityksiin tutustuminen edistää opiskelijan osallisuutta ja valmiutta jatko-opinto- ja urasuunnitelman tekemiseen. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi perustuu opiskelijoiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Opiskelijat pohtivat valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään ja voimavarojaan, tuen tarpeitaan, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan sekä arvojen ja uskomusten vaikutuksia valintoihinsa ja päätöksiinsä. Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja opiskelijoiden taustan ja osaamisen huomioon ottavia joustavia menetelmiä siten, että jokainen voi osoittaa osaamisensa. Samalla varmistetaan, että opiskelija ymmärtää arvioinnin periaatteet, merkityksen ja arviointitavan mahdollisista kielitaidon puutteista huolimatta.

Arvioinnin kohteet opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Arvioinnin kohteet oppiai- neessa
Opiskelu- ja elämänsuunnittelutaitojen kehittäminen		
T1 ohjata opiskelijaa tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja	Aot1, Aot2	Jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatiminen

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Arvioinnin kohteet oppiai- neessa
T2 ohjata ymmärtämään keskeiset tiedot ja taidot, joita tarvitaan opintojen aloittamiseen, suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen	Aot1, Aot2	Tiedonhankintataidot ja tietojen hyödyntäminen opinnoissa
Oppimaan oppimisen taidot		
T3 kannustaa ja ohjata kehittämään opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja	Aot1, Aot2	Opiskelutaitojen kehittyminen
Itsetuntemus		
T4 kehittää itsearviointitaitoja	Aot1	Itsearviointitaitojen kehittyminen
T5 kehittää valmiuksia toimia opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	Aot1	Sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
T6 tukea kykyä itsenäiseen toimimiseen ja vastuun ottamiseen omasta opiskelusta ja tekemis- tään valinnoista	Aot1	Tavoitteiden asettaminen
Elinikäinen oppiminen		
T7 luoda edellytyksiä halulle oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyä tunnistaa oppimiskohteitaan sekä kehittää valmiuksia tarvittaessa muuttaa suunnitelmi- aan ja toimintamallejaan	Aot1, Aot2	Tavoitteellinen työskentely ja op- pimaan oppiminen
Työelämätaitojen kehittäminen		
T8 tutustuttaa työelämään, yrittäjyyteen, yrityksiin ja koulutusmahdollisuuksiin	Aot2	Osallistuminen tutustumistilai- suuksiin
T9 kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja	Aot2	Sosiaalisten, viestintä- ja vuoro- vaikutustaitojen kehittyminen
T10 ohjata ymmärtämään työn merkitys oman elämän ja yhteiskunnan kannalta	Aot1, Aot2	Tavoitteellinen työskentely

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Arvioinnin kohteet oppiai- neessa
T11 ohjata tunnistamaan opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelä- mässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	Aot1, Aot2	Tavoitteellinen työskentely
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T12 ohjata löytämään itselleen sopivia ammattialoja tai saada tietoa oman ammattialan päivittä- miseksi työelämään	Aot2	Tiedonhankintataidot ja tietojen hyödyntäminen urasuunnitte- lussa
T13 ohjata tunnistamaan omaa ammattitaitoa ja sen soveltuvuutta työelämään	Aot2	Palautteen hyödyntäminen ura- suunnittelussa
T14 ohjata ymmärtämään työelämän käytäntöihin ja työlainsäädäntöön liittyviä perusasioita	Aot2	Termien ja perusasioiden ym- märtäminen

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppimäärän arviointikriteerit alkuvaiheen opetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista joh- detut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväk- sytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Opiskelu- ja elämänsuunnittelutaitojen kehittäminen				
T1 ohjata opiskelijaa tekemään elä- mänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja	Aot1, Aot2	Opiskelija osaa tehdä koulu- tusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja.	Urasuunnitelman sekä henkilökohtaisen opis- kelusuunnitelman laa- timinen	Aot1: Opiskelija tutustuu ohja- tusti koulutukseen sekä sen tavoitteisiin, keston ja opis- kelumahdollisuuksiin omaa henkilökohtaista opiskelu- suunnitelmaansa varten. Aot2: Opiskelija tutustuu kou- lutusmahdollisuuksiin ja työ- elämään. Hän tekee koulutus- ta tai työllistymistä koskevia suunnitelmia.
T2 ohjata ymmärtämään keskeiset tiedot ja taidot, joita tarvitaan opinto- jen aloittamiseen, suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen	Aot1, Aot2	Opiskelijalla on riittävät tiedot ja taidot opintojen aloittami- seen, suorittamiseen ja jatko- opintoihin hakeutumiseen.	Aikuisten perusopetuk- sen alkuvaiheeseen ja sitä seuraaviin opintoi- hin perehtyminen sekä opiskelutaitoihin tutus- tuminen	Aot1: Opiskelija tuntee aikuis- ten perusopetuksen rakennet- ta ja sen vaatimuksia. Aot2: Opiskelija tuntee alku- vaiheen jälkeisiä opintoja.
Oppimaan oppimisen taidot				
T3 kannustaa ja ohjata kehittämään opiskelutaitoja ja oppimaan oppimi- sen taitoja	Aot1, Aot2	Opiskelija kehittää opiskelutai- tojaan.	Opiskelutaitojen kehit- tyminen	Opiskelija on kehittänyt opis- kelutaitojaan kurssin aikana.
Itsetuntemus				
T4 kehittää itsearviointitaitoja	Aot1	Opiskelija kehittää itsearviointi- taitojaan.	Itsearviointitaitojen kehittyminen	Opiskelija on kehittänyt itse- arviointitaitojaan kurssin ai- kana.

T5 kehittää valmiuksia toimia opiskelu-ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	Aot1	Opiskelija tutustuu opiskelu-ympäristöönsä ja toimii osana erilaisia ryhmiä.	Opiskelussa tarvittavien sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Opiskelija osaa toimia tarkoituksenmukaisesti opiskelu-ympäristössään. Opiskelija osallistuu työskentelyyn ryhmissä.
T6 tukea kykyä itsenäiseen toimimiseen ja vastuun ottamiseen omasta opiskelusta ja tekemistään valinnosta	Aot1	Opiskelija kykenee itsenäiseen toimintaan ja ottaa vastuuta omasta opiskelustaan ja valinnoistaan.	Tavoitteiden asettaminen	Opiskelija osaa asettaa ohjautusti tavoitteita opiskelulle.
Elinikäinen oppiminen				
T7 luoda edellytyksiä halulle oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyä tunnistaa oppimiskohteitaan sekä kehittää valmiuksia tarvittaessa muuttaa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	Aot1, Aot2	Opiskelija haluaa oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan. Hän tunnistaa oppimiskohteitaan ja osaa tarvittaessa muuttaa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan.	Omien vahvuuksien ja oppimiskohteiden tunnistaminen	Opiskelija osaa nimetä joitakin taitojaan ja vahvuuksiaan. Opiskelija osaa kertoa esimerkin oppimiskohteistaan.
Työelämätaitojen kehittäminen				
T8 tutustuttaa työelämään, yrittäjyyteen, yrityksiin ja koulutusmahdollisuuksiin	Aot2	Opiskelija tutustuu työelämään, yrittäjyyteen ja koulutusmahdollisuuksiin.	Työelämän ja suomalaisen koulutusjärjestelmän perusasioiden ymmärtäminen	Opiskelija tutustuu työelämään, yrittäjyyteen ja suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Opiskelija osaa nimetä itseään kiinnostavia ammatteja ja koulutusväyliä.
T9 kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja	Aot2	Opiskelija kehittää työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja.	Työelämässä tarvittavien sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Opiskelija osaa antaa ohjautusti esimerkkejä rakentavasta vuorovaikutuksesta ja viestinnästä työelämässä.

T10 ohjata ymmärtämään työn merkitys oman elämän ja yhteiskunnan kannalta	Aot1, Aot2	Opiskelija ymmärtää työn merkityksen elämänsä ja yhteiskunnan kannalta.	Työn merkityksen ymmärtäminen	Opiskelija osaa kertoa esimerkin työn merkityksestä oman elämän ja yhteiskunnan kannalta.
T11 ohjata tunnistamaan opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	Aot1, Aot2	Opiskelija tunnistaa oppiaineiden merkityksen tulevien opintojensa ja työllistymisensä kannalta.	Oppiaineiden merkityksen ymmärtäminen eri ammattien ja tulevien opintojen kannalta	Opiskelija osaa nimetä esimerkkejä ammateista, joissa tiettyä oppiaineosaamista tarvitaan.
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa				
T12 ohjata löytämään itselleen sopivia ammattialoja tai saada tietoa oman ammattialan päivittämiseksi työelämään	Aot2	Opiskelija löytää itselleen sopivia ammattialoja tai on tietoinen oman ammattinsa päivittämisestä työelämään.	Tiedonhankintataidot ja tietojen hyödyntäminen urasuunnittelussa	Opiskelija osaa nimetä itselleen sopivia ammattialoja.
T13 ohjata tunnistamaan omaa ammattitaitoa ja sen soveltuvuutta työelämään	Aot2	Opiskelija tunnistaa oman ammattitaitonsa ja sen soveltuvuuden työelämään.	Palautteen ja itsetuntemuksen hyödyntäminen urasuunnittelussa	Opiskelija osaa ohjatusti kertoa esimerkkejä osaamisestaan ja työelämän vaatimuksista.
T14 ohjata ymmärtämään työelämän käytäntöihin ja työläinsäädäntöön liittyviä perusasioita	Aot2	Opiskelija ymmärtää työelämän käytäntöjä ja työläinsäädännön perusasioita.	Termien ja työelämän perusasioiden ymmärtäminen	Opiskelija osaa kertoa esimerkkejä työelämän käytännöistä.

8.3.8 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIikka (TVT)

Oppiaineen tehtävä

Tieto- ja viestintätekniiikan perusteiden ymmärtämistä voidaan kutsua nykyisen informaatioyhteiskunnan uuslukutaidoksi, jota tarvitaan jatko-opinnoissa, työelämän eri alueilla sekä arkielämässä (esim. pankkipalvelut). Työelämän yhteiskoulun aikuiskoulutuksen tvt-opetuksen tärkeimpänä tehtävänä on vastata osaltaan valtakunnallisen opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin, erityisesti osaamiskokonaisuuksiin *Arjen taidot (L3)*, *Monilukutaito (L4)*, *Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)* ja *Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys (L6)*. Tvt-opinnoissa opiskelijat saavat perustiedot ja -taidot, joita vahvistetaan ja hyödynnetään muiden oppiaineiden opiskelussa.

Tieto- ja viestintätekniikan opetuksen yleiset tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijat harjaantuvat käyttämään tietokonetta itsenäisesti sekä ymmärtävät yleisimpien työvälineohjelmien merkityksen. Niiden peruskäyttöä harjoitellaan käytännössä. Opetus pyrkii antamaan perusvalmiudet käyttää ja hyödyntää tietotekniikkaa työelämän tehtävissä, opiskelussa ja yksityisenä kansalaisena.

Työtavat tieto- ja viestintätekniikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Oppitunnit koostuvat pääasiassa opetuskeskustelusta ja käytännön harjoittelusta tietokonetta käyttäen. Kaikilla tvt-kursseilla opitaan käytännön työskentelyn avulla. Työympäristönä on atk-luokka ajanmukaisine ohjelmistoineen ja laitteineen.

Arviointi tieto- ja viestintätekniikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tieto- ja viestintätekniikan oppiaineessa arvioinnin kohteena on tieto- ja viestintätekniikan osaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arviointi perustuu tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään tietoteknistä osaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Kurssin aikana opiskelija saa suullista ja/tai kirjallista palautetta osaamisestaan. Kurssista saatava suoritusmerkintä perustuu esimerkiksi kurssikokeeseen tai oppimistehtäviin. Arvosteluperusteet ilmoitetaan kurssin alussa.

Tieto- ja viestintätekniikan kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Atvt1 Tieto- ja viestintätekniikan alkeet (koulukohtainen)

Tavoitteet: Kurssi on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on vain vähän tai ei lainkaan kokemusta tieto- ja viestintätekniikasta. Kurssi sopii myös niille, joille tietotekniikan sanasto suomen kielellä on vierasta. Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu tietokoneeseen, sen tavanomaisimpiin oheislaitteisiin ja erilaisiin mahdollisuuksiin hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa koulutyössä ja arkielämässä. Samalla opitaan tietotekniikan perussanastoa.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tietokoneen laitteiston käynnistäminen ja sulkeminen, sisään- ja uloskirjautuminen, hiiren käyttö. Käyttöliittymän hallinta: työpöytä, ohjelmien avaaminen ja sulkeminen, usean ohjelman käyttö samaan aikaan, ikkunoiden hallinta. Tekstin tuottaminen näppäimistöllä ja tulostaminen. Kurssin oppimistehtäviä suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa ja tehtävät valitaan siten, että ne tukevat muiden oppiaineiden opiskelua.

Atvt2 Tiedonhaun alkeet (koulukohtainen)

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu internetselaimeen ja sen käyttöön. Opiskelija saa käsityksen internetin hakukoneiden hyödyntämisestä koulutyössä ja arkielämässä.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tietokoneen perustoimintojen ja tekstin tuottamisen alkeiden kertaaminen. Internetselaimen periaatteisiin tutustuminen, URL-osoitteen syöttäminen, eri sivustoilla liikkuminen. Tiedonhaun alkeet ja hakutulosten tarkastelu. Kurssin oppimistehtäviä suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa ja tehtävät valitaan siten, että ne tukevat muiden oppiaineiden opiskelua.

9 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖVAIHEEN OPETUS

9.1 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖVAIHEEN OPINTOJEN ALOITTAMINEN

Varsinaiseen aikuisten perusopetukseen voi tulla hyvin erilaisista opiskelutaustoista ja erilaisin tavoittein. Hakuvaiheessa arvioidaan, onko koulutukseen hakeutuvalla henkilöllä riittävät opiskelutaidot sekä sellainen opetuskielen taito, että hän selviytyy opinnoista. Varsinaisen perusopetuksen opintojen aloitusvaiheessa opiskelijan tieto- ja taitotason arviointiin sekä osaamisen tunnistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Opiskelijaa voidaan tukea myös näiden taitojen vahvistamisessa sekä tarvittaessa ohjata opiskelija opiskelemaan esimerkiksi perusopetuksen alkuvaiheen opintoja.

Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa otetaan huomioon hänen aikaisemmat opintonsa tai muulla tavoin hankitut tiedot ja taidot. Mahdollisuuksien mukaan opintojen aloitusvaiheessa tehdään yhteistyötä opiskelijan ohjauksesta vastaavien tai vastanneiden tahojen kesken.

Opiskelijan ohjaus opintojen aloitusvaiheessa, ohjauksen vaatima yhteistyö, työnjako ja vastuut on kuvattu opetussuunnitelman liitteenä olevassa ohjaussuunnitelmassa.

9.2 OPPIAINEET AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖVAIHEESSA

Tässä opetussuunnitelmassa oppiaineista kuvataan tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyviin kursseihin viitataan oppiaineiden tavoite-
taulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus

L3 Arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

9.2.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opetuskieli ja äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän kieli on suomi. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän sijaan maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti.⁵⁵

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista sekä tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Opiskelijoiden arjessa ja työelämässä tarvittavia kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa kielikasvatuksesta ja auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä kulttuurisesti moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen

---

⁵⁵ Tuntijakoasetus 422/2012 8 § 2 mom.

sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Opiskelijoiden taitotasolle soveltuva kirjallisuus, monimuotoiset tekstit ja kulttuurituotteet vahvistavat luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä sekä laajentavat opiskelijoiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus ja kulttuuriperinnön tuntemus yhdistävät opiskelijan kulttuuriinsa ja avartavat käsitystä muista kulttuureista.

Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta opiskelijoita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta sekä kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan opiskelijoiden taitotasolle sopivien tai tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Jokaisen kurssin sisältöön tuodaan mukaan oppiaineen kulttuurisisältöjä, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama ja teatteritaide. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostamisen tukeminen ja kulttuurintuntemuksen syventäminen. Mediakasvatuksen tehtävänä on kriittisen medialukutaidon ja aktiivisen toimijuuden omaksuminen medioituneessa yhteiskunnassa.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys opiskelijoille. Opiskelijoiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon aikuisten arjen ja työelämän tekstimaailma ja kokemukset. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo sekä tuetaan eritasoisia oppijoita. Opetuksessa tehdään yhteistyötä äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja oppiaineiden kanssa.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävää täydentävät näkökulmat aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa kehitetään opiskelijoiden erittelevää luku- ja kirjoitustaitoa. Opiskelijat tutustuvat erityyppisiin, myös monimuotoisiin teksteihin, jolloin myös heidän luku- ja tulkintataitonsa monipuolistuvat. Samalla opiskelijat aktivoituvat sekä hakemaan erilaista tietoa että arvioimaan sitä. Lukutaidon lisäksi opiskelijat kehittävät omaa kirjoitustaitoaan niin, että he osaavat teksteissään hyödyntää kirjoitetun kielen mahdollisuuksia.

Opiskelijoiden tietoisuus omasta kielestään ja kulttuuristaan syvenee. Samalla heidän kielellinen identiteettinsä vahvistuu niin, että he pystyvät toimimaan erilaisissa ympäristöissä erilaisten ihmisten kanssa.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristöön kuuluu myös oppilaitoksen ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja työtavat valitaan niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan mahdollisuuksien mukaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Kunkin opiskelijan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin. Kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla heitä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Opiskelijoita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta sekä kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen, kuuntelemiseen ja katselemiseen. Opiskelijoita ohjataan myös vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Opiskelijat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielellä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentamista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Opetuksen kaikki tavoitealueet ovat opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostetaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

9.2.1.1 SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää opiskelijoiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee opiskelijoiden kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa kulttuurisesti moninaisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien opetuksen kanssa.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1–äi5, äi6	L2, L3, L6, L7
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitoaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	äi1–äi5	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	äi5, äi6, äi9	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa opiskelijaa syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	äi3, äi5, äi9	L1, L2, L6, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	äi1, äi2, äi4, äi7	L1, L2, L4
T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaudonkirjallisia, asia- ja mediatekstejä	äi1–äi4, äi6–äi8	L1, L4
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	äi2–äi4, äi6–äi8	L1, L2, L4
T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	äi1–äi2, äi6–äi8	L2, L4, L5, L6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudennlaisia fiktiivisiä tekstejä ja kirjallisuudenlajeja kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	äi2, äi4, äi6–äi8	L1, L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T10 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	äi2, äi4, äi6, äi9	L1, L4, L5, L7
T11 tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohdittavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2–äi3, äi6, äi9	L2, L4, L5
T12 ohjata opiskelijaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	äi2–äi3, äi6, äi9	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	äi1, äi3–äi4, äi6, äi9	L2, L4, L5, L6
T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	äi1–äi4, äi6, äi9	L2, L4, L5, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T15 ohjata opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	äi3–äi5, äi8	L1, L2, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	äi4, äi7, äi10	L1, L2, L4
T17 ohjata opiskelija tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	äi2, äi4, äi7, äi9–äi10	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän eri tavoitealueet integroituvat oppimisessa toisiinsa. Kaikilla kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri tavoite- ja sisältöalueita, vaikka kurssin näkökulmasta jokin oppimäärän osa-alue tai näkökulma painottuu. Kursseja voidaan paikallisesti yhdistää tai ryhmitellä laajemmiksi kursseiksi tai jaksoiksi.

Tässä opetussuunnitelmassa on kuvattu 10 suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssia. Opiskelija suorittaa kieliopintoja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Kieliopintojen pakollisuus/valinnaisuus on kuvattu luvussa 7.8.3.

äi1 Suomen kielen ja kirjallisuuden perusteet (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssin sisällöissä keskitytään vahvistamaan tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen perustaitoja. Kurssilla työskennellään erilaisissa viestintäympäristöissä ja samalla monipuolistetaan suullisia ja kirjallisia viestintätaitoja. Kurssin aikana opitaan oman tekstin rakentamiseen liittyvät perusasiat, harjoitellaan tekstin tuottamista vaiheittain sekä annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstien tuottamisen eri vaiheissa. Samalla paneudutaan erilaisten tekstien erittelyyn ja arviointiin sekä syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita: sisällön ennustaminen, ydinajatuksen tiivistäminen, päätelmien ja kysymysten teko ja tiedon suhteuttaminen muuhun tietopohjaan. Perehdytään tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja niiden luotettavuuden arviointiin. Keskeisenä sisältönä on myös yleiskielen hallinnan vahvistaminen. Tutustutaan lyhyisiin kaunokirjallisiin teksteihin oman lukukokemuksen näkökulmasta.

äi2 Monimuotoiset tekstit (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla vahvistetaan ja syvennetään monimuotoisten tekstien tulkinnan taitoja tutustumalla eri tekstilajeihin. Elämyksellisen lukemisen, kuuntelemisen ja katselemisen lisäksi tutustutaan erittelevään, tulkitsevaan ja kriittiseen lukutapaan. Samalla harjoitellaan erilaisia ja eri tilanteisiin sopivia ilmaisun keinoja. Harjaannutaan ottamaan kantaa ja perustelemaan ajatuksia niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Erilaisten tekstien avulla harjoitellaan lähteiden käyttöä, arviointia ja niihin viittaamista.

äi3 Tekstien tuottaminen ja tulkitseminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opiskelijan lukutaitoa ja tekstien tulkitsemisen taitoja syvennetään tutkimalla erilaisia tekstejä eri muodoissaan. Tekstien tulkinnassa tarvittavien käsitteiden käyttöä lisätään. Luettuun myös eläydytään ja jaetaan lukukokemuksia muille. Tutustutaan monimuotoisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin ja niiden keskeisiin kielellisiin piirteisiin. Tuotetaan tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Samalla perehdytään tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin sekä harjaannutaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Kurssilla harjoitellaan myös puheen ja kokonaisilmaisun erilaisia keinoja esimerkiksi valmistelluissa puhe-esityksissä. Harjoitellaan arvioimaan omaa vuorovaikutustaitoa ja viestintätapaa sekä havaitsemaan kehittämiskohteita tällä osa-alueella.

äi4 Kieli ja kulttuuri (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla vahvistetaan edelleen erilaisten tekstilajien hallintaa. Kurssin aikana perehdytään erityisesti suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin ja teemoihin eri aikoina. Samalla opiskelija tutkii kirjallisuuden, kulttuuriperinnön ja taiteen yhteyttä ympäröivään yhteiskuntaan. Niin ikään tutustutaan kielessä ja kulttuurissa tapahtuneisiin muutoksiin. Tutustumalla kotimaiseen kirjallisuuteen ja kulttuuriin, suomen kieleen ja sen sukukieliin ja toisaalta monikieliseen nyky-Suomeen vahvistetaan opiskelijan omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiä. Monipuolisten tekstien ja harjoitusten avulla lisätään tietoisuutta tekstien tyylistä, sävyistä ja rakenteista. Samalla opitaan huomaamaan omat mahdollisuudet viestijänä. Kirjalliset ja suulliset harjoitukset avaavat opiskelijan tietoisuutta viestinnän tehtävästä ja merkityksestä.

äi5 Puhe- ja vuorovaikutustaidot (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla vahvistetaan opiskelijan viestintätaitoja. Harjoituksia tehdään niin yksin kuin ryhmässäkin. Tavoitteena on rohkaista opiskelijaa havainnoimaan omaa viestintäänsä ja kehittämään sitä. Ryhmäharjoituksissa kehitetään kuuntelemisen, keskustelun, mielipiteiden perustelun ja vastavuoroisen viestinnän taitoja. Samalla vahvistetaan opiskelijan kykyä toimia ryhmässä. Yksilöllisissä esiintymistilanteissa opiskelijaa rohkaistaan olemaan yleisön edessä, nauttimaan esiintymisestä ja näkemään mahdollisuutensa

monipuolisesti viestivänä aktiivisena kansalaisena. Harjaannutaan käyttämään kieltä eri tilanteiden vaatimalla tavalla ja soveltamaan puhutun kielen erilaisia tyylejä, sävyjä ja rakenteita.

äi6 Median maailma (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan median ilmiöihin ja tekstilajeihin. Tutkitaan erilaisia mediatuotteita, ja osallistutaan median tekemiseen. Harjoitellaan tekstien luotettavuuden arviointia.

äi7 Kauno- ja tietokirjallisuuden lukeminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla luetaan monipuolisesti sekä kauno- että tietokirjallisuutta. Luettua käsitellään ja lukukokemuksia jaetaan eri tavoin. Varmennetaan kaunokirjallisuuden analyysikäsiteiden käyttöä ja eläydytään luettuun esimerkiksi draaman keinoin. Tietokirjallisuuden lukemisen yhteydessä pohditaan tekstin luotettavuutta ja tietojen käytettävyyttä.

äi8 Tekstien tulkinta (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla syvennetään tekstien tulkinnan taitoja tutkimalla erilaisia tekstejä eri muodoissaan ja varmennetaan tekstien tulkinnassa tarvittavien käsitteiden käyttöä. Luettuun myös eläydytään ja jaetaan lukukokemuksia muille. Tutustutaan monimuotoisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin ja niiden keskeisiin kielellisiin ja tekstuaalisiin piirteisiin.

äi9 Tekstien tuottaminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla syvennetään erilaisten tekstien tuottamisen taitoja. Tuotetaan monimuotoisia tekstejä. Samalla perehdytään tekstien tavoitteisiin ja arviointiin sekä harjaannutaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Varmennetaan oikeinkirjoitusta. Kurssilla harjoitellaan myös puheen ja kokonaisilmaisun erilaisia keinoja esimerkiksi valmisteluissa puhe-esityksissä. Harjoitellaan arvioimaan omaa vuorovaikutustaitoa ja viestintätapaa sekä havaitsemaan omia kehittämiskohteita tällä osa-alueella.

äi10 Nykykulttuurin ilmiöitä ja kirjallisuutta (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan nykykulttuuriin, sen ilmiöihin ja monimuotoisiin teksteihin. Luetaan monipuolisesti nykykirjallisuutta. Keskustellaan ja tuotetaan monimuotoisia tekstejä nykykulttuurin ilmiöiden perusteella.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentamista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Opetuksen kaikki tavoitealueet ovat opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päätösarviointiin ja siitä muodostetaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 5	Osaamisen ku- vaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T1 ohjata opiskelijaa laa- jentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoitu- neesti, eettisesti ja raken- tavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1– äi5, äi6	Opiskelija laajentaa taitoaan toimia eri- laisissa vuorovaiku- tustilanteissa.	Toiminta vuorovai- kutusiti- lanteissa	Opiskelija osaa toimia itselleen tutussa ryh- mässä ja arki- sissa vuorovai- kutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia tavoit- teellisesti ryh- missä ja tavan- omaisissa vuo- rovaikutusti- lanteissa.	Opiskelija osaa toi- mia rakentavasti erilaisissa ryh- missä ja vuorovai- kutustilanteissa.	Opiskelija osaa toi- mia rakentavasti monenlaisissa ryh- missä, myös vaati- vissa vuorovai- kutustilanteissa.
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmä- viestintätaitojaan ja kehit- tämään taitoaan perustella näkönsiään sekä kielel- lisiä ja viestinnällisiä valin- tojaan	äi1– äi5	Opiskelija monipuol- listaa ryhmäviestintä- taitojaan ja kehit- tää taitojaan perustella näkönsiään.	Ryhmä- viestinnän taidot	Opiskelija osaa kuunnella muita ja osallistuu kes- kusteluun. Opiskelija osaa ilmaista mielipi- teensä ja esittää sille jonkin pe- rustelun.	Opiskelija osaa ottaa toisten näkönsiään huomioon omassa viestintä- nässään. Opiskelija osaa ilmaista mieli- piteensä asialli- sesti ja esittää sille yksinker- taisia peruste- lujia.	Opiskelija osaa edistää puheen- vuoroillaan kes- kustelua. Opiskelija osaa il- maista mielipi- teensä selkeästi ja perustella sen melko monipuoli- sesti.	Opiskelija osaa tulkita muiden pu- heenvuoroja ja nii- den tavoitteita sekä säädellä omaa viestintä- tään tilanteen mukaan. Opiskelija osaa il- maista mielipi- teensä tilanteeseen sopi- valla tavalla ja pe- rustella sen va- kuuttavasti.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	äi5, äi6, äi9	Opiskelija monipuolistaa kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Opiskelija osaa pitää lyhyen puhe-esityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Opiskelija osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Opiskelija osaa pitää valmistellun yksinkertaisen puhe-esityksen Opiskelija osaa ilmaista itseään selkeästi.	Opiskelija osaa pitää valmistellun puhe-esityksen ja kohdentaa sen kuulijoilleen. Opiskelija osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Opiskelija osaa pitää valmistellun puhe-esityksen vaativastakin aiheesta. Opiskelija osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuaan kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.
T4 kannustaa opiskelijaa syventämään viestijäkuvansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisaalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	äi3, äi5, äi9	Opiskelija oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisaalueitaan.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Opiskelija osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Opiskelija osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Opiskelija osaa eritellä viestintätaitojaan sekä kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Opiskelija osaa arvioida viestintätaitojaan ja vahvuuksiaan ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Tekstien tulkitseminen							
T5 ohjata opiskelijaa kehittä- mään tekstien ymmärtä- misessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman luke- misensa kehittämistarpeita	äi1, äi2, äi4, äi7	Opiskelija oppii tekstien lukemi- sessa tarvittavia strategioita ja meta- kognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisensa kehittä- mistarpeita.	Tekstin ymmärtä- minen ja omien vah- vuuksien ja kehittä- miskohteiden tunnista- minen	Opiskelija osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstinymmärtä- misen strate- giaa. Opiskelija osaa nimetä jonkin lu- kemiseen liitty- vän vahvuutensa tai kehittämis- kohteensa.	Opiskelija osaa käyttää muuta- mia tekstinym- märtämisen strategioita. Opiskelija osaa kuvata itseään lukijana ja ni- metä muuta- mia vah- vuuksiaan ja kehittämiskoh- teitaan.	Opiskelija osaa va- lita tekstilajiin so- pivia tekstinym- märtämisen stra- tegioita. Opiskelija osaa eri- tellä lukutaitoaan ja kuvata vah- vuuksiaan ja ke- hittämiskohteit- taan.	Opiskelija osaa käyttää lukutilan- teen kannalta tar- koituksenmukaisia tekstinymmärtä- misen strategioita. Opiskelija osaa ar- vioida lukutaito- jaan ja pohtia, miten voi niitä ke- hittää.
T6 tarjota opiskelijalle mo- nipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	äi1– äi4, äi6– äi8	Opiskelija oppii va- litsemaan, käyttä- mään, tulkitsemaan ja arvioimaan moni- muotoisia kaunokir- jallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimaa- ilman mo- nipuolistu- minen ja moniluku- taito	Opiskelija osaa lukea yksinker- taisia kaunokir- jallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Opiskelija osaa valita, käyttää ja lukea erilai- sia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tu- tuissa tekstila- jeissa.	Opiskelija osaa va- lita, käyttää ja tul- kita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.	Opiskelija osaa va- lita, käyttää, tul- kita ja arvioida myös itselleen uu- denlaisia tekstejä.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosana- lle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T7 ohjata opiskelijaa kehittä- mään erittelevää ja kriit- tistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teks- teistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia kä- sitteitä käyttäen sekä va- kiinnuttamaan ja laajenta- maan sana- ja käsitevaran- toa	äi2– äi4 ja äi6– äi8	Opiskelija oppii erit- televää ja kriittistä lukutaitoa, oppii te- kemään havaintoja asia- ja mediateks- teistä ja tulkitse- maan niitä tarkoituksenmukai- sia käsitteitä käyt- täen.	Asia- ja mediateks- tien erit- tely ja tul- kinta	Opiskelija osaa poimia tekstistä keskeisiä sisäl- töjä apukysy- mysten avulla. Opiskelija osaa nimetä muuta- man yksinkertai- selle tekstilajille tyypillisen kielel- lisen tai tekstu- aalisen piirteen.	Opiskelija osaa erottaa tekstin pääasiat ja ku- vata tekstin ta- voitteita. Opiskelija osaa kuvata tavan- omaisille teks- tilajeille tyypil- lisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Opiskelija osaa eri- tellä tekstin tar- koitusperiä, kohde- ryhmiä ja merki- tyksiä. Opiskelija osaa eri- tellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsit- teiden avulla.	Opiskelija osaa tulkita ja pohtia tekstin rakenta- mia merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia. Opiskelija osaa analysoida teksti- lajien piirteitä tar- koituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen ta- voitteisiin ja tar- koitusperiin.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosana- alle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	äi1– äi2, äi6– äi8	Opiskelija oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.	Tiedonhan- kintataidot ja lähde- kriittisyys	Opiskelija osaa etsiä yksittäisiä tietoja ane- tuista lähteistä. Opiskelija osaa nimetä muuta- man lähteiden luotettavuuteen liittyvän piir- teen.	Opiskelija osaa käyttää tavan- omaisia läh- teitä ja hakea tietoa niistä. Opiskelija osaa kuvata käyttä- miensä lähtei- den luotetta- vuutta.	Opiskelija osaa kuva- vata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia läh- teitä ja hakea tie- toa niistä. Opiskelija osaa ar- vioida erilaisten lähteiden luotetta- vuutta ja käytettä- vyyttä.	Opiskelija osaa toi- mia tiedonhaun vaiheiden mukai- sesti. Opiskelija osaa käyttää monipuoli- sia lähteitä ja ha- kea niistä tietoa tarkoituksenmu- kaisella tavalla. Opiskelija osaa pohtia lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettä- vyyteen liittyviä tekijöitä ja perus- tella omat lähde- valintansa.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudennlaisia fiktiivisiä tekstejä ja kirjallisuudenlajeja kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	äi2, äi4, äi6– äi8	Opiskelija tutustuu itselleen uudennlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta	Opiskelija osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joitakin fiktion keinoja.	Opiskelija osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havain- toja fiktion keinoista.	Opiskelija osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Opiskelija osaa käyttää erittelyssä muutamia keskeisiä käsitteitä sekä tunnistaa fiktion kielen ja ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerronnan keinoja.	Opiskelija osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opiskelija osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion monitulkintaisuutta.
Tekstien tuottaminen							
T10 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	äi2, äi4, äi6, äi9	Opiskelija oppii ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Opiskelija osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	Opiskelija osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Opiskelija osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Opiskelija osaa tuottaa tavoitteen mukaisia tekstejä. Opiskelija osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Opiskelija osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstejä. Opiskelija osaa arvioida vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosana- lle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T11 tarjota opiskelijalle ti- laisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja eri- tyisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös mo- nimediaisissa ympäris- töissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2– äi3, äi6, äi9	Opiskelija oppii tuottamaan kerto- via, kuvaavia, ohjaa- via, pohtivia ja kantaa ottavia teks- tejä, myös monime- diasisissa ympä- ristöissä, ja oppii va- litsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilan- teeseen sopivia il- maisutapoja.	Tekstila- jien hal- linta	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinker- taisia ja konk- reettisia kertovia ja kuvaavia teks- tejä itselleen tu- tuista aiheista.	Opiskelija osaa tuottaa ohjaa- via ja yksinker- taisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mal- lien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ot- tavia tekstejä ja käyttää niille tyy- pillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa itsenäi- sesti erilaisia teks- tejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
T12 ohjata opiskelijaa vah- vistamaan tekstin tuotta- misen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä roh- kaista opiskelijaa vahvista- maan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä ar- vioida itseään tekstin tuot- tajana	äi2– äi3, äi6, äi9	Opiskelija vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuot- taa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa vas- taan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.	Tekstien tuottami- sen proses- sien hal- linta	Opiskelija osaa ideoida ja tuot- taa tekstiä mal- lien tai apukysymysten avulla. Opiskelija osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta mui- den teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.	Opiskelija osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Opiskelija osaa antaa pa- lautetta ja hyö- dyntää saa- maansa pa- lautetta satun- naisesti teks- tien tuottami- sessä.	Opiskelija osaa muokata tekstin rakenteita ja kieli- asua palautteen pohjalta. Opiskelija osaa an- taa rakentavaa pa- lautetta ja hyö- dyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.	Opiskelija osaa muokata monipuoli- sesti ja itsenäi- sesti tekstin ilmaisua ja raken- teita. Opiskelija osaa an- taa tekstien muok- kaamista edistävää pa- lautetta muiden teksteistä ja sovel- taa saamaansa pa- lautetta kehittäes- sään tekstin tuot- tamisen taitojaan.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosana- lalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T13 ohjata opiskelijaa edis- tämään kirjoittamisen su- juvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja vies- tintäteknologian käyttötai- toa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrys- tään kirjoittamisesta vies- tintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa anta- malla tietoa kirjoitetun kie- len konventioista	äi1, äi3– äi4, äi6, äi9	Opiskelija sujuvoit- taa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintä- teknologiaa hyödyn- täen sekä syventää ymmärrystään kir- joittamisesta vies- tintänä ja vahvistaa yleiskielen hallin- taansa.	Ymmärret- tävän teks- tin tuottami- nen ja kir- joitetun kielen kon- ventioiden hallinta	Opiskelija osaa tuottaa yksin- kertaisen teks- tin, jonka viestistä saa sel- vää. Opiskelija osaa käyttää yksin- kertaisia virke- ja lauseraken- teita sekä pää- osin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukir- jainta virkkeen alussa ja erisni- missä. Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja vies- tintäteknologiaa hyödyntäen.	Opiskelija osaa tuottaa tekstin, jonka viesti vä- littyy pääosin helposti. Opiskelija osaa jaksottaa teks- tinsä ja kiinnit- tää huomiota virke- ja lause- rakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoite- tun yleiskielen käytänteitä.	Opiskelija osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva. Opiskelija osaa jä- sentää tekstinsä ja kappaleensa loogi- sesti ja kiinnittää huomiota sananva- lintoihin sekä nou- dattaa pääosin kirjoitetun yleis- kielen käytänteitä tekstejä tuottaes- saan ja muokates- saan. Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknolo- giaa hyödyntäen.	Opiskelija osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin. Opiskelija osaa käyttää sidostei- suuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuoli- sia lause- ja virke- rakenteita, kiinnittää huo- miota tekstin tyy- liin sekä noudattaa kirjoite- tun yleiskielen käytänteitä.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T14 harjaannuttaa opiske- lijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolista- maan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimi- maan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoi- keuksia kunnioittaen	äi1– äi4, äi6, äi9	Opiskelija vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taito- jaan ja monipuolista- taa lähteiden käyttöä ja viittausta- tapojen hallintaa sekä harjaantuu toi- mimaan erilaisissa ympäristöissä yksi- tyisyyttä ja tekijän- oikeuksia kunnioit- taen.	Tiedon esittämi- nen, hal- linta ja eettinen viestintä	Opiskelija osaa tehdä yksinker- taisen tiivistyk- sen luetun, kuullun tai näh- dyn pohjalta. Opiskelija osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Opiskelija nou- dattaa tekijänoi- keuksia ja tietää, mitä yksityisyy- den suojalla tar- koitetaan.	Opiskelija osaa tehdä yksinker- taisia muistiin- panoja ja merkitä käyttä- mänsä lähteet mallin mukaan.	Opiskelija osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankki- maansa tietoa. Opiskelija merkit- see lähteet asian- mukaisella tavalla.	Opiskelija osaa yh- distellä omissa teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tie- toa.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T15 ohjata opiskelijaa sy- ventämään kielitietoisuut- taan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekis- tereitä, tyylipiirteitä ja sä- vyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen mer- kityksiä ja seurauksia	äi3– äi5, äi8	Opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyy- lipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielel- listen valintojen merkityksiä ja seu- rauksia.	Kielitietoi- suuden ke- hittyminen	Opiskelija osaa havainnoida yk- sinkertaisia tekstien piir- teitä. Opiskelija osaa nimetä muuta- mia tavanomai- sia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Opiskelija osaa havainnoida tekstien ja kie- len piirteitä. Opiskelija osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttöti- lanteissa.	Opiskelija osaa eri- tellä eri rekiste- rien ja tyylien piirteitä. Opiskelija osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merki- tyksiä ja vaikutuk- sia.	Opiskelija osaa analysoida teks- tien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Opiskelija osaa so- veltaa tietoa kie- lellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnäs- sään.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	äi4, äi7, äi10	Opiskelija avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä kirjallisuuden eri lajeihin.	Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus	Opiskelija osaa nimetä kirjallisuuden pääla- jit. Opiskelija on lukenut muutamia kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.	Opiskelija osaa kuvailla kirjallisuuden pääla- jien tyypillisiä piirteitä. Opiskelija osaa antaa esimerk- kejä päälajeihin kuuluvista teoksista. Opiskelija on lukenut osan lukuvuosittain sovitusta teok- sista.	Opiskelija osaa ni- metä kirjallisuuden vaihteita ja yhdistää muutaman teoksen ja kirjailijan niihin. Opiskelija on luke- nut lukuvuosittain sovitut teokset.	Opiskelija osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria. Opiskelija osaa kuvailla kirjallisuuden vaihteita sekä niiden keskeisiä tyyli- piirteitä ja nimetä eri vaihteiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita. Opiskelija tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 5	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
T17 ohjata opiskelija tutus- tumaan Suomen kielelli- seen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suo- men kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa opiske- lijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielelli- sestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innos- taa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttä- jäksi ja tekijäksi	äi2, äi4, äi7, äi9– äi10	Opiskelija tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen mo- nimuotoisuuteen, suomen kielen taus- taan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identi- teetin merkitystä.	Kielen merkityk- sen ja ase- man hah- mottami- nen	Opiskelija osaa nimetä Suo- messa puhutta- via kieliä ja jonkin suomen sukukielen. Opiskelija osaa nimetä jonkin suomen kielelle tyypillisen piir- teen ja kertoa oman äidinkie- lensä merkityk- sestä itselleen.	Opiskelija osaa kuvailla suo- men kielen ase- maa muiden kielten jou- kossa. Opiskelija osaa nimetä keskei- siä suomen kie- lelle tyypillisiä piirteitä ja ku- vailla äidinkie- len merkitystä yksilölle.	Opiskelija osaa ku- vailla Suomen kie- lellistä ja kult- tuurista monimu- toisuutta. Opiskelija osaa eri- tellä suomen kie- lelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yh- teyttä identiteet- teihin.	Opiskelija osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuu- den merkityksiä yksilölle ja yhteis- kunnalle. Opiskelija osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja merki- tyksiä identiteet- tien rakentumisen kannalta.

9.2.1.2 SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tehtävä

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opetuskieli ja äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän kieli on suomi. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän sijaan maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti⁵⁶. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-

⁵⁶ Tuntijakoasetus 422/2012 8 § 2 mom.

opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla opiskelija osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea opiskelijoiden monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opiskelijoiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään opiskelijoiden osaamia kieliä.

Opiskelija voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan ensisijaisesti seuraavat näkökulmat:

- opiskelijan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin/joillakin kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen oppimisyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja työskentelyssä tai
- opiskelijan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun opiskelija opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat opiskelijan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli opiskelijan oppimäärä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opiskelija voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Päätövaiheen opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opiskelijan kehittyviä luku- ja kirjoitustaitoja tulee edelleen tukea. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijan

kielitaito ja vahvuudet. Opiskelijan kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurin tuntemusta laajennetaan ja kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan kotoutumisprosessia ja osallisuutta yhteiskunnassa sekä edistetään kielellisiä ja kulttuurisia taitoja erilaisissa monimediaisissa, monikielisissä ja -kulttuurisissa, ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisissa viestintäympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin.

Päätövaiheen opetuksen tehtävänä on rohkaista opiskelijoita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Opetuksessa tuetaan kehittymistä aktiivisiksi lukijoiksi ja kirjoittajiksi, jotka arvioivat ja kehittävät tekstin tulkinnan ja tuottamisen taitojaan ja hankkivat ja jakavat kokemuksia erityyppisistä teksteistä. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Opiskelijoita ohjataan hankkimaan ja hyödyntämään tietoa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Kehitetään yleispuhekielen ja kirjakielen normien hallintaa ja taitoa käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa	s21, s23, s27, s210, s211, s212, s214	L1, L2, L4
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitoa	s21–s24, s27, s212, s214	L2, L4, L5
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistaitoja	s27, s28, s210, s214	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa	s21–s24, s28, s213	L1, L2, L4
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	s24, s26, s27, s213	L1, L2, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Tekstien tuottaminen		
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	s22, s23, s26–s28, s215, s216	L1, L2, L4
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa	s22–s24, s28, s215	L2, L3
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan taitoaan vastaanottaa tekstiä eri tavoilla eri tilanteissa	s22–s26, s213, s216	L4
T9 rohkaista opiskelijaa avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	s29, s210	L2
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen	s28–s210, s213	L2
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	s26, s28, s211, s216	L1, L2, L7
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s21–s26, s216	L1, L4, L6
T13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25, s215, s216	L1, L5, L6, L7

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kaikilla suomen kielen ja kirjallisuuden kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri sisältöalueita. Eri kursseilla painotetaan enemmän toisia sisältöjä. Opiskelijan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

Tässä opetussuunnitelmassa on kuvattu 16 suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssia. Opiskelija suorittaa kieliopintoja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Kieliopintojen pakollisuus/ valinnaisuus on kuvattu luvussa 7.8.3.

s21 Opiskelutaitojen vahvistaminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla vahvistetaan eri aineiden opiskelussa tarvittavia opiskelustrategioita sekä verbien perusrakenteiden käyttämistä. Harjoitellaan muistiinpanojen tekemistä, tutustutaan erilaisiin koetyyppeihin ja kysymysmalleihin ja harjoitellaan vastaamaan niihin. Tutustutaan oppikirjatekstin rakenteeseen, harjoitellaan etsimään tekstistä ydinasiat ja referoimaan niitä suullisesti ja kirjallisesti. Kerrataan verbitaivutusta (verbityytit presensissä sekä myönteinen ja kielteinen persoonataivutus) ja harjoitellaan tekemään kysymyksiä verbeillä ja kysymyssanoilla.

s22 Luonnontieteen tekstit tutummiksi (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tuetaan luonnontieteellisen alan kielen lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Syvennetään opiskelun kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja tulkintaa. Luetaan maantiedon, biologian, fysiikan ja kemian lyhyitä tekstejä ja tutustutaan niiden tiedonalojen kieleen. Laaditaan myös omia lyhyitä tietotekstejä kuten määritelmiä, selostuksia ja tiivistelmiä. Harjoitellaan verbien taivutusta imperfektissä ja perfektissä ja aikamuotojen käyttämistä.

s23 Yhteiskunnallisten aineiden tekstit tutummiksi (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla syvennetään opiskelun kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja tulkintaa, erityisesti tuetaan yhteiskunnallisen alan kielen lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Historian ja yhteiskuntaopin teksteihin lukemisen kautta tutustutaan niiden tiedonalojen kieleen. Laaditaan omia lyhyitä tietotekstejä kuten lyhyitä esseevastauksia. Harjoitellaan tavallisimpia nominityyppejä ja yksikön paikallissijoja.

s24 Median tekstejä ja kuvia (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opitaan arvioimaan erilaisia tekstejä ja kuvia kriittisesti ja ymmärretään, miten muiden tekstejä voidaan käyttää oman tekstin pohjana ja opetellaan sekä lainaamaan että referoimaan muiden kirjoittamaa tekstiä. Harjoitellaan käyttämään lähteitä sekä kirjoittamaan lähdeviitteitä. Tutustutaan digitaalisiin teksteihin ja arvioidaan niitä lähdekriittisesti. Pohditaan, millaiset tekstit ovat luotettavia lähteitä esimerkiksi esitelmään käytettäväksi. Tarkastellaan erilaisia uutiskuvia ja mainoskuvia ja niiden tavoitteita. Harjoitellaan yksikön sijamuotojen käyttöä.

s25 Tiedonhankintataitojen syventäminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla oman oppimisen arviointitaidot syvenevät ja ymmärrys kielen rakenteista kasvaa. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Harjoitellaan graafien, karttojen, tilastojen ja simulaatioiden lukutaitoa ja tulkintaa. Tehdään tiedonhankintaan liittyviä harjoituksia ja hyödynnetään koulun oppimisympäristöjä. Harjoitellaan monikon sijamuototaivutusta.

s26 Uutistekstit (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opiskelijan kyky keskustella erilaisten tekstien ja aiheiden pohjalta kasvaa, sisällöstä löydetään ydinasiat. Tarkastellaan eri medioiden uutisia ja niiden tekstilajipiirteitä. Vahvistetaan uutistekstien kuuntelua ja ymmärtämistä ja harjoitellaan tunnistamaan, millainen on luotettava uutislähde. Kirjoitetaan uutinen. Harjoitellaan adjektiivien ja adverbien vertailuasteita.

s27 Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja argumentointia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaisemista, modaalisuutta, mielipiteen vahvistamisen ja pehmentämisen keinoja ja laaditaan oma puhe-esitys. Samalla mielipiteen ilmaisun ja argumentoinnin kyky kasvaa ja ilmaisurohkeus kehittyy. Tutustutaan erilaisiin mielipideteksteihin ja opitaan niiden avulla käyttämään argumentointiin liittyviä fraaseja ja ilmauksia. Harjoitellaan moduksia (konditionaalin presens ja imperatiivi). Tutustutaan tekstin kirjoittamiseen prosessina.

s28 Kaunokirjalliset tekstit tutuiksi (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla rohkeus ja innostus lukea ja tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstilajeja kasvaa. Tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin ja niiden tekstilajipiirteisiin, erityisesti kaunokirjallisuuden teksteihin. Opiskelijaa aktivoidaan omaehtoiseen lukemiseen ja kirjaston käyttöön ja tehdään kirjastovierailu. Kirjoitetaan oma satu tai kertomus ja oma runo. Harjoitellaan passiivin käyttämistä.

s29 Kulttuurinen moninaisuus – moninainen kulttuuri (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla erilaisten taidemuotojen ymmärrys kehittyy, kun tutustutaan lisää kirjallisuuteen, teatteriin, kuvataiteeseen ja/tai muihin taidemuotoihin käyttämällä hyväksi myös opiskelijoiden kulttuurisia kokemuksia. Tarkastellaan yhtä taide- tai taideteosta monipuolisesti ja kirjoitetaan oma arvostelu siitä. Harjoitellaan verbi+verbi-lauseita ja verbien partisiippimuotojen ymmärtämistä.

s210 Ajankohtaiset ilmiöt Suomessa ja maailmalla (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tekstien tuottamisen taidot syvenevät. Kurssilla keskustellaan ja kirjoitetaan ajankohtaisista ilmiöistä kulttuurissa ja yhteiskunnassa Suomen, Euroopan ja globaalista näkökulmasta. Kyky käyttää mediaa ja muita tekstejä lähteinä harjaantuu. Kurssi toteutetaan yhteistyössä yhteiskuntaopin/ historian/maantieteen oppiaineiden opiskelun kanssa. Harjoitellaan lauseenvastikkeiden ymmärtämistä.

s211 Apua arkeen (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tehdään paljon erilaisia puheharjoituksia, mm. harjoitellaan kysymysten tekemistä ja niihin vastaamista sekä tavallisimpia rektioita. Tutustutaan tavallisimpiin puhekielen ilmauksiin. Kurssilla kerrataan numeroita ja ajan ilmaisuja (mm. päivämäärät, kellonajat ja muut ajanilmaukset).

s212 Kuulen ja kuuntelen! (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kerrataan suomen kielen äänteet, kirjaimet ja aakkosjärjestys. Harjoitellaan äänteiden keston kuulemistä saneluiden avulla. Tehdään erilaisia kuullunymmärtämistehtäviä ja harjoitellaan toimimaan suullisten tehtävänantojen mukaan.

s213 Lukutaito vahvistuu (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitetaan lukutaitoa monin eri tavoin. Harjoitellaan erilaisten tekstien sekä mekaanista että ymmärtävää lukemista, kartutetaan sanavarastoa ja vahvistetaan erilaisten rakenteiden hallintaa. Tehdään paljon erilaisia luetunymmärtämistehtäviä. Tuetaan opiskelijan taitoa käyttää omaa äidinkieltään oppimisen tukena.

s214 Puhumalla paras (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tehdään paljon erilaisia suullisia harjoituksia. Tutustutaan tavallisimpiin opiskelupaikka- ja työhaastattelukysymyksiin ja harjoitellaan niihin vastaamista. Esiintymistä harjoitellaan mm. pitämällä ryhmälle esitelmä.

s215 Hyväksi kirjoittajaksi (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla harjoitellaan kirjoittamisprosessin eri vaiheita ja tutustutaan oikeakielisyyssääntöihin ja välimerkitysohjeisiin. Harjoitellaan oman tekstin jaksottamista. Tekstejä kirjoitettaessa käytetään hyväksi tietotekniikkaa.

s216 Opi opiskelemaan (koulukohtainen)

Kurssin tehtävä: Kurssi on opetusta eheyttävä monialainen oppimiskokonaisuus. Kurssin tehtävänä on kehittää opiskelijoiden opiskelutaitoja ja auttaa opiskelijoita valitsemaan itselleen sopivimpia opiskelutapoja. Kurssin sisällöt tehostavat muiden oppiaineiden kurssien opiskelua ja helpottavat opiskelijoiden työskentelyä oppitunneilla ja niiden ulkopuolella. Paremmat opiskelutaidot mahdollistavat opiskelijalle tavoitteellisemman työskentelyn ja auttavat opiskelijaa arvostamaan myös koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista. Kurssi vastaa osaltaan valtakunnallisen opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin, joista keskeisimpinä osaamiskokonaisuuksiin *Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)*, *Monilukutaito (L4)* ja *Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)*.

Tavoitteet: Kurssin aikana opiskelija tunnistaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan oppijana sekä tutustuu erilaisiin itsenäisiin ja ryhmässä tapahtuviin opiskelutapoihin. Monipuolinen opiskelumenetelmiin tutustuminen ja oman oppimisen tarkkailu auttavat opiskelijaa tunnistamaan itselleen sopivimpia opiskelutapoja. Sopivimpien työtapojen hyödyntämisessä keskeistä on myös oppia suunnittelemaan omaa opiskeluaan tavoitteellisesti. Kurssin aikana opiskelija rohkaistuu etsimään tietoa myös kouluympäristön ulkopuolelta.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssi on yhteydessä muiden oppiaineiden samaan aikaan käynnissä oleviin kursseihin. Kurssilla käsiteltävät tekstit, tehtävät ja muu oppimateriaali suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä näiden kurssien opettajien kanssa. Tämä mahdollistaa mielekkään kontekstin opiskelutaitojen harjoittelulle ja ajankäytön suunnittelulle. Kurssilla harjoitellaan erilaisia tehtävätyyppejä, ja kurssimateriaalina käytetään esimerkiksi erilaisia oppikirjatekstejä. Kirjoitusharjoituksina voidaan laatia tiivistelmiä ja pitää oppimispäiväkirjaa. Visuaalisen tiedon tulkittamista ja tuottamista voidaan harjoitella. Tieto- ja viestintäteknikkaa voidaan hyödyntää oppitunneilla esimerkiksi tiedonhaussa ja opitun jäsentämisessä. Harjoiteltavat opiskelutavat valitaan muiden kurssien sisältöjen asettamien vaatimusten ja opiskelijoiden omien tarpeiden mukaisesti.

Arviointi: Arvosteluperusteet ilmoitetaan kurssin alussa. Suoritus voi edellyttää esimerkiksi riittävää läsnäoloa, osallistumista yhteisiin projekteihin tai itsenäisiä kurssitehtäviä. Opettajan antama palaute tukee opiskelijan kykyä reflektoida omia oppimistapojaan ja oppimisen tuloksia. Kurssia ei ole mahdollista suorittaa tenttimällä.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentamista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Opetuksen kaikki tavoitealueet ovat opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoilla

tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päätösarviointiin ja siitä muodostetaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 auttaa opiskelijää kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa	s21, s23, s27, s210, s2111, s212, s214	Opiskelija kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkaisissa oppilaitoksen ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaidot	Opiskelija osallistuu ennakoitaviin oppilaitoksen vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti kuuntelemalla.	Opiskelija osallistuu suullisesti ja rakentavalla tavalla oppilaitoksen vuorovaikutustilanteisiin.	Opiskelija edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.	Opiskelija toimii vuorovaikutustilanteissa aloitteellisesti ja sovittaa puhettaan tilanteen mukaan.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitoa	s21–s24, s27, s212, s214	Opiskelija syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.	Ymmärtämistäidot vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhuttuja arkikielisiä tekstejä.	Opiskelija ymmärtää puhuttuja arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.	Opiskelija ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.	Opiskelija erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi kuulemaansa. Opiskelija pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhetilanteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistaitoja	s27, s28, s210, s214	Opiskelija kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.	Esiintymistaidot	Opiskelija ilmaisee itseään erilaisissa arkielämässä tilanteissa tai kertoo jostakin omakohtaisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollistamalla tavalla. Opiskelija täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisun keinoilla.	Opiskelija valmistele ja pitää puheenvuoron tai puheesityksen itselleen läheisestä aiheesta. Opiskelija ilmaisee itseään ymmärrettävästi.	Opiskelija valmistele ja pitää selkeän esityksen aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa. Opiskelija ilmaisee itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Opiskelija valmistele ja pitää koherentin, sisällöltään monipuolisen ja havainnollisen esityksen. Opiskelija ilmaisee itseään tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
Tekstien tulkitseminen							
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa	s21–s24, s28, s213	Opiskelija hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnassa, laajentaa sana- ja käsitevarantonsa, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen strategioita ja päätelee tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastolisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella.	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Opiskelija ymmärtää, miksi tekstit eroavat toisistaan. Opiskelija tunnistaa joitakin piirteitä tavallisimmista tekstilajeista. Opiskelija ymmärtää tekstin sisältöä puutteellisesti.	Opiskelija tunnistaa tavallisimpia tekstilajeja. Opiskelija ymmärtää tuttuja aihepiirejä käsitteleviä tekstejä ja hahmottaa tekstin kokonaisuuden. Opiskelija selvittää avainsanat ymmärtääkseen tekstin pääajatuksen. Opiskelija hyödyntää tekstejä sana- ja käsitevarantonsa laajentamisessa.	Opiskelija tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä. Opiskelija laajentaa aktiivisesti sana- ja käsitevarantonsa lue-malla erilaisia tekstejä. Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisia strategioita tekstien tulkinnassa.	Opiskelija erittelee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opiskelija kehittää sana- ja käsitevarantonsa siten, että se riittää itsenäiseen tekstien tulkintaan ja arviointiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	s24, s26, s27, s213	Opiskelija harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.	Tekstien tulkinta	Opiskelija lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieleltään konkreettisia tekstejä tuuissa tilanteissa. Opiskelija esittää niistä kysymyksiä ja mielipiteitä yhdessä muiden kanssa ja itsenäisesti.	Opiskelija lukee ja ymmärtää myös abstrakteja tekstejä. Opiskelija tekee teksteistä päätelmiä ja esittää niiden sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	Opiskelija käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resurssina. Opiskelija arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä. Opiskelija ymmärtää, että muut tekstit vaikuttavat tekstin tulkintaan.	Opiskelija arvioi tekstien vaikutuskeinoja. Opiskelija havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sanota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia. Opiskelija tulkitsee, miten muut tekstit vaikuttavat tekstin merkityksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 9
Tekstien tuottaminen							
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	s22, s23, s26–s28, s215, s216	Opiskelija suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä. Hän käyttää kertovia, kuvaavia ja kantaaottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Opiskelija tuottaa rakenteellista, kieleltään ja sisällöltään yksinkertaisia ja konkreettisia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Opiskelija suunnittelee ja tuottaa tekstejä eri aihepiireistä mallien avulla itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelija ottaa vastaan palautetta teksteistään. Opiskelija tuottaa tekstilajiltaan tunnistettavia tekstejä, mutta tekstilajipiirteiden hyödyntäminen on rajallista.	Opiskelija suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä, joissa käyttää eri tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisesti.	Opiskelija tuottaa itsenäisesti tekstejä, joissa käytetään eri tekstilajien piirteitä monipuolisesti. Opiskelija käyttää myös muita tekstejä omien tekstien lähteinä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa	s22–s24, s28, s215	Opiskelija noudattaa kirjoittamissaan teksteissä yleiskielen normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa ja kieliopillisia rakenteita. Hän sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Kirjoitetun kielen hallintaa	Opiskelija kirjoittaa tekstejä tutuista aihepiireistä. Teksti voi olla epäkoherenttia, verrattain hankalasti luettavaa ja sanastoltaan hyvin rajallista. Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Opiskelija kirjoittaa ymmärrettäviä tekstejä kieliopillisista puutteista huolimatta. Sanasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on horjuvaa.	Opiskelija kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä tarkoituksenmukaista sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on melko vakiintunutta. Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Opiskelija kirjoittaa sisällöllisesti ja kielellisesti monipuolisia tekstejä. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on vakiintunutta.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 9
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan taitoaan vastaanottaa tekstiä eri tavoilla eri tilanteissa	s22–s26, s213, s216	Opiskelija kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tunnistaa kielen rakenteita ja hyödyntää muodollista ja epämuodollista kieltä kielenkäytön resurssina sekä kielen tyylipiirteitä ja sävyjä. Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija tunnistaa, että kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Opiskelija tunnistaa kirjoitetun ja puhutun kielen eroja. Opiskelija hahmottaa lauserajat ja tunnistaa verbin lauseen keskuksena.	Opiskelija pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa. Opiskelija tunnistaa muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien välisiä eroja. Opiskelija osaa hahmottaa lauseen rakennegoia.	Opiskelija havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä tarkoituksenmukaisten käsitteiden avulla. Opiskelija ymmärtää muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien vaikutuksia. Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Opiskelija tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja tekstuaalisista piirteistä. Opiskelija hyödyntää kielenkäytössään muodollista ja epämuodollista kieltä. Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen merkitysten rakentumiseen tekstissä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T9 rohkaista opiskelijaa avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	s29, s210	Opiskelija ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen oppilaitoksen ja yhteiskunnan merkityksen. Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Opiskelija tietää, että jokainen yhteiskunta on monikielinen ja kulttuurisesti monimuotoinen. Opiskelija tunnistaa ja osaa kuvata kulttuurisia yhteyksiä omassa elämässään.	Opiskelija tunnistaa yksilön ja lähiympäristön monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija monipuolistaa kulttuurisia kokemuksiaan ja osaa kertoa niistä.	Opiskelija erittelee yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiaan. Opiskelija tekee havaintoja siitä, että kulttuuri, yksilöiden toiminta ja erilaisten ryhmien muodostuminen vaikuttavat toisiinsa.	Opiskelija esittää näkemyksiä kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksestä itselleen ja yhteiskunnalle. Opiskelija osallistuu aktiivisesti yhteisten kulttuuristen kokemusten luomiseen.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen	s28–s210, s213	Opiskelija lukee ja tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta, erityisesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kirjallisuuden päävaiheisiin ja ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Opiskelija lukee lyhyitä, helpotajuisia suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä. Opiskelija erottaa fiktiivisen tekstin muista teksteistä. Opiskelija hahmottaa, että eri aikoina on kirjoitettu erilaisia tekstejä. Opiskelija tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.	Opiskelija lukee suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja keskustelee lukukokemuksistaan muiden kanssa. Opiskelija on tutustunut joihinkin suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita edustaviin teksteihin. Opiskelija tuntee joitakin kirjallisuuden lajeja ja kuvailee vähintään yhtä niistä. Opiskelija tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.	Opiskelija lukee suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemuksiaan. Opiskelija osaa nimetä suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita. Opiskelija osaa eritellä kirjallisuuden lajien piirteitä lukemastaan tekstistä.	Opiskelija lukee monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja analysoi lukemaansa keskustelemalla ja kirjoittamalla. Opiskelija tuntee suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta	s26, s28, s211, s216	Opiskelija vahvistaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertailee ja hyödyntää erilaisia oppimisen tapoja itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Opiskelija tekee havaintoja kielenoppimisestaan ja omista oppimisen tavoistaan.	Opiskelija tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itselleen oppimistavoitteita.	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelija kehittää kielenoppimistaitojaan ja hyödyntää monipuolisesti ympäristöään kielenoppimisen resurssina.	Opiskelija asettaa itselleen haasteellisia oppimistavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s21–s26, s216	Opiskelijan kielitaito kehittyy arkikielestä kohti tiedonalojen kieltä.	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Opiskelija käsittelee eri tiedonalojen aiheita arkikielellä.	Opiskelija ymmärtää kognitiivisesti melko vaativaa kieltä vahvan kontekstin tuen avulla.	Opiskelija ymmärtää kognitiivisesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee kontekstin tukea.	Opiskelija tuntee abstraktin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tulkinassa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25, s215, s216	Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja tekijänoikeuksia noudattaen. Hän suunnittelee, jäsentää ja arvioi omaa työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Opiskelija etsii yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan. Opiskelija suunnittelee ja arvioi työskentelyään vain vähän.	Opiskelija etsii tietoa tutuista tai annetuista lähteistä, mutta käsittelee tietoa toistaen. Opiskelija arvioi omaa työskentelyään.	Opiskelija etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentää ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä. Opiskelija tuo oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn.	Opiskelija etsii ja yhdistelee monipuolisesti eri tietolähteen tietoa vertaillen ja tiedon luotettavuutta arvioiden. Opiskelija edistää tavoitteellisesti yhteistä työskentelyä.

9.2.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI JA VIERAAT KIELET

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kielenopetuksen lähtökohdaksi on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa

ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelu aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden opintoihin kuuluu vähintään yksi A-kielen oppimäärä. Tässä opetussuunnitelmassa on kuvattu englannin A-oppimäärä ja toisen kotimaisen kielen (ruotsi) B1-oppimäärä. Opiskelijalle varataan mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa vierasta kieltä yhteistyössä lukion lyhyiden kielten opetuksen kanssa.

Kielistä käytetään seuraavia koodeja:

en = englannin kieli
ru = ruotsin kieli
la = latinan kieli
sm = saamen kieli
sa = saksan kieli
ra = ranskan kieli
ve = venäjän kieli
ia = italian kieli
jp = japanin kieli
ea = espanjan kieli
po = portugalin kieli
kx = muu kieli

Kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi rub3 tarkoittaa ruotsin kielen B-oppimäärän kurssia numero 3 perusopetuksessa.

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 kielten eri oppimäärissä

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa <ul style="list-style-type: none"> • vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa • viestintästrategioiden käyttö • viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taito tulkita tekstejä <ul style="list-style-type: none"> • kuullun ymmärtäminen • tekstin ymmärtäminen	Taito tuottaa tekstejä <ul style="list-style-type: none"> • puhuminen • kirjoittaminen
A-ruotsi	A2.2	A2.2	A2.1
A-suomi	B1.1	B1.1	A2.2
A-englanti	B1.1	B1.1	B1.1
A-saame	A2.2	A2.2	A2.1
muut A-kielet	A2.2	A2.2	A2.1
B1-ruotsi	A1.3	A1.3	A1.3
B1-suomi	A1.3	A1.3	A1.3
B1 vieras kieli	A2.1	A2.1	A1.3
B2-kielet	A1.3	A1.3	A1.2
B2-saame	A1.3	A1.3	A1.2
ÄKO-ruotsi	B1.2	B1.2	B1.2
ÄKO-suomi	B1.2	B1.2	B1.2

9.2.2.1 RUOTSI (TOINEN KOTIMAINEN KIELI), B1-OPPIMÄÄRÄ

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita

kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Ruotsin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksessa (B1-oppimäärä)

Tässä opetussuunnitelmassa on kuvattu 8 ruotsin B1-oppimäärän kurssia. Opiskelija suorittaa kieliopintoja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Kieliopintojen pakollisuus/valinnaisuus on kuvattu luvussa 7.8.3. Opiskelija, jolla ei ole ruotsin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua ruotsin taitoa, aloittaa opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet (T1–T9) ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus vaihtelee.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	rub1–rub8	L1, L3, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivaranon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös opiskelun ulkopuolella	rub1–rub8	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	rub1–rub8	L4
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	rub1–rub8	L4
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	rub1–rub8	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monentyyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla	rub1–rub8	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	rub1–rub8	L5
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä yhteisiin arvoihin	rub1–rub8	L2, L5
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	rub1–rub8	L1, L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

rub1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia ruotsin opiskelulle (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan ruotsin opiskeluun. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista. Painotetaan ruotsinkielisen puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja. Tutustutaan alustavasti ruotsin kielen asemaan Suomessa. Havainnoidaan ruotsin kielen näkymistä arkipäivässä.

rub2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä.

rub3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan arkipäivän asiointitilanteita ruotsiksi, esimerkiksi kaupassa käynti, matka- ja pääsylippujen osto, jne. Kiinnitetään huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön ja ruotsin kielen alueelliseen painottumiseen Suomessa.

rub4 Kielitaidon alkeet: Selviytyminen muodollisemmista tilanteista (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opetellaan käyttämään ruotsia työelämään liittyvissä yhteyksissä sekä erilaisissa muodollista kielenkäyttöä ja kulttuurista osaamista edellyttävissä tilanteissa. Tutustutaan myös kohteliaisiin tapoihin viestiä vaativammassa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa.

rub5 Kielitaidon alkeet: Palvelu- ja viranomaistilanteet (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan toimimista vaativammassa palvelutilanteissa, kuten terveydenhoito, työnhaku, koulutus, asiointi virastoissa, jne.

rub6 Kielitaidon alkeet: Ajankohtaiset ilmiöt (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Hankitaan tietoa ja harjoitellaan vaihtamaan ajatuksia erilaisista ajankohtaisista asioista ja ilmiöistä. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ruotsinkielisiä vaikeustasoltaan sopivia medioita tai muita lähteitä.

rub7 Kehittyvä kielitaito: Miksi Suomessa puhutaan ruotsia? (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan kielen näkökulmasta Suomen ja Ruotsin yhteiseen historiaan, suomen ja ruotsin asemaan Suomen kansalliskielinä sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin ja kulttuuriperintöön.

rub8 Kehittyvä kielitaito: Avaimet elinikäiseen kielenopiskeluun (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Pohditaan ja tarkastellaan opiskelijoiden jatkosuunnitelmia ja tulevaisuudessa tarvittavia taitoja ja tietoa. Lisäksi opiskelija voi laatia oman kielitaidon portfolion, jonka avulla kehittää kielitaitoaan, kartoittaa oman kielitaitonsa tasoa sekä arvioi kielenopiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen ruotsin kielen B1-oppimäärässä

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Parempaan osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 7	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							

<p>T1 rohkaista opiskelijaa rohkaista jatkuvaan kielenopiskeluun asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen</p>	<p>rub1– rub8</p>	<p>Opiskelija oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielen opiskelulle ja refleктоimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat.</p> <p>Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.</p>	<p>Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen</p>	<p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää ruotsin kielen taitoaan.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää itselle sopivia yleisimpiä kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää itselle sopivia monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>
<p>T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista</p>	<p>rub1– rub8</p>	<p>Opiskelija oppii löytämään ruotsinkielisiä aineistoja ja</p>	<p>Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineis-</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä ruotsinkielisiä aineistoja</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla ruotsinkielisiä aineistoja ja</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää ruotsinkie-</p>

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 7	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
ja oman kielivarannon karttumisesta ja roh- kaista ruotsinkielis- ten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyö- dyntämiseen myös opiskelun ulkopuo- lella		toimintaympä- ristöjä.	tunnistaminen omassa elämässä	toista ja toimin- taympäristöistä, joissa voi käyttää ruotsin kieltä.	ja toimintaympä- ristöjä, jotka edis- tävät hänen oppimistaan.	toimintaympä- ristöjä, jotka edistävät hän- nen oppimis- taan.	lisiä aineistoja ja toi- mintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T3 järjestää opiskeli- joille tilaisuuksia har- joitella eri viestintä- kanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovai- kutusta	rub1– rub8	Opiskelija oppii toimimaan eri- laisissa vuoro- vaikutustilantei- ssa.	Vuorovaikutus- taito erilaisissa ti- lanteissa	Opiskelija selviy- tyy satunnaisesti viestintäkumppa- nin tukemana muutamasta, kaikkein yleisim- min toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilan- teesta.	Opiskelija selviy- tyy satunnaisesti yleisimmin tois- tuvista, rutiinin- omaisista viestin- tätilanteista tu- keutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppa- niin.	Opiskelija sel- viytyy monista rutiininomai- sista viestintä- tilanteista tukeutuen jos- kus viestintä- kumppaniin.	Opiskelija selviytyy monista rutiininomai- sista viestintätilan- teista. Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilan- teissa.

Opetuksen tavoite	Kursit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	rub1–rub8	Opiskelija oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa usein.	Opiskelija osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija osaa soveltaa jonkin verran viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 7	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	rub1– rub8	Opiskelija oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) jois- sakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Opiskelija selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää joitakin kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 7	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T6 rohkaista opiskeli- jaa tulkitsemaan mo- nen tyyppisiä puhut- tuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä teks- tejä oman edistymisen kannalta sopivim- malla vaikeustasolla	rub1– rub8	Opiskelija oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kir- joitettuja teks- tejä.	Tekstien tulkinta- taidot	Opiskelija ymmär- tää vähäisen mää- rän yksittäisiä puhuttuja ja kir- joitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestel- män tai hyvin ra- jallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija ym- märtää harjoitel- tua, tuttua sanastoa ja ilmai- suja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoin- nettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnis- taa tekstistä yk- sittäisiä tietoja.	Opiskelija ym- märtää yksin- kertaista, tuttua sanas- toa ja ilmaisuja sisältävää kir- joitettua teks- tiä ja hidasta puhetta asia- yhteyden tuke- mana. Opiskelija pys- tyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sa- nastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija pystyy löy- tämään tarvitse- mansa tiedon lyhyistä, yksinkertai- sista, itseään kiinnos- tavista viesteistä ja tekstin pääajatuksel- tuttua sanastoa sisäl- tävästä, ennakoita- vasta tekstistä.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 7	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T7 tarjota opiskeli- jalle runsaasti tilai- suuksia harjoitella pienimuotoista puhu- mista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kan- nalta oleellisimpiin rakenteisiin	rub1– rub8	Opiskelija oppii ilmaisemaan itse- ään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja kes- keisiä raken- teita. Hän oppii ääntämään ym- märrettävästi.	Tekstien tuotta- mistaidot	Opiskelija osaa il- maista itseään pu- heessa hyvin suppeasti käyt- täen harjoiteltuja sanoja ja opetel- tuja vakioilmai- suja. Opiskelija ääntää joitakin harjoitel- tuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanon- toja.	Opiskelija pystyy kertomaan joista- kin tutuista ja its- elleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmai- sugarastoa ja kir- joittaa muutaman ly- hyen lauseen har- joitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoi- tellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussa- naston, muuta- man tilannesidonnai- sen ilmauksen ja peruskieliopin ai- neksia.	Opiskelija osaa rajallisen mää- rän lyhyitä, ul- koa opeteltuja ilmauksia, kes- keistä sanas- toa ja perustason lauseraken- teita. Opiskelija pys- tyy kertomaan arkisista ja its- elleen tär- keistä asioista käyttäen sup- peaa ilmai- sugarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Opiskelija ään- tää harjoitellut ilmaisut ym- märrettävästi.	Opiskelija pystyy ker- tomaan jokapäiväi- sistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yk- sinkertaisia lauseita ja konkreettista sa- nastoa. Opiskelija osaa kes- keistä perussanastoa ja rakenteita. Opiskelija osaa sovel- taa joitakin ääntämi- sen perussääntöjä muissa kuin harjoitel- luissa ilmauksissa.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosaa- nalle 7	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	rub1– rub8	Opiskelija oppii tuntemaan suomenruotsalaista ja pohjoismaista kieliympäristöä sekä suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureja ja elämänmuotoja. Opiskelija oppii tuntemaan Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.	Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Opiskelija osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden vieralliset kielet. Opiskelija tietää, että ruotsia puhutaan eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Opiskelija osaa kertoa suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Opiskelija osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Opiskelija osaa kuvailla suomenruotsalaisia ja Pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.	Opiskelija osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Opiskelija osaa kertoa joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Opiskelija osaa vertailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.

Opetuksen tavoite	Kursit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	rub1–rub8	Opiskelija oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Opiskelija oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päätely	Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.	Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsin kielessä ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

9.2.2.2 ENGLANTI (VIERAS KIELI), A-OPPIMÄÄRÄ

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Englannin kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa englanninkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Englannin kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintätekniologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Englannin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa (A-oppimäärä)

Tässä opetussuunnitelmassa on kuvattu 10 englannin A-oppimäärän aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssia. Opiskelija suorittaa kieliopintoja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Kieliopintojen pakollisuus/valinnaisuus on kuvattu luvussa 7.8.3. Opiskelija, jolla on englannin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua englannin taitoa, voi aloittaa opintonsa itselleen sopivan tasoisesta kurssista. Tavoitteiden (T1–T10) painotus vaihtelee kurssittain.

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa elinikäiseen kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	ena1–ena11	L1, L3, L5
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	ena1–ena8	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tämän elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä	ena1–ena11	L4
T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	ena1–ena11	L4
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	ena1–ena11	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	ena1–ena8	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	ena1–ena10	L5
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	ena1–ena8	L2, L5
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	ena1–ena8, ena11	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	ena1–ena10	L1, L4

Englannin kielen A-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

ena1 Kehittyvä kielitaito: Työelämässä toimiminen ja muita muodollisia tilanteita (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opetellaan käyttämään englantia työelämään liittyvissä yhteyksissä sekä erilaisissa muodollista kielenkäyttöä edellyttävissä tilanteissa. Tutustutaan myös kohteliaisiin tapoihin viestiä vaativammissa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa.

ena2 Kehittyvä kielitaito: Palvelu- ja viranomaistilanteet ja osallistuva kansalainen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan toimimista vaativammissa palvelutilanteissa, kuten terveydenhoidossa ja viranomais-ten kanssa asioimisessa. Tarkastellaan yhteiskunnallista osallistumista ja vaikuttamista sekä yhteisöissä toimimista. Harjoitellaan näissä yhteyksissä vaadittavaa kielitaitoa.

ena3 Kehittyvä kielitaito: Kertomuksia minusta ja ympäristöstäni (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Käsitellään asumista erilaisissa ympäristöissä ja tehdään havaintoja lähiympäristöstä ja sen ilmiöistä. Opetellaan viestimään omasta taustasta ja kertomaan omia tarinoita. Pohditaan arjesta nousevia kysymyksiä ja tilanteita. Opetuksessa painottuu suullinen vuorovaikutus.

ena4 Kehittyvä kielitaito: Ajankohtaiset ilmiöt (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Käsitellään erilaisia ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä, kuten yhteiskunnalliset tapahtumat ja muuttuva maailma ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset taustat. Opetuksessa painottuu kirjallinen vuorovaikutus. Kurssilla voidaan hyödyntää myös sopivantasoisia medioita ja muita lähteitä tiedon hakemisessa ja ilmiöistä keskustellessa.

ena5 Kulttuurikohtaamisia (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan erilaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja vapaa-ajanviettotapoihin, esimerkiksi harrastuksiin, jaetaan kokemuksia ja pohditaan niitä.

ena6 Globaalienglanti (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan englannin asemaan lingua francana ja useiden maiden virallisena kielenä. Tarkastellaan englanninkielisten maiden elämäntyyliä ja kulttuureja. Pohditaan englannin kieleen, sen variantteihin ja asemaan liittyviä ilmiöitä sekä mahdollisuuksien mukaan arvoja suhteessa Suomen ja maailman monikielisyteen.

ena7 Liikkuvuus ja kansainvälisyys (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opiskellaan liikkumisessa ja kansainvälisissä kontakteissa tarvittavaa kieltä ja tutustutaan niihin liittyviin toimintaympäristöihin. Harjoitellaan käyttämään englantia erilaisissa yhteyksissä, kuten yhteydenpidossa ulkomaille, maasta muuttossa, matkailussa tai kansainvälisten järjestöjen toiminnassa.

ena8 Avaimet elinikäiseen kieltenopiskeluun (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Pohditaan ja tarkastellaan opiskelijoiden jatkosuunnitelmia ja tulevaisuudessa tarvittavia taitoja ja tietoa. Lisäksi opiskelija voi laatia oman kielitaidon portfolion, jonka avulla kehittää kielitaitoaan, kartoittaa oman kielitaitonsa tasoa sekä arvioi kielenopiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan.

ena9 Päätövaiheen englantiin valmentava kurssi 1 (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kerrataan englannin kielen perusrakenteita ja sanastoa. Kurssilla harjoitellaan suullista ja kirjallista viestintää.

ena10 Päätövaiheen englantiin valmentava kurssi 2 (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan lisää englannin kielen perusrakenteita ja sanastoa. Kurssilla vahvistetaan suullisen ja kirjallisen ilmaisun taitoja sekä keskitytään päätövaiheen kurssien sisältöihin.

ena11 Spoken English (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Parannetaan englannin suullista kielitaitoa ja kehitetään itsevarmuutta puhujina erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan työhaastattelutilanteita ja parannetaan työnhakutaitoja englanniksi.

Englannin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työväliseen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A-oppimäärässä

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päätövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikkoon. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikosta.

Englannin kielen A-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							

<p>T1 rohkaista opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen</p>	<p>ena1–ena11</p>	<p>Opiskelija oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokaimmat.</p> <p>Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.</p>	<p>Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen</p>	<p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää englannin kielen taitoaan.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa kuulla mahdollisuuksia kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia englannin kieltä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>
<p>T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä</p>	<p>ena1–ena8</p>	<p>Opiskelija oppii löytämään englanninkielisiä</p>	<p>Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja ja</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää englanninkielisiä aineistoja ja</p>

Opetuksen ta- voite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosan- alle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
siä sisältöjä ja toi- mintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoi- tuvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista		aineistoja ja toi- mintaympäris- töjä, jotka laajentavat kä- sitystä globali- soituvasta maailmasta.	englannin kieltä käyttämällä	toimintaympä- ristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.	edistävät hänen oppi- mistaan.	toimintaympä- ristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T3 rohkaista opis- kelijaa osallistu- maan keskuste- luihin monenlai- sista tämän elä- mäkokemukseen sopivista aiheista, joissa voidaan käsi- tellä myös mieli- piteitä	ena1- ena11	Opiskelija oppii toimimaan ak- tiivisesti erilai- sissa vuorovaikutusti- lanteissa.	Vuorovaikutus- taito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija sel- viytyy monista rutiininomai- sista viestintä- tilanteista tukeutuen jos- kus viestintä- kumppaniin.	Opiskelija selviää koh- talaisesti monenlai- sista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloit- teellinen viestintäti- lanteessa.	Opiskelija pys- tyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivatto- masti jokapäi- väisissä viestintätilan- teissa.	Opiskelija pystyy viestimään, osallistu- maan keskusteluihin ja ilmaisemaan mieli- piteitään myös joissa- kin vaativammissa tilanteissa, kuten kes- kusteltaessa ajankoh- taisesta tapahtumasta.

Opetuksen tavoite	Kursit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	ena1–ena11	Opiskelija oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii käyttämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida nopein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vaki-osanontoja pyytäänsään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen sekä pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, korjata väärinymmärryksiä sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ja melko mutkikkaidenkin ilmauksien merkityksistä.

Opetuksen tavoite	Kursit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	ena1–ena11	Opiskelija oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Opiskelija oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaistamiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuuriin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä.

Opetuksen ta- voite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosana- lle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 tarjota opiskeli- jalle mahdollisuuk- sia kuulla ja lukea monenlaisia itsel- leen merkitykselli- siä yleiskielisiä ja yleistajuisia teks- tejä erilaisista läh- teistä sekä tulkita niitä käyttäen eri- laisia strategioita	ena1– ena8	Opiskelija oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kir- joitettuja teks- tejä. Opiskelija oppii tekstien ymmär- tämisstrategi- oita.	Tekstien tulkin- tataidot	Opiskelija ym- märtää yksin- kertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja si- sältävää kirjoin- nettua tekstiä ja hidasta pu- hetta asiayhtey- den tukemana. Opiskelija pys- tyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija pystyy seu- raamaan hyvin sum- mittaisesti selväpiirteisen asiapu- heen pääkohtia, tun- nistaa usein ympäriällään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pää- asiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskieli- sestä tekstistä tai hi- taasta puheesta. Opiskelija osaa pää- tellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija ym- märtää pääasiat ja joitakin yksi- tyiskohtia selke- ästä ja lähes normaalitempoi- sesta yleiskieli- sestä puheesta tai yleistajui- sesta kirjoite- tusta tekstistä. Opiskelija ym- märtää yhtei- seen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa pu- hetta tai kirjoin- nettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksi- tyiskohtia myös valmistautu- matta.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja useita yk- sityiskohtia hieman vaativammasta nor- maalitempoisesta yleiskielisestä pu- heesta tai yleistajui- sesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemuk- seen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua teks- tiä. Opiskelija löytää pää- ajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityis- kohtia myös valmis- tautumatta.

Opetuksen ta- voite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2

Opetuksen tavoite	Kursit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuden ja ohjaten hyvään ääntämiseen	ena1–ena10	Opiskelija oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Opiskelija oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväestoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampia. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohdista erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennelikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennelikoimaa sekä yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Opetuksen ta- voite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosan- alle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T8 motivoida opis- kelijaa arvosta- maan omaa kieli- ja kulttuuritausa- taansa sekä Suo- men ja maailman kielellistä ja kult- tuurista monimuo- toisuutta ja kohta- maan ihmisiä ilman arvottavia en- nakko-oletuksia	ena1– ena8	Opiskelija oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritausa- taansa sekä Suomen ja maa- ilman kielellistä ja kulttuurista monimuotoi- suutta ja koh- taamaan ihmisiä ilman arvottavia en- nakko-oletuksia.		<i>Ei käytetä arvo- sanalla muodostamisen perusteena. Opiskelijaa oh- jataan pohti- maan kokemuksiaan osana itsearvi- ointia.</i>			
T9 edistää opiskeli- jän taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liit- tyviä ilmiöitä ja ar- voja	ena1– ena8, ena11	Opiskelija oppii tuntemaan eng- lannin kielen asemaan ja vari- antteihin liitty- viä arvoja. Opiskelija oppii kielialueen mai- den kulttuureja ja elämänmuo- toja.	Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysy- mysten huomaaminen	Opiskelija osaa nimetä joitakin maita, joissa englantia puhu- taan. Opiskelija osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kult- tuureista ja elä- mänmuodoista.	Opiskelija osaa kertoa, missä englantia puhu- taan ja että sitä puhu- taan eri tavoin. Opiskelija osaa ku- vailla kielialueen mai- den kulttuureja ja elämänmuotoja.	Opiskelija osaa kertoa englan- nin asemasta maailmankie- lenä. Opiskelija osaa vertailla kieli- alueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Opiskelija osaa pohtia englannin asemaa maailmankielenä ja siihen liittyviä ilmi- öitä. Opiskelija osaa ver- tailla ja pohtia kieli- alueen maiden kulttuureja ja elä- mänmuotoja.

Opetuksen ta- voite	Kurs- sit	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosana- lle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T10 ohjata opiskeli- jaa havaitsemaan, millaisia säännön- mukaisuuksia eng- lannin kielessä on, miten samoja asi- oita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsit- teitä oppimisen tu- kena.	ena1– ena10	Opiskelija oppii löytämään eng- lannin kielen säännönmukai- suuksia ja ver- tailemaan englannin kieltä muihin kieliin. Opiskelija oppii käyttämään kie- litiedon käsit- teitä oppimisensa tu- kena.	Kielellinen päätely	Opiskelija osaa tehdä havain- toja joistakin englannin kie- len säännön- mukaisuuksista .	Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä englannin kielen sään- nönmukaisuuksista. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kie- lessä. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kieli- tiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kie- litaitonsa kehittämi- seen.	Opiskelija osaa tehdä johtopää- töksiä englannin kielen säännön- mukaisuuksista. Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia il- maistaan eng- lannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa kertoa englan- nin kielen kieli- tiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa ke- hittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä eng- lannin kielen sään- nönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija osaa ver- tailla, miten sama asia ilmaistaan eng- lannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee eng- lannin kielen keskei- siä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittä- miseen.

9.2.3 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää opiskelijoiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee opiskelijoiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaavaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opiskelijat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa opiskelijoita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää opiskelijoiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuvaavaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1–ma14	L1, L3, L5
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	ma1–ma14	L3, L7
Työskentelyn taidot		
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1–ma14	L1, L4
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1–ma14	L1, L2, L4, L5
T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	ma1–ma14	L1, L3, L4, L5, L6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	ma1–ma14	L1, L3, L4, L6
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1–ma14	L1–L7
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	ma1–ma14	L1, L4, L5
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1–ma11	L5
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T10 vahvistaa päättely- ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	ma1–ma14	L1, L3, L4
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2, ma10, ma13	L1, L4
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityyppisiin lukuihin	ma1, ma2, ma13	L1, L4
T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	ma6, ma12	L1, L3, L6
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	ma3, ma4, ma14	L1, L4
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen sekä ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	ma3, ma4, ma7, ma14	L1, L4, L5
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	ma5, ma11	L1, L4, L5
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5, ma8, ma11	L1, L4, L5
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8, ma11, ma12	L1, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	ma6, ma7	L3, L4, L5
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitoaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	ma1–ma8, ma14	L1, L4, L5, L6

Matematiikan kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kaikilla kursseilla: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Rohkaistaan opiskelijoita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Vahvistetaan opiskelijoiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Kurssit ma10 ja ma11 voidaan pääsääntöisesti sisällyttää vain matematiikan opintojen alkuun.

ma1 Luvut ja laskutoimitukset I (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Lukualuetta laajennetaan ja harjoitellaan laskutoimituksia reaalilukujen joukossa. Vahvistetaan opiskelijoiden kokonaislukujen peruslaskutoimitusten ymmärtämistä. Syvennetään vastaluvun käsitettä ja opitaan käänteisluku. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin.

ma2 Luvut ja laskutoimitukset II (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrys tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä perehdytään pyöristämissääntöihin. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Harjoitellaan potenssilaskentaa eksponenttina kokonaisluvut. Opitaan neliöjuuren käsite ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärrys.

ma3 Lausekkeet (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomien käsitteeseen sekä harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua.

ma4 Yhtälöt (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Perehdytään tuntemattoman käsitteeseen. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Yhtälöpareja ratkaistaan algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuksiin. Verrantoa käytetään tehtävien ratkaisussa. Tutustutaan epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä.

ma5 Geometria (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Vahvistetaan peruskäsitteiden osaaminen. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

ma6 Prosentit (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Lasketaan prosenttiosuuksia ja prosenttiluvun osoittamia määriä kokonaisuuksista. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Tutustutaan klassiseen ja tilastolliseen todennäköisyyslaskentaan sekä syvennetään taitoa laskea erilaisten vaihtoehtojen lukumääriä.

ma7 Funktiot ja tilastot (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon sekä tutkitaan niitä. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Määritetään funktioiden nollakohtia. Yhtälöpareja ratkaistaan graafisesti. Vahvistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen sekä määritetään frekvenssejä ja suhteellisia frekvenssejä sekä mediaaneja. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Harjoitellaan aineiston keräämistä, jäsentämistä, esittämistä ja analysointia.

ma8 Geometria ja trigonometria (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Sovelletaan Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita suorakulmaiseen kolmioon. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita konkreettien mallien ja tieto- ja viestintäteknologian avulla. Lasketaan pallojen, lieriöiden ja kartioiden pinta-aloja ja tilavuuksia.

ma9 Lausekkeita ja yhtälöitä (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssin tavoitteena on kerrata keskeisiä matematiikan käsitteitä ja tiedonaloja sekä antaa matemaattista lisäpohjaa jatko-opintoja silmällä pitäen. Kurssilla syvennetään matemaattista osaamista, esimerkiksi polynomilausekkeiden käsittelyä ja yhtälönratkaisua.

ma10 Perusopetuksen matematiikkaan valmentava kurssi 1 (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Elvytetään keskeisiä päättövaiheen matematiikassa tarvittavia taitoja. Kerrataan peruslaskutoimitusten, yhteen-, vähennys-, kerto-, ja jakolaskun periaatteet. Vahvistetaan oppijan uskoa omiin matematiikan taitoihinsa ja innostetaan omatoimiseen ongelmanratkaisuun matematiikan keinoin. Vahvistetaan käsitystä luvuista, ymmärrystä kokonaisluvuihin, desimaaliluvuihin ja murtoluvuihin. Harjoitellaan sanallisten ja soveltavien tehtävien tulkintaa ja ratkaisujen selkeää esittämistä. Kurssi voidaan pääsääntöisesti sisällyttää vain matematiikan opintojen alkuun.

ma11 Perusopetuksen matematiikkaan valmentava kurssi 2 (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Elvytetään keskeisiä päättövaiheen geometriassa tarvittavia taitoja. Vahvistetaan geometrian peruskäsitteitä: piste, jana, murtoviiva, suora, kulma ja niiden yhteydet tasokuvioihin. Piirretään geometrisia kuvioita ja tutkitaan niiden ominaisuuksia, opetellaan pituuksien ja kulman mittaamista piirtokolmion avulla sekä harjoitellaan harpin käyttöä. Arvioidaan mittaus tuloksia ja opetellaan graafista esittämistä. Kurssi voidaan pääsääntöisesti sisällyttää vain matematiikan opintojen alkuun.

ma12 Johdatus lääkelaskuihin (koulukohtainen)

Kurssilla tutustutaan ammatillisiin opintoihin kuuluviin lääkelaskuihin. Kurssilla vahvistetaan lääkelaskuihin liittyvää yksikkömuunnosten osaamista ja tutustutaan lääkkeiden pitoisuuteen ja annostuksiin liittyviin yksiköihin. Kerrataan myös prosenttilaskuja ja laskelman tarkastamista eri tehtävien yhteydessä.

ma13 Luvut ja laskutoimitukset III (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Vahvistetaan reaalilukujen laskutoimitusten osaamista ja ymmärrystä. Varmistetaan, että opiskelijalla on riittävä osaamistaso lausekkeiden ja yhtälöiden käsittelemiseen.

ma14 Lausekkeita ja yhtälöitä II (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Vahvistetaan lausekkeiden, yhtälöiden ja funktioiden osaamista ja ymmärrystä. Varmistetaan, että opiskelijalla on riittävä osaamistaso edetä peruskoulusta jatko-opintoihin.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan opiskelijoita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joiden valintaan opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä opiskelijan kanssa. Opiskelijoille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Opiskelijoita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta opiskelijoiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä opiskelijoita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee opiskelijan myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa opiskelijoita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa opiskelijoita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Opiskelijoilla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa opiskelijat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi opiskelijoita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan opiskelijoita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Opiskelijoita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempään arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun opiskelijan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai opiskelijan näyttöä arvioidaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Matematiikan päättöarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positii- vistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1– ma12	Opiskelija oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Opiskelija pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	ma1– ma12	Opiskelija aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu omatoimisesti ryhmän toimintaan.	Vastuunottaminen opiskelusta	Opiskelija kykenee ohjattuna aloittamaan työskentelyn ja ylläpitämään sitä.	Opiskelija työskentelee osin itsenäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Opiskelija osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti.	Opiskelija ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	Opiskelija ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja pyrkii kehittämään koko ryhmän osaamista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Työskentelyn taidot							
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1–ma12	Opiskelija havaitsee ja ymmärtää oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämäänsä.	Opittujen asioiden yhteydet	Opiskelija havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija havaitsee ja kuvailee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija löytää ja selittää perustellen oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija yhdistää oppimiaan asioita ja kuvailee, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1–ma12	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Ilmaisu	Opiskelija ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla.	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.	Opiskelija ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvo- sanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 9
<p>T5 tukea opiskeli- jaa loogista ja luo- vaa ajattelua vaa- tivien matemaat- tisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvitta- vien taitojen ke- hittymisessä</p> <p>T6 ohjata opiske- lijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tulok- sen mielekkyyttä</p>	ma1– ma12	Opiskelija jäsentää ongel- mia, tunnistaa niistä mate- maattista informaatiota ja ratkaisee niitä sekä arvioi ja kehittää ratkaisuaan ja tarkastelee tuloksen mie- lekkyyttä.	Matemaat- tisten rat- kaisujen tuottami- nen, arvi- ointi ja kehittämi- nen	Opiskelija jä- sentää ohjat- tuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmas- ta sekä selittää ohjattuna tuot- tamansa rat- kaisun.	Opiskelija osaa poi- mia annetusta ongel- masta matemaattisen informaation ja rat- kaisee ohjattuna on- gelmia. Opiskelija pohtii tu- loksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.	Opiskelija jäsen- tää ja ratkaisee loogista ja luo- vaa ajattelua vaativia ongel- mia sekä arvioi kriittisesti rat- kaisuaan ja tu- loksen mielekkyyttä.	Opiskelija tutkii, onko olemassa muita ratkaisu- vaihtoehtoja.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1–ma12	Opiskelija tunnistaa ja käyttää matematiikkaa eri ympäristöissä ja toisissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia matematiikan kielelle.	Matematiikan soveltaminen	Opiskelija tunnistaa matematiikan käyttömahdollisuudet ympärillään ja tietää ongelman matemaattisen muotoilun tarpeellisuuden.	Opiskelija soveltaa matematiikkaa muotoilun ongelmia matematiikan kielelle annettuja esimerkkejä noudattaen.	Opiskelija soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoilun ongelmia reaalimaailman ongelmia matematiikan kielelle.	Opiskelija antaa esimerkkejä, kuinka matematiikkaa sovelletaan yhteiskunnassa. Opiskelija hyödyntää matematiikan taitojaan eri tilanteissa.
T8 ohjata opiskelijaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	ma1–ma12	Opiskelija hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitysvyyttä.	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Opiskelija osaa vertailla ohjatuna tietoa matemaattisella perusteella.	Opiskelija käsittelee ja esittää tietoa annetun esimerkin mukaisesti.	Opiskelija käsittelee ja esittää tietoa sekä pohtii sen uskottavuutta.	Opiskelija tulkitsee tietoa sekä arvioi tiedon luotettavuutta.
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1–ma11	Opiskelija soveltaa tarkoituksenmukaista teknologiaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia ratkaistaessa.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija tutustuu matematiikan oppimista tukevaan ohjelmistoon ja käyttää sitä ohjatusti.	Opiskelija käyttää sopivaa ohjelmistoa omien tuotosten laatimiseen ja matematiikan opiskeluun.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matemaattisten ongelmien tarkastelemiseen ja ratkaisemiseen.	Opiskelija soveltaa ja yhdistää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkivassa työkentelyssä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet							

Opetuksen tavoite	Kursit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T10 vahvistaa päättely- ja pääsälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	ma1–ma12	Opiskelija tekee päätelmiä ja laskelmia arjen toimintojensa tueksi. Hän rohkautuu käyttämään pääsälaskutaitoaan.	Päätely- ja laskutaito	Opiskelija laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjattuna matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Opiskelija laskee päässään laskutoimituksia ja löytää matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Opiskelija käyttää aktiivisesti päättely- ja pääsälaskutaitoa.	Opiskelija laskee päässään monivaiheisia laskutoimituksia ja soveltaa päätelykykyään eri tilanteissa.
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2, ma10	Opiskelija laskee peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Opiskelija laskee samannimisten, positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja.	Opiskelija laskee positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Opiskelija kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.	Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Opiskelija hyödyntää rationaalilukujen peruslaskutoimituksia ongelmanratkaisussa.
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityyppisiin lukuihin	ma1, ma2	Opiskelija ymmärtää reaalityyppisten lukujen algebrallisia, järjestys- ja tarkkuusominaisuuksia sekä tutustuu piiriin ja neliöjuureen.	Lukukäsite	Opiskelija sijoittaa annettujen desimaaliluvun lukusuoralle.	Opiskelija tuntee alkuluvun käsitteen. Opiskelija pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Opiskelija tunnistaa rationaaliluvun ja irratioluvun eron. Opiskelija pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Opiskelija ymmärtää tarkan arvon ja likiarvon eron sekä määrittää lukujen suuruusjärjestyksen.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	ma6, ma12	Opiskelija ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilanteissa. Hän laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän sekä muutoksen ja vertailuprosentin.	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Opiskelija selittää, päätelee tai laskee prosenttiosuuden.	Opiskelija laskee prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutoksen suuruuden ja muutoksen prosentteina.	Opiskelija osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä. Opiskelija ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron.	Opiskelija tekee suhteellista vertailua ja hyödyntää prosenttilaskentaa eri tilanteissa.
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälönratkaisutaitoja	ma3, ma4	Opiskelija ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättelemällä ja symbolisesti. Opiskelija käyttää verrantoa.	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Opiskelija yhdistää samannuotoisia termejä. Opiskelija ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä. Opiskelija tunnistaa suoraan verrannollisuuden.	Opiskelija sieventää lausekkeitä. Opiskelija ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti ja ohjattuna ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön. Opiskelija osaa muodostaa verrannon.	Opiskelija ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti. Opiskelija osaa ratkaista verrannon.	Opiskelija käyttää sujuvasti tuntematonta yhtälön muodostamisessa ja hyödyntää yhtälönratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	ma3, ma4, ma7	Opiskelija laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajia. Opiskelija tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Opiskelija laskee lausekkeen arvon ja piirtää pisteen (x,y) kuvan koordinaatistoon. Opiskelija tunnistaa nousevan ja laskevan suoran kuvaajan koordinaatistosta ja yhtälöstä.	Opiskelija piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan ja ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti.	Opiskelija ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet n sekä osaa piirtää funktion kuvaajia. Opiskelija ratkaisee annetun yhtälöparin algebrallisesti.	Opiskelija käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja ymmärtää yhtälöparin ratkaisun geometrisen merkityksen. Opiskelija osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	ma5, ma11	Opiskelija tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä. Opiskelija ymmärtää yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteet.	Geometrian käsitteet ja niiden väliset yhteydet	Opiskelija tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja. Opiskelija piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.	Opiskelija piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita. Opiskelija löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuvioista.	Opiskelija hyödyntää perustelun geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Opiskelija ymmärtää mitta-kaavan käsitteen.	Opiskelija käyttää yhdenmuotoisuutta ongelmanratkaisussa.

Opetuksen tavoite	Kurs- sit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5, ma8, ma11	Opiskelija ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Opiskelija tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuudet	Opiskelija laskee ohjattuna hypotenuusan pituuden. Opiskelija osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta. Opiskelija tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	Opiskelija ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kateetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometriin funktioihin. Opiskelija laskee ympyrän kehän pituuden.	Opiskelija ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Opiskelija ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	Opiskelija käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.

Opetuksen tavoite	Kursit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8, ma11, ma12	Opiskelija tietää avaruus-kappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Opiskelija muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Opiskelija osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmisen särmiön tilavuuden.	Opiskelija muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Opiskelija laskee yleisimpien tasokuvioiden pinta-alat ja kappaleiden tilavuudet.	Opiskelija käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia. Opiskelija laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan. Opiskelija laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.	Opiskelija laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa.

Opetuksen tavoite	Kursit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	ma6, ma7	<p>Opiskelija hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen.</p> <p>Opiskelija laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiä ja tekee niiden perusteella päätelmiä.</p> <p>Opiskelija määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.</p>	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	<p>Opiskelija lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta.</p> <p>Opiskelija laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiä ja mediaanin.</p> <p>Opiskelija päätelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Opiskelija esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla.</p> <p>Opiskelija laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä.</p> <p>Opiskelija laskee klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Opiskelija hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut.</p> <p>Opiskelija hyödyntää tilastolaskentaa annetussa pienessä tutkimusaineistossa.</p> <p>Opiskelija osaa määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Opiskelija havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen.</p> <p>Opiskelija käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.</p>
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitoaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	ma1–ma8	Opiskelija ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Opiskelija tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.	Opiskelija käyttää ehtolausetta ja tunnistaa ohjelman toistorakenteen. sekä testaa ohjelmia.	Opiskelija soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.	Opiskelija hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa. Opiskelija muokkaa ja kehittää ohjelmaa.

9.2.4 USKONTO

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa voi suorittaa evankelisluterilaisen uskonnon oppimäärän.

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä aikuisten perusopetuksessa on antaa opiskelijalle uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opiskelijaa ohjataan perehtymään omaan uskontoperinteeseen, opiskeltavan uskonnon perusteisiin ja sen monimuotoisuuteen, uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa.

Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetuksessa annetaan monipuolista tietoa uskonnosta sekä autetaan opiskelijaa ymmärtämään siitä käytävää keskustelua. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoja eri näkökulmista sekä kriittiseen ajatteluun. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa opiskelijaa kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Uskonnon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata opiskelija havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus	ue1	L1, L2
T2 auttaa opiskelijaa syventymään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin ja opetuksiin sekä levineisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa	ue1	L2
T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen	ue1	L2, L6
T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita	ue1	L2, L4, L6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	ue1	L1, L2, L4, L5, L7
T6 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	ue1	L5, L6
T7 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	ue1	L6

Uskonnon pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

ue1 Uskonnot maailmassa (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opetuksessa käsiteltäviä teemoja ovat uskonnon synty, monimuotoisuus ja suhde muihin uskontoihin. Opetuksessa perehdytään keskeisiin opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin, opetukseen, levinneisyyteen ja vaikutuksiin sekä eri uskontoihin, katsomuksiin ja uskonottomuuteen Suomessa ja maailmalla sekä uskontojen kriittiseen tarkasteluun. Kurssin sisällöissä käsitellään maailmankatsomuksia yhdistäviä eettisiä elementtejä. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutukseen liittyvät aiheet. Sisällöissä näkyvät opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten keskeiset eettiset periaatteet sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja ihmisoikeuksien toteutuminen maailmassa. Valittavat sisällöt auttavat opiskelijaa ymmärtämään uskontojen näkymistä mediassa ja sen kriittistä arviointia ja uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen kautta. Keskeistä on opittavien asioiden konkretisointi ja ymmärtäminen. Tavoitteena on kehittää dialogitaitoja, mediataitoja ja uskonnon keskeisiin toimintoihin liittyviä tietoteknisiä taitoja. Opetuksessa kiireettömyyttä, pysähtymistä ja keskustelua korostetaan sekä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan vierailuiden ja vierailijoiden kautta. Opetuksessa toteutetaan erilaisia yhteisiä tai omia projekteja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Uskonnon opetuksessa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset taustat ja edellytykset sekä tarpeet. Opetuksen toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden opiskelijoiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja käytettävät työtavat sovitetaan oppimisen edellytyksiin. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan opiskelijan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla opiskelijan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla opiskelijoiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiiivisessa arvioinnissa opiskelijat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanaa annettaessa opiskelijan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun opiskelijan osaamisen näyttilanteita suunnitellaan tai opiskelijan näyttöä arvioidaan.

Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
T1 ohjata opiskelija havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus	u1	Opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.	Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen.	Opiskelija tunnistaa ohjautusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.	Opiskelija tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Opiskelija osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Opiskelija osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.	Opiskelija osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta. Opiskelija osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta monipuolisesti. Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T2 auttaa opiskelijaa syventymään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin ja opetukseen sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa	u1	Opiskelija syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Opiskelija osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä. Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksista. Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä. Opiskelija osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.	Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällystä. Opiskelija osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	Opiskelija osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulkintoja. Opiskelija osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen	u1	Opiskelija ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnottomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Opiskelija osaa nimetä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjautusti niiden keskeisiä piirteitä. Opiskelija tunnistaa ohjautusti uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.	Opiskelija osaa nimetä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä. Opiskelija osaa kuvailla uskonnon ja uskonnottomuuden eroja. Opiskelija osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Opiskelija osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Opiskelija osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja katsomus mielekäissä yhteyksissä. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Opiskelija osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä. Opiskelija osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 9
T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita	u1	Opiskelija tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen tapoja ja symboleita.	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Opiskelija tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.	Opiskelija osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Opiskelija tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita.	Opiskelija osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja. Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä uskonnollisia symboleita.	Opiskelija osaa analysoida eri uskontojen tapoja. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja kertoa niiden merkityksestä.
T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	u1	Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.	Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Opiskelija erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.	Opiskelija tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä. Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.	Opiskelija tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.	Opiskelija osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja. Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T6 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	u1	Opiskelija kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Uskontojen ja katsomusten merkityksen ymmärtäminen yksilöiden elämässä ja globaalisti	Opiskelija tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.	Opiskelija osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Opiskelija osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.
T7 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	u1	Opiskelija kehittää valmiuksiaan rakentamaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

9.2.5 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämäntietouden opetuksen tehtävänä aikuisten perusopetuksessa on edistää opiskelijoiden taitoa etsiä hyvää elämää. Elämäntietoudessa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uudistavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään

yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös opiskelijoiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun opiskelijan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelu- ja arvostelu kykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee erityisesti seuraavia laaja-alaisen osaamisen alueita: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2), arjen taidot (L3) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	et1	L1, L2, L4
T2 vahvistaa opiskelijan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä muun muassa perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan	et1	L2, L7
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	et1	L1, L2
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	et1	L3
T5 ohjata opiskelija tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	et1	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata opiskelija analysoimaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	et1	L1, L4
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	et1	L2, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T8 ohjata opiskelija huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	et1	L1, L5, L6, L7
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti sekä toimimaan vastuullisesti kestäväan tulevaisuuden hyväksi	et1	L6, L7
T10 ohjata opiskelija ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	et1	L1, L7

Elämäkatsomustiedon pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

et1 Katsomukset ja ihmisoikeudet (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssille valitaan opiskelijoiden kokemusmaailmaan pohjaavia eettisen ajattelun taitoja sekä katsomuksellista yleissivistystä ja arvostelukykyä lisääviä sisältöjä. Kurssin sisältöjen avulla käydään opiskelijoiden maailmankuvan, elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentumista tukevia keskusteluja. Puhutaan ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin kuten holokaustiin. Kurssin sisällöksi otetaan teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin liittyviä teemoja. Pohditaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa. Kurssin sisällöt auttavat opiskelijaa ymmärtämään Unescon suojelemaa maailman kulttuuri- ja luonnonperintöä sekä kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskustelu-ympäristö, jossa opiskelija kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Opiskelijat elävät globalisoituneessa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa opiskelijan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja arvioida sekä rakentaa omaa identiteettiä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Opiskelijoiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa. Elämäkatsomustiedon opiskelu ja sisällöt sopivat hyvin oppiainerajat ylittäviin projekteihin ja integroitaviksi muiden oppiaineiden, kuten äidinkielen ja yhteiskuntaopin opintojen kanssa.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä opiskelijoiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään opiskelijoiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan opiskelijoiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämäkatsomustiedossa tuetaan opiskelijan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelusta.

Elämäkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	et1	Opiskelija oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatsomus, uskonto, uskonnottomuus).	Opiskelija osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Opiskelija ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet sekä tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Opiskelija tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.
T2 vahvistaa opiskelijan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä muun muassa perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan	et1	Opiskelija rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.	Tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.	Opiskelija osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Opiskelija osaa kertoa joistain Unescon maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Opiskelija osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Opiskelija osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Opiskelija ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman kulttuureissa ja perinnössä. Opiskelija osaa kuvailla Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohtia ja nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.

Opetuksen ta- voite	Kurssi	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 ohjata opiske- lijaa tuntemaan erilaisia uskon- nottomia ja us- konnollisia katsomuksia, nii- den keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tut- kimuksen roolia katsomusten arvi- oinnissa	et1	Opiskelija oppii tuntemaan eri- laisia katsomuk- sia, niiden keskinäistä vuo- rovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomus- ten arvioinnissa.	Tiedollinen yleissivis- tys ja taito soveltaa sitä arvos- telukykyi- sesti	Opiskelija osaa ni- metä vähintään kaksi erilaista kat- somusta (kuten kristinusko, mar- xismi ja veganis- mi).	Opiskelija osaa ni- metä seemiläisen monoteismin ja se- kulaarin humanis- min keskeisiä piirteitä. Opiskelija tietää, että katsomuksel- lisiä kysymyksiä voi lähestyä tie- teellisesti.	Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä kes- keisten maailmankat- somusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskul- kuja, erityisesti seemi- läisen monoteismin ja sekulaarin humanis- min historiallisia, kulttuurisia ja yhteis- kunnallisia vaiheita. Opiskelija osaa ker- toa, miten katsomuk- sia voi tarkastella tutkivasti ja tieteelli- sesti.	Opiskelija ymmärtää keskeisten maailman- katsomusten ja kult- tuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskul- kuja, erityisesti seemi- läisen monoteismin ja sekulaarin humanis- min historiallisia, kulttuurisia ja yhteis- kunnallisia vaiheita. Opiskelija osaa selit- tää, miten katsomuk- sia voi tarkastella tutkivasti ja tieteelli- sesti.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	et1	Opiskelija oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita.	Ymmärtäminen	Opiskelija osaa ohjatusti hankkia informaatiota uskonnoista ja uskontokritiikistä.	Opiskelija tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.	Opiskelija osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä ja osaa hakea informaatiota asiasta.	Opiskelija osaa eritellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asiasta.
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	et1	Opiskelija oppii ymmärtämään katsomusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin	Käsitteiden hallinta ja tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa antaa esimerkin katsomusvapaudesta.	Opiskelija tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena. Opiskelija osaa nimetä vähintään yhden keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja osaa antaa esimerkkejä joistakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista ja niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	Opiskelija selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilanteissa.

Opetuksen ta- voite	Kurssi	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T6 ohjata opiske- lija analysoimaan erilaisia katso- muksellisia rat- kaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä pe- rusteita	et1	Opiskelija oppii hahmottamaan erilaisia katso- muksellisia rat- kaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	Ymmärtä- minen ja arvostelu- kyky	Opiskelija osaa ku- vata jonkin katso- muksellisen rat- kaisun ja ohjatusti nimetä jonkin sii- hen liittyvän pe- rusteen (kuten se, ettei ihminen käytä lentokonetta eettisistä syistä).	Opiskelija osaa kuvata jonkin kat- somuksellisen rat- kaisun ja osaa nimetä jonkin sii- hen liittyvän yksi- öllisen ja yhteisöllisen pe- rusteen.	Opiskelija osaa ku- vata erilaisten ihmis- ten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä peruste- luja.	Opiskelija osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksel- listen valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perus- teita ja osaa verrata omia katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.
T7 kannustaa opiskelijaa maail- man moninaisuu- den ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksy- miseen ja ymmär- tämiseen	et1	Opiskelija oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moni- naisuuden ja kaikkien yhden- vertaisen kohte- lun.	Ymmärtä- minen, ar- vostelukyk- y, vuoro- vaikutus- taidot ja toiminta- valmiudet	Opiskelija osaa an- taa esimerkin maa- ilman moninai- suudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Opiskelija osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerk- kejä ihmisten yh- denvertaisesta kohtelusta.	Opiskelija ymmärtää maailman monimuo- toisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohte- lun merkityksen.	Opiskelija ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuo- toisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohte- lun merkityksen.

Opetuksen ta- voite	Kurssi	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimisen ta- voitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 ohjata opiske- lija huomaamaan eettisiä ulottu- vuuksia elämäs- tään ja ympäris- töstään sekä ke- hittämään eet- tistä ajatteluaan	et1	Opiskelija oppii tunnistamaan eettisiä ulottu- vuuksia elämäs- tään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajattelu- aan.	Käsittei- den hal- linta ja soveltami- nen	Opiskelija tunnis- taa joistain teoista eettisen ulottuvuu- den, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaa- kaan.	Opiskelija osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus). Opiskelija osaa pe- rustella eettisiä näkemystään.	Opiskelija osaa käyt- tää eettistä käsitteis- töä sekä osaa tulkita ja soveltaa sitä. Opiskelija osaa perus- tella eettisiä näke- myksiään johdonmukaisesti.	Opiskelija osaa käyt- tää monipuolisesti eet- tisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.
T9 rohkaista opis- kelijaa pohtimaan omien valinto- jensa vaikutusta kestävään tule- vaisuuteen pai- kallisesti ja globaalisti sekä toimimaan vas- tuullisesti kestä- vän tulevaisuuden hyväksi	et1	Opiskelija oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kes- tävään tulevai- suuteen paikallisesti ja globaalisti.	Käsittei- den hal- linta, arvostelu- kyky ja toi- minta- valmiudet	Opiskelija tunnis- taa jonkin kestä- vän tulevaisuuden edellytyksen. Opiskelija osaa kertoa, että omat teot voivat vaikut- taa tulevaisuuteen.	Opiskelija osaa an- taa esimerkkejä kestävän tulevai- suuden edellytyk- sistä. Opiskelija ymmär- tää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja glo- baalisti (kuten kierrätyksen, ku- lutusvalintojen sekä harrastunei- suuden kautta).	Opiskelija osaa ni- metä keskeisiä luon- non ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuu- teen liittyviä edelly- tyksiä ja tarkastella kestävän elämänta- van merkitystä tule- vaisuudelle. Opiskelija tuntee kei- noja vaikuttaa paikal- lisesti ja globaalisti.	Opiskelija osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestä- vään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvi- oida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongel- miin paikallisesti ja globaalisti.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	et1	Opiskelija oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.	Ymmärtäminen ja arvostelu-kyky	Opiskelija osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.	Opiskelija osaa nimenä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoikeuksien merkityksestä.	Opiskelija osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.	Opiskelija osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

9.2.6 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan historiatietoisuutta sekä ymmärrystä omista juuristaan. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa ymmärtämään ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla opiskelijaa autetaan hahmottamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä. Historian opiskelu kehittää erityisesti opiskelijan ajattelua, monilukutaitoa sekä kulttuurien tuntemusta. Tarkoituksena on edistää opiskelijan kehittymistä oma-aloitteiseksi ja erilaisuutta ymmärtäväksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi, joka kykenee suunnittelemaan tavoitteellisesti omaa tulevaisuuttaan.

Historian opetuksessa opiskelija perehtyy yhteiskunnan kehityksen päälinjoihin. Häntä ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta, moniperspektiivisyyttä ja historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Opiskelijaa ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Historian opiskelun kautta opiskelija oppii tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia sekä ymmärtämään yhteiskunnan tapakulttuuria ja toimintatapoja. Opiskelija tutustuu lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella ja että tämä kuva voi ajan kuluessa muokkaantua.

Historian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa	hi1–hi3	L1, L4
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita erilaisissa historiallisissa konteksteissa	hi1–hi3	L1, L4, L6
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	hi1–hi3	L1, L3, L4, L7
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta	hi1–hi3	L1, L4, L7
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioidaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	hi1–hi3	L1, L4
T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	hi1–hi3	L1–L7
T7 ohjata opiskelija tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä	hi1–hi3	L2
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin	hi1–hi3	L2
T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä ihmisten toiminnan motiiveja historian eri viitekehyksissä	hi1–hi3	L2
T10 ohjata opiskelija tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojännitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	hi1–hi3	L2
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sen historiallisen kehityksen kautta sekä arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	hi1–hi3	L2

Historian kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

hi1 Suomen historian käännekohdat (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssi syvennyy selittämään Suomen rakentumista autonomian ajalta itsenäistymisen kautta hyvinvointiyhteiskunnaksi antaen opiskelijalle välineitä ymmärtää ja tulkita ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria. Tuodaan esiin suomalaisen yhteiskunnan pohjoismaiset juuret. Paneudutaan kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian aikana. Perehdytään Suomen itsenäistymisprosessiin ja valtiolliseen kehitykseen. Hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen ja elinkeinorakenteen muutoksen kautta käydään läpi arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Linkitetään sisältöjä yleisen historian viitekehykseen sopivissa yhteyksissä. Suomen sisällissodan käsittelyn yhteydessä voidaan pohtia opiskelijoiden lähtömaan tilannetta ja sisällissotien luonnetta. Kurssiin liittyvät sanat ja käsitteet.

Työtavat: Kurssilla perehdytään esim. aikalaisdokumenttien avulla ajan tapahtumiin sekä erilaisiin tulkintoihin niistä (esim. talvisodan syttyminen, suomettuminen). Työtapoina ovat esimerkiksi opetuskeskustelut, kirjalliset työt, videomateriaalin pohjalta tehtävät työt sekä tehtävät sähköisessä oppimisympäristössä. Työtapojen valintaan vaikuttaa opiskelijoiden kielitaito ja lähtötaso.

hi2 Teollisuusyhteiskunnan synnystä nykyaikaan (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssi keskittyy selittämään syitä nykypäivän yhteiskunnalle avaamalla ensin teollistumisen aiheuttamaa murrosta ja toisaalta esittämällä syitä totalitarismin, suursotien ja kylmän sodan jälkeiselle maailmanpolitiikalle. Teollistumisen kautta perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, suhdetta luontoon sekä maailmaan. Tutustutaan murrosajan yhteiskunnallisiin aatteisiin ja niiden seurauksiin. Perehdytään maailmansotien ja kylmän sodan aikaan painottaen tavallisen ihmisen näkökulmaa sekä ihmisoikeuskysymyksiä. Kurssiin liittyvät sanat ja käsitteet.

Työtavat: Kurssilla perehdytään esim. aikalaisdokumenttien avulla ajan tapahtumiin sekä erilaisiin tulkintoihin niistä (esim. tulkinnat kylmästä sodasta). Työtapoina ovat esimerkiksi opetuskeskustelut, kirjalliset työt, videomateriaalin pohjalta tehtävät työt sekä tehtävät sähköisessä oppimisympäristössä. Työtapojen valintaan vaikuttaa opiskelijoiden kielitaito ja lähtötaso.

hi3 Antiikista uuden ajan murrokseen (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssi luo opiskelijalle ymmärrystä eurooppalaisen aatemaailman, kulttuurin ja yhteiskunnan kehittymisestä. Opiskelija ymmärtää suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin liittyvän eurooppalaisen kulttuuriperinnön. Kurssin alussa

pohditaan, mitä historia on ja miten sitä tutkitaan. Kurssilla paneudutaan demokratian syntyyn ja roomalaisen maailman perintöön. Tutustutaan keskiajan ihmisten maailmankuvaan Euroopassa; uskonnon ja kirkon merkitys. Uuden ajan murrosvaiheeseen perehdytään tutkimalla tieteessä, taiteessa ja uskomuksissa tapahtuneita muutoksia, esimerkiksi ”löytöretket” ja reformaatio sekä heliosentrinen maailmankuva. Kursiin liittyvät sanat ja käsitteet.

Työtavat: Kurssilla tutustutaan mm. historian lähdeaineistoihin (mm. teksti ja kuvat) ja historiaan ympärillämme erilaisten tehtävien, nykymedian ja keskustelujen avulla. Tehtävät ja keskustelut voidaan toteuttaa myös sähköisessä oppimisympäristössä. Työtapojen valintaan vaikuttaa opiskelijoiden kielitaito ja lähtötaso.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä. Historian opetus tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen kommunikointiin sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Opiskelussa rohkaistaan tietojen hankkimiseen ja käyttämiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa myös mediaa hyödyntäen. Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa vuorovaikutuksellisia työtapoja. Opiskelijaa rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan ja tekemään johtopäätöksiä suullisesti, kirjallisesti sekä muita viestinnän muotoja käyttäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden, erityisesti suomen kielen s2-opetuksen kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksessa on tarjota riittävä tuki käsitteiden ja siten tekstien ja lähteiden ymmärtämiseen. Ymmärtämistä edesautetaan keskittymällä tekstien pääkohtiin ja avaamalla kerronnassa käytettyjä käsitteitä. Ilmiöihin perehdytään elämyksellisesti esimerkiksi visualisoinnin, draaman ja keskustelun avulla sekä monipuolisia tekstejä hyödyntäen.

Historian opiskelussa opiskelijaa autetaan ymmärtämään lähteiden mahdollinen monitulkintaisuus. Vastaavasti opetuksessa pyritään ottamaan huomioon opiskelijan tiedot omasta kulttuuristaan ja kannustetaan häntä esittämään vertailuja esimerkiksi lähtömaan ja Suomen kulttuurien välillä.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan opiskelijaa omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon opiskelijan monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan historian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan. Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella historiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Historian päätösarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historian ilmiöiden ymmärtäminen							
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa	hi1–hi3	Opiskelija oppii hahmottamaan historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa.	Käsitteiden ja kronologian hahmottaminen	Opiskelija tunnistaa ohjatusti jonkun historian keskeisen sisällöllisen käsitteen ja pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan sen ajalliseen kontekstiin.	Opiskelija tunnistaa joitakin menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy ohjatusti sijoittamaan ne ajallisiin yhteyksiinsä.	Opiskelija ymmärtää historian käsitteitä ja kykenee sijoittamaan opiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä.	Opiskelija käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja antaa joitain esimerkkejä tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisista piirteistä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita erilaisissa historiallisissa konteksteissa	hi1–hi3	Opiskelija oppii ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallisen empatian hallitseminen	Opiskelija tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Opiskelija osaa kuvailla erilaisia motiiveja ihmisen toiminnalle.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä siitä, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema, ympäristö sekä historiallinen tilanne vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.	Opiskelija kykenee eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille *Voidaan yhdistää T7–T8 arviointiin	h1–hi3	Opiskelija oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Syy- ja seuraussuhteen ymmärtäminen	Opiskelija tunnistaa syyn historialliselle tapahtumalle.	Opiskelija tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Opiskelija ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä.	Opiskelija erottelee historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeistä ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia (kuten välittömien ja pitkäkestoisten syiden merkitystä).

Opetuksen ta- voite	Kurssi	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 tukea opiskeli- jaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luot- tettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintai- suutta	hi1- hi3	Opiskelija oppii ar- vioimaan tietoläh- teiden luotetta- vuutta sekä ym- märtää, että histo- riallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Lähteiden käyttö ja eri- laisten tul- kintojen ymmärtämi- nen	Opiskelija tunnis- taa opettajan oh- jaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Opiskelija tun- nistaa lähteiden luotettavuus- eroja.	Opiskelija lukee eri- laisia lähteitä, tun- tee niiden tulkinna ja luotet- tavuuden arvioin- nin periaatteita sekä osaa soveltaa näitä arviointiperi- aatteita joihinkin lähdemateriaalei- hin.	Opiskelija tulkitsee kriittisesti lähteitä ja osaa selittää, miten sa- moista lähteistä tai il- miöistä voi tehdä erilaisia tulkintoja.
Historiallisen tiedon käyttäminen							
T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittä- mään, miksi histo- riallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioi- maan kriittisesti tulkintojen luotet- tavuutta	hi1- hi3	Opiskelija oppii se- littämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriitti- sesti tulkintojen luotettavuutta.	Historian tul- kitseminen ja historiallis- ten tulkinto- jen selittäminen sekä histo- rian käytön tunnistami- nen	Opiskelija vastaa ohjatusti mennei- syyttä koskeviin kysymyksiin hä- nelle annetun tie- tolähteen pohjalta ja muodostaa opettajan ohjaa- mana jostain läh- teestä tulkinnan.	Opiskelija esit- tää jonkin tul- kinnan hyödyntäen käy- tössään olevia lähteitä. Opiskelija antaa esimerkin, mi- ten historiatie- toa käytetään	Opiskelija vastaa menneisyyttä kos- keviin kysymyksiin käyttämällä eri läh- teistä saamaansa informaatiota. Opiskelija kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin	Opiskelija tulkitsee eri- laisia historiallisen tie- don lähteitä ja esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia pe- rusteltuja tulkintoja. Opiskelija erittelee, mi- ten historiatietoa käyte- tään johonkin tarkoitukseen ja miten

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta				Opiskelija tunnistaa ohjatusti, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.	johonkin tarkoitukseen.	tarkoitukseen ja antaa esimerkin tulkintoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.	lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
<p>T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä</p>	hi1–hi3	Opiskelija oppii tunnistamaan keskeisiä ihmisten elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa sekä esittämään syitä niille.	Syy- ja seuraussuhteen sekä muutoksen ja jatkuvuuden selittäminen	Opiskelija tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina jossakin kulttuurissa.	Opiskelija kuvailee yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään eri kulttuurisissa konteksteissa.	Opiskelija osaa selittää tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.	Opiskelija osaa analysoida tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.
<p>T8 ohjata opiskelijaa perehtymään eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin</p> <p>*Voidaan yhdistää T3:n arviointiin</p>				Opiskelija nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.			

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä ihmisten motiiveja historian eri viitekehyksissä	hi1–hi3	Opiskelija oppii hahmottamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia erilaisissa historiallisissa konteksteissa.	Kehityksen ja Ihmisen toiminnan perusteleminen	Opiskelija ohjautusti tunnistaa nykyisyyteen johtanutta kehitystä.	Opiskelija ohjautusti osoittaa, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy josakin historian tapahtumassa tai ilmiössä.	Opiskelija tunnistaa ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.	Opiskelija osaa kuvailla nykyisyyteen johtanutta kehitystä ja ihmisen toiminnan tarkoituksia historiallisessa viitekehyksessä.
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojännitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	hi1–hi3	Opiskelija oppii tunnistamaan yhteiskunnan erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.	Yhteiskunnan arvot ja niiden muutokset	Opiskelija antaa ohjautusti esimerkin yhteiskunnan arvoista.	Opiskelija tunnistaa yhteiskunnan arvojen muutosta.	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnan erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.	Opiskelija osaa eritellä yhteiskunnan erilaisia arvoja ja syitä niissä tapahtuneille muutoksille.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sekä arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historia-tietämyksensä avulla	hi1–hi3	Opiskelija oppii ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä arvioimaan tulevaisuutta.	Suomalaisen kulttuurin, kulttuuriperinnön ja yhteiskunnan toimintatapojen ymmärtäminen.	Opiskelija tunnistaa suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan ominaispiirteitä.	Opiskelija antaa esimerkkejä suomalaisen kulttuurin ominaispiirteistä sekä yhteiskunnan toiminnasta.	Opiskelija osaa kuvailla suomalaista kulttuuriperintöä ja selittää yhteiskunnan toimintaa.	Opiskelija osaa analysoida suomalaista kulttuuriperintöä ja eritellä yhteiskunnan toimintaa sekä arvioida tulevaisuutta.

9.2.7 YHTEISKUNTAOPPI

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin oppiaineen tarkoitus on vahvistaa opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan toiminnasta, kehittää yhteiskuntataitoja ja edistää opiskelijan valmiuksia toimia vastuuntuntoisena ja aktiivisena kansalaisena. Opiskelija ohjataan arvioimaan ja ymmärtämään suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja ja toimintatapoja sekä toimimaan erilaisuutta ymmärtävänä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavana yhteiskunnan jäsenenä. Oppiaineen tehtävänä on antaa tiedollinen perusta yhteiskunnan toiminnasta ja erilaisista rakenteista sekä vahvistaa opiskelijan omia tietoja ja taitoja, joita tarvitaan yhteiskunnassa toimimisessa ja vaikuttamisessa sekä oman tulevaisuuden tavoitteellisessa suunnittelussa.

Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa. Yhteiskuntataitojen kehittyminen alkaa yhteiskunnan perusrakenteiden ja palveluiden tuntemisesta. Opinnoissa edetään arkielämän tilanteista kohti laajempia taitoja ja syvempää yhteiskunnan tuntemusta. Opetuksessa harjaannutetaan opiskelijan tieto- ja viestintätekniisiä taitoja sekä seurataan median välittämiä ajankohtaisia aiheita ja opetellaan arvioimaan välitettyä informaatiota kriittisen medialukutaidon hengessä.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoit-teisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaami-nen
Yhteiskuntataidot		
T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan eettisesti kestäväällä tavalla	yh1–yh4	L1, L2, L7
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta sekä harjaannuttaa hänen kriittistä medialukutaitoaan	yh1–yh3	L2, L4, L5, L7
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja ja muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1, yh2	L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	yh2, yh4	L2, L7
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1, yh2, yh4	L2, L4, L7
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	L1, L3, L6
Osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen		
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestäväen kehityksen periaatteiden mukaan	yh1	L1, L3
T8 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan tarjoamiin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä kolmannen sektorin toimintaan	yh1–yh4	L2, L4, L5, L7
T9 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan, vallan käyttöön ja peruslainsäädäntöön sekä julkisiin ja yksityisiin palveluihin	yh1–yh4	L1, L2, L6, L7
T10 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kieli-taito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat mahdollisuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä	yh2	L6
T11 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	L3

Yhteiskuntaopin kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

yh1 Yhteiskuntajärjestelmä sekä julkiset palvelut (valtakunnallinen)

Keskeisiä tavoitteita: Kurssi luo opiskelijalle ymmärrystä ja vahvistaa tietämystä omaan elämään vaikuttavista asioista esim. omista oikeuksista ja velvollisuuksista suomalaisen yhteiskunnan jäsenenä. Hän hahmottaa yhteiskunnan rakenteen ja ymmärtää sen toimintatapoja sekä oppii tuntemaan yhteiskunnan tarjoamia palveluja.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Paneudutaan tärkeimpiin julkisiin palveluihin (kuten Kela, terveystalvet, koulutuspalvelut ja TE-toimisto) sekä viranomaisten toimintaan niin, että opiskelija osaa käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia palveluita. Pehdytään Suomen yhteiskuntajärjestelmään ja poliittiseen järjestelmään. Tutustutaan talouden peruskäsitteisiin ja ilmiöihin sekä käydään läpi esimerkkejä peruslainsäädännöstä, kuten perustuslaki, tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki, lastensuojelulaki sekä yksilön oikeudet ja velvollisuudet.

Työtavat: Kurssilla tutustutaan verkosta löytyviin viranomaispalveluihin ja tehdään mahdollisuuksien mukaan tiedonhakuja verkkoympäristössä. Oppitunneilla pyritään vahvistamaan mahdollisuuksien mukaan opiskelijoiden kielitaitoa erilaisilla keskustelu- ja puheenvuorotehtävillä. Kurssin aikana tutustutaan myös erilaisiin tehtävätyyppeihin ja tilastoihin. Tehtävät ja keskustelut voidaan toteuttaa myös sähköisessä oppimisympäristössä. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada tukea oppiaineen opiskeluun esimerkiksi läksypajassa tai vastaavassa. Tukitoimien järjestelyistä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa. Työtapojen valintaan vaikuttaa opiskelijoiden kielitaidon ja lähtötason lisäksi opetusryhmän koko.

yh2 Työelämän tuntemus ja oma talous (valtakunnallinen)

Keskeisiä tavoitteita: Kurssi luo opiskelijalle ymmärrystä itsestään taloudellisena toimijana ja valintojen tekijänä työntekijänä, kuluttajana sekä mahdollisena yrittäjänä. Opiskelija oppii oman talouden suunnittelun perusteita sekä perehtyy erilaisten yritysten toimintaan.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Pehdytään oman talouden suunnittelun perusteisiin (esim. tulot ja menot, lainat sekä verot oman talouden näkökulmasta) sekä tutustutaan lähiympäristön yrityksiin ja muihin palveluiden tuottajiin esimerkiksi erilaisten oppimistehtävien avulla. Tutustutaan yhteiskunnan tarjoamiin kouluttautumis- ja uramahdollisuuksiin sekä yrittäjyyteen. Käydään läpi työelämän perustaitoja ja -tapoja. Pehdytään työtä koskevaan lainsäädäntöön työntekijän näkökulmasta. Tarkastellaan kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tutustutaan kestävän kulutuksen periaatteisiin.

Työtavat: Kurssilla tutustutaan mahdollisuuksien mukaan verkossa tarjolla oleviin työvoima- ja koulutuspalveluihin, pankkipalveluihin ja veroviranomaisen verkkopalveluihin (esim. kotitehtäviä ko. verkkopalveluihin). Oppitunneilla pyritään vahvistamaan opiskelijoiden kielitaitoa erilaisilla keskustelu- ja puheenvuorotehtävillä. Kurssin aikana tutustutaan myös erilaisiin tehtävätyyppeihin ja tilastoihin. Tehtävät ja keskustelut voidaan toteuttaa myös sähköisessä oppimisympäristössä. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada tukea oppiaineen opiskeluun esimerkiksi läksypajassa tai vastaavassa. Tukitoimien järjestelyistä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa. Työtapojen valintaan vaikuttaa opiskelijoiden kielitaidon ja lähtötason lisäksi opetusryhmän koko.

yh3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen (koulukohtainen)

Keskeisiä tavoitteita: Kurssi luo opiskelijalle ymmärrystä omista vaikutusmahdollisuuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Hän hahmottaa erilaisia yhteiskunnallisia vaikutuskanavia ja oppii ilmaisemaan mielipiteensä perustellen.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin (esim. vaalit, media) sekä tarkastellaan kolmannen sektorin järjestöjä opiskelijan kiinnostuksen kohteet huomioiden. Lisäksi opiskelijaa harjaannutetaan esittelemään ja perustelemaan mielipiteitään. Opetuksessa seurataan ja tarkastellaan median kautta välittyviä tietoja sekä harjoitellaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöä kansalaisyhteiskunnassa.

Työtavat: Kurssilla tutustutaan verkosta löytyviin viranomaispalveluihin ja tehdään mahdollisuuksien mukaan tiedonhakuja verkkoympäristössä. Oppitunneilla pyritään vahvistamaan opiskelijoiden kielitaitoa erilaisilla keskustelu- ja puheenvuorotehtävillä. Kurssin aikana tutustutaan myös erilaisiin tehtävätyyppeihin ja opiskelijoiden lähtötason huomioiden erilaiseen kirjalliseen aineistoon esim. artikkelit ja mielipidekirjoitukset. Tehtävät ja keskustelut voidaan toteuttaa myös sähköisessä oppimisympäristössä. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada tukea oppiaineen opiskeluun esimerkiksi läksypajassa tai vastaavassa. Tukitoimien järjestelyistä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa. Työtapojen valintaan vaikuttaa opiskelijoiden kielitaidon ja lähtötason lisäksi opetusryhmän koko.

yh4 Kansalaisena Suomessa (koulukohtainen)

Kurssin tehtävä: Kurssi on opetusta eheyttävä monialainen oppimiskokonaisuus. Kurssin tehtävänä on tukea opiskelijoiden osallistamista kouluyhteisön toimintaan sekä kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen, johon kuuluu osallistuminen oman elinympäristön kehittämiseen paikallisella ja valtakunnallisella tasolla. Kurssilla syvennetään myös ekososiaalista sivistystä, joka antaa opiskelijoille työkaluja elinympäristön kehittämiseen myös globaalisti. Kurssin toteuttaminen osana opiskelijakuntatyötä ja opiskelijoiden osallistamista kouluyhteisön kehittämisessä innostaa opiskelijoita toimimaan kouluyhteisöä rakentavalla tavalla. Oppimisympäristön laajentaminen koulun ulkopuolelle ja kansalaisvaikuttamisen opiskelu myös edistävät maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden integroitumista ja kotoutumista. Kurssi vastaa osaltaan valtakunnallisen opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin, joista keskeisimpinä osaamiskokonaisuuksiin *Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)*, *Arjen taidot (L3)* ja *Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)*.

Keskeisiä tavoitteita: Kurssin tavoitteena on sitouttaa opiskelijoita kouluyhteisöön osallistamalla heitä kouluyhteisön toiminnan suunnittelussa ja samalla syventää opiskelijoiden käsitystä joistakin kansalaisvaikuttamisen keinoista lähiympäristössään ja laajemmin. Opiskelijoita rohkaistaan näkemään ympäröivän maailman tarjoamat mahdollisuudet oppimisympäristönä ja oivaltamaan yhteyksiä koulussa oppimansa ja arjen valintojen välillä.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla käsitellään joitakin kansalaisvaikuttamisen tapoja, kuten lähidemokratian kehittäminen omassa koulussa, yhteiskunnallinen aktiivisuus omassa kotikunnassa tai toiminta kansalaisjärjestöissä. Kurssi voidaan toteuttaa erilaisilla työtavoilla, esimerkiksi kutsumalla kouluun vierailevia luennoitsijoita sopivista yhteistyötahoista, kuten kansalaisjärjestöistä, kunnallispalveluita järjestävistä tai muista kurssin teemaan liittyvistä yleishyödyllisistä organisaatioista. Vierailuluentoja voivat tukea koulun opettajien pitämätoppitunnit tai työpajat kuhunkin aiheeseen liittyen. Kurssille voidaan valita vuosittain vaihtuva teema, kuten jonkin ajankohtaisen yhteiskunnallisen ilmiön tarkastelu kurssin näkökulmasta tai kouluyhteisön tietyn osa-alueen toiminnan kehittäminen. Kurssin suorittaminen edellyttää osallistumista Yhteinen koulumme -tapahtumiin tai muuhun opiskelijakuntatoimintaan.

Arvioinnista: Kurssin arviointi perustuu kurssin alussa ilmoitettujen tehtävien, osasuoritusten tai projektien suorittamiseen. Hyväksytty kursisuoritus voi edellyttää esimerkiksi riittävää läsnäoloa, osallistumista yhteisiin projekteihin tai itsenäisiä kurssitehtäviä. Kurssia ei ole mahdollista suorittaa tenttimällä.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan kehittymistä aktiiviseksi ja oma-aloitteiseksi kansalaiseksi. Opiskelijan itseilmaisuu- sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja harjaannutetaan kannustamalla häntä kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään sekä perustelemaan näkemyksiään. Työmuotojen tavoitteena on vahvistaa opiskelijan taitoja tulkita ympäröivää yhteiskuntaa sekä kannustaa häntä osallistumaan.

Ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on tärkeää. Opetuksessa käytetään oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi kielten ja matematiikan opiskelun sekä erilaisten projektien yhteydessä. Median tarkastelulla ja hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on rohkaista opiskelija näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä tukea hänen yhteiskunnallisten taitojen kehittymistään. Oppiaineen keskeisten käsitteiden ja tekstien sekä esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa. Opiskelijaa harjaannutetaan ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa, taloutta ja kuluttamista koskevaa tietoa, joka on hyödyksi hänen omassa arjessaan sekä auttaa häntä ymmärtämään laajempia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Opiskelijoiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa pyritään tukemaan käytännön harjoitteilla.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa opiskelijoita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella opiskelijoita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen opiskelijat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijoiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan. Opiskelijan työskentelyn ohjauksella yhteiskuntaopissa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Yhteiskuntaopin päätösarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan eettisesti kestäväällä tavalla	yh1–yh4	Opiskelija oivaltaa demokraattisten arvojen ja toimintatapojen sekä yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
Yhteiskuntataidot							
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta sekä harjaannuttaa hänen kriittistä medialukutaitoaan	yh1–yh3	Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia asioita ja tapahtumia kriittisen medialukutaidon hengessä.	Yhteiskuntaa ja mediaa koskevat tiedot ja taidot	Opiskelija tunnistaa ohjatusti yhteiskuntaan liittyviä asioita. Opiskelija löytää ohjatusti yhteiskuntaa koskevaa tietoa hänelle annetusta lähteestä.	Opiskelija kuvailee esimerkkien avulla yhteiskunnan ilmiöitä ja toimintaa. Opiskelija löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta. Opiskelija antaa esimerkkejä median vaikutuksesta omassa elämässä ja yhteiskunnassa.	Opiskelija löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta ja havaitsee eroja tietolähteiden antamissa tiedoissa. Opiskelija kuvaa median roolia yksilöiden elämässä ja yhteiskunnassa.	Opiskelija hankkii tietoa yhteiskunnasta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään kriittisesti. Opiskelija osaa arvioida kriittisesti median toimintaa yhteiskunnassa.
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja sekä muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1, yh2	Opiskelija oppii etsimään, ymmärtämään ja tulkitsemaan eri muodoissa olevaa yhteiskunnallista informaatiota.	Yhteiskunnallisen tiedon etsiminen ja tulkinta	Opiskelija tunnistaa yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa ohjatusti etsiä ja tulkita erilaisia yhteiskunnallisia aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa tulkita erilaisia yhteiskunnallisia aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa etsiä yhteiskunnallista tietoa eri aineistoista ja lähteistä ja tulkita sitä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	yh2, yh4	Opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan rakenteita, oikeusjärjestelmän periaatteita sekä kansalaisen oikeuksia ja velvollisuuksia	Yhteiskunnan rakenteet ja toiminta, keskeiset lait sekä yksilön oikeudet ja velvollisuudet.	Opiskelija tunnistaa yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija antaa esimerkkejä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista sekä yhteiskunnan toiminnasta.	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnan rakenteita, antaa esimerkkejä oikeusvaltion keskeisestä lainsäädännöstä sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.	Opiskelija osaa eritellä yhteiskunnan rakenteita, keskeistä lainsäädäntöä sekä kansalaisen oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia.
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1–yh2, yh4	Opiskelija osaa analysoida yhteiskunnan eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä	Erilaiset yhteisöt ja vähemmistöt yhteiskunnan osana	Opiskelija tunnistaa ohjatusti suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	Opiskelija antaa esimerkkejä suomalaisessa yhteiskunnassa olevista yhteisöistä tai vähemmistöryhmiä.	Opiskelija kuvaillee erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä sekä niiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	Opiskelija erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	Opiskelija oppii toimimaan työelämätaitoja ja -valmiuksia omaavana kansalaisena sekä suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.		<i>Ei käytetä arvostusarvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
Osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen							
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	yh1	Opiskelija ymmärtää ja soveltaa kestävän talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.		<i>Ei käytetä arvostuksen muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T8 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan tarjoamiin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä kolmannen sektorin toimintaan	yh1–yh4	Opiskelija omaksuu ja hyödyntää yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.	Osallistuminen, vaikuttaminen ja järjestötoiminnan tuntemus	Opiskelija tunnistaa ohjatusti keinoja osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa.	Opiskelija antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti.	Opiskelija kuvaillee ja vertailee erilaisia tapoja osallistua ja vaikuttaa yhteiskuntaan.	Opiskelija erittelee erilaisia tapoja osallistua ja vaikuttaa yhteiskuntaan. Opiskelija perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.
T9 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan, vallan käyttöön ja perustuslainsäädäntöön sekä julkisiin ja yksityisiin palveluihin	yh1–yh4	Opiskelija ymmärtää ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaisen oikeusjärjestelmään ja vallan käyttöön.	Oikeusvaltion toiminnan, vallan käytön, perustuslainsäädännön sekä palvelujen tuntemus	Opiskelija tunnistaa joitain ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä periaatteita.	Opiskelija antaa esimerkkejä keskeisistä ihmisoikeuksista, oikeusvaltion periaatteista sekä palveluista.	Opiskelija osaa kuvailla oikeusvaltion toimintaa, vallankäytön ja lainsäädännön periaatteita sekä palveluita.	Opiskelija erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Opiskelija osaa hankkia tietoa keskeisistä palveluista.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
T10 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kielitaito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat mahdollisuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä	yh2	Opiskelija hahmottaa työelämää ja sen vaatimia valmiuksia ja osaamista sekä tiedostaa omat mahdollisuutensa työelämässä.	Työelämän tuntemus ja oman tulevaisuuden suunnittelu	Opiskelija tunnistaa joitain työelämässä vaadittavia taitoja, oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija nimeää keskeisiä työelämäntaitoja, oikeuksia ja velvollisuuksia sekä työelämän tarjoamia mahdollisuuksia.	Opiskelija osaa kuvailla työelämän tarjoamia mahdollisuuksia ja kykenee suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.	Opiskelija osaa analysoida työelämän tarjoamia mahdollisuuksia kansalaisen oman tulevaisuuden kannalta.
T11 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	Opiskelija oppii oman talouden, järkevän kuluttamisen ja elämän suunnittelun periaatteet.	Oman talouden ja elämän suunnittelu sekä kuluttajana toimiminen	Opiskelija tunnistaa ohjatusti joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (esim. kuluttaminen, säästäminen) sekä oman talouden ja elämänhallinnan perusasioita.	Opiskelija nimeää keinoja oman talouden ja elämän kestävään suunnitteluun. Opiskelija nimeää kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija kuvaillee kestävän ja vastuullisen taloudellisen toiminnan eri muotoja ja merkitystä omassa elämässään. Opiskelija osaa eritellä kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija osaa arvioida kestävää taloutta ja sijoittamista sekä perustella erilaisia talouden ja kuluttamisen ratkaisuja yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista. Opiskelija ymmärtää, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudelle.

9.2.8 FYSIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee opiskelijoiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoita ilmiöiden ymmärtämisessä ja käsitteiden rakentumisessa. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta opiskelijoiden taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1–fy3	L1

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liit- tyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäris- tössä ja yhteiskunnassa	fy1–fy3	L6, L7
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	fy1–fy3	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	fy1–fy3	L1, L7
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitse- maan tuloksia	fy1–fy3	L2, L5
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opis- kelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	fy1–fy3	L5
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen		
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti	fy1–fy3	L1
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä	fy1–fy3	L1
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	fy1–fy3	L2, L4
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	fy1–fy3	L1, L4
T11 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä	fy1–fy3	L1
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuks- sissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	fy1–fy3	L6

Fysiikan kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Sisältöjä valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja että niissä tulee esiin fysiikan luonne luonnontieteenä. Kurssin muista sisällöstä ja opiskelijoiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Tutkimusten eri vaiheissa tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen.

fy1 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja paikallisen toimintaympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen liittyen. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla. Tutustutaan energiäkäsitteeseen ja energian säilymisen periaatteeseen. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Pohditaan fysiikan osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä.

fy2 Fysiikka maailmankuvan rakentajana (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla käsitellään erilaisia vuorovaikutuksia ja kappaleiden liiketiloja. Tutustutaan myös maailmankaikkeuden rakenteisiin ja mittasuhteisiin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden yhteisvaikutukseen, kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan. Tutkimisen taidoissa pääpaino on mittaamisessa, tulosten koonnissa, käsittelyssä ja arvioinnissa. Sisältöihin kuuluu myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin.

fy3 Fysiikka yhteiskunnassa (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on kestävässä energiavarojen käytössä ja energiantuotannossa sekä sähköön liittyvissä ilmiöissä. Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan. Tutkimisen taidoissa pääpaino on suunnittelussa ja koejärjestelyjen rakentamisessa. Sisältöihin kuuluu myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentamista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan merkitykseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan siten, että opiskelijalle muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijoita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Itsenäisillä tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla tuetaan opiskelijoiden abstraktin ajattelun taitojen kehittymistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päätösarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu

kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Fysiikan päättöarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1–fy3	Opiskelija kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	fy1–fy3	Opiskelija ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössään ja yhteiskunnassa.	Fysiikan merkityksen ymmärtäminen.	Opiskelija tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja. Opiskelija osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelija osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestävä- n tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	fy1– fy3	Opiskelija ymmärtää fysiikan merkityksen kestävä- n tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan kestävä- n tulevaisuuden kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä kestävä- n tulevaisuuden rakentamisessa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa fy- siikkaa tarvitaan kestävä- n tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja kestävä- n tulevaisuuden rakentamisen kannalta.	Opiskelija osaa kuvata esimerk- kien avulla, miten fy- siikkaa käytetään kestävä- n tulevaisuuden rakentamisessa ja vertailla siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.	Opiskelija perustelee esimerk- kien avulla, miten fy- siikkaa käytetään kestävä- n tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa selittää kestävä- n tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tutkimisen taidot							
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	fy1–fy3	Opiskelija muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöstä, toteuttaa kokeellisia tutkimuksia tai suunnittelee niitä ja tulkitsee tuloksia. Opiskelija työskentelee turvallisesti.	Tutkimuskysymysten muodostaminen, kokeellisten tutkimusten suunnittelu, toteuttaminen ja tulosten tulkitseminen. Turvallinen työskentely.	Opiskelija tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.	Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä.	Opiskelija osaa muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.	Opiskelija muodostaa ja kehittää kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi.
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia				Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy ohjatusti kertomaan havainnoistaan.	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjatusti.	Opiskelija työskentelee turvallisesti muiden kanssa.	Opiskelija työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden mukaan.
					Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.	Opiskelija esittää ja tulkitsee tutkimusten tuloksia.	Opiskelija käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa arvioida tuloksia.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	fy1–fy3	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Opiskelija tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ohjeiden mukaisesti. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ohjattuna.	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaus tulosten hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ja yleistyksiä simulaation avulla.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen							
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti	fy1–fy3	Opiskelija käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen joitakin fysiikan käsitteitä.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä. Opiskelija osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmällisesti. Opiskelija osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä	fy1–fy3	Opiskelija käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ilmiöiden kuvaamisessa käytetyistä malleista.	Opiskelija käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	Opiskelija käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Opiskelija käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa muodostaa mittaustuloksista yksinkertaisia malleja. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	fy1–fy3	Opiskelija käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjautusti.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	fy1–fy3	Opiskelija hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Opiskelija osaa yhdistää kokeellisuuden fysiikan tapaan tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Opiskelija osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	Opiskelija osaa selittää perustellen fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.
T11 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä	fy1–fy3	Opiskelija saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin energiaan ja sähköön liittyviä käsitteitä, ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää joitakin energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan fyysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fyysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	fy1–fy3	Opiskelija soveltaa fyysiikan tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

9.2.9 KEMIA

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee opiskelijoiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Aikuisten perusopetuksen päätösvaiheessa opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta opiskelijoiden taitojen kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Opiskelijoiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1–ke3	L1
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1–ke3	L6, L7
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	ke1–ke3	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	ke1–ke3	L1, L7
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia	ke1–ke3	L2, L5
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	ke1–ke3	L5
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen		
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti	ke1–ke3	L1

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	ke1–ke3	L1
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	ke1–ke3	L2, L4
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	ke1–ke3	L1, L4
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään peruseräitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	ke1–ke3	L1
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	ke1–ke3	L6

Kemian kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Sisältöjä valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Tutustutaan luonnontieteellisen tutkimuksen tekemiseen, turvallisen työskentelyn periaatteisiin ja tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimisessa.

ke1 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista ja atomin rakenteeseen sekä ioni- ja molekyyliyhdisteisiin. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Tutkitaan olomuotojen muutoksia. Tutustutaan kemian merkkikieleen. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä.

ke2 Hiilen kemia on elämän kemiaa (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään joihinkin esimerkkeihin elinympäristössä esiintyvistä orgaanisista yhdisteistä, joilla on toisistaan poikkeavia ominaisuuksia. Samalla syvennetään käsitystä aineen rakenteesta ja molekyylien rakentumisesta. Fyysiset ja sähköiset mallit ja simulaatiot tukevat yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Sisällöissä painotetaan kemian luonnetta luonnontieteenä esimerkiksi kemian historiasta poimittujen tapausesimerkkien avulla. Hiilyhdistei-

den, hiilen kierron, ravintoaineiden tai soveltuvan ajankohtaisen aiheen kontekstissa käsitellään energian säilymistä. Tutkimistehtävissä voidaan tutkia esimerkiksi orgaanisten aineiden vesi- ja rasvaliukoisuutta tai happamuutta tai muita ominaisuuksia. Tutkimisen taidoissa pääpaino on työn toteuttamisessa sekä tulosten koonnissa.

ke3 Kemia yhteiskunnassa (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla käsitellään kemian ilmiöitä erityisesti ihmiskunnan hyvinvointia lisäävissä ja teknologisissa sovelluksissa, jotka voivat olla läsnä arjessa kuten esimerkiksi akut, aurinkokennot, biohajoavat muovit tai muut ajankohtaiset sovellukset. Kurssilla käsitellään kestävästä luonnonvarojen käyttöä ja perustellaan sitä tutustumalla esimerkkeihin ympäristöriskeistä kuten kasvihuonekaasuihin, kertymiseen ravintoketjuissa tai muuhun ajankohtaiseen aiheeseen kemian näkökulmasta. Tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Lisäksi kurssilla tutustutaan kemialliseen reaktioon. Havainnoidaan reaktionopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Syvennetään kemian merkkikielen osaamista ja tulkitaan yksinkertaisia reaktioyhtälöitä. Sisältöihin kuuluu myös tutustuminen erilaisiin koulutuspolkuihin, joissa tarvitaan kemian osaamista. Tutkimisen taidoissa pääpaino on tulosten arvioinnissa.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä. Nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä annettu asetus koskee alle 18-vuotiaita opiskelijoita, mutta samantapaista harkintaa käytetään kaikkien opiskelijoiden osalta aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian merkitykseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan siten, että opiskelijoille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijoita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Itsenäisillä tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös tukea opiskelijoiden abstraktin ajattelun taitojen kehittymistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsitteisiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päätösarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Kemian päättöarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1–ke3	Opiskelija kokee kemian opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1–ke3	Opiskelija ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Kemian merkityksen ymmärtäminen.	Opiskelija tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja. Opiskelija osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelija osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	ke1–ke3	Opiskelija ymmärtää kemian merkityksen kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan kestävänsä tulevaisuuden kannalta.	Kestävänsä kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemiaa tarvitaan kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja kestävänsä tulevaisuuden rakentamisen kannalta.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa ja vertailla siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.	Opiskelija perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa selittää kestävänsä tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tutkimisen taidot							
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	ke1-ke3	Opiskelija muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöstä, toteuttaa kokeellisia tutkimuksia tai suunnittelee niitä ja tulkitsee tuloksia. Opiskelija työskentelee turvallisesti.	Tutkimuskysymysten muodostaminen, kokeellisten tutkimusten suunnittelu, toteuttaminen ja tulosten tulkitseminen. Turvallinen työskentely.	Opiskelija tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.	Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä.	Opiskelija osaa muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.	Opiskelija muodostaa ja kehittää kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi.
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia				Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuuskäsitteitä huomioita ottaen ja pystyy ohjatusti kertomaan havainnoistaan.	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.	Opiskelija osaa hallita perustyötaitoja, työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden mukaan.	Opiskelija työskentelee turvallisesti muiden kanssa.
				Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.	Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.	Opiskelija esittää ja tulkitsee tutkimusten tuloksia.	Opiskelija käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa arvioida tuloksia.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen, tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	ke1–ke3	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Opiskelija tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ohjeiden mukaisesti. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ohjattuna.	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaus tulosten hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ja yleistyksiä simulaation avulla.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen							
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti	ke1–ke3	Opiskelija käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin kemian käsitteitä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla ja ymmärtää käsitteiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja ymmärtää käsitteiden välisiä yhteyksiä

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	ke1-ke3	Opiskelija käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Opiskelija tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvaamisessa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.	Opiskelija osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Opiskelija osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	ke1-ke3	Opiskelija käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjautusti	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	ke1-ke3	Opiskelija hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Opiskelija osaa yhdistää kokeellisuuden kemian tapaan tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Opiskelija osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	Opiskelija osaa selittää perustellen kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään peruseräjäiteitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	ke1–ke3	Opiskelija ymmärtää peruseräjäiteitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja aineiden muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	ke1–ke3	Opiskelija soveltaa kemian tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

9.2.10 BIOLOGIA

Oppiaineen tehtävä

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa laajennetaan aiemmin opittuja biologisia tietoja ja taitoja sekä ohjataan opiskelijaa kestäväan elämäntapaan.

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa opiskelijan luonnontuntemusta sekä ohjata ymmärtämään ekosysteemien toimintaa sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa pyritään työskentelemään myös luonnossa ja ohjataan opiskelijaa tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa pyritään käyttämään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Opiskelijaa ohjataan itsenäiseen luonnon havainnointiin jota hän voi tehdä myös vapaa-ajallaan. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön eliöitä ja tilaa ja niissä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa vahvistetaan oppimaan oppimista ja itsenäistä työskentelyä. Opetuksessa tuetaan myös ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, ajankoh- taisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää opiskelijan ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Opiskelijaa ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaa- lin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liit- tyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertaile- maan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi1–bi2	L4, L5
T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	bi1	L4, L5
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja luonnon moni- muotoisuutta	bi1–bi2	L4, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseräitä	bi1	L1
T5 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön	bi1, bi2	L1, L7
Biologiset taidot		
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1–bi2	L1
T7 ohjata opiskelijaa tekemään pienimuotoisia tutkimuksia ja käyttämään biologista tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	bi1–bi2	L1, L4
T8 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä	bi1–bi2	L2, L3, L7
Biologian asenne- ja arvotavoitteet		
T9 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	bi1–bi2	L7
T10 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	bi1, bi2	L7

Biologian kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

bi1 Mitä elämä on? (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen sekä erilaisiin ekosysteemeihin perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan myös perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Lisäksi pohditaan kestävän elämäntavan merkitystä.

bi2 Kaupunkiluonto (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan kaupungin luontoon, sen eläimiin ja kasveihin sekä perehdytään kaupunkiekosysteemin toimintaan ja ihmisen vaikutukseen siinä. Opiskellaan, sitä miksi tietyt eliöt menestyvät kaupunkiympäristössä sekä havainnoidaan ja tunnistetaan kaupungissa eläviä eliöitä. Pohditaan sitä, miten ihminen muokkaa kaupunkiympäristöä, puhutaan ympäristönsuojelusta sekä arkisista ympäristöteoista.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa opiskelijalla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa oppimisympäristöissä. Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon erilaisten opiskelijoiden tarpeet. Monipuolisten työtapojen kuten maasto- ja laboratoriotyöskentelyn sekä sähköisten oppimisympäristöjen käytön avulla opiskelija pystyy tutustumaan luonnontieteelle luonteenomaisiin tutkimusmenetelmiin ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät opiskelijan taitoa pohtia omia arvovalintojaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijaa omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Opiskelijan yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa opiskelijoiden vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Opiskelijaa tuetaan työskentelyssä hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri keinoja hyödyntäen. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana opiskelijoiden motivaation rakentamista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa opiskelijan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan opiskelijan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintätekniologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen opiskelijan työskentelytaitoja.

Päätöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit. Päätöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päätöarviointiin ja siitä muodostettavaan päätöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Biologian päättöarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi1–bi2	Opiskelija syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija oppii tunnistamaan lajeja.	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan ymmärtäminen	Opiskelija osaa luokitella ekosysteemin osia elollisiin ja elottomiin. Opiskelija rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista. Opiskelija tunnistaa ja nimeää joitakin lähiympäristön lajeja.	Opiskelija osaa luokitella ja nimetä ekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Opiskelija tunnistaa erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää lähiympäristön lajeja	Opiskelija osaa kuvailla ja kertoa ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Opiskelija tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Opiskelija osaa selittää ja perustella ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Opiskelija tunnistaa, nimeää ja vertailee eri ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri ekosysteemeistä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 9
T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	bi1	Opiskelija oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin kunnalle tyypillisistä piirteistä.	Eliökunnan rakenteen sekä eliöiden rakenteen ja elintoimintojen ymmärtäminen	Opiskelija osaa nimetä eliökunnat sekä eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja ohjattuna	Opiskelija osaa nimetä eliökunnat. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita ja kuvailee elintoimintoja.	Opiskelija osaa nimetä eliökunnat ja kuvailla eliökunnan luokittelun periaatteita. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoimintoista ja niiden tehtävistä.	Opiskelija osaa nimetä eliökunnat ja perustella eliökunnan luokittelun periaatteita. Opiskelija tunnistaa, luokittelee ja vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintoimintoja ja niiden tehtäviä.
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja luonnon monimuotoisuutta	bi1– bi2	Opiskelija oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään luonnon monimuotoisuutta.	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden ymmärtäminen	Opiskelija osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia ohjattuna. Opiskelija antaa joitakin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.	Opiskelija osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin. Opiskelija kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin. Opiskelija kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.	Opiskelija osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syyseuraussuhteita. Opiskelija perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	bi1	Opiskelija oppii perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteet.	Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Opiskelija osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö. Opiskelija kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Opiskelija kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksesta yksilön ominaisuuksiin. Opiskelija kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta. Opiskelija selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.	Opiskelija osaa selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osaamistaan käytännön esimerkkeihin. Opiskelija kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina. Opiskelija selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 9
T5 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön	bi1, bi2	Opiskelija oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Opiskelija ymmärtää biologian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija luettelee kestävän kehityksen osa-alueet.	Opiskelija osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija kuvaillee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa joitakin esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija kuvaillee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta.	Opiskelija osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja tarkastelee muutosten seurauksia. Opiskelija selittää syy-seuraussuhteita kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja perustelee näkemyksensä biologisen tiedon pohjalta

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 9
Biologiset taidot							
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1–bi2	Opiskelija oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin. Opiskelija kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin ohjattuna.	Opiskelija osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Opiskelija esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija asettaa yksinkertaisia kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	Opiskelija osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syys-seuraussuhteita.	Opiskelija osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija esittää oppimansa asian omin sanoin jäsenellisesti biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T7 ohjata opiskelijaa tekemään pieni- muotoisia tutkimuksia ja antaa mahdollisuus käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	bi1– bi2	Opiskelija oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä. Opiskelija oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin biologian tutkimusvälineistä ohjattuna. Opiskelija osaa etsiä biologista tietoa ohjatusti. Opiskelija osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty.	Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti ohjattuna. Opiskelija käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan. Opiskelija hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä. Opiskelija osaa havainnoida kokeellista työskentelyä. Opiskelija tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ohjatusti	Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti. Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä. Opiskelija hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä. Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ohjeen mukaan.	Opiskelija osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti. Opiskelija käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn. Opiskelija hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta. Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoiden tuloksia.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässään	bi1–bi2	Opiskelija oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä.	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Opiskelija osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat omaan elämään.	Opiskelija osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat omaan elämään	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä	Opiskelija osaa pohtia ja perustella, miten biologisia tietoja voi soveltaa omassa elämässään.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet							
T9 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	bi1–bi2	Opiskelija oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Opiskelijan luontosuhde vahvistuu.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T10 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	bi1, bi2	Opiskelija innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

9.2.11 MAANTIETO

Oppiaineen tehtävä

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa laajennetaan aiemmin opittuja maantieteellisiä tietoja ja taitoja sekä tuetaan opiskelijan maailmankuvan rakentumista. Opiskelijaa ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan opiskelijaa sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristömuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat opiskelijaa toimimaan vastuullisesti omassa arjessa. Teknologian käyttö edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa maantiedon opetuksessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden oma elämämaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa opiskelijat tekevät havaintoja ja tutkimusta. Maantiedon opetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden valmiuksia kestävästä kehityksestä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa opiskelijoille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen.

Maantiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys		
T1 tukea opiskelijan jäsenyteen karttakuvan rakentumista maapallosta	ge1–ge3	L1, L4, L5
T2 ohjata opiskelijaa tutkimaan luonnon- ja kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä	ge1–ge3	L4, L5
T3 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävästä käytön merkitys	ge1–ge2	L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Maantieteelliset taidot		
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	ge1–ge3	L1
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	ge1–ge3	L4, L5
T6 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geomeediataitoja	ge1–ge3	L5, L6
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	ge1–ge3	L1
T8 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktiivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	ge1–ge3	L4, L5, L7
T9 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja	ge1–ge3	L2
T10 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta	ge1–ge2	L7
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet		
T11 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1–ge2	L7
T12 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	ge1–ge2	L3, L7

Maantiedon kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon kurssit voi suorittaa vapaassa järjestyksessä eikä hylätty kurssi aiheuta etenemisestettä.

ge1 Muuttuva maapallo ja kestävä tulevaisuus (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Pyritään tekemään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia. Pohditaan luonnonvarojen riittävyyttä ja kestävästä käytöstä. Perehdytään ympäristömuutoksiin kuten ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

ge2 Maapallo ihmisen kotina (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssi keskittyy ihmismaantieteeseen: kulttuuriin, väestöön, kaupungistumiseen sekä luonnonvaroihin ja niiden kestävästä käytöstä. Tavoitteena on oppia aiheisiin liittyviä perustietoja, ja pohtia kurssilla käsiteltyjen ilmiöiden merkitystä jokaisen omassa elämässä, kansallisella ja globaalilla tasolla. Harjoitellaan karttojen, diagrammien ja kuvien lukutaitoa.

ge3 Toimiva maapallo (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan elämän perusedellytyksiin maapallolla. Tarkastellaan planetaarisuutta ja sen vaikutuksia maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tutustutaan maapallon kivi-, vesi- ilma- ja elonkehään sekä niiden erityispiirteisiin Suomessa.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket lähiluonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon opiskelijoiden elämysmaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa opiskelijan ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Työtapojen valintaan vaikuttavat myös opiskelijoiden kielitaito, lähtötaso, opetusryhmän koko ja käytettävissä olevat resurssit.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksessa autetaan opiskelijaa hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisrannalla tuetaan opiskelijan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia opiskelijoiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa opiskelijoiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet karttanluvussa ja karttatulkinnassa. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomeediaa arjen tilanteissa. Opiskelijan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla opiskelijaa hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri keinoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa opiskelija voi toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa hän voi edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana opiskelijoiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijoiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomeediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen opiskelijan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Maantiedon päättöarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosalle 9
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea opiskelijan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	ge1–ge3	Opiskelija oppii hahmottamaan maapallon karttakuvan ja sen peruspiirteet. Opiskelija oppii keskeisten kohteiden sijainnin ja nimityksen.	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeinen paikannimitys	Opiskelija osaa kertoa maanosan ja valtion eron. Opiskelija nimeää kartalta valtameret ja maanosat.	Opiskelija osaa nimetä joitakin kaupunkeja ja keskeisimpiä kohteita Suomesta sekä valtioita Euroopasta ja muualta maailmasta sekä tietää nimeämiensä kohteiden ja valtioiden sijainnin.	Opiskelija osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemimaita, salmia, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimityksen.	Opiskelija osaa käyttää karttakuvan peruspiirteitä tarkoituksenmukaisesti, kuten soveltaa kohteiden sijaintia ja nimitystä maantieteellisten ilmiöiden kuvailussa ja selittämisessä.

<p>T2 ohjata opiskelijaa tutkimaan luonnon- ja kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä</p>	<p>ge1–ge3</p>	<p>Opiskelija oppii luonnon- ja kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä.</p>	<p>Luonnon- ja kulttuuri- maantieteellisten ilmiöiden ymmärtäminen</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä ohjattuna.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiöitä, kuten väestö, elinkeinot, liikennemuodot ja matkailu Suomessa ja muualla maailmassa ohjattuna.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä esimerkkien avulla.</p> <p>Opiskelija nimeää lämpövyöhykkeet.</p> <p>Opiskelija nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmasto- ja kasvillisuusalueista.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä ja antaa esimerkkejä ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa</p>	<p>Opiskelija osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla.</p> <p>Opiskelija nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla luonnonmaisemia.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä sekä kuvata kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää Maan planeetaarisuuden sekä osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla luonnonmaisemia ja selittää niiden syntyyn vaikuttaneista tekijöistä.</p> <p>Opiskelija osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perustella syntyä vaikuttaneita tekijöitä.</p>
---	----------------	---	--	--	--	---	--

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
							Opiskelija osaa vertailla kulttuurimaisemia eri alueilla.
T3 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	ge1–ge2	Opiskelija oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta. Opiskelija ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Opiskelija osaa tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin ohjattuna. Opiskelija nimeää erilaisia luonnonvaroja.	Opiskelija osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan. Opiskelija luokittelee luonnonvaroja niiden kestävyysnäkökulmasta.	Opiskelija osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Opiskelija kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	Opiskelija osaa selittää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää alueellisia esimerkkejä niistä. Opiskelija osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maantieteelliset taidot							
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	ge1–ge3	Opiskelija oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja. Opiskelija oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.	Maantieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma.	Opiskelija osaa kuvailla erilaisia aluetasoja. Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä	Opiskelija osaa kuvailla alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla. Opiskelija osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.	Opiskelija vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin. Opiskelija esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	ge1–ge3	Opiskelija oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä. Opiskelija oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan suuntia ja mittaamaan etäisyyksiä	Tilatajuna kehittyminen	Opiskelija osaa ilmansuunnat. Opiskelija tunnistaa ja nimeää joitakin karttamerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla. Opiskelija tunnistaa ja nimeää karttamerkkejä. Opiskelija mittaa jana-mittakaavan avulla etäisyyksiä.	Opiskelija osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla ja suunnata kartan todellisuuden mukaisesti.	Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyyppisiä sekä ilma- ja satelliittikuvia.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T6 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geome-diataitoja	ge1–ge3	Opiskelija oppii geome-diataitoja. Opiskelija oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	Geome-diatai-dot	Opiskelija osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.	Opiskelija osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja sekä kartta-palveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Opiskelija laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	Opiskelija osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, kartta-palveluja sekä muuta geome-diaa maantieteellisistä ilmiöistä. Opiskelija laatii karttoja, diagrammeja tai muita maantieteellisiä malleja.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagrammeista, muusta geome-dia-aineistosta sekä muista maantieteellisistä mal-leista.
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimus-taitoja	ge1–ge3	Opiskelija oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Tutkimustai-dot	Opiskelija osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen ohjatusti. Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia.	Opiskelija osaa toteuttaa pieni-muotoisen maantieteellisen tutkimuksen ohjeiden mukaan. Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.	Opiskelija osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen. Opiskelija havainnollistaa ja esittää tuloksiaan geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T8 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktiivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	ge1–ge3	Opiskelija oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastomuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.	Ympäristölu-kutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Opiskelija osaa tunnistaa ympäristön muutoksia. Opiskelija seuraa ohjatusti joitakin maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia	Opiskelija osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastomuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä. Opiskelija seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia.	Opiskelija osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin ympäristön muutoksiin. Opiskelija seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaista tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	Opiskelija osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla. Opiskelija arvioi kriittisesti seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa tai koko maailmassa
T9 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja	ge1–ge3	Opiskelija oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja. Opiskelija oppii argumentoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.	Ryhmätyös-kentely- ja argumentointitaidot	Opiskelija osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Opiskelija erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.	Opiskelija osaa toimia ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	Opiskelija osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää joitakin perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	Opiskelija osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää perusteluja maantieteellisen tiedon pohjalta omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T10 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta	ge1–ge2	Opiskelija oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Opiskelija osallistuu ohjatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai turvallisuuden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.	Opiskelija osallistuu lähiympäristön vaalimiseen	Opiskelija osaa ohjatusti pohtia eri keinoja lähiympäristön vaalimiseksi ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen	Opiskelija osaa arvioida eri keinoja lähiympäristön vaalimiseen ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen.
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet							
T11 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1–ge2	Opiskelija oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		.	

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T12 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoinnin ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	ge1–ge2	Opiskelija oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoinnin ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

9.2.12 TERVEYSTIETO

Terveystiedon kurssi te1 Terve elämä on pakollinen päättövaiheessa, jos terveystiedon Ate1-kurssi ei ole sisällynyt opiskelijan aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opintoihin.

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. terveystiedon opetuksen tehtävänä on opiskelijoiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveystieteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla.

Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee opiskelijoiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaaliin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla opiskelijat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijoiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin- ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	te1	L1, L3, L7
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	te1	L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	te1	L1, L3, L4
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	te1	L1, L3, L7
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	te1	L1, L3, L4
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	te1	L2, L3, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja	te1	L2, L3, L4
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	te1	L2, L4, L5
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveyspalveluja asianmukaisesti	te1	L1, L3, L6
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	te1	L2, L3, L7

Terveystiedon kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Terveystiedon kurssi te1 Terve elämä on pakollinen päättövaiheessa, jos opiskelija ei ole suorittanut alkuvaiheen Ate1-kurssia.

te1 Terve elämä (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Sisällöissä tarkastellaan elämää terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntapojen, ihmis- ja perhesuhteiden, seksuaaliterveyden sekä ihmisen kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa sekä mahdollisuutta vaikuttaa terveyteen omien elintapojen kautta. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä, kestävästä kulutuksesta sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla opiskelijoita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, opiskelijoiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Työtapojen valintaan vaikuttavat myös opiskelijoiden kielitaito, lähtötaso, opetusryhmän koko ja käytettävissä olevat resurssit.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat opiskelijoiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun opiskeluhuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös opiskelijan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeitä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten opiskelija pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päätöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarviointin kriteerit. Päätöarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätöarviointin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päätöarviointiin ja siitä muodostettavaan päätöarvosanaan.

Opiskelijan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Terveystiedon päättöarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostamalle 5	Osaamisen kuvaus arvostamalle 7	Osaamisen kuvaus arvostamalle 8	Osaamisen kuvaus arvostamalle 9
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys							
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä.	Terveyteen liittyvät käsitykset	Opiskelija osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen. Opiskelija osaa nimetä yksittäisen elämäntapavaiheen.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden osa-alueita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Opiskelija osaa kuvata jotakin elämäntapavaihetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja kehityksen piirteitä.	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Opiskelija pystyy esittelemään elämäntapavaihteita, erityisesti nuoruuden kehitystä.	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja selittää niiden välisiä syy-seuraussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Opiskelija osaa eritellä elämäntapavaihteet sekä arvioida terveyden merkitystä elämäntapavaihteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 9
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	te1	Opiskelija oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsitteilyyn.	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Opiskelija osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen. Opiskelija osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.	Opiskelija osaa nimetä perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta. Opiskelija osaa nimetä keinoja ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.	Opiskelija osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Opiskelija osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.	Opiskelija osaa luokitella erilaisia tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn. Opiskelija osaa luokitella ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätämään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	te1	Opiskelija oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätämään käyttäytymistään ja oppimistaan.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	te1	Opiskelija oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta.	Terveydellisen kehityksen analysointi	Opiskelija osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen.	Opiskelija osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.	Opiskelija osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.	Opiskelija osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostusarvosanalle 9
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy							
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä.	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä.	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä pääpiirteissään.	Opiskelija osaa kuvata useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä käyttäen keskeisiä terveyteen ja sairautteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Opiskelija osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä selittää näiden välisiä syy-seuraussuhteita käyttäen asianmukaisia käsitteitä
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	te1	Opiskelija oppii hakea ja käyttää terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairautteen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjatusti. Opiskelija osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muutamista lähteistä sekä käyttää tietoa paikoitellen asianmukaisesti. Opiskelija osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Opiskelija osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti eri tietolähteistä, muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakua sekä käyttää tietoa asianmukaisesti. Opiskelija osaa arvioida erilaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja	te1	Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri							
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n yhteyksiä terveyteen.	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n yhteyksistä terveyteen.	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tv:n yhteyksiä terveyteen.	Opiskelija osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tv:n yhteyksiä terveyteen.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä käyttämään terveyspalveluja asianmukaisesti	te1	Opiskelija oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä oppii kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä.	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa nimetä oman oppilaitoksen ja kunnan terveyspalveluja.	Opiskelija osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa kuvata oman oppilaitoksen ja kunnan terveyspalveluja.	Opiskelija osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Opiskelija osaa kuvata miten hakeutua oman oppilaitoksen ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.	Opiskelija osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan perustellun suunnitelman. Opiskelija osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja miten niitä voi hyödyntää asianmukaisesti eri tilanteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioidaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystilanteita, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystilanteita, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	Terveystilanteiden arviointi sekä oppimisen edistävien tekijöiden hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteisiin terveydestä. Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteisiin terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omaan terveystilanteeseen. Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Opiskelija osaa arvioida esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteisiin terveydestä. Opiskelija osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Opiskelija osaa arvioida, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteisiin terveydestä, sekä arvioida niiden merkitystä omille terveystilanteille. Opiskelija osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

9.2.13 OPINTO-OHJAUS JA TYÖELÄMÄTAIDOT

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan, sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen osana opinto-ohjelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä jatkosuunnitelmiansa tueksi. Opiskelijaa ohjataan käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Opiskelija tekee jatko-opintosuunnitelman, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet.

Ammatillisen ohjauksen avulla opiskelija tekee itselleen sopivan urasuunnitelman. Urasuunnitelma sisältää pitkän aikavälin ammatilliset tavoitteet sekä niihin pääsemiseksi tarvittavat lähitulevaisuuden toimenpiteet. Opiskelija saa ohjauksen ja työelämään tutustumisen avulla tietoa ja palautetta ammattitaidostaan ja osaamisestaan sekä niiden soveltuvuudesta suomalaiseen työelämään.

Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumalla tai työelämäjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Työelämätaidot ovat yleisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan työelämässä. Työelämätaitoja kehittämällä helpotetaan opiskelijan siirtymistä työelämään ja selviytymistä työelämässä.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Itsetuntemus		
T1 ohjata tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	ot1, ot2, ot4, ot6	L1, L3
Tiedonhakutaidot ja monilukutaito		
T2 ohjata tuntemaan keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet sekä etsimään tietoa ja käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita	ot1, ot2	L2, L4, L5
T3 ohjata käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa opinnoissa	ot1, ot2, ot5	L1, L3, L4, L5
Oppimaan oppimisen taidot		
T4 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	ot1–ot6	L1, L2, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Tavoitteiden asettaminen		
T5 ohjata opiskelijaa asettamaan tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	ot1–ot6	L1, L6
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T6 vahvistaa valmiuksia toimia erilaisissa opiskelu- ja työympäristöissä ja erilaisissa ryhmissä	ot1–ot3, ot6	L2, L4, L5, L6, L7
T7 kehittää kykyä itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen, aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen	ot1–ot6	L1, L3, L7
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 ohjata saamaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä ja selkeyttää jatkosuunnitelmia	ot2	L2, L6, L7
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T9 ohjata ymmärtämään ja hankkimaan tietoa koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä	ot1, ot2	L2, L3, L4, L5, L6
T10 opastaa laatimaan ja päivittämään työnhaun asiakirjat	ot1, ot2	L3, L5, L6
T11 opastaa tunnistamaan erilaiset työnhaun toimintatavat ja hakemaan itsenäisesti työtä	ot2	L3, L4, L5, L6
T12 ohjata käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta	ot1, ot2	L1, L3, L4, L5

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kurssien tarkoituksena on antaa välineitä opiskelijan jatko-opintoihin tai työelämään suuntautumista varten.

ot1 Jatko-opinnot ja ammatinvalinta (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Edistetään opiskelu- ja tiedonhankinta- sekä päätöksenteko- ja elämänhallintataitoja. Koulutus- ja työelämätietoutta sekä tietoa yrittäjyydestä hyödynnetään omassa urasuunnittelussa. Tutkitaan omia vahvuuksia, voimavaroja ja rajoituksia. Omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista työsetään (mielikuvat, uskomukset, arvot, tottumukset ja ennako-oletukset). Vahvistetaan oman osaamisen markkinoinnin taitoja eri tilanteissa (pääsykokeet, työmarkkinat). Tutustutaan Suomen koulutusjärjestelmään ja jatko-opintomahdollisuuksiin. Opitaan käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

ot2 Työelämäosaaminen (valtakunnallinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kehitetään taitoa arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Opitaan löytämään itselle sopivia ammattialoja ja vahvistetaan valmiuksia hakea tietoja vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen. Vahvistetaan oman osaamisen markkinoinnin taitoja. Saadaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä, ammatillisista opinnoista ja/tai yrittäjyydestä. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

ot3 Tutorkurssi (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tutor-opiskelija toimii lähellä toista opiskelijaa. Hän käyttää omaa kokemustaan ja tutorkoulutuksesta saamiaan valmiuksia toisten auttamisessa. Vertaisohjaajan roolissa tutor opastaa, perehdyttää ja kannustaa koulun muita opiskelijoita opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. Tutor-opiskelija hoitaa koulun luottamustehtävää ja pyrkii osaltaan luomaan hyvää, viihtyisää ja turvallista ilmapiiriä koulu yhteisössä. Kurssi tukee opiskelijan taitoja toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, kehittää opiskelijan valmiutta toimia koulu ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukee opiskelijan itsenäisen toiminnan valmiuksia ja työelämä taitoja.

ot4 Opiskelutaidot (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssin keskeisenä sisältönä ovat opiskelutaidot ja opiskelumenetelmät, joita opiskelija tarvitsee eri oppiaineiden kursseilla. Lisäksi opiskelija kerryttää muita tietoja ja taitoja, joita tarvitaan koulussa opiskeluun. Opiskelumenetelmiin tutustuminen auttaa opiskelijaa kehittymään aktiivisena oppijana. Kurssin painopisteenä ovat erityisesti kotitehtävien työstämisen ja säännöllisen työskentelyn taidot. Kurssilla harjoitellaan myös erilaisia opiskelutekniikoita erityisesti kokeisiin valmistautumisessa. Oppimaan oppimisen taitojen kehittyessä opiskelija voi suunnitella opiskeluaan, asettaa sille tavoitteita ja arvioida omaa toimintaansa yhä paremmin. Tavoitteena on, että taitoja oppiessaan opiskelija kehittyy oppijana, saa positiivisia kokemuksia opiskelusta ja kasvattaa opiskelumotivaatiota. Tavoitteena on myös opiskelijoiden tutustuminen toisiinsa, mikä mahdollistaa erilaisten ryhmässä opiskelun taitojen kehittämistä ja vertaisoppimista.

ot5 Opiskelutaitojen syventäminen (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssin keskeisenä sisältönä on eri oppiaineiden opiskelussa vaadittavien opiskelutaitojen syventäminen ja monipuolistaminen. Erityisesti kurssilla korostuvat pidemmälle opinnoissa edenneiden opiskelijoiden kohtaamien haastavampien tehtävien ja sisältöjen opiskelussa vaadittavat taidot. Oikeanlaisten ja opiskelijalle sopivien työskentelymenetelmien valitsemisen taidot ovat myös tärkeitä. Kurssin tavoitteena on, että opiskelijan ymmärrys itselle sopivista opiskelutekniikoista syvenee ja opiskelija kehittyy oman opiskelun suunnittelussa ja arvioinnissa. Kasvavat opiskelutaidot myös kehittävät opiskelijaa elinikäisenä oppijana. Tavoitteena on myös, että opiskelija saa positiivisia kokemuksia toiminnastaan aktiivisena oppijana yksin tai ryhmässä ja kasvattaa opiskelumotivaatiota.

ot6 Osallistuva opiskelija (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opiskelijaa rohkaistaan ottamaan vastuuta omista opinnoistaan ja hän perehtyy opintoihin liittyviin käytänteisiin sekä koulun toimintatapoihin ja -menetelmiin. Kurssi kannustaa oppimisessa aktiiviseen toimintaan, jossa kehittymisen halu sekä osallisuus kouluyhteisössä ovat tärkeässä roolissa. Kurssi koostuu orientaatiojaksosta, ryhmäytymispäivästä, ryhmänohjaajan oppitunneista ja henkilökohtaisesta ohjauksesta, opinto-ohjaajien infoista sekä kurssitehtävistä. Kurssin aikana voidaan tehdä tutustumiskäyntejä esim. erilaisiin ohjaus- neuvonta- ja tietopalveluihin.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisympäristöinä hyödynnetään oppilaitosten ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Työtapoja käytetään monipuolisesti opiskelijoiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ohjaus ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opiskelijan opiskelemat kurssit arvioidaan niiden päätyttyä suoritusmerkinnällä (S/H). Arviointi perustuu vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä sekä opiskelijan itsearviointiin. Opiskelijat pohtivat ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämä tiedon hankkimisessa. Opiskelijoita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opiskelijat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

Arvioinnin kohteet opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Arvioinnin kohteet
Itsetuntemus		
T1 ohjata tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	ot1, ot2, ot4, ot6	Itsearviointitaidot
Tiedonhakutaidot ja monilukutaito		
T2 ohjata tuntemaan keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet sekä etsimään tietoa ja käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita	ot1, ot2	Tietolähteiden ja tietopalveluiden tarkoituksenmukainen käyttö
T3 ohjata käyttämään tieto- ja viestintäteknikkaa opinnoissa	ot1, ot2, ot5	Tieto- ja viestintätekniset taidot
Oppimaan oppimisen taidot		
T4 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	ot1–ot6	Opiskelu-, oppimis- sekä itsearviointitaitojen kehittyminen
Tavoitteiden asettaminen		
T5 ohjata opiskelijaa asettamaan tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	ot1–ot6	Tavoitteellinen työskentely

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Arvioinnin kohteet
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T6 vahvistaa valmiuksia toimia erilaisissa opiskelu- ja työympäristöissä ja erilaisissa ryhmissä	ot1–ot3, ot6	Ryhmätyö-, vuorovaikutus- ja viestintätaidot
T7 kehittää kykyä itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen, aktiivisuuteen ja omaaloitteisuuteen	ot1–ot6	Itsenäinen työskentely
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 ohjata saamaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä ja selkeyttää jatkosuunnitelmia	ot2	Kokemusten ja tiedon hyödyntäminen jatkosuunnitelmia laadittaessa
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T9 ohjata ymmärtämään ja hankkimaan tietoa koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä	ot1, ot2	Tiedon hyödyntäminen jatkosuunnitelmia laadittaessa
T10 opastaa laatimaan ja päivittämään työnhaun asiakirjat	ot1, ot2	Työnhaun asiakirjojen laatiminen
T11 opastaa tunnistamaan erilaiset työnhaun toimintatavat ja hakemaan itsenäisesti työtä	ot2	Tiedonhankintataidot ja itsenäinen työskentely
T12 ohjata käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta	ot1, ot2	Tietolähteiden käyttö omassa jatko-opinto- ja urasuunnittelussa

9.2.14 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIikka (TVT)

Oppiaineen tehtävä

Tieto- ja viestintäteknikan perusteiden ymmärtämistä voidaan kutsua nykyisen informaatioyhteiskunnan uuslukutaidoksi, jota tarvitaan nykyisin jatko-opinnoissa, työelämän eri alueilla sekä arkielämässä (esim. pankkipalvelut). Työelämän yhteiskoulun aikuislukion tvt-opetuksen tärkeimpänä tehtävänä on vastata osaltaan valtakunnallisen opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin, erityisesti

osaamiskokonaisuuksiin *Arjen taidot (L3)*, *Monilukutaito (L4)*, *Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)* ja *Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys (L6)*. Tvt-opinnoissa opiskelijat saavat perustiedot ja -taidot, joita vahvistetaan ja hyödynnetään muiden oppiaineiden opiskelussa.

Tieto- ja viestintätekniiikan opetuksen yleiset tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tieto- ja viestintätekniiikan opetuksessa opiskelija harjaantuu käyttämään tietokonetta ja internetin palveluita monipuolisesti niin opinnoissa kuin arkielämässä. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia internetin pilvipalveluiden hyödyntämiseen. Opiskelija tutustuu kattavaan valikoimaan erilaisia ohjelmia ja niiden tavanomaisimpia ominaisuuksia, jotka vahvistavat opiskelijan tietoteknistä osaamista ja työelämätaitoja.

Työtavat tieto- ja viestintätekniiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppitunnit koostuvat pääasiassa opetuskeskustelusta ja käytännön harjoittelusta tietokonetta käyttäen. Kaikilla tvt-kursseilla opitaan käytännön työskentelyn avulla. Työympäristönä on atk-luokka ajanmukaisine ohjelmistoineen ja laitteineen.

Arviointi tieto- ja viestintätekniiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tieto- ja viestintätekniiikan oppiaineen arvioinnin kohteena on tietoteknisen osaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arviointi perustuu tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään tietoteknistä osaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Kurssin aikana opiskelija saa suullista ja/tai kirjallista palautetta osaamisestaan. Kurssista saatava suoritusmerkintä perustuu esimerkiksi kurssikokeeseen tai oppimistehtäviin. Kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H). Arvosteluperusteet ilmoitetaan kurssin alussa.

Tieto- ja viestintätekniiikan kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

tvt1 Tieto- ja viestintätekniiikan peruskurssi (koulukohtainen)

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu sähköpostin käyttöön ja koulun sähköiseen oppimisympäristöön. Opiskelija oppii kirjautumaan omalle käyttäjätililleen ja hallinnoimaan käyttöliittymää. Opiskelija hyödyntää sähköpostin tarjoamia mahdollisuuksia arkipäiväisessä viestinnässä.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tietokoneen laitteisto ja osat. Sähköpostin käytön alkeet ja tekstin tuottaminen näppäimistöllä. Kahden tai useamman internetsivun tarkastelu samanaikaisesti. Koulun sähköiseen oppimisympäristöön tutustuminen. Kurssin oppimistehtäviä suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa ja tehtävät valitaan siten, että ne tukevat muiden oppiaineiden opiskelua.

tvt2 Tekstinkäsittelyä ja tiedonhakua (koulukohtainen)

Tavoitteet: Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu tekstinkäsittelyn perusteisiin ja vahvistaa tiedonhaun taitojaan. Opiskelija syventää koulutyössä tarvittavia tieto- ja viestintätekniisiä taitojaan.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tekstinkäsittelyn peruseriaatteet: tekstin tuottaminen, kirjoitusvirheiden korjaaminen, erikoismerkit, tekstin muotoilun alkeet, tekstin ja kuvien kopiointi ja liittäminen (copy, cut, paste), kopioidun tekstin liittäminen ilman muotoiluja (unicode-teksti). Pilvipalvelut: toimintaperiaate, tiedoston nimeäminen ja jakaminen. Tiedonhaun perusteet ja hakutulosten arviointi. Koulun sähköisen oppimisympäristön hyödyntäminen. Kurssin oppimistehtäviä suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa ja tehtävät valitaan siten, että ne tukevat muiden oppiaineiden opiskelua.

tvt3 Tietoturvaa ja sähköistä viestintää (koulukohtainen)

Tavoitteet: Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää tieto- ja viestintätekniikan yhteiskunnallisen merkityksen ja tarpeellisuuden arkielämän palveluiden ja tiedonhaun hyödyntämisessä. Kurssilla opiskelija oppii kirjoittamaan viestejä erilaisille vastaanottajille ja kohderyhmille. Opiskelija ymmärtää tiedonhakuun liittyviä haasteita ja kerryttää taitojaan tehokkaampaan tiedonhakuun ja hakutulosten kriittiseen tarkasteluun. Opiskelija ymmärtää tiedonhaun merkityksen olennaisena kansalaistaitona.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Internetin toimintaperiaate. Tietokoneen ja verkkoympäristön tietoturva: salasanat, virustorjunta ja palomuri, huijausviestit ja haittaohjelmat, liitetiedostoihin liittyvät riskit. Netiketti ja tekijänoikeudet. Sähköpostiviestit: viestin rakenne (otsikko, osoitteet, viestikenttä, allekirjoitus), sähköpostin käsittely (lähetys, vastaanotto jne.). Virallisten ja epävirallisten viestien kirjoittaminen ja viestien rakenne: alkutervehdys, leipäteksti, lopputervehdys ja allekirjoitus. Tiedonhaku: hakukoneet, hakusanojen käyttö, hakutulosten arvioiminen ja internetsivujen kriittinen tarkastelu. Tekstinkäsittely: sivun ja kappaleen asetukset, sivun reunukset, paperin suunnan muuttaminen, kursivointi, lihavointi, värin muuttaminen, alleviivaus, automaattinen luettelointi. Koulun sähköiseen oppimisympäristöön tutustuminen kurssin alussa ilmoitetulla tavalla. Kurssin oppimistehtäviä suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa ja tehtävät valitaan siten, että ne tukevat muiden oppiaineiden opiskelua.

tvt4 Taulukkolaskentaa ja lähteiden käyttöä (koulukohtainen)

Tavoitteet: Tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa taulukkolaskentaohjelman toimintaperiaatteen ja oppii laatimaan yksinkertaisia taulukoita ja suorittamaan tavanomaisimpia laskutoimituksia. Opiskelija ymmärtää, miten lähteisiin viitataan koulutöissä ja muissa yhteyksissä.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Taulukkolaskennan periaatteisiin tutustuminen: frekvenssitaulukon luominen, laskulausekkeen syöttäminen soluun, taulukkolaskentaohjelman kaavoihin tutustuminen, yksinkertaiset muotoilut. Tiedonhaun taitojen vahvistaminen: lähteiden käyttö ja lähdeviitteiden merkitseminen koulutöissä. Sähköisen viestinnän taitojen vahvistaminen (sähköposti ja pilvipalvelut). Kurssin oppimistehtäviä suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa ja tehtävät valitaan siten, että ne tukevat muiden oppiaineiden opiskelua.

9.2.15 KOTITALOUS

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kestävä ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä vahvistetaan opiskelijan kykyä tehdä valintoja ja toimia kestävästi niin kodin arjessa kuin kotitaloustaitoja edellyttävissä työtehtävissä.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Kotitalouden opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä kustannustietoisesta toiminnasta.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään opiskelijoiden suunnittelu-, organisointi- ja työskentelytaitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa opiskelijan valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn ja yhdessä toimimiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen opiskelijan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuulliseen kuluttajuuteen.

Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa kotitalouden opetuksen tehtävänä on vastata osaltaan valtakunnallisen opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin, erityisesti osaamiskokonaisuuksiin *Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2)*, *Arjen taidot (L3)*, *Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys (L6)* ja *Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)*.

Kotitalouden opetuksen yleiset tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kotitalouden opiskelun yleisenä tavoitteena Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on ohjata opiskelijaa suunnittelemaan ja organisoimaan työskentelyään yhteistyötä vaativassa työympäristössä. Opiskelijan valmiudet suunnitella omaa ajankäyttöä ja seurata työn etenemistä vahvistuvat. Kotitalouden oppimistehtävien myötä opiskelija motivoituu toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. Opiskelija kiinnittää huomiota omien valintojensa merkitykseen hyvinvoinnin edistämiseksi ja kestävästi tulevaisuuden rakentamisessa niin kodin arjessa kuin työelämässä.

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Arviointi kotitaloudessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Opiskelijat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla opiskelijoita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Kurssista saatava suoritusmerkintä perustuu esimerkiksi kurssikokeeseen tai oppimistehtäviin. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H). Arvosteluperusteet ilmoitetaan kurssin alussa.

Kotitalouden kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

ko1 Kansainvälinen keittiö (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia. Sisällöt valitaan siten, että ne vahvistavat ruoanvalmistus- ja leivontataitoja. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuosittelun, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen ja eettisyyden näkökulmasta. Sisällöt ohjaavat opiskelijoita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan kulutusvalintoja tekevinä kuluttajina.

9.2.16 ENSIAPU

Oppiaineen tehtävä

Ensiapu on loukkaantuneelle tai sairastuneelle tapahtumapaikalla annettavaa apua. Oppiaineen tehtävä on auttaa opiskelijoita tunnistamaan erilaisia tapaturma- ja onnettomuusriskejä ja ennakoimaan ja ehkäisemään niitä. Hätäilmoituksen tekeminen sekä auttaminen onnettomuuksissa, tapaturmissa ja sairauskohtauksissa ovat keskeisiä kansalaistaitoja. Ensiaputaidot ja rohkeus toimia hätätilanteessa lisäävät turvallisuutta sekä kouluuyhteisössä että koko yhteiskunnassa.

Oppiaine liittyy sisällöllisesti opetussuunnitelmassa mainittuihin laaja-alaisiin kokonaisuuksiin *Arjen taidot (L3)* ja *Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6)*.

Ensiaputaitojen opetuksen yleiset tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Ensiaputilanteisiin liittyy paljon erikoissanastoa, johon oppiaineen tunneilla tutustutaan. Perustiedot ihmisen anatomiasta ja fysiologiasta käydään läpi siltä osin kuin niiden hallitseminen on välttämätöntä ensiaputoimien ymmärtämiseksi. Keskeistä on oppia tunnistamaan erilaisia tapaturma- ja sairaskohtaustilanteita ja toimia niissä rohkeasti, määrätietoisesti ja oikein.

Työtavat ensiaputaitojen opetuksessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuoliset työtavat auttavat opiskelijoita saavuttamaan oppiaineen tavoitteet. Opettajajohtoisen teoriaopiskelun lisäksi tunneilla on paljon itsenäisiä ja ryhmissä tehtäviä harjoituksia (esim. tilannesimulaatiot, elvytysharjoittelu nukun avulla) ja demonstraatioita (esim. ensiapuvideot, ensiapuvälineistön esittely).

Arviointi ensiaputaitojen opetuksessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja seurata, että opiskelija on omaksunut oppiaineen tavoitteet. Arviointi perustuu pääasiassa tunneilla osoitettuun osaamiseen. Tämän vuoksi kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti, eikä tunneilta voi olla poissa kuin erityisen painavista syistä.

Kurssilla on mahdollista järjestää lisäksi kirjallinen tai suullinen koe yksilökokeena tai ryhmäkokeena. Arvioinnin perusteet käydään opiskelijoiden kanssa läpi kurssin alussa.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opiskelija voi kurssin käytyään suorittaa erillisen kokeen ja saada sen perusteella taidoistaan EA1-kurssitodistuksen. Kokeesta ja mahdollisista maksuista kerrotaan kurssin alussa.

Ensiaputaitojen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

ea1 Ensiapu (koulukohtainen)

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa perustiedot ja taidot joiden avulla hän osaa auttaa tavallisimmissa onnettomuuksissa, tapaturmissa ja sairauskohtauksissa.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla käsitellään mm. hätänumeroon soittaminen ja hätäilmoituksen tekeminen sekä hätäensiavun perusteet (tajuttoman ensiapu, elvytys ja sokki). Tavallisimmat sairauskohtaukset (esim. diabeetikon verensokerin lasku, aivoverenkierroksen häiriöt, epileptinen kouristuskohtaus) ja ensiapu tavallisissa tapaturmissa (esim. verenvuodon tyrehtyttäminen, palovammojen hoito ja nyrjähdykset) käydään läpi.

9.2.17 HYGIENIAOSAAMINEN

Oppiaineen tehtävä

Oppiaineen tehtävä on lisätä opiskelijoiden kykyä toimia yleisestä ja henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtien jokapäiväisissä tehtävissään niin koti- kuin työympäristössä. Ho1 Hygieniosaaminen -kurssi perehdyttää etenkin elintarvikkeiden käsittelyyn liittyvään hygieniaan. Kurssi lisää tietoutta hyödyllisistä ja haitallisista mikrobeista, elintarvikelainsäädännöstä ja siihen liittyvästä valvonnasta, elintarvikehygieniasta sekä hygieenisistä työskentelytavoista elintarvikealan työpaikoissa ja kotona. Hygieniosaamisen opiskelu lisää turvallisuutta ja hyvinvointia sekä elintarvikealan työpaikoilla että kotona. Kurssi antaa myös valmiudet osallistua Eviran hygieniosaamistestiin eli hygieniapassitestiin. Hygieniapassi on tarpeen, jos työskentelee tai aikoo työskennellä alalla, jossa ollaan tekemisissä elintarvikkeiden kanssa.

Oppiaine liittyy sisällöllisesti laaja-alaisista tavoitteista arjen taitoihin ja fyysiseen hyvinvointiin (L3), työelämätaitoihin ja yrittäjyyteen (L6). Oppiaineelle ominaiset työtavat tukevat monilukutaitoa (L4), oppimaan oppimisen taitoja (L1) sekä tieto- ja viestintätekniisiä taitoja (L5).

Hygieniosaamisen opetuksen yleiset tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaine ohjaa havainnoimaan ja parantamaan oman toiminnan hygieenisyyttä koti- ja työympäristössä. Se tarjoaa lisäksi tietoa hyödyllisistä ja haitallisista mikrobeista, hygieniaan liittyvästä lainsäädännöstä työelämässä sekä lainsäädännön valvomisesta. Hygieniosaamisen opiskelu tukee opiskelijan valmistautumista Eviran hygieniosaamistestiin eli hygieniapassitestiin. Hygieniapassia tarvitsee, jos työskentelee tai aikoo työskennellä kahviloissa, ravintoloissa, pikaruokapaikoissa, elintarvikemyymälöissä tai elintarvikkeita valmistavissa suurkeittiöissä, leipomoissa ja tehtaissa.

Työtavat hygieniosaamisen opetuksessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kurssilla opiskellaan hyödyllisiä ja haitallisia mikrobeja sekä ruokamyrkytyksiä; henkilökohtaista hygieniaa, hygieenisiä työtapoja ja elintarviketilojen puhtaanapitoa; elintarvikehygienian lainsäädäntöä, valvontaviranomaisia ja omavalvontaa. Opittua sovelletaan tehtävissä erilaisiin tilanteisiin kotona ja työpaikalla. Lisäksi oppitunneilla ja itsenäisesti kotona harjoitellaan Eviran hygieniosaamistestiä eli hygieniapassitestiä varten osin internetistä löytyvien (selkokielisten) harjoitusmateriaalien, opetusvideoiden ja sanastojen avulla.

Arviointi hygieniosaamisen opetuksessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on seurata, ohjata ja arvioida oppiaineen keskeisten sisältöjen oppimista. Kurssin aikana opiskelija saa suullista palautetta ja kirjallista arviointia osaamisestaan. Kurssista annettava arvosana 4–10 perustuu aktiiviseen läsnäoloon ja työskentelyyn kurssilla sekä kurssikohtaisiin kokeisiin tai testeihin, joissa voi olla läpäisyrajoja.

Hygieniosaamisen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

ho1 Hygieniosaaminen (koulukohtainen)

Tavoitteet: Tavoitteena on oppia hygieenisiä työskentelytapoja elintarvikkeiden kanssa kotona ja työpaikalla sekä elintarvikehygieniaan liittyvää lainsäädäntöä ja valvontaa.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Tavoitteisiin pyritään käsittelemässä hyödyllisiä ja haitallisia mikrobeja sekä ruokamyrkytyksiä; henkilökohtaista hygieniaa, hygieenisiä työtapoja ja elintarviketilojen puhtaanapitoa; elintarvikehygienian lainsäädäntöä, valvontaviranomaisia ja omavalvontaa.

9.2.18 REAALIINEIDEN OPISKELUTAIDOT

Oppiaineen tehtävä

Reaaliaineiden opiskelutaidot -oppiaineen tehtävänä on tutustuttaa opiskelijoita reaaliaineiden opiskeluun. Erityisesti maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla voi olla vähäinen koulutusta ja niukempi kokemus reaaliaineille tyypillisistä opiskelutavoista kuten tieteellistä sanastoa käyttävän tekstin lukemisesta, monilukutaitoa vaativasta asiatekstin lukemisesta tai tutkimuksellisesta opiskelusta.

Oppiaineen kurssit keskittyvät eri reaaliaineisiin ja niiden sisällöt suunnitellaan tukemaan läheisesti reaaliaineiden pakollisten valtakunnallisten kurssien sisältöjä. Samalla kehittyy opiskelijoiden laaja-alainen osaaminen, erityisesti Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), Monilukutaito (L4) ja Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) osalta.

Oppiaineen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kaikilla oppiaineen kursseilla on samat tavoitteet, joita lähestytään eri kursseilla eri reaaliaineiden sisältöjen kautta. Tavoitteena on

- muodostaa käsitys eri reaaliaineille tyypillisistä ilmiöistä,
- harjoitella eri reaaliaineille tyypillisen tiedon käyttämistä,
- kehittää reaaliaineille tyypillistä ajattelutapaa ja maailmankatsomusta sekä
- antaa opiskelijalle onnistumisen kokemuksia haastavien ainesisältöjen äärellä ja innostaa käyttämään osaamistaan arjen tilanteissa.

Oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelytavoissa korostuvat eri reaaliaineille tyypillisten tekstien ja työskentelytapojen harjoittelu sekä omien opiskelutaitojen tarkkailu. Opiskelijoita kannustetaan tietojen hankkimiseen käyttäen lähteinä oppimateriaalia, verkkolähteitä, selkokieliä uutisia ja esimerkiksi ko-keellista työskentelyä kurssin oppisisällöistä riippuen. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevana osana oppimisympäristöä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Käsitteiden omaksumista ja lähteiden tulkintaa ohjataan siten, että opiskelijoille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Opiskelijaa tuetaan työskentelyssä hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri keinoja hyödyntäen. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opiskelijaa pyritään ohjaamaan palautteella eri reaaliaineille tyypillisiin tapoihin argumentoida ja rohkaistaan heitä käyttämään tyypillistä käsitteistöä oikein. Tukemalla ja kannustamalla opiskelijoita rohkaistaan etsimään itse tietoa ja kehittämään osaamistaan. Opiskelijoilla on mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti eri reaaliaineille tyypillisillä tavoilla.

Kurssista saatava suoritusmerkintä perustuu esimerkiksi kurssikokeeseen tai oppimistehtäviin. Oppiaineen kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Oppiaineen päättöarvioinnin kriteerit

Oppiaineen päättöarvioinnissa hyväksyttyä osaamista (S-merkintä) vastaavan osaamisen kuvaus:

- Opiskelija osaa kertoa esimerkkejä eri reaaliaineiden tiedonalaan kuuluvista ilmiöistä
- Opiskelija osaa käyttää oikeaa käsitteistöä kuvatessaan joitakin reaaliaineille tyypillisiä ilmiöitä
- Opiskelija osaa ohjatusti perustella joidenkin reaaliaineiden tiedonalaan kuuluvia näkemyksiä, johtopäätöksiä tai ennusteita esimerkiksi havaintojen tai tietolähteen tietojen perusteella
- Opiskelija osaa mainita esimerkkejä reaaliaineiden tiedonalan näkymisestä arjessa

Reaaliaineiden opiskelutaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

re1hi – Historian tiedonala (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssin aikana vahvistetaan opiskelijoiden ymmärrystä kronologiasta sekä historiallisen tiedon luonteesta. Kurssilla käydään läpi historian keskeisiä kehityskulkuja, tapahtumia ja ilmiöitä esihistorialliselta ajalta nykypäivään. Kurssilla pohditaan lähteiden merkitystä historiallisen tiedon tuottajina ja perehdytään ajanlaskun ja periodisoinnin käsitteisiin. Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia perusopetuksen valtakunnallisten historian kurssien opiskeluun oppiaineiden sanaston ja oppiaineelle tyypillisten tehtävien harjoittelun avulla.

Työtavat: Kurssin työtavoissa korostuu suomen kielen käyttö. Oppitunneilla käydyt keskustelut, läksyn kuulustelut ja kirjalliset työt ovat olennainen osa oppimisprosessia. Koulun sähköistä oppimisympäristöä ja internetin lähdemateriaaleja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Kurssin sisältö ja työtavat painottuvat kulloisenkin opiskelijaryhmän tarpeiden ja ryhmäkoon mukaan.

Arvioinnista: Kurssisuorituksen edellytyksenä on, että opiskelija osallistuu tuntityöskentelyyn ja tekee kurssitehtävät sekä mahdollisen kurssikokeen. Opiskelijan osaamisen arviointi perustuu kaikkiin kurssin osatehtäviin. Kurssia ei voi tenttiä eikä suorittaa itsenäisesti.

re2ke Kemia ja fysiikan tiedonala (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssille valittavissa sisällöissä huomioidaan opiskelijoiden lähtötasosta ja muista luonnontieteiden opinnoista syntyvät tarpeet. Keskeiset sisällöt kurssilla liittyvät elinympäristön aineisiin, turvallisuuteen ja terveyteen sekä luonnontieteellisten peruskäsitteiden opiskeluun ja sanaston harjoitteluun. Esimerkiksi olomuodonmuutosten tarkastelu auttaa muodostamaan alustavan kuvan aineesta hiukkasista rakentuvana ja johdattelee myös fysiikan lämpöilmiöiden käsittelyyn. Tutustutaan kokeelliseen työhön opiskelun työkaluna, opitaan työskentelemään turvallisesti ja tekemään havaintoja tutkimuksissa. Kurssilla opiskelija saa positiivisia kokemuksia luonnontieteiden opiskelusta.

re3bi Biologian tiedonala (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla perehdytään elolliseen ja elottomaan luontoon sekä eri eliöryhmiin. Aiheena ovat nisäkkäät, linnut, kalat, selkärangattomat eläimet, kasvit ja sienet. Opiskellaan eliöryhmien peruspiirteitä sekä rakenteita ja tutustutaan soluihin, niiden perustoimintoihin ja lisääntymiseen. Kurssilla opetellaan havainnoimaan luontoa ja tunnistamaan eri eliölajeja sekä harjoitellaan biologian sanastoa, tehtävätyyppejä ja oppikirjan käyttöä. Tavoite on laajentaa perusopetuksen alkuvaiheen biologian tiedonalan sisältöjä sekä johdattaa biologian tiedonalaan. Kurssin tavoitteena on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, joita hän tarvitsee biologian opiskelussa.

re4ge Maantiedon tiedonala (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla opiskellaan perustietoja maantiedon tiedonalan aiheista. Kurssi on suunnattu erityisesti s2-opetuksessa oleville opiskelijoille. Kurssin tavoitteena on tutustua maantietoon oppiaineena sekä sen keskeisiin sisältöihin. Kurssilla opiskellaan maantiedon keskeistä sanastoa, harjoitellaan karttojen, oppikirjan ja muiden oppimateriaalien käyttöä sekä harjaannutaan erityyppisten maantiedossa käytettävien tehtävien ratkaisemiseen.

re5te Terveystiedon tiedonala (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan terveystietoon oppiaineena ja sen keskeisiin sisältöihin. Aiheita ovat terveyteen liittyvät perusasiat, kuten ravinto, uni, hygienia ja liikunta. Kurssilla perehdytään, miten omat elämäntavat voivat edistää oppimista ja miten suomalaisessa koulussa opiskellaan ja toimitaan. Harjoitellaan terveystiedon keskeistä sanastoa ja koulunkäyntitaitoja. Tavoitteena on kehittää opiskelutaitoja, joita hän tarvitsee terveystiedon opiskelussa.

re6ex Reaaliaineiden opiskelun tukikurssi (koulukohtainen)

Kurssin tavoitteena on tukea perusopetuksen opintojen loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden reaaliaineiden opiskelua. Kurssilla tuetaan reaaliaineiden opiskelutaitojen kehittymistä. Kurssilla kerrataan ja vahvistetaan opiskelutekniikkaa joustavasti opiskelijan tukitarpeisiin kohden. Oppitunneilla myös tuetaan keskeneräisten suoritusten täydentämistä sekä ohjataan opiskelijoita esimerkiksi oppimisvaikeuksien kanssa opiskelussa.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssin sisällöt valitaan opiskelijoiden tarpeiden mukaan eri reaaliaineista. Sisällöissä painotetaan reaaliaineiden pakollisten opintojaksojen keskeisiä sisältöjä ja oppiaineille keskeisten työtapojen ja käsitteiden käyttöä.

re7bi Ihminen (koulukohtainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet: Kurssilla tutustutaan ihmiskehoon, sen elimistöihin ja toimintaan. Aiheita ovat ihmisen erilaiset solut, ruoansulatus, hengityselimistö ja verenkierto, luut ja lihakset, hermosto ja aistit.

LIITE 1: OPPIVELVOLLISUUSIÄN YLITTÄNEIDEN PERUSOPETUKSEN TUNTIJAKO ⁵⁷

Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen alkuvaiheeseen käytettävä aika jaetaan opetukseen ja ohjaukseen seuraavasti:

		Alkuvaihe			
		Lukutaitovaihe*			
		Pakolliset kurssit	Valinnaiset kurssit	Pakolliset kurssit	Valinnaiset kurssit
Kielet	yhteensä vähintään	15		21	
	Äidinkieli ja kirjallisuus	15	----	17	----
	Vieras kieli		----	4	----
Matematiikka		3	----	5	----
Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus		2	----	3	----
Ympäristö- ja luonnontieto		1	----	2	----
Terveystieto			----	1	----
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot		2	----	2	----
Muita perusopetukseen soveltuvia oppiaineita ja aihealueita			----		----
Tarjottavat valinnaiset kurssit vähintään**			6		10
Yhteensä vähintään			27		38
---- Kurseja voidaan järjestää, jos opetussuunnitelmassa niin määrätään.					
* Lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja sekä numeerisia perustaitoja tarvitseville.					
** Voi sisältää opetussuunnitelmassa määrätyn mukaisesti oppiaineiden ja aineryhmien valinnaisia kurseja, ammatillisia tai lukio-opintoja, työelämään tutustumista sekä muita oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetukseen soveltuvia kurseja.					

⁵⁷ Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta, 7 §

Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen päättövaiheeseen käytettävä aika jaetaan opetukseen ja ohjaukseen seuraavasti:

	Pakolliset kurssit	Valinnaiset kurssit
Kielet yhteensä vähintään	20	----
Äidinkieli ja kirjallisuus	*	----
Toinen kotimainen kieli	*	----
Vieraat kielet	*	----
Matematiikka	8	----
Uskonto/elämäkatsomustieto	1	----
Yhteiskunnalliset oppiaineet		
Historia	1	----
Yhteiskuntaoppi	2	----
Luonnontieteelliset oppiaineet		
Fysiikka	1	----
Kemia	1	----
Biologia	1	----
Maantieto	1	----
Terveystieto	1**	----
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	2	----
Muita perusopetukseen soveltuvia oppiaineita ja aihealueita		----
Tarjottavat valinnaiset kurssit vähintään***		10
Yhteensä vähintään	46	
---- Kurseja voidaan järjestää, jos opetussuunnitelmassa niin määrätään.		
* Kurseja on tarjottava. Tarjottavien kurssien määrästä määrätään opetussuunnitelmassa, äidinkieltä ja kirjallisuutta kuitenkin vähintään 4 kurssia. Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-kielen oppimäärän mukaisesti.		
** Pakollinen, jos terveystiedon opintoja ei ole sisällytetty opiskelijan aiempiin perusopetuksen opintoihin.		
*** Voi sisältää opetussuunnitelmassa määrätyn mukaisesti oppiaineiden ja aineryhmien valinnaisia kursseja, ammatillisia- tai lukio-opintoja, työelämään tutustumista sekä muita oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetukseen soveltuviakursseja.		

LIITE 2: PÄÄTTÖVAIHEEN VALTAKUNNALLISET JA KOULUKOHTAISET KURSSIT (TAULUKKO)

Oppiaine	Kurssit															
Suomen kieli ja kirjallisuus	<i>äi1</i>	<i>äi2</i>	<i>äi3</i>	<i>äi4</i>	<i>äi5</i>	<i>äi6</i>	<i>äi7</i>	<i>äi8</i>	<i>äi9</i>	<i>äi10</i>						
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	<i>s21</i>	<i>s22</i>	<i>s23</i>	<i>s24</i>	<i>s25</i>	<i>s26</i>	<i>s27</i>	<i>s28</i>	<i>s29</i>	<i>s210</i>	s211	s212	s213	s214	s215	s216
Ruotsi (toinen kotimainen kieli), B1	<i>rub1</i>	<i>rub2</i>	<i>rub3</i>	<i>rub4</i>	<i>rub5</i>	<i>rub6</i>	<i>rub7</i>	<i>rub8</i>								
Englanti (vieras kieli) A	<i>ena1</i>	<i>ena2</i>	<i>ena3</i>	<i>ena4</i>	<i>ena5</i>	<i>ena6</i>	<i>ena7</i>	<i>ena8</i>	ena9	ena10						
Matematiikka	<i>ma1</i>	<i>ma2</i>	<i>ma3</i>	<i>ma4</i>	<i>ma5</i>	<i>ma6</i>	<i>ma7</i>	<i>ma8</i>	ma9	ma10	ma11	ma12	ma13	ma14		
Uskonto	<i>ue1</i>															
Elämäkatsomustieto	<i>et1</i>															
Historia	<i>hi1</i>	hi2	hi3													
Yhteiskuntaoppi	<i>yh1</i>	<i>yh2</i>	yh3	yh4												
Fysiikka	<i>fy1</i>	fy2	fy3													
Kemia	<i>ke1</i>	ke2	ke3													
Biologia	<i>bi1</i>	bi2														
Maantieto	<i>ge1</i>	ge2	ge3													
Terveystieto	<i>te1</i>															
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	<i>ot1</i>	<i>ot2</i>	ot3	ot4	ot5	ot6										
Tieto- ja viestintäteknikka	tvt1	tvt2	tvt3	tvt4												
Kotitalous	ko1															
Ensiapu	ea1															
Hygieniaosaaminen	ho1															
Reaaliaineiden opiskelutaidot	re1hi	re2ke	re3bi	re4ge	re5te	re6ex	re7bi									

LIITE 3: KEHITTYVÄN KIELITAIDON Kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen. (Lähde: Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2015)

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
A1.1	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukeamana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiinomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiinomaisimmassa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakiolmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
Kielitaidon alkeiden hallinta					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
A1.2	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perusosan, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
A1.3	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opetettuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
A2.1	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helpoista tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perusnaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Peruskielitaidon alkuvaihe					
A2.2	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaistamiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyypillisistä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Kehittyvä peruskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
B1.1	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästi ja lähes normaalityyppisestä yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Opiskelija osaa kertoa ydin kohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Toimiva peruskielitaito					
B1.2	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajan kohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutus tilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeitä kulttuuriin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreetteista aiheista kuvailen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiäkin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joitakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Sujuva peruskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
B2.1	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppania kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
B2.2	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan monipuolista kieltä.	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johdopäätöksiä. Opiskelija pystyy edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttöä vastaavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi ja sennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja ymmärtää jonkin verran myös vieraita kieli- muotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja tai lukemaansa.	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä, tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
Itsenäisen kielitaidon perustaso					
Toimiva itsenäinen kieli- taito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
C1.1	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	Opiskelija ottaa luontevasti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia ja käyttää taitavasti kielen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakoidessaan tulevaa.	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin, myös ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisi-kaan selkeästi jäsenneiltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihtoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsenyneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkäköön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsenyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmallalla, persoonallisella tyyllillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuväara on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyyppilliset.
Taitavan kielitaidon perustaso					